

GERONTIKON

ABT ABRAHAM

Men zegt dat een gerespecteerde grijsaard bijna vijftig jaar zonder brood of wijn leefde. Hij verkondigde: "Ik heb de ontucht, de geldzucht en de ijdele eer gedood." Abt Abraham hoorde hiervan en vroeg direct: "Heeft u deze woorden echt gesproken?" De grijsaard bevestigde dit. Abt Abraham stelde vervolgens een scenario voor om de innerlijke strijd te illustreren: "Stel, u gaat uw kamer binnen en vindt daar een vrouw op uw mat. Kunt u dan beweren dat er geen vrouw is?" De grijsaard antwoordde: "Nee, maar ik worstel om haar niet aan te raken." Abt Abraham concludeerde dat de hartstocht nog leefde, zij het gebonden.

In een ander voorbeeld vergeleek abt Abraham het met het zien van goud tussen stenen. "Kan uw gedachte nu menen dat dit goud dezelfde waarde heeft als andere zaken?" De grijsaard erkende de strijd om het niet mee te nemen. Abt Abraham benadrukte dat de hartstocht leeft, maar beperkt is. Een laatste scenario betrof de behandeling van twee broeders, waarbij de grijsaard toegaf dat hij worstelde om hen gelijk te behandelen. Abt Abraham concludeerde: "Zo leven de hartstochten; ze worden slechts geboeid door de heiligen."

Een andere broeder vroeg abt Abraham: "Als het me overkomt dat ik veel eet, hoe komt dat dan?" De wijze grijsaard antwoordde met een tegenvraag: "Eet u werkelijk zoveel, broeder? Of denkt u misschien dat u op een dorsvloer bent aangeland?"

Abt Abraham deed een verhaal over een inwoner van de Skêtis, een schrijver die geen brood at. Een broeder vroeg hem een Bijbel te schrijven. Door zijn frequente contemplatie vergat de schrijver verzen en leestekens. Toen de broeder ontbrekende woorden opmerkte, zei hij tegen de grijsaard: "Abba, er ontbreken verzen." De grijsaard antwoordde: "Ga, doe eerst maar wat er staat; kom dan terug, dan zal ik de rest voor u schrijven."

ABT ACHILLAS

Eens kwamen er drie oudvaders op bezoek bij abt Achillas, waarvan er een slecht bekend stond. Een oudvader vroeg hem: "Abba, zou u een net voor me willen maken?" Hij antwoordde: "Nee, dat maak ik niet". De tweede smeekte: "Toe, als het u belieft, voor een gedachtenis aan u in het klooster." Maar hij zei: "Ik heb geen tijd". De derde, met de kwade naam, vroeg: "Wilt u voor mij een net maken, zodat ik iets eigenhandigs van u bezit, abba?" Hij antwoordde ogenblikkelijk: "Ja, dat zal ik voor u doen". De twee

GERONTIKON

andere oudvaders vroegen hem later waarom hij het voor hen niet deed, en hij legde uit dat hij de ziel van de derde oudvader wilde opmonteren.

Abt Bêtimius wilde appels aan oudvaders geven en klopte aan bij abt Achilles. Deze weigerde zelfs als hij manna bracht. Hij zei: "Ik zou niet willen dat u op dit ogenblik bij mij aanklopte, zelfs als u manna bracht." Bêtimius trok zich terug in zijn eigen kluis en bracht de appels naar de kerk.

Abt Achilles bezocht de kluis van abt Hêsaïas en betrapte hem op het eten van zout en water. Toen hij zag dat Hêsaïas het probeerde te verbergen, vroeg hij: "Zegt u me eens, wat at u daar?" Hêsaïas legde uit dat het brood niet zakte vanwege de hitte, dus voegde hij wat water toe aan het zout. De grijsaard reageerde met humor: "Wel, wel, kijk toch eens aan! Hêsaïas zit me daar soep te eten in de Skêtis! Als u soep wilt eten, ga dan naar Egypte."

Een oudvader zag dat abt Achilles bloed spuwde en vroeg: "Wat scheelt eraan, Vader?" De grijsaard antwoordde: "Dat is het woord van een broeder die me verdriet heeft aangedaan. Het heeft me veel strijd gekost om het hem niet bekend te maken. Daarom smeekte ik God om het van me weg te nemen. Toen werd het woord als bloed in mijn mond. Ik spuwde het uit, kreeg weer rust en vergat het verdriet."

Abt Ammoês en abt Bêtimius bezochten abt Achilles. Ze hoorden hem overwegen: 'Vrees niet, Jakob, af te dalen naar Egypte' (Gn 46,3). Toen ze aanklopten, vroeg hij waar ze vandaan kwamen. Omdat ze niet durfden te zeggen dat ze uit het gebied van de Cellen kwamen, zeiden ze: "Van de berg van Nitrië." Hij antwoordde: "Wat moet ik voor u doen, want u komt van verre?" Later ontdekten ze dat hij de hele nacht touw had geknoopt om Gods toorn te vermijden.

Een gerespecteerde grijsaard uit Thébais bekende aan abt Achilles dat hij strijd tegen hem had. Achilles antwoordde nederig: "Kom nu! Gij, grijsaard, gij hebt nog strijd ten opzichte van mij!" De grijsaard zei: "Toch wel, abba." Toen de grijsaard opmerkte dat een blinde en kreupele oude man aan de deur zat, zei hij: "Ik zou hier wel een paar dagen willen neerzitten, maar wegens die oude man daar kan ik dat niet doen." Achilles bewonderde de nederigheid van de grijsaard en merkte op: "Hier is geen kwestie van onkuisheid, maar van nijd van de boze geesten."

GERONTIKON

ABT AGATHOON

Logos VL, deel 5 van enkele Syrische versies van de Logoi van abt Hêsaïas handelt over het leven van abt Agathoon. Daarop schijnen de volgende dertig spreuken en andere waarin zijn naam voorkomt, terug te gaan. R. Draguet meent dat hij rond het jaar 400 reeds een oud man was. De spreuken tonen ons een zeer liefdevol en wijs monnik.

Abt Petrus (leerling) van abt Loot zei het volgende: Eens zat ik bij abt Agathoon in zijn kluis, toen een broeder bij hem kwam en tot hem sprak: “ik wil met broeders gaan samenwonen. Zegt u me eens: hoe moet ik met hen samenwonen?” De grijsaard zei hem: “Als op de eerste dag, toen u pas bij hen binnenkwam, zo moet u vreemdeling blijven alle dagen van uw leven, zonder met hen op vertrouwelijke voet te geraken”. Abt Macarius zei hem: “Wat brengt de vertrouwelijkheid dan teweeg?” De grijsaard zei hem: “De vertrouwelijkheid gelijkt op een grote hitte. Wanneer deze zich voordoet, tracht elkeen haar te vermijden; zelfs de vruchten van de bomen verzengt zij”. Abt Macarius zei hem: “Is de vertrouwelijkheid dan zo verkeerd?” Toen sprak abt Agathoon tot hem: “Er is geen verkeerder hartstocht dan de vertrouwelijkheid. Want zij is de verwekster van alle hartstochten. Daarom mag de werker niet vertrouwelijk worden, zelfs al woont hij maar alleen in zijn kluis. Ik ken namelijk een broeder die, na een jaar lang gewoond te hebben in een kluis, waarin een klein rustbed stond, zei: “Ik zou van kluis verhuisd zijn zonder zelfs van het rustbed af te weten, als niet iemand anders het me gezegd had. Zo iemand is een werker en strijder”.

Abt Agathoon zei: De monnik mag niet toelaten, dat zijn geweten hem aanklaagt van welke daad dan ook.

Verder zei hij: Zonder de onderhouding van Gods geboden maakt een mens in geen enkele deugd enige vooruitgang.

En nog zei hij: Nooit heb ik me te ruste gelegd, terwijl ik iets tegen iemand had. Evenmin heb ik iemand zich te ruste laten leggen, die iets tegen mij had, althans voorzover dat in mijn vermogen lag.

Men zei van abt Agathoon: Eens kwamen er enkele (broeders) bij hem, die vernomen hadden, dat hij een groot onderscheidingsvermogen bezat. Zij nu wilden eens proberen of hij zich niet kwaad maakte, en daarom zeiden ze hem: “Bent u Agathoon? Wij hebben van u gehoord, dat u een onkuisaard bent en een hoogmoedige”. En hij zei: “Ja, zo is het”. Dan zeiden ze hem: “Bent u Agathoon, die praatvaar en lasteraar?” En hij zei: “Dat ben ik”. En opnieuw zeiden ze hem: “Bent u Agathoon, die ketter?” Toen antwoordde hij: “Een ketter ben ik niet”. Daarop vroegen ze hem: “Zegt u eens, wij hebben u zulke erge zaken gezegd, waarom hebt u die beaamd, en waarom hebt u het laatste woord niet verdragen?” Hij zei hun: “De eerste zaken schrijf ik me toe, want daarmee is mijn ziel

GERONTIKON

gebaat. Maar ketter zijn scheidt af van God, en van God wil ik niet gescheiden worden". Toen zij dit vernamen, bewonderden ze zijn onderscheidingsvermogen, en gesticht gingen zij heen.

Men vertelde van abt Agathoon: Geruime tijd was hij bezig gebleven met het optrekken van een kluis te zamen met zijn leerlingen. En toen zij de kluis voltooid hadden, gingen zij er binnen om er te gaan neerzitten. In de loop van de eerste week nu ontdekte hij er iets, dat hem niet nuttig was en hij zei tegen zijn leerlingen: "Staat op, laten we hier vandaan gaan!" (Joh 14,31) Toen werden zij zeer ontstemd en ze zeiden: "Als u werkelijk met de gedachte rondliep om te verhuizen, waarom hebben we dan zoveel moeite gedaan om de kluis te bouwen? En daarbij, de mensen zullen geërgerd worden en tot ons zeggen: Kijk, zij gaan weer eens verhuizen, die ongedurigen". Toen hij nu hun verslagenheid zag, zei hij hun: "Laten sommigen misschien geërgerd worden, anderen zullen erdoor worden gesticht en zeggen: 'Gezegend deze mannen, want omwille van God zijn zij verhuisd en hebben zij alles veracht'. Overigens, wie wil komen, mag komen; ik vertrek in ieder geval". Zij wierpen zich toen ter aarde met het verzoek hem zover te mogen vergezellen als hij hun toestond.

Verder zei men nog van hem, dat hij zich dikwijls verplaatste met niet meer dan zijn mes op zak.

Eens vroeg men aan abt Agathoon wat beter was, lichamelijke inspanning of de bewaking van de gemoedsgesteltenis. Hierop zei de grijsaard het volgende: "De mens gelijkt op een boom. De lichamelijke inspanning zijn de bladeren, de bewaking van de gemoedsgesteltenis is de vrucht. Nu wordt, volgens de Schrift, elke boom die geen goede vrucht draagt, omgehauen en in het vuur geworpen (Mt 3,10), en daaruit blijkt, dat al onze ijver op de vrucht gericht moet zijn, dat wil zeggen, op de bewaking van het verstand. Maar ook de beschutting en de schoonheid van het lover zijn noodzakelijk, oftewel de lichamelijke inspanning".

De broeders stelden hem nog een andere vraag. Zij zeiden: "Welke deugd, Vader, kost onder alle levenswijzen de meeste moeite?" Hij zei tot hen: "Neemt u me niet kwalijk, maar ik denk, dat er geen andere moeite bestaat dan te bidden tot God. Want telkens als de mens verlangt te bidden, willen de vijanden het hem beletten. Zij weten immers, dat zij alleen gehinderd worden door het bidden tot God. En vervolgens, op welke levenswijze een mens zich ook toelegt, hij zal, als hij erin volhardt, daar tevens verkwikking in vinden, maar bidden kost strijd tot de laatste ademtocht".

Abt Agathoon nu was wijs in het verstandelijke en ijverig in het lichamelijke; en in alles stelde hij zich met weinig tevreden: in zijn handenarbeid, zijn voedsel en zijn kleding.

GERONTIKON

Hij maakte eens met zijn leerlingen een wandeling, toen een van hen op de weg een groene erwt vond. Hij zei tot de grijsaard: “Vader, moet ik haar oprapen?” Hierop staarde de grijsaard hem vol verbazing aan en hij zei: “Ben jij het, die haar hier hebt neergelegd?” De broeder zei: “Welneen”. Toen sprak de grijsaard: “Hoe wil je dan oprapen, wat je niet hebt neergelegd?”

Eens kwam een broeder bij abt Agathoon en hij zei: “Mag ik met u samenwonen? Op weg naar u echter vond ik een beetje zout en ik heb het meegenomen”. En de grijsaard zei: “Waar hebt u het zout gevonden?” De broeder antwoordde: “Ik vond het op de weg, toen ik voortwandelde, en ik nam het mee”. De grijsaard sprak tot hem: “Als u gekomen bent om met mij samen te wonen, hoe hebt u dan opgeraapt, wat u niet neergelegd hebt?” En hij stuurde hem heen om het terug te brengen naar de plaats waar hij het opgeraapt had.

Een broeder vroeg de oudvader eens: “Ik heb een gebod gekregen, maar waar het gebod moet uitgevoerd worden, wacht me strijd. Vanwege het gebod wil ik er wel heengaan, maar ik vrees de strijd”. Toen sprak de grijsaard tot hem: “Als het Agathoon was, volbracht hij het gebod en overwon de strijd”.

Eens hield men raadsvergadering over een of andere kwestie in de Skêtis en men had al een regeling getroffen, toen tenslotte voornoemde Agathoon naar voren trad en hun zei: “Gij hebt de kwestie niet goed geregeld”. Zij zeiden dan tot hem: “Wie bent u, dat u zelfs maar spreekt?” Hierop antwoordde hij: “Een mensenzoon. Want er staat geschreven: Spreek gij dan werkelijk rechtvaardigheid, oordeelt gij naar recht, zonen der mensen? (Ps 57/58,2)”.

Men vertelde van abt Agathoon, dat hij drie jaar lang een steen in zijn mond heeft gehouden, totdat hij zich het zwijgen had eigen gemaakt.

Men vertelde van hem en van abt Ammoen: Als zij een of ander voorwerp gingen verkopen, noemden zij slechts eenmaal de prijs, en wat men hun ervoor gaf, aanvaardden ze zwijgend, in alle gemoedsrust. En omgekeerd, als zij wat dan ook wensten te kopen, gaven ze zwijgend wat hun gezegd werd, en zij namen het voorwerp zonder zelfs maar één woord geuit te hebben.

Dezelfde abt Agathoon zei eens: Nooit deed ik een liefdegift. Kopen en verkopen was voor mij al een liefdegift. Ik ben namelijk van mening dat mijn broeder winst te laten maken een werk is dat vruchten afwerpt.

Wanneer hij een of andere handeling zag en er in zijn gedachte een oordeel over wenste te vellen, sprak hij tot zichzelf: “Agathoon, zorg maar eerst, dat jij dat zelf niet doet”. En aldus bracht hij zijn gedachte tot rust.

GERONTIKON

Een ander maal zei hij: Als iemand in toorn zelfs een dode opwekt, is hij nog niet aangenaam in Gods ogen.

Abt Agathoon had eens een tijdje twee leerlingen, die apart als kluizenaars leefden. Op zekere dag vroeg hij aan de een: "Hoe doet u met eten in uw kluis?" Hij nu zei: "Ik vast tot de avond en eet dan twee beschuiten", Hij zei tot hem: "Een goed regime, dat niet te veel moeite kost". Toen sprak hij tot de ander: "En u, hoe (doet u met eten)?" Hij nu sprak: "Ik blijf om de dag nuchter en dan neem ik twee beschuiten". Toen sprak de grijsaard tot hem: "U maakt het zich wel erg moeilijk, u strijdt twee oorlogen tegelijk. Want als iemand dagelijks eet en zich daarna niet verzadigt, heeft hij het al zwaar. Een ander wil mogelijkerwijze om de dag nuchter blijven, maar zich daarna verzadigen. U echter doet beide: u blijft nuchter en verzadigt zich daarna niet".

Een broeder stelde abt Agathoon eens vragen over de ontucht. En hij sprak tot hem: "Ga heen, leg uw machteloosheid neer voor Gods ogen, en u zult verkwikking vinden".

Eens werd abt Agathoon ziek, te zamen met een andere oudvader. Terwijl beiden in de kluis te bed lagen, las de broeder voor uit Genesis. En hij kwam aan de passage waar Jakob zegt: "Jozef is niet meer, Simeon is niet meer, en nu gaat u me ook Benjamin ontnemen. U zult mijn oude dag nog met verdriet naar de onderwereld voeren" (Gn 42, 36.38). De andere grijsaard sprak daarop: "Maar, Vader Jakob, zijn dan de overige tien u niet genoeg?" Waarop abt Agathoon antwoordde: "Houd op, grijsaard, als God rechtvaardigt, wie zal dan veroordelen? (Rom 8,33-34)"

Eens sprak abt Agathoon: "Al is iemand mij bovenmate lief, als ik weet dat hij mij tot een tekortkoming verleidt, verstoot ik hem."

Weer sprak hij: "De mens behoort te allen tijde Gods oordeel voor ogen te houden."

Toen enkele broeders eens spraken over broederliefde, zei abt Jozef: "Wij, wat weten wij er eigenlijk van, wat broederliefde is?" En toen vertelde hij van abt Agathoon, dat hij een snijwerkmesje had. Er kwam eens een broeder bij hem op bezoek, die het mesje erg mooi vond. Abt Agathoon liet hem niet vertrekken tenzij hij eerst het mesje van hem aannam.

Abt Agathoon zei: "Als ik een melaatse vind, en als het mogelijk is om mijn lichaam aan hem te geven en het zijne ervoor in de plaats te krijgen, zou me dat zeer aangenaam zijn. Want dat is de volmaakte liefde."

Verder vertelde men van hem: Op zekere keer ging hij enkele zaken in de stad verkopen, toen hij een buitenlander op straat zag liggen, ziek en zonder zorg. De grijsaard bleef bij hem, betrok een huurhuisje, betaalde de huur met het werk van zijn

GERONTIKON

handen en besteedde het overige aan de behoeften van de zieke. Hij bleef vier maanden, totdat de zieke genezen was, en keerde toen in vrede naar zijn kluis terug.

Abt Daniël vertelde: Voordat abt Arsenius zich voegde bij mijn Vaders, verbleven ze bij abt Agathoon. Abt Agathoon hield veel van abt Alexander, omdat hij ascetisch leefde en bedaard van natuur was. Op een dag stonden alle broeders samen de biezen te spoelen in de rivier. Ook abt Alexander was er en spoelde bedaard. De andere broeders zeiden tegen de grijsaard: "Broeder Alexander voert niets uit." Om hen te genezen, zei hij tegen abt Alexander: "Spoel deze flink, het zijn vlasvezels!" Het deed abt Alexander pijn, maar achteraf troostte de grijsaard hem en zei: "Ik wist dat je flink spoelde, maar ik zei het om hun gedachte te genezen door jouw gehoorzaamheid."

Men verhaalde ook van abt Agathoon dat hij zo snel mogelijk elk gebod volbracht. Als hij met de pont overstak, greep hij als eerste de riemen. Wanneer broeders op bezoek kwamen, richtte hij na het gebed eigenhandig de tafel aan, vol van de liefde Gods. Toen hij stervende was, bleef hij drie dagen met open ogen liggen zonder zich te verroeren. Zijn broeders vroegen hem waar hij was, en hij antwoordde: "Voor Gods gerecht sta ik." Op hun vraag of hij vreesde, antwoordde hij: "Ik heb mijn best gedaan Gods geboden te volbrengen, maar tenslotte ben ik een mens. Hoe weet ik of mijn daden God behaagd hebben?" Hij vertrouwde niet op zijn daden totdat hij bij God was aangekomen, want Gods oordeel verschilt veel van dat van mensen. Bij zijn laatste woorden vroegen zijn broeders nog iets, maar hij zei: "Als het u belieft, spreekt nu niet met me, want ik ben bezet." En hij stierf vol vreugde, blijmoedig heengaand alsof hij vrienden en geliefden ging verwelkomen.

In alle zaken bezat hij grote waakzaamheid en zei: "Zonder grote waakzaamheid maakt een mens in geen enkele deugd enige vooruitgang."

Op een dag ging abt Agathoon naar de stad om voorwerpen te kopen. Onderweg ontmoette hij een melaatse die hem vroeg waar hij naartoe ging. Abt Agathoon antwoordde dat hij naar de stad ging om zaken te verkopen. De melaatse vroeg hem om ook mee te mogen gaan. Agathoon nam hem op en droeg hem naar de stad. Na elke verkoop vroeg de melaatse hem hoeveel het opbracht en vroeg hem iets voor hem te kopen. Nadat alle voorwerpen waren verkocht, vroeg de melaatse Agathoon om hem terug te brengen naar de plek waar hij hem had gevonden. Agathoon deed dat en de melaatse sprak: "Gezegend zijt gij, Agathoon, door de Heer in de hemel en op aarde." Toen hij zijn ogen opsloeg, was de melaatse verdwenen; hij was een engel van de Heer die kwam om hem te beproeven.

GERONTIKON

ABT AIO

Er werd het volgende verteld aangaande abt Antianus in Thêbais: In zijn jonge jaren had hij vele levenswijzen beoefend, maar op zijn oude dag werd hij ziek en blind. En wegens zijn ziekte boden zijn broeders hem veel versterkend voedsel aan en zij gaven het hem in de mond. Toen ondervroegen zij abt Aio eens daaromtrent: “Wat is het gevolg van al die vertroosting?” En hij antwoordde hun: “Ik zeg u, als zijn hart ernaar verlangt en er met genoegen aan toegeeft, al eet hij maar een enkele dadel, dan trekt God dat af van zijn arbeid. Als hij er echter niet aan toegeeft, maar het aanvaardt zonder ernaar te verlangen, dan houdt God zijn arbeid intact, omdat hij tegen zijn wil gedwongen wordt. En de broeders ontvangen er hun loon voor”.

ABT AMMOEN VAN NITRIË

Ammoen trouwde tegen zijn zin toen hij tweeëntwintig jaar was. Hij leefde met zijn vrouw achttien jaar in onthouding. Daarna besloten zij elk op zichzelf te gaan leven, en Ammoen begaf zich naar Nitrië. Hij was de eerste die zich daar als kluizenaar vestigde en leefde er nog tweeëntwintig jaar. Zijn dood ligt tussen 320 en 330.

Abt Ammoen van Nitrië bracht abt Antonius een bezoek en zei tot hem: “Ik zie wel dat ik me meer afsloof dan u. Hoe komt het dan dat uw naam bij de mensen groter is dan de mijne?” Abt Antonius antwoordde hem: “Natuurlijk, omdat ik God meer bemin dan u.”

Men zegt van abt Ammoen dat hij twee maanden deed over een mation gerst. Toch bezocht hij zelf eens abt Poimên en zei tot hem: “Als ik naar de kluis van een medebroeder ga, of hij komt bij mij omdat hij iets nodig heeft, vrezende wij de conversatie met elkaar, want er mocht eens een gesprek uit te voorschijn komen dat niet ter zake doet”. De grijsaard zei hem: “Daar doet u goed aan. De jeugd heeft waakzaamheid nodig”. Abt Ammoen vroeg hem: “Wat deden de Vaders gewoonlijk (in dit opzicht)?” En hij antwoordde hem: “De Vaders waren reeds gevorderd; er was bij hen niets afwijkends, of in de mond niets ijdel meer dat ze zouden willen zeggen”. “Maar als het niettemin noodzakelijk is, zei hij, om te spreken met zijn medemens, verlangt u dan dat ik spreek met vaderspreuken of met bijbelteksten?” Toen sprak de grijsaard: “Als u niet zwijgen kunt, is het beter te spreken met vaderspreuken en niet met bijbelteksten. Want daar steekt geen gering gevaar in”.

GERONTIKON

Een broeder kwam van de Skêtis naar abt Ammoen en zei: "Mijn vader stuurt me uit om te dienen, maar ik ben bang dat ik dan ontucht bedrijf". De grijsaard sprak tot hem: "Als er een bekoring opkomt, wanneer het ook zij, zeg dan: God van de machten, door de gebeden van mijn vader, bevrijd mij!" Op zekere dag trok een meisje de deur achter hem dicht, maar hij riep met luide stem: "God van mijn vader, bevrijd mij!" En onmiddellijk bevond hij zich op de weg naar de Skêtis.

ABT AMMOËS

Men zegt van abt Ammoês: Wanneer hij naar de kerk ging, mocht zijn leerling niet in zijn onmiddellijke nabijheid lopen, maar op afstand. En wanneer zijn leerling hem ging consulteren over gedachten, liet hij zijn leerling terstond heengaan zodra hij hem slechts de oplossing gegeven had, zeggend: "Anders kon er, terwijl wij over ons zielenheil spreken, een ijdel gesprek ontstaan. Om die reden laat ik u niet te dicht bij me".

Abt Ammoês zei in het begin aan abt Hêsaïas: "Wat ziet u op dit ogenblik in mij?" Hij zei tot hem: "Om zo te zeggen een engel, Vader". Maar later zei hij tot hem: "Wat ziet u nu in mij?" Waarop hij antwoordde: "Om zo te zeggen de satan. Al was het woord dat u tot me sprak rechtschapen, voor mij is het als een zwaard".

Men zegt het volgende van abt Ammoês: Vele jaren lag hij ziek te bed, maar nooit stond hij zijn gedachte toe het inwendige van zijn kamer te beschouwen om te zien wat er allemaal stond. Men bracht hem namelijk vele zaken wegens zijn ziekte. En als zijn leerling Johannes in- en uitging, sloot hij de ogen, om niet te zien wat hij deed, want hij wist dat hij een vertrouwde monnik was.

Abt Poimên vertelde dat een broeder abt Ammoês kwam bezoeken en hem vroeg om een woord. Na zeven dagen bij hem doorgebracht te hebben, had de grijsaard hem (nog) niet geantwoord. En toen hij hem uitgeleide deed, sprak hij tot hem: "Ga nu heen en sla acht op uzelf (Gn 24,6). Mijn zonden zijn tenslotte een donkere muur geworden tussen mij en God".

Men vertelt van abt Ammoês het volgende: Eens had hij vijftig artaben graan geoogst omdat ze nodig waren, en hij legde ze uit in de zon. Maar voordat het goed droog was, zag hij op die plaats iets wat hem niet nuttig was. Hij sprak daarom tot zijn geliefde leerlingen: "Laten we hier vandaan gaan". Dit wekte echter zeer hun misnoegen op. Toen hij nu zag dat ze misnoegd waren, zei hij tot hen: "Spijt het u wegens de broden? Waarlijk, ik heb er zien heengaan, die hun boekenplanken wit van de perkamenten boekrollen achterlieten. En zij sloten niet eens de deur, maar lieten ze openstaan, toen ze heengingen".

GERONTIKON

ABT AMMONAS

Van een abt Ammonas zijn een reeks brieven overgeleverd die grote verwantschap vertonen met die van Antonius. Men meent daarom dat hij diens leerling is geweest. Deze brieven en een reeks onderrichtingen leggen getuigenis af van een mystiek begaafd man.

Een broeder vroeg eens aan abt Ammonas: “Zou u me een woord willen zeggen?” Toen sprak de grijsaard: “Ga, en behandel uw gedachte zoals de misdadigers doen in de gevangenis. Zij vragen namelijk telkens aan de mensen: Waar is de directeur, en wanneer komt hij eindelijk? En van het lange wachten beginnen zij te schreien. Zo moet ook de monnik altijd op de uitkijk staan en zijn ziel berispen met deze woorden: “Wee mij, hoe zal ik voor Christus’ rechterstoel verschijnen? En hoe zal ik me voor Hem verdedigen? Als u in uw overwegingen op deze manier altijd bezig bent, kunt u gered worden”.

Men zegt van abt Ammonas, dat hij zelfs een basilisk gedood had. Eens ging hij namelijk in de woestijn water scheppen uit een put. Toen hij de basilisk gewaarwerd, plaatste hij zich er vlak voor, zeggend: “Heer, of ik moet nu sterven, of dit dier”. En ogenblikkelijk barstte de basilisk open door de kracht van Christus.

Abt Ammonas zei eens: Veertien jaar heb ik in de Skêtis doorgebracht met God dag en nacht te smeken, dat Hij mij de genade zou schenken om mijn toorn te overwinnen.

Een van de Vaders verhaalde: In het gebied van de Cellen leefde een grijsaard die zich zware lasten oplegde en gekleed ging in een gevlochten mat. Aldus ging hij een bezoek afleggen bij abt Ammonas. Toen de grijsaard hem met zijn mat om zag, zei hij tot hem: “Dat dient u nergens toe”. Daarop stelde de grijsaard hem deze vraag: “Drie gedachten dringen zich aan me op: ofwel te gaan rondzwerven in verlaten streken, ofwel de vreemde in te gaan, waar niemand me kent, ofwel me op te sluiten in een kluis, waar ik met niemand contact heb en waar ik slechts om de dag eet”. Toen sprak abt Ammonas tot hem: “Het uitvoeren van geen van deze drie zaken brengt u enig voordeel. Ga liever in uw kluis zitten en eet een beetje elke dag. En houd voortdurend het woord van de tollenaar in uw hart, dan kunt u gered worden”.

Het gebeurde eens dat broeders op de plaats, waar ze verbleven, in grote nood geraakten en daarom de plaats wensten te verlaten. Zij gingen naar abt Ammonas, maar de grijsaard voer juist de rivier af. Toen hij hen langs de oever van de rivier zag voorttrekken, zei hij tegen de schippers: “Zet me aan land”. Daarna riep hij de broeders en sprak tot hen: “Ik ben Ammonas, die u wenst te bezoeken”. En na hun hart getroost

GERONTIKON

te hebben, liet hij hen teruggaan naar waar zij vandaan waren gekomen. De kwestie strekte namelijk niet tot schade van hun ziel, maar betrof slechts menselijke nood.

Op een keer kwam abt Ammonas aan de rivier om haar over te steken. Hij trof echter de pont in reparatie en daarom ging hij in de nabijheid zitten wachten. Maar zie, er verscheen een andere boot ter plaatse om de aanwezigen over te zetten. En men zei hem: “Kom ook hierheen, abba, en steek met ons over”. Maar hij antwoordde: “Ik ga slechts de openbare pont op”. Nu had hij een bundel palmladeren bij zich, en terwijl hij zat, vlocht hij een touw, dat hij vervolgens weer uit elkaar haalde totdat de pont klaar was, en toen stak hij over. Met een buiging hun verontschuldiging aanbiedend, zeiden zijn broeders: “Waarom hebt u dat gedaan?” Toen antwoordde de grijsaard hun: “Om niet maar altijd rond te lopen, waar mijn gedachte me heen stuwt. En bovendien is het een les, dat we de weg Gods met innerlijke gemoedsrust moeten bewandelen”.

Eens vertrok abt Ammonas om abt Antonius een bezoek te brengen, maar hij raakte de weg kwijt. Hij zette zich neer, sliep een weinig, en toen hij van de slaap was opgestaan, bad hij tot God: “Ik smee U, Heer, mijn God, laat uw schepsel niet omkomen”. Toen verscheen hem een hand als van een mens, die uit de hemel omlaag hing en hem de weg toonde, totdat hij veilig en wel voor de grot van abt Antonius stond (vgl. Mt 2,9).

Aan dezelfde abt Ammonas voorspelde abt Antonius: “U zult vooruitgang maken in de vreze Gods”. En hij bracht hem buiten de kluis, wees hem een steen aan, en zei tot hem: “Mishandel deze steen en sla hem”. En hij deed aldus. Toen vroeg hem abt Antonius: “Heeft de steen iets gezegd?” Hij antwoordde: “Welneen”. Daarop zei hem abt Antonius: “Zo zult ook u tot deze graad geraken”. En dat is dan ook geschied. Want abt Ammonas maakte zo grote vooruitgang, dat hij door de overmaat van zijn rechtvaardigheid de boosheid zelfs niet meer kende.

Nadat hij daarom bisschop geworden was, bracht men hem eens een meisje, dat zwanger was, en men zei hem: “Die en die heeft het gedaan. Geeft u hun maar een terechtwijzing”. Maar hij maakte een kruisteken over haar schoot en liet haar zes stellingen doeken geven, zeggend: “Anders zou er, wanneer ze gaat baren, en zij of het kind sterft, niets zijn om in ter aarde besteld te worden”. Zij die tegen haar getuigden, zeiden tot hem: “Waarom hebt u dat gedaan? Geeft u hun toch een terechtwijzing!” Maar hij antwoordde hun: “Ziet toch, broeders, zij is de dood nabij. Wat kan ik er nog aan doen?” En hij liet haar gaan. De grijsaard verstoutte zich niet haar te veroordelen.

Men zei van hem: Er kwamen eens een paar personen recht zoeken bij hem. Maar de grijsaard gedroeg zich dwaas. En zie, een vrouw zei tegen haar buurman: “Die oude man is gek!” De grijsaard had haar echter gehoord. Hij riep haar bij zich en zei:

GERONTIKON

“Hoeveel moeite heb ik er in de woestijn voor gedaan om me deze gekheid eigen te maken. En omwille van u zou ik haar vandaag weer kwijtraken!”

Eens kwam abt Ammonas ergens om het maal te gebruiken. Nu woonde daar een broeder, die een slechte naam had. Het trof echter zo, dat de vrouw juist de kluis van de broeder met de slechte naam was binnengegaan. Toen de andere bewoners van die plaats dat vernamen, raakten ze in opschudding. Zij liepen te hoop, om hem uit zijn kluis te verjagen. En omdat ze wisten dat bisschop Ammonas zich ter plaatse bevond, gingen ze naar hem toe en verzochten hem om met hen mee te gaan. Zodra de broeder dit vernam, verborg hij de vrouw in een groot vat. Toen allen er waren, zag abt Ammonas wat er gebeurd was, maar ter ere Gods hield hij de daad geheim. Hij trad daarom naar binnen en nam plaats boven op het vat, en gelastte hen toen de kluis te doorzoeken. Nadat zij goed rondgesnuffeld hadden, zonder echter de vrouw te vinden, zei abt Ammonas: “Hoe kan dat nu? God moge het u vergeven”. En na een gebed gezegd te hebben, liet hij hen allen naar buiten gaan. Toen greep hij de hand van de broeder en sprak tot hem: “Geef acht op uzelf, broeder”. En na deze woorden ging hij heen.

Men vroeg eens aan abt Ammonas, waaruit de enge en nauwe weg bestond. Hij nu antwoordde hun: De enge en nauwe weg is deze: zijn gedachten geweld aandoen en om Gods wil zijn eigen wensen afkappen. En dat is de zin van het schriftwoord: "Zie, wij hebben alles verlaten en zijn U gevolgd" (Mt 19,27).

ABT AMMONATHAS

Op zekere dag kwam een magistraat naar het klooster te Pelusium. Hij wilde personeelsbelasting opvorderen van de monniken, zoals dat ook geschiedde van de wereldlingen. Alle broeders verzamelden zich voor die zaak bij abt Ammonathas en zij besloten dat enigen van de Vaders naar de keizer zouden gaan. Maar abt Ammonathas zei tot hen: “Zoveel moeite is er niet voor nodig. Trekt u liever in gebed terug in uw cellen en vast twee weken lang, dan breng ik met de genade van Christus de zaak wel alleen in orde”.

De broeders gingen naar hun cellen, terwijl de grijsaard zich in gebed in zijn eigen cel terugtrok. Nadat er nu veertien dagen verlopen waren, werden de broeders wat ontstemd jegens de grijsaard, want ze hadden nog steeds niet gezien dat hij zich verwijderd had. En zij zeiden: “De grijsaard heeft van onze zaak geen werk gemaakt”. Op de vijftiende dag verzamelden de broeders zich volgens overeenkomst. Ook de grijsaard kwam, en hij had het door de keizer verzegelde decreet bij zich.

GERONTIKON

Op het zien hiervan stonden de broeders verstomd en zij zeiden: “Wanneer bent u dat gaan halen, abba?” Toen sprak de grijsaard: “Geloof me, broeders, nog deze nacht ben ik bij de keizer geweest en hij schreef dit decreet. Daarna ben ik naar Alexandrië gegaan, waar ik het heb laten ondertekenen door de magistraten. En daarna ben ik naar u toe gekomen”.

Toen zij dit hoorden, werden zij door vrees bevangen en zij boden hem met een buiging hun verontschuldiging aan. Zo werd hun zaak opgelost en de magistraat viel hen niet meer lastig.

ABT ANDREAS

Abt Andreas was gewoon te zeggen: “De monnik betamen deze drie zaken: vreemdelingschap, armoede en stilzwijgen in lijdzaamheid”.

ABT ANOEB

Abt Johannes verhaalde het volgende: Abt Anoeb, abt Poimên en hun overige broers waren van dezelfde moederschoot. Zij werden monnik in de Skêtis, maar toen de Maziki waren gekomen en het gebied voor de eerste maal hadden geplunderd, trokken zij daarvandaan en gingen naar een plaats, die Terenoethin heette, totdat zij hadden vastgesteld hoe zij voortaan zouden gaan leven. Gedurende verscheidene dagen verbleven ze daar in een oude tempel.

Toen zei abt Anoeb tegen abt Poimên: “Doe me een genoegen, u en uw broers, laat elkeen op zichzelf zijn gebedsleven leiden en laten wij deze week niet bij elkaar komen”. Abt Poimên zei: “Wij doen wat u verlangt”. En zo deden ze. Nu stond er in dat heiligdom een stenen beeld. Telkens wanneer abt Anoeb ’s morgens vroeg opstond, wierp hij stenen naar het gelaat van het beeld. En ’s avonds zei hij ertegen: “Neem me niet kwalijk”. En zo deed hij de hele week.

Maar op de zaterdag kwamen ze tezamen. Toen zei abt Poimên tot abt Anoeb: “Ik zag, abba, dat u deze week stenen wierp naar het gelaat van het beeld, en er later weer uw verontschuldiging voor aanbood. Doet een gelovig mens zulke dingen?” Maar de grijsaard antwoordde: “Deze daad stelde ik voor u. Wanneer ik het gelaat van het beeld stenigde, zag u dan dat het sprak of kwaad werd?” En abt Poimên antwoordde: “O neen”. “En vervolgens, wanneer ik het met een buiging mijn verontschuldiging aanbood, wond het zich dan op en zei: Nee, dat vergeef ik niet?” En abt Poimên zei:

GERONTIKON

“Nee”. Toen sprak de grijsaard: “Wij, nietwaar, zijn hier met zeven broers. Als u verlangt dat we bij elkaar blijven, moeten we worden als dat standbeeld dat zich niet verroert, of het nu beledigd of geëerd wordt. Maar als u zo niet verlangt te worden, ziet, er zijn vier poorten in de tempel, laat iedereen dan gaan waarheen hij verkiest”.

Toen wierpen ze zich ter aarde en spraken tot abt Anoeb: “Wij doen zoals u verlangt, vader, en wij gehoorzamen aan al wat u ons zegt”. En abt Poimên zei: “Heel de tijd die ons vergund was, bleven we tezamen, en wij handelden volgens het woord dat de grijsaard tot ons gesproken had. Een van ons stelde hij aan tot beheerder, en wij aten alles wat hij ons voorzette. En niemand van ons kon zeggen: Breng ons iets anders, of: Dat wens ik niet te eten. En heel de tijd die ons vergund was, brachten we door in rust en vrede”.

Abt Anoeb zei eens: Sinds de Naam van Christus over mij werd aangeroepen, is er geen leugen uit mijn mond gekomen.

DE HEILIGE ANTONIUS DE GROTE

De heilige Antonius leefde van 251 tot 356. Zijn leven werd, terstond na zijn dood, beschreven door de heilige Athanasius. Antonius ‘ontdekte’ de woestijn als geestelijk strijdperk. Hij is aldus de Vader van de woestijnmonniken geworden. Daarom begint de verzameling spreuken ook met hem en ontvangt hij in het opschrift twee predikaten, die afwijken van de gewone: in plaats van abt, staat er nu: de heilige, en tevens wordt hij de Grote bijgenaamd. In deze spreuken treedt Antonius op ons toe als een persoonlijkheid, verstandig, menselijk en origineel.

Toen de heilige abt Antonius in de woestijn verbleef, overvielen hem eens lusteloosheid en zeer sombere gedachten. En hij sprak tot God: “Heer, ik wil gered worden en mijn gedachten staan het me niet toe. Wat moet ik in mijn kwelling doen? Hoe kan ik toch gered worden?” En hij stond even op, ging naar buiten, en toen zag Antonius iemand gelijk hij zelf die zat te werken, dan van zijn werk opstond en bad, en weer ging zitten om aan zijn snoer te vlechten, om daarna opnieuw op te staan om te bidden. Het was nu een engel van de Heer, uitgezonden om Antonius terecht te wijzen en gerust te stellen. En hij hoorde de engel zeggen: “Doe zo en u wordt gered”. En het horen hiervan schonk hem grote vreugde en moed. En hij deed aldus en werd gered.

[Labt, abba of abbas betekent vader]

Dezelfde abt Antonius staarde eens in de diepte van Gods oordelen (vgl. Rom 11,33) en hij vroeg: “Heer, hoe komt het dat sommigen na een kort leven sterven, terwijl anderen zeer oud worden? En waarom lijden sommigen gebrek, terwijl anderen rijk zijn? En hoe

GERONTIKON

komt het dat onrechtvaardigen rijk zijn, terwijl rechtvaardigen gebrek lijden?" En er kwam een stem die tot hem sprak: "Antonius, let op, uzelf! Want dit zijn Gods oordelen, en het dient u nergens toe ze te weten te komen".

Iemand vroeg eens aan abt Antonius: "Wat moet ik onderhouden om aan God te behagen?" En de grijsaard gaf hem ten antwoord: "Wat ik u opdraag, onderhoud dat. Waar u ook heengaat, houd immer God voor ogen. En wat u ook doet of zegt, zorg dat u een getuigenis hebt uit de Heilige Schriften. En op welke plaats u zich neerlaat, verander niet te gauw. Onderhoud deze drie zaken, en u wordt gered".

Abt Antonius sprak tot abt Poimên: " 's Mensen grote opgave bestaat hierin dat hij zijn eigen misslagen onder Gods ogen aan zichzelf wijt en dat hij beproevingen verwacht tot aan zijn laatste ademtocht".

Eveneens sprak hij: "Zonder beproevingen zal niemand het Rijk der hemelen kunnen binnengaan". Neem de beproevingen weg, zei hij immers, en niemand wordt gered.

Abt Pambo vroeg aan abt Antonius: "Wat moet ik doen?" De grijsaard zei hem: "Vertrouw niet op uw gerechtigheid, treur niet over iets wat voorbij is, en leer uw tong en uw buik in uw macht te houden".

[Grijsaard, vergrijsd, ervaren in het geestelijke, niet noodzakelijk in jaren. We kunnen het ook weergeven met oudvader.]

Abt Antonius zei: Ik zag alle strikken van de vijand uitgespannen over de aarde en zuchtend sprak ik: "Wie komt daar nog langs?" En ik hoorde een stem tot me zeggen: "De nederige".

Verder sprak hij: Er zijn er die hun lichaam door gestrengheid afbeulen, en toch, omdat ze geen onderscheid wisten te maken, ver van God af stonden.

Verder sprak hij: Van de naaste hangen af leven en dood. Want als we onze broeder winnen, winnen we God, maar als we onze broeder ergeren, zondigen we jegens Christus (vgl. 1 Kor 8,12).

Verder sprak hij: Zoals de vissen, die lang op het droge liggen, sterven, zo verslappen ook de monniken, die lang buiten hun kluis vertoeven of hun tijd met wereldlingen verdoen, in de spanning van hun rust. Zoals dus de vissen zich reppen naar de zee, zo moeten ook wij ons reppen naar onze kluis, om niet, als we lang buiten blijven, onze waakzaamheid van binnen te vergeten.

GERONTIKON

Verder zei hij: Wie neerzit in de woestijn en de rust beoefent, wordt bevrijd van drie bekoringen: die van het gehoor, die van de spraak en die van het gezicht. Met één heeft hij het nog maar te stellen, die van het hart.

Enkele broeders brachten abt Antonius een bezoek om hem de gezichten, die ze gekregen hadden, mee te delen en van hem te weten te komen of ze echt of van de duivels waren. Nu hadden ze een ezel, die onderweg was dood gegaan. Toen ze nu bij de grijsaard waren aangekomen, was hij hun voor en vroeg: "Waarvan is dat ezeltje onderweg doodgegaan?" Zij zeiden hem: "Hoe weet u dat, abba?" En hij sprak tot hen: "De duivels lieten het me zien". En zij weer: "Daarvoor zijn we juist gekomen om u dat te vragen. Wij krijgen namelijk gezichten, en dikwijls komen ze uit. Maar wij zouden niet graag bedrogen worden", Toen overtuigde de grijsaard hen met het bewijs aangaande de ezel, dat ze van de duivels komen.

Iemand die in de woestijn op wilde dieren jacht maakte, zag abt Antonius bezig met zijn broeders plezier te maken, en hij was geërgerd. De grijsaard nu wilde hem ervan overtuigen, dat men zijn broeders zo nu en dan moet toegeven, en hij zei hem: "Leg eens een pijl op uw boog en span hem". En hij deed het. Hij zei: "Span hem verder". En hij spande hem. En opnieuw zei hij: "Spannen!" Toen sprak de jager tot hem: "Als ik de boog bovenmate span, breekt hij". Toen sprak de grijsaard tot hem: "Zo gaat het ook met het werk Gods. Als wij bovenmatig gestreng optreden tegen de broeders, kunnen zij wel eens breken. Dus moet men de broeders zo nu en dan toegeven". Toen de jager dit hoorde, schaamde hij zich. Hij had veel van de grijsaard geleerd, en vertrok. Ook de broeders waren gesterkt, en keerden naar hun woonplaats terug.

Abt Antonius vernam over een jonge monnik dat hij onderweg een wonder verricht had. Want toen hij had opgemerkt dat sommige ouderlingen met veel moeite langs de weg voorttrokken, had hij aan wilde ezels bevel gegeven te komen en de ouderlingen te dragen tot ze bij Antonius waren aangekomen. De ouderlingen brachten deze gebeurtenis dus over aan abt Antonius. En hij sprak tot hen: "Het komt me voor dat deze monnik een schip is vol goede zaken, maar ik weet niet of het de haven wel bereiken zal". En een tijd later begon abt Antonius plotseling te wenen, zich de haren uit te trekken en te jammeren. Zijn leerlingen zeiden hem dan: "Waarom weent u, abba?" En de grijsaard antwoordde hun: "Zojuist is een grote zuil van de Kerk gevallen (en daarmee bedoelde hij de jonge monnik). Gaat naar hem toe en ziet wat er gebeurd is". De leerlingen gingen er dus heen en troffen de monnik aan, gezeten op een matje, terwijl hij de zonde die hij bedreven had, beweede. Toen hij de leerlingen van de grijsaard gewaarwerd, zei hij: "Gaaf de grijsaard zeggen dat hij God smeekt om me slechts tien dagen toe te staan. Ik hoop dan genoegdoening te hebben aangeboden". En binnen de vijf dagen stierf hij.

GERONTIKON

Een monnik werd door de broeders geprezen in het bijzijn van abt Antonius. Maar deze stelde hem, toen hij een verzoek van hem kreeg, op de proef of hij oneer verdroeg. En bevindend dat hij daar niet tegen kon, sprak hij tot hem: "U lijkt op een dorp, dat aan de voorzijde er fraai uitziet, maar aan de achterzijde door dieven wordt leeggeplunderd".

Eens brachten ouderlingen abt Antonius een bezoek, toen abt Jozef bij hem zat. De grijsaard wilde hen op de proef stellen. Hij legde hun een woord uit de Schrift voor en ving bij de jongeren aan te vragen wat dat woord betekende. En elkeen sprak naar best vermogen. Maar de grijsaard zei tegen ieder: "U hebt het nog niet gevonden". En na allen sprak hij ten laatste tot abt Jozef: "U, hoe verklaart u dat woord?" En hij antwoordde: "Ik weet het niet". Daarop zei abt Antonius: "Juist, abt Jozef heeft de weg gevonden, want hij zei: 'Ik weet het niet'".

Eens gingen broeders abt Antonius een bezoek brengen vanuit de Skêtis. Op hun tocht naar hem toe namen zij de boot en troffen er een grijsaard aan die er eveneens wilde heengaan, maar de broeders herkenden hem niet. Terwijl ze nu op de boot zaten, hadden zij het over woorden van de Vaders en uit de Schrift, en dan weer over hun handwerk. En de grijsaard zat er zwijgend bij. Aangekomen aan de landingssteiger bleek ook de grijsaard naar abt Antonius te gaan. Toen ze bij hem aankwamen, sprak hij tot hen: "U hebt een goed reisgezelschap gehad in deze grijsaard". En tot de grijsaard sprak hij: "Goede broeders hebt u aangetroffen, abba". De grijsaard zei: "Goed zijn ze wel, maar hun hoeve heeft geen deur, en wie wil gaat de stal binnen en maakt de ezel los". Dit nu zei hij, omdat ze maar spraken wat hun voor de mond kwam.

Eens kwamen broeders bij abt Antonius en zeiden hem: "Zeg ons een woord tot onze redding". De grijsaard sprak tot hen: "Hebt u naar de Schrift geluisterd? Zij geeft juist wat u nodig hebt". Maar zij zeiden: "Ook van u willen wij het horen, vader". Daarop sprak de grijsaard tot hen: "Het Evangelie zegt: Als iemand u op de rechterwang slaat, keer hem dan ook de andere toe (Mt 5,39)". Zij zeiden hem: "Dat kunnen we niet volbrengen". De grijsaard zei hun: "Als u de andere dan niet kunt toekeren, blijf dan tenminste de eerste voorhouden". Zij zeiden: "Dat kunnen we ook niet". De grijsaard zei: "Als u dat ook niet kunt, geef dan niet de klappen die u kreeg terug". En zij zeiden: "Dat kunnen we ook niet". Toen sprak de grijsaard tot zijn leerling: "Ga wat pap koken voor ze, want ze zijn zwak". En tot hen sprak hij: "Als u dit niet kunt en dat niet wilt, wat vang ik dan met u aan? Voor u moet gebeden worden".

Een broeder had aan de wereld verzaakt en zijn bezit aan de armen uitgedeeld, maar ten voordele van zichzelf iets achtergehouden. Hij bezocht abt Antonius en toen deze erachter kwam, sprak de grijsaard tot hem: "Als u monnik wil worden, ga dan naar dat en dat dorp, koop er vlees, hang het om uw blote lichaam, en kom op die manier

GERONTIKON

hierheen". Nadat de broeder aldus gedaan had, verwondden de honden en de vogels zijn lichaam. Hij kwam bij de grijsaard aan en deze vroeg hem of er gebeurd was zoals hij had aangeraden. En hij liet hem zijn lichaam zien, dat helemaal stukgereten was. Daarop sprak de heilige Antonius: "Wie aan de wereld verzaakt hebben en toch zaken wensen te behouden, worden op deze manier door de duivels bekoord en in stukken gescheurd".

Eens was een broeder in het klooster van abt Elias een beproeving overkomen. En omdat hij eruit weggejaagd was, ging hij de berg op naar abt Antonius. Nadat de broeder een jaar bij hem gebleven was, zond hij hem terug naar het klooster waar hij vandaan was gekomen. Maar zodra ze hem zagen, joegen ze hem opnieuw weg. Hij keerde naar abt Antonius terug en zei: "Ze wilden me niet aannemen, vader". Toen stuurde de grijsaard iemand met de boodschap: "Een vaartuig leed schipbreuk in volle zee, het verloor zijn lading en met moeite kon het veilig en wel op het land gebracht worden. Maar u wilt wat al veilig aan land is, in zee werpen". En toen ze vernamen dat abt Antonius hem teruggestuurd had, namen ze hem terstond op.

Abt Antonius zei: Ik denk dat het lichaam van nature een beweging mee ingeschapen heeft gekregen. Deze treedt niet in werking zolang de ziel niet wil, maar geeft in het lichaam alleen blijk van een ongepassioneerde beweging. Er bestaat evenwel een andere beweging, die zich voordoet wanneer het lichaam gevoed en welgedaan wordt door spijzen en dranken. De warmte van het bloed, daardoor veroorzaakt, zet het lichaam in werking. Daarom ook zei de Apostel: Bedrinkt u niet met wijn, want daarin steekt wellust (Ef 5,18). En van zijn kant beval de Heer in het Evangelie aan zijn leerlingen: Ziet toe dat uw harten niet bezwaard worden door oververzadiging en dronkenschap (Le 21,34). Tenslotte is er nog een andere beweging die de strijders betreft en die voortkomt uit de toelag en de nijd van de duivels. Men dient dus te weten dat er drie soorten bewegingen in het lichaam zijn: een van nature, een uit het zonder onderscheid gebruiken van voedsel en een derde komend van de duivels. [van nature ongepassioneerde beweging: namelijk die van de toestand van vóór de zondeval. De natuur is van zichzelf goed geschapen, zie het Leven van Antonius 20]

Verder zei hij: God laat de bekoringen niet woeden in dit geslacht zoals bij de Ouden, want Hij weet dat men nu zwak is en er niet tegen kan.

Toen abt Antonius in de woestijn vertoefde, werd hem dit onthuld: er leeft in de stad iemand als u. Hij is arts van beroep, schenkt wat hij over heeft aan de noodlijdenden, en zingt elke dag het Driewerf heilig tezamen met de engelen.

Abt Antonius zei: Er komt een tijd dat de mensen ijlen, en wanneer ze iemand zien die niet ijlt, verheffen ze zich tegen hem en zeggen: "je ijlt", omdat hij niet is als zij.

GERONTIKON

Toen broeders aan abt Antonius een bezoek brachten, zeiden zij hem een vers uit (het boek) Leviticus. De grijsaard ging daarna de woestijn in, heimelijk gevolgd door abt Ammonas, want deze kende zijn gewoonte. De grijsaard ging ver weg, bleef dan staan in gebed en riep met luide stem: "God, zend Mozes om me dit woord te verklaren!" En er kwam een stem die met hem sprak. En abt Ammonas zei: "Wel hoorde ik dat de stem tot hem sprak, maar wat de uitleg van het woord was, kwam ik niet te weten".

Drie vaders hadden de gewoonte om elk jaar naar de heilige Antonius te trekken. Twee van hen stelden hem dan vragen over hun gedachten en over hun zielenheil, maar de derde zweeg altijd en vroeg nooit iets. Na vele jaren nu sprak abt Antonius tot hem: "Zie, zoveel jaren al komt u hier en nooit stelt u een vraag". Maar hij gaf hem ten antwoord: "Voor mij is het voldoende enkel naar u te kijken, vader".

Men zei dat een van de ouderlingen God bad om de vaders te mogen zien. En hij zag ze allen behalve abt Antonius. Daarom sprak hij tot degene die ze hem toonde: "Waar is abt Antonius?" En deze zei hem: "Op de plaats waar God is, daar is hij".

Een broeder van de monnikengemeenschap, die vals beschuldigd werd van onkuisheid, stond op en ging naar abt Antonius. En ook de broeders van de gemeenschap gingen er heen om hem te genezen en mee te nemen. En zij begonnen hem te verwijten dat hij dat gedaan had. Maar deze verweerde zich: "ik heb niets dergelijks gedaan". Toevallig nu was daar ook abt Pafnoetius Kefalas, en hij sprak deze gelijkenis tot hen: "Ik zag aan de oever van de rivier een man tot aan de knieën in het slijk zitten. En er kwamen enkelen hem een hand toesteken, maar zij dompelden hem er tot zijn nek in". Toen zei abt Antonius van abt Pafnoetius: "Zie, hij is nu waarlijk een mens die in staat is te genezen en zielen te redden". En op het woord van de grijsaards kregen zij berouw, vroegen de broeder vergiffenis en op aansporing van de vaders namen zij de broeder in de gemeenschap over.

Sommigen zeiden van abt Antonius dat hij een geestdrager was, maar dat hij niet wenste te spreken omwille van de mensen. Want zowel wat er in de wereld plaatsgreep als wat zou gebeuren, onthulde hij.

Eens ontving abt Antonius een brief van keizer Constantijn om naar Constantinopel te komen. En hij overwoog wat hij zou doen. Daarom zei hij tegen abt Paulus, zijn leerling: "Doe ik beter met te gaan?" En hij zei hem: "Als u er heengaat, wordt u Antonius genoemd, maar gaat u er niet heen, dan abt Antonius".

Abt Antonius zei: Wat mij betreft, ik vrees God niet meer, maar ik bemin Hem. Want de liefde werpt de vrees buiten (1 Joh 4,18).

GERONTIKON

Hij was het ook die zei: Houdt altijd voor ogen de vreze Gods. Gedenkt Hem die dood en levend maakt (1 Sam 2,6). Haat de wereld en alles wat erin is. Haat elke lichamelijke verkwikking. Verzaakt aan dit leven om voor God te leven. Weest indachtig wat u God beloofd hebt, want dat zoekt Hij van u op de oordeelsdag. Lijdt honger en dorst, weest naakt (vgl. 1 Kor 4,11), waakt (vgl. Le 21,36), rouwt, weent (vgl. Jak 4,9), zucht in uw hart. Probeert of u God waardig bent. Veracht het vlees, om uw ziel te redden.

Op zekere keer, toen abt Antonius een bezoek bracht aan abt Ammoen op de berg van Nitrië en zij zich met elkander onderhouden hadden, sprak abt Ammoen tot hem: “De broeders zijn door uw gebeden talrijk geworden en enigen van hen willen zich een kluis optrekken, ver weg, om in stilte te bidden. Welke afstand schrijft u voor dat er moet zijn tussen de te stichten kluizen en die er reeds zijn?” En hij zei: “Laten we op het negende uur gaan eten, dan gaan we naar buiten, doorkruisen de woestijn en nemen de plaats in oenschouw”. Nadat zij nu in de woestijn waren voortgetrokken totdat de zon onderging, zei abt Antonius tot hem: “Laten we bidden en hier een kruis oprichten, dan mogen zij die dat verlangen hier gaan bouwen. Zo kunnen die van ginder, wanneer zij hen komen bezoeken, op het negende uur eerst wat beschuit eten en hen dan nog bereiken. En die van hier kunnen, wanneer zij heengaan en insgelijks doen, onbezorgd zijn als zij elkaar bezoeken”. De afstand nu is twaalf mijl.

Abt Antonius zei: Wie een stuk ijzer bewerkt, overweegt van te voren in zijn gedachte wat hij gaat maken, een zeis, een zwaard of een bijl. Zo moeten ook wij eerst bedenken welke deugd we gaan beoefenen, om ons niet doelloos af te matten.

Ook zei hij: Gehoorzaamheid met onthouding temt wilde dieren.

Ook zei hij: Ik ken monniken die, na zich ten eerste afgemat te hebben, gevallen zijn en buiten zinnen zijn geraakt, omdat zij op hun werk hun hoop hadden gesteld, maar het gebod verwaarloosden dat luidt: Ondervraag uw vader en hij zal u inlichten (Dt 32,7).

Ook zei hij: Indien het mogelijk was, dan behoort de monnik alle schreden die hij zet en alle druppels die hij in zijn cel drinkt, over te laten aan de ouderlingen, om zeker te zijn dat hij er niet door misdoet.

ABT APFY

T.Orlandi gaf in 1984 het Leven van abt Apfy of Apfoe uit, vertaald door A.Campagnano. De ontdekking van het ideaal om als monnik te gaan leven bracht Apfy tot algehele onthechting. Alleen omgord met een huid,

GERONTIKON

leefde hij als grazer tussen de buffels, want David zegt in de psalm: Als een rund werd ik voor uw aanschijn (Ps 72/73,22). Eens hoorde hij in een preek op Pasen de priester zeggen: "Wij, mensen, zijn geen beeld van God". Hij ging daarvoor naar de patriarch van Alexandrië, Theofilus. Deze stond verbaasd van het inzicht dat de Geest hem gaf en toen de bisschop van Apfy's geboortestad Pemge gestorven was, stelde Theofilus Apfy in diens plaats aan.

Men verhaalde eens van een bisschop van Oxyrrynchus, genaamd abt Apfy, het volgende: Toen hij nog monnik was, pleegde hij vele gestrengheden. Eenmaal bisschop geworden, verlangde hij ook in de wereld dezelfde gestrengheid te beoefenen, maar hij vermocht het niet. Hij wierp zich dan neer voor Gods aanschijn en zei: "De genade is toch niet van me geweken wegens het bisschopsambt?" En hem werd geopenbaard: "Geenszins. Maar toen was het de woestijn, en omdat geen mens daar woont, hielp God. Nu evenwel is het de wereld, en daar helpen de mensen u.

ABT APOLLOOS

In het gebied van de Cellen woonde een grijsaard, Apolloos geheten. En wanneer iemand zijn hulp kwam vragen voor een of ander werk, ging hij verheugd mee, zeggend: "Met Christus mag ik vandaag werken aan het heil van mijn ziel. Want dat is haar loon".

Men vertelde van een zekere abt Apolloos in de Skêtis, dat hij vroeger een herder en een woesteling was. Toen hij op het platteland een zwangere vrouw tegenkwam, zei hij onder invloed van de duivel: "Ik wil toch eens zien, hoe het kindje in haar schoot ligt". En hij sneed haar open en zag het kindje. Maar terstond begon zijn hart hem verwijten te maken. Tot inkeer gekomen, ging hij naar de Skêtis om de Vaders mee te delen wat hij gedaan had. Toen hoorde hij hen juist dit psalmvers zingen: "De dagen van onze jaren zijn op zich zeventig jaar, maar voor de sterken tachtig; en wat daarna komt is last en smart" (Ps 89/90,10). En hij zei tot hen: "Ik ben nu veertig jaar en ik heb nog geen enkel gebed gestort. Maar als ik nu nog veertig jaar te leven krijg, houd ik niet op tot God te bidden, dat Hij mij mijn zonden moge vergeven". Hij verrichtte sindsdien geen handenarbeid, maar bad altijd aldus: "Ik heb gezondigd als mens, wees Gij mij genadig als God!" En dit gebed werd zijn overweging dag en nacht. Nu woonde er een broeder bij hem en deze hoorde hem zeggen: "Ik heb U overlast bezorgd, Heer. Vergeef me, dan

GERONTIKON

kan ik wat tot rust komen!" En hij kreeg de zekerheid dat God hem al zijn zonden had vergeven, ook het gebeurde met de vrouw; maar aangaande het kind kreeg hij geen zekerheid. Een van de oudvaders zei toen tot hem: "God heeft u ook het gebeurde met het kind vergeven. Maar Hij liet u in smart achter, omdat het uw ziel voordeel bracht".

Dezelfde abt zei eens aangaande de ontvangst van broeders, dat men de broeders die aankomen, eerbied moet betuigen. Wij vereren immers niet hen, maar God. "Want, zo zei hij, hebt u uw broeder gezien, dan hebt u de Heer uw God gezien". "En dit, zei hij, hebben we overgenomen van Abraham (vgl. Gn 18,2). En wanneer u ontvangt, dring er dan bij uw gasten op aan dat zij zich verkwikken. Want dit hebben wij geleerd van Lot, die aandrong bij de engelen (vgl. Gn 19,3)".

ABT ARES

Abt Abraham bracht abt Arès een bezoek en toen zij plaats genomen hadden, kwam er een broeder bij de grijsaard, die sprak: "Zegt u me, wat moet ik doen om gered te worden?" Hij antwoordde hem: "Ga heen, breng een jaar door met tegen de avond brood en zout te eten; kom dan weer hierheen en ik zal (weer verder) met u spreken". En hij vertrok en deed aldus. Toen er nu een jaar voorbij was, kwam de broeder terug bij abt Arès, en toevallig was abt Abraham daar ook. En weer zei de grijsaard tegen de broeder: "Ga heen, vast ook dit jaar, en wel om de dag". Zodra de broeder was heengegaan, zei abt Abraham tot abt Arès: "Waarom zijn uw woorden voor alle broeders een licht juk, terwijl u deze broeder zware lasten oplegt?" Toen sprak de grijsaard tot hem: "De broeders gaan heen zoals ze komen: zoekend, maar hij komt een woord horen om God. Hij is namelijk een werker. En wat ik hem ook zeg, hij voert het met ijver uit. Daarom spreek ik van mijn kant tot hem het woord van God".

ABT ARSENIUS

Arsenius de Grote leefde van ongeveer 350 tot 445. Hij stamde uit een senatorengeslacht. Paus Damasus I wijdde hem tot diaken en op diens aanbeveling werd hij in 383 door keizer Theodosius naar het hof te Konstantinopel geroepen om de prins Arcadius en Honorius op te voeden. De tweeënveertigste spreuk geeft zijn portret en nadere

GERONTIKON

bijzonderheden over zijn leven.

Toen abt Arsenius nog aan het hof verbleef, bad hij eens aldus tot God: “Heer, leid mijn leven zo, dat ik gered word”. En er kwam een stem die tot hem sprak: “Arsenius, vlucht de mensen, dan word je gered”.

Toen hij zich afgezonderd had en leefde als monnik, bad hij eens hetzelfde woord nogmaals (vgl. Mt 26,44). En hij hoorde een stem tot hem zeggen: “Arsenius, vlucht, zwijg, bewaar de stilte. Want dat zijn de wortels van de zondeloosheid”.

Eens vielen de duivels abt Arsenius in zijn cel aan met hun kwelpartijen. En toen zijn dienaren er aankwamen, hoorden zij, nog buiten de cel staande, hem aldus tot God roepen: “God, laat me niet alleen (Ps 37/38,22). Niets goeds deed ik voor U, maar sta me in uw goedertierenheid toe te beginnen”.

Men zei van hem dat, zoals aan het hof niemand een kostbaarder gewaad droeg dan hij, evenzo ook niemand in de kerk een goedkoper droeg dan hij.

Iemand zei eens tegen de heilige Arsenius: “Hoe is het toch mogelijk dat wij, ondanks zoveel studie en kennis, niets goeds hebben, terwijl deze ongeletterde Egyptenaren zoveel deugden bezitten?” Abt Arsenius zei hem: “Wij hebben niets wegens onze studie om een goed leventje te leiden, maar deze ongeletterde Egyptenaren verwierven de deugden door hun boetvaardigheid”.

Eens vroeg abt Arsenius aan een Egyptische grijsaard iets over zijn gedachten, en iemand anders die hem gadesloeg zei: “Abba Arsenius, hoe kunt gij, die zoveel Romeinse en Griekse wetenschap bezit, deze ongeletterde vragen stellen over uw gedachten!” Maar hij zei tot hem: “Wel bezit ik de Romeinse en Griekse wetenschap, maar ik ken nog niet eens het abe van deze ongeletterde”.

Eens bracht zijne heiligheid de aartsbisschop Theofilus in gezelschap van een landvoogd een bezoek aan abt Arsenius, en hij verzocht de grijsaard een woord van hem te mogen horen. De grijsaard zweeg een wijle en vroeg

GERONTIKON

toen van zijn kant aan hem: “En als ik u er een zeg, voert u het dan uit?” En zij beloofden het uit te voeren. Toen sprak de grijsaard tot hen: “Als u ergens Arsenius hoort noemen, blijft er vandaan!”

Toen de aartsbisschop hem een andere keer een bezoek wilde brengen, stuurde hij iemand vooruit om te weten of de grijsaard wel zou opendoen. En hij gaf hem deze verklaring: “Als u komt, doe ik voor u open; en als ik opendoe voor u, doe ik open voor iedereen, maar dan blijf ik hier niet meer zitten”. Op het horen hiervan zei de aartsbisschop: “Als ik hem door mijn komst verjaag, ga ik niet naar hem toe”.

Een broeder vroeg abt Arsenius een woord van hem te mogen horen. Toen zei hem de oudvader: “Streef ernaar met alle kracht waarover u beschikt, dat het werk in uw binnenste volgens God zij en de uitwendige driften mag overwinnen”.

Verder zei hij nog: Indien wij God zoeken, zal Hij zich aan ons vertonen; en indien wij Hem vasthouden, blijft Hij bij ons.

Iemand zei tegen abt Arsenius: Mijn gedachten hinderen me, want ze zeggen: “Jij bent niet in staat te vasten en te werken. Je moet alleen op ziekenbezoek gaan; dat is immers ook een liefdewerk”. Wetend echter wat de duivels zaaien, zei de grijsaard tot hem: “Keer terug; eet, drink en slaap zonder te werken, op één voorwaarde: verlaat je kluis niet”. Want hij wist dat volharding in de kluis de monnik in het rechte spoor brengt.

Abt Arsenius zei: Een monnik die op reis is in een vreemde streek, moet zich nergens mee bemoeien; dan voelt hij zich tevreden.

Eens zei abt Marcus tegen abt Arsenius: “Waarom ontvlucht u ons?” De grijsaard zei hem: “God weet dat ik u allen liefheb, maar ik kan onmogelijk tegelijkertijd met God en met de mensen verkeren. De duizenden en tienduizenden daarboven willen slechts één ding, maar de mensen willen vele dingen. Ik kan dus niet God verlaten en me onder de mensen begeven”.

Abt Daniël zei van abt Arsenius, dat hij de hele nacht wakend doorbracht. En wanneer hij dan tegen de morgen, vanwege de natuur zelf, begeerde te gaan slapen, zei hij tegen de slaap: “Kom hier, boze knecht!” en

GERONTIKON

zittend nam hij een kort slaapje, om spoedig daarna weer op te staan.

Abt Arsenius zei: Het volstaat voor de monnik één enkel uur te slapen om een strijder te zijn.

De oudvaders vertelden: Eens werd er in de Skêtis een kleine hoeveelheid gedroogde vijgies gegeven en omdat ze maar onbeduidend waren, bracht men er niet van aan abt Arsenius om hem er niet door te beledigen. Maar toen de grijsaard het vernam, ging hij niet naar de gebedsdienst, want, zei hij, u hebt me buitengesloten door me niet de liefdegave te schenken die God de broeders heeft verleend en die ik niet waardig was te ontvangen. En allen vernamen het en trokken voordeel uit de nederigheid van de grijsaard. Toen ging de priester naar buiten, bracht hem de gedroogde vijgies en leidde hem met vreugde naar de gebedsdienst.

Abt Daniël zei: Al de jaren die hij onder ons woonde, brachten we hem elk jaar slechts één mand graan en wanneer we bij hem op bezoek kwamen, aten we ervan.

Verder zei hij nog dit over abt Arsenius: Eén keer per jaar ververste hij het water voor de palmladeren, voor de rest vulde hij het slechts bij. Hij vlocht nametiijk touw en hij knoopte tot het zesde uur. De oudvaders vroegen hem eens: “Waarom ververst u het water voor de palmladeren niet, want het stinkt?” En hij zei hun: “In ruil voor de reukwerken en de geurige kruiden waarvan ik genoot in de wereld, moet ik deze stank aanvaarden”.

Verder zei hij: Toen hij eens hoorde dat alle soorten fruit rijp waren, zei hij uit zichzelf: “Brengt ze me!” En dan proefde hij slechts éénmaal een beetje van elke soort, God dankzeggend.

Eens werd abt Arsenius in de Skêtis ziek en hij had zelfs niet één enkele linnen doek ter beschikking. En omdat hij ook het geld niet had om er een te kopen, aanvaardde hij van iemand een aalmoes en hij sprak: “Ik dank U, Heer, dat U me waardig geacht hebt een aalmoes te ontvangen omwille van uw Naam”.

Men vertelde van hem: Zijn kluis lag op een afstand van tweeëndertig mijl en hij verliet haar niet gauw, want anderen kwamen hem

GERONTIKON

bedienen. Maar toen de Skêtis ontvolkt werd ging hij heen en zei wenend: “De wereld heeft Rome verloren en de monniken de Skêtis.

Abt Marcus vroeg abt Arsenius eens het volgende: “Is het wel goed in zijn kluis niets voor zijn genoegens te hebben? Ik zag namelijk dat een broeder die enkele groenten gekweekt had ze stond uit te trekken”. En abt Arsenius sprak: “Het is wel goed, maar het hangt af van de gesteldheid van de persoon. Want als hij bij een dergelijke handelwijze niet sterk staat, plant hij weer nieuwe”.

Daniël, leerling van abt Arsenius, verhaalde: Op zekere keer bevond ik me in de nabijheid van abt Alexander, toen pijn hem aangreep. Van pijn strekte hij de armen uit, het hoofd achterover. Toevallig echter kwam de heilige Arsenius hem spreken en hij zag hem staan met uitgestrekte armen. Na afloop van het gesprek zei hij hem: “En wie was die wereldling die ik hier zag staan?” Abt Alexander zei hem: “Waar zag u hem dan?” En hij zei: “Bij het afdalen van de berg viel mijn oog op de grot hier en ik zag iemand met uitgestrekte armen staan, het hoofd achterover”. Toen maakte hij een buiging ter verontschuldiging voor hem en zei: “Neemt u me niet kwalijk, dat was ik. Pijn had me aangegrepen”. En de grijsaard zei hem: “Dat was u toch niet? Neen maar! Ik dacht dat het een wereldling was; en daarom heb ik die vraag gesteld”.

Een andere keer zei abt Arsenius tegen abt Alexander: “Wanneer u klaar bent met het splitsen van uw palmladeren, kom dan bij mij eten; maar komen er gasten, eet dan met hen”. Abt Alexander nu werkte kalm en bedaard verder en toen het tijd was, had hij nog palmladeren te doen. En omdat hij het woord van de grijsaard wilde volbrengen, bleef hij de takken afmaken. Toen abt Arsenius echter bemerkte dat hij wegbleef, ging hij eten in de mening dat hij wellicht gasten had gekregen. Toen abt Alexander dan klaar was, keerde hij in de avond huiswaarts. En de grijsaard zei hem: “Hebt u gasten gekregen?” Hij antwoordde: “Welneen”. En hij weer: “Waarom bent u dan niet gekomen?” Hij gaf ten antwoord: “Omdat u me gezegd hebt: Wanneer u klaar bent met het splitsen van uw palmladeren, kom dan’. En omdat ik uw woord wilde volbrengen, kwam ik niet, want nu pas heb ik ze af”. Toen stond de grijsaard verbaasd over zijn stiptheid en zei hem: “Neem gauw wat rust om uw gebeden zonder gejaagdheid te verrichten (vgl. Le 17,7) en uw pap te nuttigen; want anders kon u wel eens ziek worden”.

GERONTIKON

Eens kwam abt Arsenius op een plaats waar het riet stond te ruisen op de wind (vgl. Mt 11,7) en de oudvader zei tot de broeders: “Wat is dat voor een geruis?” En ze zeiden hem: “Dat is het riet”. Toen sprak de grijsaard tot hen: “Ja, waarlijk, wie in stilte wenst neer te zitten en het tjlpen van een mus hoort, heeft in zijn hart niet dezelfde stilte meer. Hoeveel te meer dan gij, die dat riet hoort ruisen”.

Abt Daniël vertelde: Enkele broeders zouden naar Thêbais gaan voor (het inkopen van) vlasdraden en ze zeiden: “Laten wij bij die gelegenheid tevens een bezoek brengen aan abt Arsenius”. En abt Alexander kwam bij de grijsaard binnen en zei: “Er zijn broeders uit Alexandrië aangekomen, zij willen u zien”. De grijsaard antwoordde: “Hoor eens van hen wat de reden is van hun komst”. En toen hij vernam dat ze voor vlasdraden naar Thêbais gingen, bracht hij het de oudvader over. Toen sprak deze: “Ja waarlijk, zij krijgen het gezicht van Arsenius niet te zien, want ze zijn niet voor mij gekomen, maar voor hun werk. Laat hen wat uitrusten en laat hen vertrekken in vrede, en zeg hun dat de grijsaard niet in staat is hen te begroeten”.

Een broeder ging eens naar de kluis van abt Arsenius in de Skêtis en toen hij door de vensteropening keek, zag hij in een visioen de grijsaard geheel als van vuur. De broeder was namelijk waardig dit te mogen zien. Toen hij aanklopte, kwam de grijsaard naar buiten. Hij zag de broeder buiten zichzelf van verbazing en zei tot hem: “Staat u al lang te kloppen? U hebt toch niets bijzonders hier gezien?” En hij zei: “Welneen”. En na zich met hem onderhouden te hebben, liet hij hem vertrekken.

In de tijd dat abt Arsenius te Kanopos woonde, ging een schatrijke en godvrezende jongedame van senatorenstand op haar eentje op reis van Rome om hem te bezoeken. Toen zij nu te gast was bij aartsbisschop Theofilus, verzocht zij hem de grijsaard te bewegen haar te ontvangen. Hij ging naar hem toe en vroeg het hem aldus: “De senatorendochter, mejuffrouw X., is uit Rome gekomen en verlangt u te spreken”. Maar de grijsaard weigerde haar te begroeten. Toen haar dan die boodschap werd overgebracht, liet zij de lastdieren zadelen en zei: “Ik vertrouw het aan God toe hem te spreken. Want ik ben niet gekomen om een mens te zien. Mensen zijn er ook in onze stad genoeg. Maar ik ben gekomen om een profeet te zien (vgl. Mt 11,8-9)”.

GERONTIKON

Toen zij nu dicht bij de kluis van de grijsaard was gekomen, bevond de oudvader zich toevallig, door een beschikking Gods, buiten zijn kluis. Zodra zij hem ontwaarde, viel zij voor zijn voeten neer, maar vertoornd liet hij haar opstaan, en haar strak aanziende zei hij: "U verlangt mijn gezicht te zien, welnu, kijk dan!" Maar zij stond zo beschaamd, dat zij zijn gelaat niet aandachtig aanschouwde. Toen zei de grijsaard haar: "Hebt u niet van mijn werken gehoord? Daar moet men naar zien. En hoe hebt u het gewaagd zo een grote zeereis te maken? Weet u dan niet dat u een vrouw bent? U behoort helemaal niet op reis te gaan. Of bent u van Rome vertrokken om aan de andere vrouwen te kunnen zeggen: "Ik heb Arsenius gezien", en dat de zee druk bevaren wordt door vrouwen, die naar me toekomen?" Zij zei toen: "Als de Heer het zo wil, laat ik niemand hierheen gaan. Maar bid voor mij en wees mij altijd indachtig". Maar hierop wederverhoer hij: "Ik bid tot God dat Hij de herinnering aan u uit mijn hart mag wegwissen". Toen ze dat hoorde, vertrok ze, geheel overstuurd.

En in de stad aangekomen, kreeg ze koorts van verdriet. En men berichtte aan zijne heiligheid de aartsbisschop Theofilus dat zij ziek was. Bij haar gekomen, vroeg hij of hij mocht horen wat haar scheelde. En zij zei hem: "Was ik maar niet hierheen gekomen. Ik zei namelijk tegen de grijsaard. Wees me indachtig". Maar hij zei: "Ik bid tot God dat Hij de herinnering aan u uit mijn hart mag wegwissen". En ik, ik ga dood van verdriet". Toen sprak de aartsbisschop tot haar: "Maar weet u dan niet dat u een vrouw bent en dat door de vrouwen de vijand de heiligen bestrijdt? Daarom sprak de grijsaard aldus. Want voor uw ziel bidt hij te allen tijde". En zo werd haar geest genezen en zij keerde huiswaarts, vol van vreugde.

Abt Daniël vertelde van abt Arsenius: Op zekere dag kwam een hooggeplaatst ambtenaar hem het testament brengen van een bloedverwant van hem uit de senatorenstand, die hem een aanzienlijke erfenis naliet. Hij nu nam het in zijn handen en wilde het verscheuren. Maar de officier viel hem te voet en zei: "Ik smeeke u, verscheur het niet, want dat kost me mijn hoofd!" Toen zei hem abt Arsenius: "Ik was al dood voor hem; hij is nu pas gestorven". En hij liet het terugbrengen zonder iets te hebben aanvaard.

30 (68) Verder vertelde men van hem: Zaterdagavond, bij het aanbreken van de zondag, plaatste hij zich met de zon in de rug, om met de handen ten hemel uitgestrekt te bidden totdat de zon hem weer in het gelaat scheen. En daarna was hij gezeten.

Men vertelde van abt Arsenius en abt Theodorus van Fermê: Meer

GERONTIKON

dan wie ook verfoeiden zij de menselijke eer. Abt Arsenius sprak niet licht iemand aan, terwijl abt Theodorus wel iemand aansprak maar dan was als een zwaard.

Toen abt Arsenius nog verbleef in de lagere gewesten (van Egypte) werd hij daar gehinderd en besloot zijn kluis te verlaten. Zonder er iets uit mee te nemen, begaf hij zich naar zijn leerlingen Alexander en Zoïlos, twee Faranieten. Daarop zei hij tot Alexander: “Sta op en vaar de rivier op”. En zo deed hij. En tegen Zoïlos zei hij: “Ga met me mee naar de rivier en zoek een boot die mij naar Alexandrië vaart. Vaart u dan ook de rivier op en voeg u bij uw broeder”. Op dit woord ontstelde Zoïlos, maar hij zweeg. En zo scheidden ze van elkaar. Aangekomen in het gebied van Alexandrië werd de grijsaard daar zwaar ziek. Zijn dienaren nu zeiden tegen elkaar: “Zou iemand van ons de grijsaard misschien verdriet hebben aangedaan, dat hij daarom van ons gescheiden is?” Maar zij vonden niets bij zichzelf, evenmin dat zij hem ooit ongehoorzaam waren geweest.

Toen nu de grijsaard hersteld was, zei hij: “Ik ga naar mijn vaders”. Hij voer dus de rivier op en bereikte Petra, waar zijn dienaren verbleven. En toen hij nog niet ver van de rivier af was, kwam een Ethiopisch meisje op hem af en trok hem aan zijn mantel. Maar de oudvader berispte haar, waarop het meisje tot hem zei: “Als je een monnik bent, ga dan de berg op”. Beschaamd door deze woorden, bleef de grijsaard bij zichzelf herhalen: “Arsenius, als je een monnik bent, ga dan de berg op”. En op dat ogenblik kwamen Alexander en Zoïlos hem tegen. En toen zij zich voor zijn voeten neerwierpen, wierp ook de grijsaard zich ter aarde en allen weenden. Toen sprak de grijsaard: “Hebt u niet gehoord, dat ik ziek ben geweest?” En zij zeiden hem: “Jazeker”. Waarop de grijsaard: “En waarom bent u me dan niet komen opzoeken?” En abt Alexander zei: “Uw heengaan van ons was niet gegrond, en velen waren erdoor ontsticht zeggende: Als zij de oudvader niet ongehoorzaam waren geweest, zou hij zich zeker niet van hen gescheiden hebben”. Hij zei hun: “Maar nu zullen de mensen zeggen: De duif vond geen rustplaats voor haar pootjes en keerde naar Noë in de ark terug” (vgl. Gn 8,9). En daarna verzoenden zij zich met elkaar en hij woonde bij hen tot aan zijn dood.

Abt Daniël zei: Abt Arsenius verhaalde ons eens het volgende als betrof het een ander, maar waarschijnlijk was hij het zelf. Toen een grijsaard eens in zijn kluis gezeten was, weerklonk er een stem die zei: “Kom mee, dan zal ik u de werken van de mensen tonen”. En hij stond op

GERONTIKON

en ging naar buiten. En hij bracht hem naar een of andere plaats en toonde hem een Ethiopiër, die bezig was met hout hakken en een grote stapel maakte. Hij probeerde hem op te tillen, maar vermocht het niet. En in plaats van er nu iets van af te halen, ging hij door met hout hakken en vergrootte de stapel. En dit deed hij lange tijd. En een beetje verderop toonde hij hem een man die bij een put stond, er water uit schepte en het overgoot in een bak met een gat erin, waardoor hetzelfde water weer in de put stroomde.

En opnieuw zei hij hem: “Kom mee, ik zal u iets anders tonen”. En hij aanschouwde een tempel en twee mannen, gezeten te paard, die een balk tussen hen in droegen, de een naast de ander. Zij nu wilden binnengaan door de poort, maar zij konden het niet omdat de balk dwars lag. En de een wilde niet de mindere zijn van de ander, door achter hem de balk in de lengterichting te dragen en zodoende bleven zij buiten de poort. “Dit zijn zij, sprak hij, die het juk der gerechtigheid, om het zo eens te zeggen, dragen met hoogmoed, die zich niet hebben vernederd om zichzelf te verbeteren en om de nederige weg van Christus te gaan. Daarom blijven zij dan ook buiten het Rijk Gods. Degene die hout stond te hakken, is de mens die in vele zonden leeft en in plaats van zich te bekeren, op zijn zonden nog andere ongerechtigheden stapelt. En hij die water putte, is de mens die weliswaar goede werken verricht, maar aangezien hij ze vermengde met boosheid, verloor hij tegelijkertijd ook zijn goede werken. Elke mens moet dus waken over zijn werken, opdat hij niet tevergeefs zwoegt (Fil 2,16)”.

Dezelfde (abt Daniël) vertelde het volgende. Eens kwamen enkelen van de Vaders uit Alexandrië om abt Arsenius te bezoeken. Een van hen nu was de oom van de vroegere aartsbisschop van Alexandrië, Timotheüs, bijgenaamd de ‘bezitloze’ en hij was vergezeld van een neef van hem. De grijsaard was toen evenwel ziek en hij wilde hen niet begroeten, opdat er niet nog anderen zouden komen en hem last bezorgen. Hij verbleef toen op de rots van Troë. Zij nu keerden treurig terug. Daarna had er een inval van barbaren plaats en hij verhuisde naar lagere oorden. Toen zij dit vernamen, gingen zij hem opnieuw bezoeken en vreugdevol ontving hij hen. De broeder die bij hen was, zei hem. “Weet u niet, abba, dat wij u zijn komen bezoeken in Troë en dat u ons niet ontving?” Toen zei de grijsaard: “U hebt brood genuttigd en water gedronken, maar waarlijk, mijn kind, ik heb geen brood en geen water geproefd, zelfs ben ik niet gaan zitten, om mezelf te bestraffen, totdat ik er zeker van was dat u ter bestemden plaatse was aangekomen, want ook gij hebt u uitgesloofd om mijnentwille. En nu,

GERONTIKON

broeders, vergeeft het me!" En getroost gingen zij heen.

Dezelfde zei: Op zekere dag riep abt Arsenius mij en zei: "Breng uw vader eens een verkwikking, opdat hij, vertrokken naar de Heer, voor u ten beste spreekt en het u goed gaat".

Men zei van abt Arsenius: Eens werd hij ziek in de Skêtis en de priester ging uit, bracht hem naar de kerk en legde hem op een huidendeken met een klein kussen onder zijn hoofd. Juist op dat ogenblik kwam een van de oudvaders hem bezoeken, maar toen hij hem op de huidendeken zag en het kussentje onder zijn hoofd opmerkte, ergerde hij zich en sprak: "Deze man, is dat abt Arsenius? En ligt hij daarop?" Toen nam de priester hem terzijde en zei: "Wat voor werk deed u in uw dorp?" Hij zei: "Ik was herder". "En hoe, zei hij, was uw dagelijks bestaan?" En hij zei: "Mijn bestaan was zeer hard". En hij sprak: "En tegenwoordig, hoe is uw bestaan nu in uw kluis?" En hij zei: "Daar heb ik het veel gemakkelijker". Toen sprak hij tot hem: "Ziet u daar abt Arsenius? Vader van keizers was hij in de wereld. Duizend slaven met gouden gordels om, allen met sieraden om de hals en gestoken in zijde, stonden hem ten dienste en hijzelf lag op dure rustbedden. U daarentegen als herder had in de wereld niet de gemakken, die u nu hebt, maar hij beschikt hier niet over de luxe, die hij in de wereld genoot. Kijk, u hebt het gemakkelijk en hij mat zich af". Toen hij dat hoorde, stond hij beschaamd, hij wierp zich ter aarde en sprak: "Vergeef me, abba, ik heb gezondigd. Waarlijk, dat is de ware weg; hij kwam tot een nederige staat, ik daarentegen tot een gemakkelijke". En met rijpe vrucht ging de oudvader heen.

Een van de Vaders ging eens naar abt Arsenius toe. En toen hij op de deur klopte, deed de grijsaard open in de mening dat het zijn dienaar was. Maar ziende dat het iemand anders was, viel hij plat ter aarde. De eerstgenoemde sprak tot hem: "Sta op, abba, dan kan ik u omhelzen". En de grijsaard zei hem: "Ik richt mij niet op, voordat u bent heengegaan". En hoewel het hem vele keren gevraagd werd, stond hij pas op toen hij was heengegaan.

Men vertelde van een broeder die abt Arsenius in de Skêtis was komen bezoeken: Hij betrad de kerk en verzocht de geestelijkheid om een onderhoud met abt Arsenius. Zij zeiden hem: "Gebruik een kleinigheid, broeder, daarna kunt u hem spreken". Maar hij zei: "Ik neem niets tot me

GERONTIKON

voordat ik hem begroet heb". Ze ontboden daarom een broeder, die hem tevreden moest stellen, want de kluis lag veraf. Zij klopten op de deur en gingen naar binnen. Dan omhelsden zij de grijsaard en namen plaats; en zij zwegen. De broeder van de kerk zei: "Ik ga weer; bid voor mij". Maar de broeder die te gast was en zich voor de grijsaard niet durfde uitspreken, zei tot zijn broeder: "En ik ga met u mee". En zij gingen samen naar buiten. Toen verzocht hij hem: "Breng me ook naar abt Mozes, de vroegere rover". Zij kwamen bij hem en hij ontving hem vol vreugde. En na hun gastvrijheid te hebben bewezen, liet hij hen vertrekken. Toen sprak de broeder die hem begeleidde tot hem: "Zie, ik heb u naar de vreemdeling en naar de Egyptenaar gebracht. Wie van de twee beviel u nu?" Hij antwoordde: "Aan mij beviel tenslotte de Egyptenaar".

b) Een van de Vaders vernam dit en hij bad tot God aldus: "Heer, maak me deze zaak duidelijk. Want de een keert zich af omwille van uw Naam, terwijl de ander met open armen ontvangt omwille van uw Naam". En zie, er verschenen hem twee grote vaartuigen op de rivier en hij aanschouwde abt Arsenius en de Geest Gods doodstil varende op het ene, en abt Mozes en de engelen Gods varende op het andere schip, terwijl zij hem honingraat te eten gaven.

Abt Daniël zei: Op het punt te sterven gaf abt Arsenius ons deze opdracht mee: "Maakt u geen zorgen over liefdemalen voor mij. Want mocht ik reeds een liefdemaal voor mezelf hebben aangericht, dan zal ik dat ook vinden".

Toen abt Arsenius ging sterven, geraakten zijn leerlingen in ontsteltenis. En hij zei hun: Het uur is nog niet aangebroken (Joh 7,30), maar wanneer het uur aanbreekt (Joh 16,4), zeg ik het u wel. Ik zal echter tezamen met u terecht moeten staan voor de rechterstoel van de Vreeswekkende, indien ge mijn lijk aan iemand uitlevert". Zij zeiden: "Wat moeten we dan doen, want we weten niet hoe we iemand begraven moeten?" En de grijsaard zei hun: "Kunt u soms geen touw aan mijn voet binden en me de berg optrekken?"

b) Dit was de zin, die de grijsaard altijd in de mond lag: "Arsenius, waarom ben je weggegaan (uit de wereld)?" (En ook deze zin): "Van mijn spreken heb ik dikwijls spijt gehad, maar van mijn zwijgen nooit".

c) Toen hij het sterven nabij was, zagen zijn broeders hem wenen en zij zeiden tot hem: "Waarachtig, bent ook u bang, Vader?" En hij zei hun: "Waarachtig, de vrees die ik nu voel, heb ik al sinds ik monnik werd". En

GERONTIKON

toen ontsliep hij.

Ook zei men van hem: Heel zijn leven lang had hij, wanneer hij zat te werken, een doek op zijn schoot, omwille van de tranen die uit zijn ogen vloeiden.

Toen abt Poimên vernam dat hij ontslapen was, weende hij dan ook en zei: “Zalig zijt gij, abt Arsenius, dat ge uzelf beweend hebt in deze wereld, want wie zich niet op aarde beweent, zal eeuwig daarginds wenen”. En derhalve, of het nu hier vrijwillig is of ginds vanwege de kwellingen, onmogelijk stelt men het zonder wenen.

Abt Daniël vertelde van hem: Nooit wilde hij uitspraak doen in een twistvraag over de Schrift, hoewel hij het best had gekund, indien hij het wilde. Evenmin zette hij zich gauw aan het schrijven van een brief.

En wanneer hij van tijd tot tijd in de kerk kwam, bleef hij achter een pilaar zitten, opdat niemand zijn gelaat zou zien en zijn oog op niets anders zou vallen.

Zijn voorkomen nu was, gelijk het voorkomen van Jakob, als dat van een engel. Hij was helemaal grijs en elegant van gestalte, hoewel mager. Verder droeg hij een lange baard, die tot de buik reikte. Zijn oogharen waren uitgevallen van het wenen. Hij was rijzig maar liep gebogen van ouderdom. Hij werd vijfennegentig jaar oud. Hij bracht aan het hof van Theodosius de Grote, goddelijker gedachtenis, veertig jaar door en was daar de vader van de allergoddelijkste Arcadius en Honorius. Ook in de Skêtis bracht hij veertig jaar door. Dan nog tien jaar in Troê boven Babylon ter hoogte van Memfis en drie jaar te Kanopos bij Alexandrië. Wat de twee resterende jaren betreft, hij ging weer naar Troê en daar ontsliep hij, na in vrede en de vreze Gods zijn loop voleind te hebben, want hij was een rechtvaardig man, vol van de Heilige Geest en van geloof (Hnd 11,24).

Aan mij evenwel liet hij zijn leren mantel na, zijn wit, haren onderkleed en zijn van palmvezels gevlochten sandalen. En ik, onwaardige, heb ze gedragen om zegen over me af te trekken.

Verder vertelde abt Daniël over abt Arsenius: Eens riep hij mijn Vaders, de abten Alexander en Zoïlos en zich vernederend zei hij hun:

GERONTIKON

“Aangezien de duivels me beoorlogen en ik niet weet of ze me tijdens mijn slaap zullen vangen, spant u in om tenminste deze nacht met me te waken en houdt me goed in de gaten of ik in de nachtwake niet zit te dommelen”. En de een nam rechts en de ander links van hem plaats, in diep stilzwijgen vanaf de avond. Mijn Vaders nu zeiden. “Wij zijn in slaap gevallen en opgestaan zonder bemerkt te hebben of hij ingedommeld was. En tegen de morgen – God weet of hij het van zichzelf zei, opdat we zouden denken dat hij ingedommeld was, of dat de echte slaap werkelijk gekomen was – slaakte hij drie zuchten, stond onmiddellijk op en zei: Nu ben ik toch werkelijk ingedommeld! Wij echter antwoordden: Dat weten we niet”.

Op een keer kwamen enkele oudvaders bij abt Arsenius en verzochten met aandrang om een onderhoud met hem. En hij deed voor hen open. Dan verzochten ze hem om een woord met betrekking tot hen die in stilte leven en met niemand spreken. De grijsaard zei hun. “Zolang het meisje nog woont in het huis van haar vader, willen velen haar huwen. Maar wanneer ze eenmaal een man genomen heeft, bevalt zij niet aan elkeen. Sommigen minachten haar, anderen prijzen haar. En dan geniet zij niet meer het aanzien zoals vroeger, toen zij nog in verborgenheid leefde. Zo staat het ook met de eigenschappen van de ziel. Komen zij in het openbaar, dan vermogen zij niet iedereen tevreden te stellen.

DE HEILIGE BASILIUS DE GROTE

Basilius leefde van 329 tot 379. Na zijn studies te Athene werd hij gedoopt. Hij was een van de tien kinderen van het beroemdste christelijk gezin van de oudheid. Op aandringen van zijn oudste zus Macrina begon hij een streng monniksleven in Annêsoi. Later werd hij bisschop van Caesarea in Cappadocië. Hij is een van de vier grote oosterse kerkvaders.

Een grijsaard zei: Toen de heilige Basilius eens in een klooster kwam, zei hij na de gebruikelijke onderrichting tot de overste: “Hebt u hier een broeder die gehoorzamen kan?” Hij antwoordde hem: “Allen staan u ten dienste en doen hun best gered te worden, heer”. Hij zei hem opnieuw: “Hebt u werkelijk iemand die gehoorzamen kan?” Toen bracht hij hem een

GERONTIKON

broeder. En de heilige Basilius liet hem dienen tijdens de maaltijd. Na het eten gaf hij hem gelegenheid om zijn handen te wassen. Maar de heilige Basilius zei hem: “Kom, dan zal ikzelf u water geven om uw handen te wassen”. En hij aanvaardde, dat hij het water (over zijn handen) uitgoot. Daarop sprak hij tot hem: “Zodra ik het heiligdom binnenga, kom er dan ook heen, dan maak ik u tot diaken”. En toen hij dat geworden was, maakte hij hem tot priester. Toen nam hij hem met zich mee naar het bisschoppelijk paleis omwille van zijn gehoorzaamheid.

ABT BENJAMIN

Abt Benjamin zei: Toen wij eens van de oogst naar de Skêtis terugkeerden, bracht men ons van Alexandrië een gift, voor iedereen een pint olijfolie in een met gips gesloten vaatje. En toen de oogsttijd weer aanbrak, brachten de broeders wat er nog van restte naar de kerk. Ik nu had mijn kruikje niet opengemaakt, maar er met een naald een gaatje in geprikt en er een klein beetje van genuttigd. En in mijn hart vond ik dat ik iets groots verricht had. Maar toen de broeders hun vaatjes, nog even afgesloten met gips als ze eerst waren, inleverden, terwijl er in het mijne een gaatje geprikt was, voelde ik me van schaamte als een ontuchtige.

Abt Benjamin, de priester van de streek van de Cellen, zei: Eens bezochten we in de Skêtis een grijsaard en we wilden hem een beetje olijfolie brengen. Toen zei hij tot ons: “Daar ligt het kruikje, dat u me drie jaar geleden gebracht hebt. Zoals u het me gebracht hebt, zo is het gebleven”. Op het horen daarvan stonden wij verbaasd over het gedrag van de grijsaard.

Dezelfde abt zei: We bezochten eens een andere grijsaard en hij drong erop aan, dat wij wat zouden eten. En hij bracht ons raapolie. Toen spraken wij tot hem: “Vader, breng ons liever wat goede olijfolie”. Als hij dat hoorde, sloeg hij een kruis en zei: “Of er andere olie bestaat dan deze, weet ik heus niet”.

Stervend heeft abt Benjamin tot zijn zonen gezegd: Doet dit, dan

GERONTIKON

kunt ge gered worden: Verblijdt u altijd, bidt onafgebroken en zegt voor alles dank (1 Tess 5,16-17)

Ook heeft hij gezegd: Neemt de koningsroute (Num 20,17), telt de mijlpalen en laat u niet ontmoedigen.

ABT BESSARIOON

Abt Doelas, de leerling van abt Bessarioon, vertelde: Toen we eens langs de zeekust wandelden, kreeg ik dorst en ik zei tot abt Bessarioon: “Abba, ik heb zo een dorst”. De grijsaard stortte een gebed en zei tot mij: “Drink maar uit de zee”. Het water was namelijk zoet geworden, en ik dronk. Toen schepte ik mijn kruik vol, om voortaan geen dorst meer te lijden. Maar toen de oude man dat zag, zei hij: “Waarom schepte u water?” Ik gaf hem ten antwoord: “Neemt u me niet kwalijk: om voortaan geen dorst meer te lijden”. Toen sprak de grijsaard: “God is hier en God is overal”.

Een ander maal in een dringend geval verrichtte hij een gebed, stak de goudstroom [goudstroom: De Nijl, zo genoemd omdat hij de rijkdom van Egypte uitmaakt] te voet over en bereikte de overkant. Ik stond verbaasd, boog me voor hem neer en zei: “Wat voelde u aan uw voeten, toen u over het water liep?” En de grijsaard antwoordde: “Tot aan mijn enkels voelde ik het water, maar het overige was hard”.

En weer een ander maal, toen we een grijsaard gingen bezoeken, stond de zon op het punt onder te gaan. De oude man begon te bidden en sprak: “Ik smeeke U, Heer, laat de zon stilstaan, tot ik bij uw dienaar ben aangekomen”. En zo geschiedde (vgl. Joz 10,12).

En nog een ander maal, toen ik in zijn kluis kwam, trof ik hem terwijl hij stond te bidden, de handen ten hemel gestrekt. Veertien dagen lang nu bleef hij zo doen. Daarna riep hij me en zei: “Ga mee”. We gingen naar buiten en trokken de woestijn in. Toen ik dorst kreeg, zei ik: “Abba, ik heb dorst”. De grijsaard nam toen mijn mantel en verwijderde zich ongeveer een steenworp afstand. Daar stortte hij een gebed en bracht me mijn mantel terug vol water.

GERONTIKON

Toen we verder rondtrokken, kwamen we bij een rotshol. Wij gingen er binnen en vonden er een broeder, die zat te werken aan zijn touw. Maar hij keek niet naar ons op, groette ons niet en wilde zelfs geen woord tegen ons zeggen. Toen zei de grijsaard tot me: "Laten we hier vandaan gaan. Misschien is het de grijsaard niet ingegeven zich met ons te onderhouden". Wij trokken dan naar Luko tot we bij abt Johannes aankwamen. Na hem begroet te hebben, verrichtten we een gebed. Daarna zetten zij zich neer om te spreken over het visioen dat hij gehad had, en abt Bessarioon zei: "Er is een bevel uitgevaardigd om de (afgods)tempels te verwoesten". Inderdaad gebeurde dit, zij werden verwoest.

c) Op onze terugweg kwamen we weer aan de grot, waar we de broeder gezien hadden. En de grijsaard zei tot me: "Laten we bij hem binnengaan en zien of God hem nu heeft ingegeven om met ons te spreken". Maar toen we binnengingen, vonden we hem overleden. Daarop zei de grijsaard tot mij: "Kom, broeder, we gaan het lijk afleggen. Daartoe immers zond God ons hierheen". Toen we hem nu aflegden om hem te begraven, zagen we dat hij een vrouw was. De grijsaard stond verwonderd en zei: "Zie toch, hoe ook vrouwen de satan bestrijden, terwijl wij ons onbetamelijk gedragen in de steden". En na God, de Beschermers van hen die Hem liefhebben, verheerlijkt te hebben, gingen we weer weg.

Eens kwam een van de duivel bezetene naar de Skêtis. Men bad voor hem in de kerk, maar de duivel verliet hem niet, hij was hardnekkig. Toen zeiden de geestelijken: "Wat moeten we tegen deze duivel beginnen? Niemand kan hem uitdrijven dan alleen abt Bessarioon. Maar als we hem om die reden naar de kerk roepen, komt hij niet. Laten we daarom zo doen: Zie, 's morgens vroeg gaat hij vóór ons allemaal naar de kerk. We zullen nu de lijder op zijn plaats in de kerk te slapen leggen. Als hij nu binnenkomt, staan we te bidden en we zeggen hem: "Maak de broeder maar wakker, abba". En zo deden ze. Toen de grijsaard in de vroege morgen binnenkwam, gingen ze staan bidden en zeiden tot hem: "Maak de broeder maar wakker". Hierop zei de grijsaard tot hem: "Sta op, ga naar buiten". En terstond ging de duivel van hem uit; en van dat ogenblik af was hij genezen.

Eens zei abt Bessarioon: Veertig dagen en nachten verbleef ik tussen de doornen, staande, zonder te slapen.

Een broeder die een fout begaan had, werd door de priester uit de

GERONTIKON

kerk verwijderd. Toen stond abt Bessarioon op en ging met hem mee naar buiten, zeggend: “Ook ik ben een zondaar”.

Dezelfde abt Bessarioon zei: Veertig jaar lang ben ik niet op mijn zij gaan liggen, maar ik sliep zittende of staande.

Dezelfde abt zei: Wanneer u in vrede verkeert en niet te strijden hebt, verneder u dan liever om niet te gaan snoeven als er een vreugde in ons opkomt die niet de onze is, om niet aldus in de strijd geworpen te worden. Want dikwijls staat God niet toe, dat we in de strijd geworpen worden, vanwege onze zwakheden, om niet ten onder te gaan.

Een broeder, die met broeders samenleefde, vroeg aan abt Bessarioon: “Wat moet ik doen?” De abt antwoordde hem: “Zwijg en meet uzelf niet”.

Stervend zei abt Bessarioon: De monnik moet, zoals de cherubijnen en serafijnen, geheel en al oog zijn.

De leerlingen van abt Bessarioon vertelden eens, dat zijn leven was als dat van de vogels in de lucht of van de vissen en de landdieren, en dat hij al de jaren van zijn bestaan doorbracht zonder gejaagdheid en zonder bekommernis. Geen zorg voor een huis hield hem bezig, geen verlangen naar bepaalde plaatsen scheen ooit zijn ziel beroerd te hebben, noch verzadiging in voedsel, noch bezit van kamers, noch het meedragen van boeken. Helemaal vrij leek hij te zijn van de driften van het lichaam; gevoed met de hoop op de toekomstige goederen en voortschrijdend in de kracht van het geloof, volhardde hij als een gevangene nu hier en dan daar, steeds in koude en naaktheid verkerend, of verbrand door de gloed van de zon, altijd in de open lucht. Als iemand die de weg niet kent, liep hij verwondingen op door bergkloven in woeste streken, en dikwijls vond hij er behagen in over de uitgestrekte, onbewoonde zandvlakte rond te zwalken als op een zee. Gebeurde het echter, dat hij in een aangename streek kwam, waar de monniken van gelijke levenswijze ook een gemeenschappelijk leven leidden, dan ging hij buiten de deur zitten schreien en jammerde als een schipbreukeling. Dan kwam er een van de broeders naar buiten, zag hem daar zitten als een bedelaar, iemand van de armen van deze wereld, naderde hem en sprak op medelijdende toon: “Waarom weent u, man? Als u een of andere levensbehoefte nodig hebt, zult

GERONTIKON

u het krijgen zover het in ons vermogen ligt. Maar kom toch binnen en, deel de tafel met ons, dat zal u nieuwe moed geven". Maar hij antwoordde: "Ik kan niet onder enig dak verblijven, voordat ik de bezittingen van mijn eigen huis heb gevonden". En dan zei hij, dat hij op allerlei wijzen veel geld was kwijtgeraakt. Want: "Ik ben gevallen in handen van zeerovers en ik heb schipbreuk geleden; van mijn goede afkomst ben ik aan lager wal geraakt, van geëerd ben ik roemloos geworden". De ander was door die woorden zeer getroffen, ging naar binnen, haalde wat brood, reikte het hem over en zei: "Neem dit aan, vader. Het overige schenkt God u, wat u vertelt: vaderland, stand en rijkdom, waarover u sprak". Maar dan barstte hij uit in nog luider jammerklachten en voegde eraan toe: "Ik kan niet zeggen of ik zal vinden wat ik verloren heb en waarnaar ik zoek, en of ik me nog ooit zal verheugen. Want altijd en elke dag verkeer ik in doodsgevaar (vgl. 1 Kor 15,30), zonder verpozing van mijn mateloze rampen. Want voortdurend moet ik rondzwerven en zo mijn loop voleinden (vgl. Hnd 20,24 en 2 Tim 4,7)".

ABT BIARÉ

Iemand- vroeg eens aan abt Biaré: "Wat moet ik doen om gered te worden?" En hij antwoordde hem: "Ga, maak uw buik klein, uw handenarbeid klein en laat u in uw kluis niet verontrusten! Dan wordt u gered!"

ABT DANIEL

Van abt Daniël werd het volgende gezegd: Toen de wilden de Skêtis binnenvielen, vluchtten de Vaders, maar de grijsaard zei: "Als God niet voor me zorgt, waarom leef ik dan zelfs nog?" En hij trok tussen de wilden door zonder dat ze hem opmerkten. Toen zei hij tot zichzelf: "Zie, God heeft voor me gezorgd, ik ben niet gestorven. Doe jij van jouw kant nu ook wat menselijk is: vlucht zoals de Vaders!"

GERONTIKON

Een broeder vroeg eens aan abt Daniël: “Geeft u me een gebod, dan zal ik dat onderhouden”. En hij antwoordde hem: “Steek nooit uw hand te zamen met een vrouw in een schotel om met haar te eten. Zodoende zult u dan een beetje ontsnappen aan de geest van ontucht”.

Abt Daniël zei eens het volgende: De dochter van een magistraat te Babylon was bezeten van de duivel. Nu had haar vader een goede vriend, een monnik, en deze sprak tot hem: “Niemand kan uw dochter genezen dan de kluizenaars die ik ken. Maar als u het hun vraagt, slaan zij het af uit nederigheid. Laten we daarom als volgt handelen. Als ze op de markt komen, moet u zich houden als wenste u enkele dingen te kopen. En wanneer zij dan het bedrag bij u komen innen, zeggen we tot hen: ‘Laten we een gebed verrichten, en dan reken ik erop dat zij genezen wordt’”. Zij gingen dus naar de markt en zagen daar een zekere leerling van de grijsaards zitten om zijn zaken aan de man te brengen. Zij namen hem met de manden mee naar huis, alsof hij de prijs ervoor in ontvangst moest nemen. Toen de monnik het huis binnentrad, kwam de bezetene op hem af en gaf hem een klap in het gezicht. Maar hij keerde haar de andere wang toe, naar het gebod van de Heer (vgl. Mt 5,39). Dit nu was een marteling voor de duivel en hij schreeuwde het uit: “Daar kan ik niet tegen op: Jezus’ gebod drijft me uit!” En op hetzelfde ogenblik werd het meisje gereinigd. Toen nu de grijsaards kwamen, berichtten men hun het gebeurde. Zij loofden God en zeiden: “Altijd komt de hoogmoed van de duivel ten val door de nederigheid van het gebod van Christus”.

Verder zei abt Daniël: Hoe welvarender het lichaam, des te meer wordt de ziel uitgemergeld, en hoe meer het lichaam wordt uitgemergeld, des te welvarender is de ziel.

Eens waren abt Daniël en abt Ammoës samen op reis. En abt Ammoës zei: “Wanneer kunnen wij nu toch in onze kluis gaan neerzitten, vader?” Abt Daniël gaf hem ten antwoord: “En wie neemt God op dit ogenblik van ons weg? God is in de kluis, maar ook erbuiten is God”.

Eens verhaalde abt Daniël het volgende: Ten tijde dat abt Antonius in de Skêtis leefde, woonde daar een monnik die zaken van de grijsaards ontvreemde. Abt Arsenius nu nam hem mee naar zijn kluis in de hoop zowel hem te winnen (vgl. Mt 18,15) als de grijsaards hun rust te

GERONTIKON

verzekeren. Hij sprak tot hem: “Wat u ook mag verlangen, ik zal het u bezorgen, maar steel niet”. En hij gaf hem goudgeld, kleingeld, kleren en al wat hij nodig had. Hij ging heen, maar stal opnieuw. Toen de grijsaards zagen, dat hij er niet mee ophield, joegen ze hem weg, want ze zeiden: “Als een broeder zo zwak is, in een fout te vallen, moet men hem verdragen, maar als hij steelt en na erop gewezen te zijn, er niet mee ophoudt, jaagt hem dan weg, want hij richt zijn ziel te gronde en brengt allen ter plaatse in onrust”.

Eens vertelde abt Daniël, die uit Faran, het volgende: Onze vader, abt Arsenius, zei dat een van de bewoners van de Skêtis wel een groot werker was, maar simpel van geloof, en dat hij door zijn domheid een dwaling verkondigde. Hij beweerde namelijk: “Het brood dat wij nuttigen is niet echt het Lichaam van Christus, maar de voorstelling ervan”. Twee ouderlingen nu hoorden hem deze bewering uiten, maar omdat ze wisten dat hij een schoon leven leidde, meenden ze dat hij dat in onschuld en eenvoud zei. Zij gingen hem dan opzoeken en zeiden tot hem: “Abba, wij vernamen van iemand een ongelooflijke zaak. Hij zou gezegd hebben: Het brood dat wij nuttigen is niet echt het Lichaam van Christus, maar de voorstelling ervan”. De grijsaard zei: “Dat ben ik, die dat zegt”. Vermanend zeiden zij tot hem: “Ge moet dat niet zo verstaan, abba, maar zoals de katholieke kerk het heeft overgeleverd. Wij geloven namelijk dat hetzelfde brood het Lichaam van Christus is, en dat dezelfde kelk in waarheid het Bloed van Christus is, en niet maar een voorstelling. In de aanvang nam Hij stof van de aarde en vormde de mens naar zijn beeld, en niemand mag zeggen dat hij niet het beeld van God is, al gaat het ons begrip ook te boven. Welnu, op dezelfde manier geloven wij dat dit brood waarvan Hij zei: Dit is mijn Lichaam, naar waarheid het Lichaam van Christus is”. Maar de grijsaard zei: “Als ik niet door een feit overtuigd word, kan ik er niet mee instemmen”. Hierop zeiden zij tot hem: “Laten we God deze week bidden om dit geheim, dan vertrouwen wij erop dat God het ons openbaart”. Dit voorstel nam de grijsaard met vreugde aan. En hij smeekte God aldus: “Heer, U weet dat ik niet uit boosheid niet geloof. Ik wil niet afdwalen door onkunde, en daarom, Heer Jezus Christus, geef mij een openbaring!” Ook de ouderlingen verspreidden zich over hun kluizen en smeekten God aldus: “Heer Jezus Christus, openbaar aan de grijsaard dit geheim, dat hij mag geloven en dat zijn inspanningen niet verloren mogen zijn”. En God verhoorde beide partijen. Toen namelijk de week ten einde was, gingen zij op zondag naar de kerk en daar stonden zij afgezonderd met hun

GERONTIKON

drieën bijeen, de grijsaard in het midden, op één gebedsmat. En hun ogen werden geopend (Mt 9,30). Want op het ogenblik waarop het brood op de heilige tafel werd geplaatst, nam het, maar alleen voor de drie, de gestalte aan van een kindje. Vervolgens strekte de priester zijn hand uit om het brood te breken, en zie, een engel des Heren daalde uit de hemel neer met een mes, slachtte het kindje en liet het leegbloeden in de kelk. Daarna brak de priester het brood in kleine deeltjes, waarop ook de engel kleine delen van het kind afsneed. En toen men naar voren kwam om het Heilige te nuttigen, werd er alleen aan de grijsaard een stukje nog bloedend vlees gegeven. Maar op het gezicht ervan verschrok hij en riep luid: "Ik geloof, Heer, dat het brood uw Lichaam en de kelk uw Bloed is!" En op hetzelfde ogenblik werd het vlees in zijn hand brood, overeenkomstig het geloofsgeheim. Vol dankbaarheid nuttigde hij zijn God. En de ouderlingen zeiden tot hem: "God kent de natuur van de mens, Hij weet dat men geen rauw vlees kan eten. Daarom veranderde Hij zijn Lichaam in brood en zijn Bloed in wijn voor hen, die het in geloof ontvangen". En zij brachten God dank omwille van de grijsaard, omdat Hij zijn inspanningen niet liet verloren gaan. En met vreugde keerden alle drie naar hun kluis terug.

Dezelfde abt Daniël vertelde eens het volgende van een andere grijsaard, die in Beneden-Egypte verblijf hield. Hij zei namelijk in zijn eenvoud dat Melchisedek de zoon van God was. Dit kwam de heilige Cyrillus, aartsbisschop van Alexandrië ter ore, en hij Tiet hem bij zich roepen. Omdat hij wist dat de grijsaard een wonderdoener was, dat God hem openbaarde wat hij Hem vroeg en dat hij die uitspraak gedaan had in zijn eenvoud, wendde hij deze list aan. Hij zei: "Abba, ik wou u vragen: mijn ene gedachte zegt me, dat Melchisedek de zoon van God is, en mijn andere zegt: Welneen, hij is een mens, een hogepriester van God. En nu verkeer ik daarover in twijfel. Daarom Tiet ik u roepen, om u te vragen God te bidden dat Hij het u mag openbaren".

Steunend op zijn levenswandel gaf de grijsaard hem vrijmoedig ten antwoord: "Sta mij drie dagen toe om God daarover te ondervragen, dan zal ik u meedelen wat hij is". Hij ging heen en bad tot God over deze kwestie. Na drie dagen kwam hij terug en zei tot de heilige Cyrillus: "Melchisedek is een mens". Waarop de aartsbisschop hem vroeg: "Hoe weet u dat, abba?" Hij antwoordde: "God toonde me alle aartsvaders, de een na de ander ging me voorbij, vanaf Adam tot Melchisedek. En de engel van de Heer zei me: 'Dit is Melchisedek'. Weest u er dus maar gerust op, dat het zo is". Toen ging hij heen en verkondigde uit eigen beweging dat Melchisedek een mens

GERONTIKON

is. En de heilige Cyrillus verheugde zich grotelijks.

ABT DIOSCORUS

Men verhaalde eens het volgende van abt Dioscorus van Nachiaste. Zijn brood was gemaakt van gerste- en linzemeel. En ieder jaar maakte hij een ander voornemen om dat in zijn dagelijks leven uit te voeren. Zo zei hij bijvoorbeeld: “Dit jaar ga ik bij niemand op bezoek, of: ik spreek niet, of: ik eet geen gekookt voedsel, of: ik eet geen fruit of geen groente”. En zo deed hij ten opzichte van elke bezigheid. En had hij het ene af, dan nam hij iets anders. En zo deed hij elk jaar.

Eens legde een broeder abt Poimên deze moeilijkheid voor: “Mijn gedachten brengen me in onrust. Ze willen dat ik me niet meer bekommer om mijn zonden, maar zij richten mijn aandacht op de tekorten van mijn broeder”. Toen vertelde de grijsaard hem van abt Dioscorus, dat hij eens in zijn kluis zat te wenen over zichzelf. Zijn leerling nu was in een andere kluis gezeten. Toen hij bij de grijsaard binnenging, trof hij hem aan in tranen en hij sprak tot hem: “Vader, waarom weent u?” De grijsaard gaf hem ten antwoord: “Ik ween over mijn zonden”. Waarop de leerling hem zei: “U hebt toch geen zonden meer, vader”. Toen antwoordde de grijsaard: “Werkelijk, kind, als men mij zou toestaan mijn zonden te zien, dan waren drie of vier andere (personen) nog niet voldoende om ze te bewenen!”

Abt Dioscorus zei eens: Als wij ons hemels kleed (vgl. 1 Kor 15,49) dragen, dan zullen we er nooit naakt bijlopen. Maar als blijkt dat we dat kleed niet dragen, wat zullen we dan doen, broeders? Dan moeten ook wij immers de stem horen die zegt: Werp hem naar buiten in het donker. Daar zal geween zijn en tandengeknars (Mt 22,13). En daarom, broeders, zullen we toch wel erg beschaamd staan als blijkt dat we, na zoveel tijd de monnikspij te hebben gedragen, op het beslissend ogenblik het bruiloftskleed (vgl. Mt 22,11) niet aan hebben! Wat zullen we er dan een spijt van hebben! En dan die duisternis, die ons zal omhullen, voor het oog van de vaders en onze broeders, die toezien hoe we door de wraakengelen

GERONTIKON

gestraft worden!

ABT DOELAS

Abt Doelas zei eens: Als de vijand tracht ons van onze rust af te brengen, laten we dan niet naar hem luisteren. Want niets kan vergeleken worden met een dergelijk bondgenootschap tegen hem als dat van de rust en de spijsderving. Die twee immers verlenen de inwendige ogen scherpste van gezicht.

Verder zei hij: Verbreek uw betrekkingen met veel mensen, anders gaat de strijd tegen het verstand de overhand nemen en uw leven van stilte verstoren.

DE HEILIGE EFRAÏM

Toen abt Efraïm nog een jongen was, had hij eens een droom ofwel een visioen. Uit zijn tong schoot een wijnstok op, groeide uit en vulde heel het land onder de hemel, beladen met rijpe vruchten. Toen kwamen alle vogels van de hemel en aten van de vrucht van de wijnstok, en hoe meer ze aten, hoe rijker hij vrucht droeg.

Op een andere keer had ook iemand van de heiligen een visioen. Een schare engelen daalde neer uit de hemel op bevel van God met een boekrol in de handen, dat wil zeggen een stuk perkament, van binnen en van buiten beschreven. En zij zeiden tot elkaar: "Aan wie moeten we dit ter hand stellen?" Sommigen zeiden: aan deze, andere: aan gene. Maar zij gaven elkaar ten antwoord: "Ja, die zijn in waarheid heiligen en rechtvaardigen, maar toch mag dit alleen aan Efraïm overhandigd worden". De grijsaard zag daarna, dat ze de boekrol aan Efraïm gaven. En toen hij 's morgens opstond, hoorde hij Efraïm een redevoering houden, terwijl de woorden hem als uit een bron uit zijn mond opwelden, en hij begreep dat,

GERONTIKON

wat er van de lippen van Efraïm uitging, van de Heilige Geest kwam.

Een ander maal kwam op iemands aanstoken een lichte vrouw Efraïm, die juist voorbijging, liefjes uitnodigen tot een schandelijke ontmoeting, en zo niet, hem tenminste prikkelen om zich boos te maken, omdat nog niemand hem ooit vertoornd gezien had. En hij zei tot haar: “Volg me”. Toen ze nu een plaats bereikten waar zeer veel volk bijeen was, zei hij tot haar: “Hier, op deze plaats, vooruit, doe wat je wou!” Maar op het zien van de mensenmenigte zei ze: “Hoe kunnen we dat uitvoeren met al die mensen hier zonder te schande te staan?” Toen sprak hij tot haar: “Als wij ons schamen voor de mensen, hoeveel te meer moeten wij ons schamen voor God, die zelfs wat in het donker verborgen is (vgl. 1 Kor 4,5) bestraft!” En zij schaamde zich en ging onverrichterzake heen.

ABT ELIAS

Eens zei abt Elias: Voor drie zaken ben ik beducht: wanneer mijn ziel van het lichaam moet heengaan, wanneer ik voor God moet verschijnen, en wanneer het oordeel over mij moet worden geveld.

De ouderlingen spraken met abt Elias in Egypte over abt Agathoon en dat hij een goede abba was. En de grijsaard zei tot hen: “Voor zijn geslacht is hij goed”. Zij zeiden hem dan: “En wat betreft zijn voorgangers dan?” Hij gaf hun ten antwoord: “Ik zei u, dat hij goed is voor zijn geslacht. Wat zijn voorgangers betreft, ik heb iemand in de Skêtis gezien, die de zon aan de hemel kon laten stilstaan, zoals Jezus, de zoon van Navé”. Toen zij dat vernamen, stonden zij versteld en zij prezen God.

Abt Elias van de armenzorg zei: Wat vermag de zonde waar berouw is, en waartoe dient de liefde, waar hoogmoed is?

Dit heeft abt Elias verteld: Eens zag ik dat iemand een karaf wijn onder zijn arm wegstopte. En om de duivels tot hun schaamte te bewijzen dat het maar inbeelding was, zei ik tot de broeder: “Doe me een genoeg

GERONTIKON

en Ticht dat eens op". Hij lichtte zijn mantel op en het bleek dat hij niets bij zich droeg. Dit nu heb ik gezegd, omdat u niet moet aannemen zelfs wat u met eigen ogen hebt gezien of zelf hebt gehoord. Hoeveel te meer moet u dan uw gedachten, uw overdenkingen en voorstellingen bewaken, nu u weet dat zij die instorten om de ziel te bezoedelen door het nadenken over onnutte zaken en om het verstand af te leiden van zijn zonden en van God.

Ook zei hij: De mensen houden hun verstand bezig: of met hun zonden, of met Jezus, of met de mensen.

Een ander maal zei hij: Als het verstand de psalmen niet bidt tezamen met het lichaam, is zijn moeite tevergeefs. Want als iemand de kwelling liefheeft, wordt deze hem later een vreugde en verkwikking.

Ook dit zei hij eens: Een grijsaard verbleef in een tempel, toen de duivels er kwamen en zeiden: "Ga weg van onze plaats!" Maar de grijsaard zei: "Jullie hebben geen plaats". Toen begonnen zij telkens opnieuw zijn palmladeren uiteen te gooien. Maar volhardend bleef de grijsaard ze verzamelen. Tenslotte greep de duivel hem bij de hand en sleurde hem naar buiten. Maar toen hij bij de deur kwam, greep de grijsaard met de andere hand de deur vast en riep: "Jezus, help me!" En terstond sloeg de duivel op de vlucht. Dan begon de grijsaard te wenen. De Heer zei hem echter: "Waarom weent u?" (Joh 20,13) En de grijsaard antwoordde: "Omdat ze het bestaan iemand vast te grijpen en zo te behandelen". Maar Hij sprak tot hem: "U ben nalatig geweest, want toen u Me hebt gezocht, hebt u kunnen zien hoe snel Ik me liet vinden". Dit zeg ik, omdat men zich veel moet inspannen, en als men zich niet inspannt, kan men God niet bij zich houden. Hij immers is omwille van ons gekruisigd.

Een broeder bracht een bezoek aan abt Elias de kluizenaars in het klooster van de grot van abt Sabbas en hij zei hem: "Abba, geef me een spreuk". De grijsaard zei dan tot de broeder: "In de dagen van onze Vaderen waren deze drie deugden geliefd: de bezitloosheid, de zachtmoedigheid en de zelfbeheersing. Nu heersen er onder de monniken de hebzucht, de vraatzucht en de ruwheid. Neem wat u ervan wilt".

GERONTIKON

DE HEILIGE EPIFANIUS, BISSCHOP VAN CYPRUS

Hij werd geboren in 315 te Eleutheropolis in Palestina, gelegen tussen Betlehem en Gaza. Als jongeman bracht hij een tijd door bij de monniken in Egypte en stichtte, twintig jaar later, een klooster bij zijn geboorteplaats, waarvan hij dertig jaar abt was. Vanaf zijn bisschopswijding in 367 bestreed hij fel Origenes, wiens leer hij evenwel niet juist begrepen had. Hij was geen oorspronkelijk denker, had een nogal vierkant karakter, zoals uit enkele spreuken blijkt, maar stond in hoge ere bij het volk wegens zijn gestreng leven. Hij stierf in 403.

Eens verhaalde de heilige Epifanius, bisschop van Cyprus, het volgende: Toen er eens, in tegenwoordigheid van de heilige Athanasius de Grote kraaien rond de tempel van Serapis vlogen, krijsten ze onophoudelijk: kras, kras! De Grieken gingen voor de heilige Athanasius staan en krijsten hem toe: "Lelijke oude, zeg op, wat krijsten de kraaien?" En hij antwoordde: "De kraaien krijsten: kras, kras!" Nu betekent cras in het Latijn: morgen, en daarom vervolgde hij: "Morgen zult u de glorie van God zien!" (vgl. Ex 16,7) En de volgende dag kwam het bericht dat keizer Julianus gestorven was. Toen dat nu zo gebeurd was, liep men te hoop; men jouwde Serapis uit en zei: "Als je hem niet wilde, waarom heb je dan zijn geschenken aangenomen?"

Eveneens vertelde hij dit: Er leefde ergens in Alexandrië een wagenman, de zoon van Maria, zijn moeder. Tijdens een paardenren kwam hij te vallen, maar hij stond ogenblikkelijk op, haalde degene die ten val had gebracht in, en werd winnaar. En heel de menigte juichte luid: "De zoon van Maria viel, stond op en overwon!" En terwijl deze uitroepen nog weerklonken, bereikte de menigte het bericht met betrekking tot de tempel van Serapis, dat de grote Theofilus was teruggekeerd, dat hij het beeld van Serapis had laten omverhalen en de tempel in zijn bezit had genomen.

Aan de heilige Epifanius, bisschop van Cyprus, werd bericht door de abt van het klooster, dat hij in Palestina had: "Dank zij uw gebeden verwaarlozen wij onze canon niet, maar wij verrichten met ijver de Priem, de Terts, de Sext, de Noon en het avondgebed". Maar hij gaf zijn ongenoegen over hen te kennen door hun te laten berichten: "Het is

GERONTIKON

duidelijk dat u de andere uren van de dag wel verwaarloost, want dan bent u niet met hét gebed bezig. De ware monnik moet echter ononderbroken het gebed en het psalmgezing in zijn hart hebben”.

Op zekere keer zond de heilige Epifanius iemand naar abt Hilarioon. Abt Hilarioon leefde van 291-371. Hij werd geboren in Gaza. Na zijn bekering tot het christendom volgde hij enige jaren de grote Antonius. Hij keerde terug naar Palestina, waar hij als kluizenaar leefde en de vader van het monnikendom in Palestina werd. Om de verering te ontvluchten, woonde hij op verschillende plaatsen. Hij stierf op Cyprus. Onze kennis van zijn leven ontleen we bijna geheel aan de heilige Hiëronymus. met het verzoek: “Kom, laten we elkaar nog eens weerzien alvorens we vertrekken uit het lichaam!” En toen hij gekomen was, waren zij beiden verheugd. Tijdens het eten nu werd er gevogelte binnengebracht. De bisschop nam de schotel en gaf hem aan abt Hilarioon. Maar de grijsaard zei: “Neemt u me niet kwalijk, sinds ik de monnikspij heb aangenomen, heb ik geen vlees meer gegeten”. Waarop de bisschop tot hem sprak: “En ik heb, sinds ik de monnikspij aannam, niemand laten gaan slapen, terwijl hij nog iets tegen me had, en ook ik ben niet gaan slapen met iets tegen iemand (vgl. Ef 4,26)”. Toen sprak de grijsaard tot hem: “Neemt u me niet kwalijk, uw levenswijze is beter dan de mijne”.

Eveneens zei hij: Als de voorafbeelding van Christus, Melchisedek, de stamvader van de Joden, Abraham, gezegend heeft, hoeveel te meer zegent en heiligt dan Hij, die naar waarheid de Christus is, allen die in Hem geloven.

Eveneens zei hij: De Kananeese vrouw roept en wordt verhoord (vgl. Mt 15,22) en de vrouw met de bloedvloeïing zwijgt en wordt gezegend (vgl. Mt 9,22). De farizeeër evenwel schreeuwt en wordt veroordeeld, terwijl de tollenaar zijn mond zelfs niet opent en verhoord wordt (vgl. Le 18,10-14).

Eveneens zei hij: De profeet David was gewoon te bidden voor het dag was (vgl. Ps 118/119,147), op te staan te middernacht (vgl. Ps 118/119,62), voor de dageraad aan te roepen (vgl. Ps 118/119,148), bij de dageraad gereed te staan (vgl. Ps 5,4), 's morgens vroeg hulp te roepen, en 's avonds en op het middaguur te smeken (vgl. Ps 54/55,18). En daarom sprak hij: Zevenmaal daags heb ik U geprezen (Ps 118/119,164).

GERONTIKON

Verder zei hij eens: Zij, die bemiddeld zijn, moeten beslist christelijke boeken kopen, want alleen al het zien van die boeken op zich maakt ons trager in de zonde en spoort ons aan om eerder de gerechtigheid te gaan beoefenen.

Verder zei hij eens: Een grote beveiliging om niet te zondigen is het lezen in de Heilige Schrift.

Verder zei hij eens: Een steile bergwand en een diepe afgrond is de onkunde van de Heilige Schrift.

Verder zei hij eens: Men pleegt grotelijks verraad aan zijn redding als men niets afweet van Gods wetten.

Eveneens zei hij: De misslagen van de rechtvaardigen betreffen de lippen, maar die van de goddelozen komen van heel het lichaam. Daarom zingt David: Heer, plaats een wacht aan mijn mond en een versterkte deur rondom mijn lippen (Ps 140/141,3), Ik sprak: ik zal mijn wegen bewaken om niet te zondigen met mijn tong (Ps 38/39,2).

Men stelde eveneens aan hem de vraag: “Waarom heeft de Wet tien geboden, terwijl er maar negen zaligsprekingen zijn?” Hij nu antwoordde: “Gelijk van aantal als de Egyptische plagen zijn de tien geboden, terwijl het beeld van een driemaal herhaalde Drieëenheid het getal van de zaligsprekingen is”.

Ook vroeg men hem: “Kan een enkele rechtvaardige God doen zwichten?” En hij antwoordde: Ja. Want Hijzelf sprak: “Spoort me er één op die recht en gerechtigheid bedrijft, en Ik zal heel het volk genadig zijn” (vgl. Jr 5,1)

Eveneens zei hij: Als de zondaars tot inkeer komen, stelt God zich tevreden met het kapitaal, zoals bij de overspelige vrouw, de moordenaar en de tollenaar, maar van de rechtvaardigen eist Hij nog rente op. Daarop slaat dan ook het woord dat Hij tot de apostelen richtte: Als uw gerechtigheid niet overvloedig is en groter dan van de schriftgeleerden en Farizeeën, zult u het Rijk der hemelen niet binnengaan (Mt 5,20).

GERONTIKON

Ook dit zei hij dikwijls: God verkoopt de gerechtigheid voor wel heel weinig aan hen die haar willen kopen: een klein stukje brood, een doodgewoon kledingstuk, een beker koud water en een enkele cent.

Tenslotte voegde hij er nog dit aan toe: Als een mens leent van een mens uit gebrek of uit tekort aan welstand en hij brengt het terug, dan betuigt hij wel zijn dank, maar hij brengt het terug met een stil gevoel van schaamte. Met God de Heer echter is het juist omgekeerd: in stilte leent Hij, maar Hij geeft terug voor het oog van engelen, aartsengelen en rechtvaardigen.

DE LEEK EUCHARISTUS

Twee vaders vroegen God hen gerust te stellen en hen te laten weten welke maat ze bereikt hadden. Maar er klonk een stem, die zei: "In dat en dat dorp van Egypte woont een leek, Eucharistus genaamd, en zijn vrouw heet Maria. U hebt beiden hun maat nog niet bereikt". De twee grijsaards stonden dus op en gingen naar het dorp. Zij deden er navraag en vonden zijn huisje en ook zijn vrouw, en zeiden tot haar: "Waar is uw man?" Zij antwoordde: "Hij is herder en weidt de schapen". Dan bracht zij hen het huisje binnen. Toen de avond viel, kwam Eucharistus met de schapen terug. Op het zien van de grijsaards richtte hij een tafel voor hen aan en bracht water om hun voeten te wassen. Toen zeiden de grijsaards tot hem: "Wij gebruiken niets, als u ons niet eerst uw werk vertelt". Eucharistus antwoordde nederig: "Ik ben een herder en dat is mijn vrouw". De grijsaards hielden aan, maar hij wilde het niet zeggen. Zij zeiden daarom tot hem: "God heeft ons naar u toegestuurd". Toen hij dat vernam, werd hij bevreesd en hij zei: "Zie, deze schapen hebben we van onze ouders. En als de Heer het nu zo beschikt dat er wat aan verdiend wordt, verdelen we dat in drieën: een deel is voor de armen, een deel is voor het ontvangen van de gasten en het derde deel dient voor onze behoeften. En sinds ik mijn vrouw getrouwd heb, hebben wij ons niet verontreinigd, ik niet en zij niet, ja, zij is nog maagdelijk. Wij slapen elk apart, 's nachts dragen wij zakken en overdag onze Ideren. Tot nu toe weet geen mens hiervan". Toen zij dat gehoord hadden, stonden zij verbaasd en God prijzend vertrokken zij (vgl. Lc 2,18.20).

GERONTIKON

ABT EUDAIMOON

Eens zei abt Eudaimoon van abt Pafnoetius, de vader van de Sketis: Ik kwam daarnaartoe als jongeman, maar hij liet me daar niet blijven. Hij zei: “Ik voor mij mag niet toestaan dat er in de Sketis een vrouwegezicht verblijft wegens de strijd met de vijand”.

Jer 5,1: Loop door de straten van Jeruzalem, kijk goed nit en zoek de pleinen af. Als u ookmaar iemand kunt vinden die recht doet en oprecht wil leven, dan vergeef Ik de stad.

DE PRIESTER EULOGIUS

Een zekere Eulogius was leerling geworden van de heilige aartsbisschop Johannes. Hij was priester en een groot asceet, hij vastte om de dag, ja, zelfs hield hij het dikwijls een hele week vol; hij at alleen brood en zout en werd door de mensen vereerd. Eens bracht hij een bezoek aan abt Jozef in Panefo en verwachtte bij hem een grotere mate van gestrengheid te zien. De grijsaard nu ontving hem met blijdschap en voor zover het in zijn vermogen lag, liet hij een smakelijk maal klaarmaken. De leerlingen van Eulogius zeiden echter: “De priester eet alleen brood en zout”. Abt Jozef zweeg en at voort. En toen ze er drie dagen hadden doorgebracht, hadden ze hen nog geen psalmen horen zingen of gebeden zeggen. Hun werk deden ze namelijk in stilte. Toen vertrokken ze zonder stichting mee te nemen. Door Gods voorzienigheid heerste er een diepe duisternis. Zij verdwaalden en keerden naar de grijsaard terug. Maar nog voor zij klopten, hoorden ze hen psalmen zingen. Lange tijd bleven zij staan luisteren en tenslotte klopten ze. Zij hielden op met het psalmgezing en ontvingen hen hartelijk. En omdat het zo heet was, goten de leerlingen van Eulogius water in de karaf en gaven het hem te drinken. Het bleek echter een mengsel van zee- en rivierwater te zijn en hij kon het onmogelijk drinken. Toen begon hij na te denken, hij viel de grijsaard te voet en verlangde hun levenswandel te leren kennen. Hij sprak: “Abba, wat betekent dat? Eerst hebt u geen psalmen gezongen en nu, na ons vertrek, doet u het wel. En de karaf die ik nu opneem, blijkt zilt water te bevatten”. De grijsaard zei tot hem: “Die broeder is dwaas, bij vergissing deed hij er zeewater bij”. Maar Eulogius hield bij de grijsaard aan, want nu wilde hij de waarheid weten. Toen sprak de grijsaard: “Die kleine beker met wijn daar is voor het liefdemaal, maar het water daarginds is wat de breedters gewoonlijk drinken”. En hij leerde hem de onderscheiding van de gedachten. En al het menselijke sneed hij van hem af. Hij (Eulogius) leerde leven volgens de Voorzienigheid. En voortaan at hij alles wat hem werd voorgezet, en hij leerde ook zelf zijn werk in het verborgene te verrichten. En tot de grijsaard zei hij: “Werkelijk, uw werk is volgens de waarheid”.

GERONTIKON

ABT EUPREPIUS

Abt Euprepus zei eens: Ais je bij jezelf denkt dat God getrouw is en almachtig, geloof dan in Hem en je zult zijn weldaden deelachtig worden. Maar als je kleinmoedig bent, geloof je niet. En ook: Wij geloven alien, dat Hij almachtig is en wij geloven, dat alles voor Hem mogelijk is, maar geloof dan ook in Hem voor wat betreft uw eigen zaken, dat Hij ookin u wonderen werkt.

Toen hij eens (door rovers) werd uitgeschud, ging hij ze nog helpen. En nadat zij alles wat zich binnen bevond weggesleept hadden, lieten zij zijn stok staan. Abt Euprepus zag hem staan en liep hen achterna, met de bedoeling hem te overhandigen. Maar zij wilden hem niet aannemen, bang als ze waren dat er dan iets zou kunnen gebeuren. Hij trof toen enkele reizigers en verzocht hun de stok aan hen te overhandigen, omdat ze toch dezelfde weg volgden.

Abt Euprepus zei eens: De lichamelijke dingen zijn de grondstof. Wie de wereld bemint, bemint struikelblokken. Als het derhalve gebeurt dat we er iets van verliezen, moeten we dat met blijdschap en met lofprijzing aannemen, omdat we van zorgen af zijn.

Een broeder vroeg abt Euprepus eens iets voor zijn leven. En de grijsaard sprak: "Eet hooi, draag hooi en slaap op hooi. Dat wil zeggen: veracht alle zaken en maak uw hart van staal".

Een broeder vroeg eens aan dezelfde abt: "Hoe doet de vreze Gods zijn intrede in de ziel?" En de grijsaard sprak: "Als iemand de nederigheid, de bezitloosheid en het niet-oordelen verworven heeft, komt de vreze Gods bij hem binnen".

Eveneens zei hij: Laat vrees, nederigheid, spijsderving en berouw altijd bij u blijven.

In zijn eerste jaren bezocht abt Euprepus eens een grijsaard en hij zei hem: "Abba, zeg mij eens iets waardoor ik gered kan worden". En deze antwoordde hem: "Wanneer u aan iemand een bezoek brengt, en u wil werkelijk gered worden, spreek dan niet voordat de ander u een vraag stelt". Door dit woord voelde hij zich beschaamd. Hij maakte een buiging om zich te verontschuldigen en zei: "Waarachtig, ik heb veel boeken gelezen, maar een dergelijke leer kende ik nog niet". En

GERONTIKON

zeer gesticht vertrok hij.

ABT EVAGRIUS

Evagrius van Pontus (345-399) was wegens bepaalde afwijkingen in de leer eeuwenlang een onbekende geworden. Thans ziet men duidelijk in hoe gewichtig de bijdrage van zijn genie geweest is voor de spiritualiteit van de Kerk.

Eens zei abt Evagrius: Ais u in uw cel gezeten bent, concentreer dan uw gedachte, breng u in de geest de dag van uw dood, zie hoe dan het lichaam ligt te sterven, bedenk zijn ellendige staat, stel u zijn smart voor ogen, veracht de ijdelheid in de wereld, om voortdurend in uw voornemen van rust te volharden en niet te verflauwen. Breng u verder in de geest, hoe het er nu in de onderwereld aan toe gaat, denk toch eens in welke toestand de zielen daar verkeren, hun angstaanjagend zwijgen, hun allerbitterst gezucht, hun grote vrees, hun doodsstrijd, hun verwachting; dan hun onophoudelijke smart, hun grenzeloos zielsverdriet. Stel u dan ook voor de geest de dag van de opstanding, waarop we komen te staan voor God. Verbeeld u die huiveringwekkende en geduchte rechterstoel. Richt uw aandacht op de schaamte, die voor de zondaars is weggelegd voor het oog van God, de engelen, de aartsengelen en van alle mensen, dat wil zeggen, de kwellingen, het eeuwig vuur, de nooit stervende wormen, de hel, de duisternis, het tandengeknars, de angstkreten en de folteringen.

Maar zie dan ook het goede, dat voor de rechtvaardigen is weggelegd, hun vertrouwelijk contact met God de Vader, met zijn Gezalfde, de engelen, aartsengelen en heel de schare van de heiligen; verder het Koninkrijk der hemelen, zijn geschenken, de vreugde en het genot. Deze beide moet u zich voor de geest halen. Ween dan over de veroordeling van de zondaars, treur, en wees bang dat ook u daar misschien terechtkomt. Maar verheug en verbi jid u over wat is weggelegd voor de rechtvaardigen. Haast u het genot van dezen deelachtig te worden, maar verwijderd te blijven van genen. Doe uw best om deze gedachte nooit te vergeten, of u nu in uw kluis vertoeft of ergens erbuiten, om aldus alle vieze en verderfelijke gedachten te ontvluchten.

Verder zei hij eens: Verbreek uw betrekkingen met veel mensen, anders raakt uw verstand verstrooid en verstoort het uw leven van stilte.

Verder zei hij eens: Groot is het onverstrooid te bidden, maar groter nog onverstrooid psalmen te zingen.

Verder zei hij eens: Gedenk altijd uw verscheiden en vergeet niet het eeuwig oordeel, dan zal er geen misslag in uw ziel zich voordoen.

GERONTIKON

Verder zei hij eens: Neem de beproevingen weg, en niemand wordt gered.

Verder zei hij eens: Een van de vaders zei altijd: “Een vrij gestreng en niet bewogen levenswijze, vergezeld van de liefde, voert de monnik het vlugst de haven van de gemoedsrust binnen”

Eens was er vergadering in de streek van de Cellen over een

zekere kwestie, en ook abt Evagrius had gesproken. De priester zei hem: “Wij weten, abba, dat u in uw eigen land, als u daar nog was, vele malen bisschop en hoofd van velen had kunnen zijn, maar in dit geval zit u er hier bij als vreemdeling”. Hij nu stond wel beschaamd, maar geraakte niet in verwarring. Hij schudde het hoofd en zei hem: “Dat is waar, vader. Evenwel: Eenmaal heb ik gesproken, een tweede maal zal ik het niet doen” (Job 40,5).

ABT GELASIUS

Gelasius leefde eerst als kluizenaar en stichtte daarna een klooster bij Nikopolis, nu Emmaus. Hij verdedigde moedig de besluiten van het concilie van Chalkedoon (451), toen Palestina verscheurd werd door een felle geloofstrijd. Hij verzette zich vooral tegen de monofysiet Theodosius, die de rechtmatige patriarch van Jeruzalem, Juvenalis, vejjaagd had en die steunde op -de meeste monniken.

Men zegt het volgende van abt Gelasius: Hij bezat een Bijbel in leren band ter waarde van achttien muntstukken. Het werk bevatte heel het Oude en Nieuwe Testament met de hand geschreven. Het lag open in de kerk, zodat elke broeder, als hij het verlangde, erin kon lezen. Nu kwam er eens een broeder uit de vreemde de grijsaard een bezoek brengen en toen hij het zag, ontbrandde zijn begeerte ernaar: hij stal het en vertrok. De grijsaard ging hem niet achterna om hem in te halen, hoewel hij de toestand heel goed begreep. De ander ging naar de stad en zocht het daar te verkopen. En toen hij iemand gevonden had die het wilde kopen, vroeg hij als prijs zestien muntstukken. Hij die het wilde kopen zei hem echter: “Geef het me, dan laat ik het eerst schatten, en daarna betaal ik u de prijs”. En hij gaf het hem. Hij ging er toen mee naar abt Gelasius om het te laten schatten, en noemde hem de hoeveelheid die ook de verkoper hem genoemd had. De grijsaard zei: “Koop het gerust, want het ziet er goed uit en het is de prijs, die u noemde, waard”.

De man vertrok dus, maar zei tegen de koper iets anders dan de grijsaard gezegd had. Hij zei namelijk: “Zie, ik heb het laten zien aan abt Gelasius en die zei me, dat het duur is en de prijs, die u noemde, niet waard”. Op het horen hiervan zei de ander tot hem: “Heeft de grijsaard u niets anders gezegd?” Hij antwoordde hem: “Neen”. Toen

GERONTIKON

sprakhij: “Ik wil het niet meer verkopen”. Hij kwam tot inkeer, ging berouwwol naar de grijsaard en smeekte hem het aan te nemen. Maar de grijsaard weigerde het te aanvaarden. Toen zei de broeder tot hem: “Als u het niet aanneemt, heb ik geen rust meer”. Hierop sprak de grijsaard tot hem: “Als u geen rust meer hebt, wel, dan neem ik het aan”. En die breeder bleef daar tot zijn dood, gesticht door de handelwijze van de grijsaard.

Aan deze abt Gelasius werd eens een kluis met bijbehorend lapje grond nagelaten door een grijsaard, zelf eveneens monnik, en die woonde in de buurt van Nikopolis. Een van de landbouwers nu van Vacatus, de toenmalige bestuurder van Nikopolis in Palestina, was familie van de overleden grijsaard. Hij wendde zich tot die Vacatus en verzocht dat lapje grond te krijgen, omdat dat hem naar zijn mening rechtens toekwam.

Vacatus nu was een onstuimig man en probeerde met geweld de grond van abt Gelasius los te krijgen. Abt Gelasius wenste echter een monnikskluis niet aan een wereldling over te doen, en daarom gaf hij niet toe. Als antwoord hierop bespiedde Vacatus de lastdieren van abt Gelasius, toen zij de olijven uit het nagelaten terrein wegdroegen, liet ze met geweld wegvoeren, sloeg de olijven in zijn eigen huis op en liet nog juist de dieren met hun drijvers, na ze met smaad overladen te hebben, los. Over de opbrengst maakte de heilige grijsaard zich geen zorg, maar wat het eigendomsrecht over de grond aanging, gaf hij om genoemde reden niet toe. Hierop ontvlamde Vacatus in woede, en omdat ook andere belangen hem daartoe noopten - hij was nu eenmaal een ruziemaker - begaf hij zich naar Konstantinopel, de reis te voet aflegend.

Toen hij in de buurt van Antiochie kwam, hoorde hij spreken van de heilige Simeoon, die toendertijd straalde als een groot licht, omdat hij de mate van het menselijke overschreed. En als christen begeerde hij de heilige te aanschouwen. Toen de heilige Simeoon vanaf zijn zuil zag dat hij terstond het klooster wilde binnengaan, vroeg hij: “Waar komt u vandaan? En waar gaat u heen?” Hij antwoordde: “Ik kom uit Palestina en ga naar Konstantinopel”. En de ander weer: “En wat is de reden?” Toen zei Vacatus tot hem: “Om allerlei zaken. En ik hoop door de gebeden van uw heiligheid terug te kunnen keren en dan uw heilige voetsporen te vereren”. De heilige Simeoon echter zei tot hem: “Wilt u, op wie onder de mensen geen hoop meer bestaat, mij niet zeggen, dat u tegen de man Gods gaat getuigen? Maar uw reis zal niet voorspoedig zijn, en u zult uw huis niet weerzien. Als u luistert naar mijn raad, dan vertrekt u van hier, gaat naar hem toe en betuigt hem uw spijt, tenminste als u de plaats nog levend bereikt.

Spoedig daarop werd hij door koorts aangetast. Zijn gezellen legden hem op een draagbaar en zo trachtte hij, volgens het woord van de heilige Simeoon, zijn land te bereiken om abt Gelasius zijn spijt te betuigen. Maar bij aankomst te Beiroet stierf hij zonder zijn huis teruggezien te hebben, volgens de voorspelling van de heilige. Deze

GERONTIKON

gebeurtenissen heeft zijn zoon, eveneens Vacatus geheten, na de dood van zijn vader aan vele en geloofwaardige mannen verteld.

Ook dit hebben vele van zijn leerlingen verteld: Eens was er vis gebracht. De kok braadde hem en bracht hem naar de cellerier. Toen de cellerier, om een of andere dringende reden even het magazijn verliet, liet hij de vis in een kom op de grond achter en beval aan een van de kleine knaapjes van de heilige Gelasius er goed op te passen totdat hij weer terug zou zijn. Het kind nu likte zich de lippen af, en begon gretig de vis op te eten. Toen de cellerier binnenkwam en zag dat hij zat te eten, werd hij woedend, en omdat het kind op de grond gezeten was, schopte hij het in den blinde. Maar door een of ander ongeluk raakte hij een vitaal lichaamsdeel: het kind viel in onmacht en stierf. In zijn angst legde de cellerier hem op zijn eigen bed, dekte hem toe en ging zich toen neerwerpen voor de voeten van abt Gelasius, terwijl hij hem het gebeurde vertelde. Deze nu gelastte hem het aan niemand anders te zeggen en droeg hem op om het kind, als alien's avonds te ruste waren gegaan, naar het priesterkoor te brengen, het neer te leggen voor het altaar en heen te gaan. De grijsaard begaf zich dan naar het priesterkoor, ging daar staan bidden en, toen het uur van het nachtelijk psalmgezing aanbrak en de breedters zich verzamelden, kwam de grijsaard naar buiten met het jongetje. En niemand heeft iets van het gebeurde afgeweten, behalve hij en de cellerier, tot aan zijn dood.

Het volgende zeiden van abt Gelasius niet alleen zijn leerlingen, maar ook velen van hen, die hem geregeld bezochten, verhaalden hetzelfde. Ten tijde van het oecumenisch concilie van Chalkedoon probeerde Theodosius, die in Palestina het schisma van Dioscorus als eerste begonnen was, de bisschoppen die van plan waren naar hun eigen kerken terug te keren voor te zijn. Ook hij bevond zich namelijk te Konstantinopel, want hij was uit zijn eigen vaderland weggejaagd, omdat hij altijd plezier had in ordeverstoringen. Hij begaf zich naar abt Gelasius naar diens klooster en belasterde het concilie als zou het het leerstuk van Nestorius bekrachtigd hebben. Hij meende daardoor de heilige te kunnen inpalmen, om zijn medewerking te hebben bij zijn eigen sluwheden en bij het schisma, dat hijzelf verwekt had.

Uit het gedrag echter van de man en ook door het inzicht, dat hem van Godswege geschonken werd, begreep de abt het verderfelijke van zijn voorstel. Hij liet zich door diens afvalligheid niet meesleuren, zoals bijna al zijn tijdgenoten. Hij bracht hem naar behoren zijn onwaardig gedrag onder ogen en stuurde hem heen. Hij liet namelijk de knaap halen, die hij van de dood had opgewekt, en zei op plechtige toon: "Ais u wilt discuten over geloofszaken hebt u hier iemand die naar u luistert en met u discuteert". Door deze woorden beschaamd, begaf Theodosius zich naar de heilige stad en palmde alle monniken in onder het voorwendsel van ijver voor God. Zelfs de keizerin die daar juist vertoefde, palmde hij in. Zo genoot hij haar medewerking en bezette met geweld de

GERONTIKON

troon van Jeruzalem. Hij legde er beslag op door moorden en door andere goddeloosheden en gruwelen te bedrijven, die velen zich tot op de dag van vandaag herinneren.

Nu hij hem in zijn bezit had en het beoogde doel had bereikt, wijdde hij zeer vele bisschoppen, die hij de tronen liet bezetten van die bisschoppen, die nog niet huiswaarts gekeerd waren. Toen ontbood hij Gelasius en nodigde hem uit in het heiligdom, waar hij hem zowel lijnde als probeerde bang te maken. Toen deze nu het heiligdom binnentrad, zei Theodosius: "Vervloek Juvenalis!" Zonder ook zelfs maar ontsteld te geraken zei de abt: "Ik ken geen andere bisschop van Jeruzalem dan Juvenalis". Theodosius nu vreesde, dat anderen diens vrome ijver zouden navolgen en daarom liet hij hem op onopvallende wijze buiten de kerk leiden. De aanhangers van het schisma namen hem over, stapelden hout random hem op en dreigden hem te verbranden. Maar toen ze zagen, dat hij ook daardoor in geen enkel opzicht toegaf of bang werd, en bezorgd voor een volksoploop wegens zijn grote beroemdheid - maar dit alles geschiedde krachtens de goddelijke Voorzienigheid - lieten ze de martelaar ongedeerd gaan, die in zoverre het hem betrof zich reeds als brandoffer aan Christus had opgedragen.

Men zegt van hem, dat hij in zijn jeugd het bezitloze en teruggetrokken leven leidde. Maar in die tijd waren er zeer vele anderen, die op dezelfde plaatsen hetzelfde leven als hij omhelsd hadden. Onder hen bevond zich een grijsaard, die in de hoogste mate eenvoudig en bezitloos leefde. Tot aan zijn dood bewoonde hij een kluis, bestaande uit een kamer, hoewel hij in zijn ouderdom leerlingen had gehad. Een van zijn vormen van ascese bestond hierin dat hij als regel geen twee onderklederen bezat en geen voorzorgen nam voor de volgende dag, zelfs voor hen, die tot aan zijn dood met hem samenleefden. Toen nu abt Gelasius met Gods hulp het klooster gebouwd had, werden hem ook vele landerijen aangeboden. Ook verwierf hij zich de lastdieren en de runderen, die voor de behoeften van het klooster nodig waren. Want Hij, die eertijds aan de goddelijke Pachomius ingaf om een kloostergemeenschap te stichten, hielp nu ook hem bij heel de inrichting van het klooster.

De bovengenoemde grijsaard nu zag hoezeer hij zich daaraan wijdde, en omdat hij jegens hem een oprechte liefde koesterde, sprak hij tot hem: "Ik ben bang, abt Gelasius, dat uw gedachte opgeslorpt wordt door uw landerijen en de overige bezittingen van het klooster". Maar hij antwoordde hem: "Uw gedachte zal eerder opgeslorpt worden door de priem, waarmee u werkt, dan de gedachte van Gelasius door zijn bezittingen".

Men zegt van abt Gelasius, dat hij dikwijls bekoord werd door de gedachte naar de woestijn te gaan. Op zekere dag zei hij tot zijn leerling: "Doe me een plezier, broeder, als ik iets vreemds zou doen, verdraag het dan en zeg niets tegen mij deze week". Hij nam toen een palmhouten staf en begon in de binnenhof rond te lopen, en als hij moe werd,

GERONTIKON

ging hij even zitten, dan stond hij op en ging weer rondlopen. Toen de avond viel, zei hij tegen zijn gedachte: “Wie in de woestijn rondloopt, eet geen brood maar planten. Maar jij mag, omdat je zo zwakbent, een slaatje eten”. En toen hij dat gedaan had, zei hij opnieuw tegen zijn gedachte: “De woestijnbewoner ligt niet onder een dak, maar in de open lucht. Jij moet dus ook zo doen”. En hij legde zich neer en sliep in de binnenhof. Nadat hij nu drie dagen zo gedaan had, rondgewandeld binnen het klooster, tegen de avond een beetje andijvie gegeten en’s nachts geslapen in de open lucht, raakte hij vermoeid en las zijn gedachte, die hem kwelde, de les door haar met deze woorden terecht te wijzen: “Als je de werken van de woestijn niet kunt volbrengen, blijf dan geduldig in je kluis zitten, beween je zonden en dwaal niet rond! Want overal ziet Gods oog de werken van de mensen, niets ontsnapt Hem en Hij begrijpt hen die het goede doen”.

ABT GERONTIUS

Eens zei abt Gerontius van Petra: Velen, die door lichamelijke genoegens beproefd werden, raakten niet aan hun lichaam, maar bedreven ontucht in hun overdenking; en terwijl zij hun lichamen maagdelijk bewaren, zijn zij ontuchtigen naar de ziel (vgl. Mt 5,28). Goed is het dus, geliefden, het schriftwoord uit te voeren, dat leert *met grote zorgvuldigheid zijn eigen hart te bewaken* (Spr 4,23)

ABT GREGORIUS DE THEOLOOG

De heilige Gregorius van Nazianze leefde van 330 tot 390. Theoloog betekent hier: mysticus, dit wil zeggen iemand die God kent uit gebedservaring.

Abt Gregorius zei: Deze drie dingen eist God op van elke mens, die gedoopt is: van zijn ziel een rechtzinnig geloof, van zijn tong waarheid en van zijn lichaam kuisheid.

Verder zei hij: Heel’s mensen leven is als een enkele dag voor hen die smachten van verlangen.

ABT HALONIUS

Abt Halonius zei: Als een mens niet in zijn hart zegt: “Aileen ik en God zijn op de wereld”, zal hij geen rust hebben.

Verder zei hij: Als ik niet eerst alles had afgebroken, had ik mezelf nooit kunnen opbouwen.

GERONTIKON

En nogmaals zei hij: Ais de mens maar wil, van de morgen tot, de avond, geraakt hij tot de maat van God.

Abt Agathoon vroeg eens aan abt Halonius: “In welke mate moet ik verlangen mijn tong te beheersen, om geen leugens te spreken?” En abt Halonius zei tot hem: “Zonder leugens zult u vele zonden bedrijven”. Maar hij zei: “Hoe dat?” Toen sprak de grijsaard tot hem: “Stel, twee mannen hebben in uw tegenwoordigheid een moord gepleegd, en een ervan is in uw kluis gevluht. En zie, de rechter zoekt hem en stelt u de vraag: ‘Is er in uw tegenwoordigheid een moord gepleegd?’ Ais u niet liegt, levert u de man over aan de doodstraf. Laat hem liever vrij voor het oog van God, zonder boeien. Hij weet immers alles”.

ABT HELLADIUS

Men zegt van abt Helladius, dat hij twintig jaar in de streek van de Cellen doorbracht zonder ooit de ogen op te slaan om het dak van de kerk te zien.

Men zegt eveneens van abt Helladius, dat hij gewoon was brood en zout te eten. Toen het eens Pasen werd, zei hij: “De breedere eten brood en zout, ik daarentegen moet me een kleine inspanning getroosten vanwege het paasfeest. Aangezien ik op de andere dagen zittend eet, zal ik, omdat het vandaag Pasen is, de moeite doen staande te eten”.

ABT HERACLIUS

Een broeder werd bekoord om alleen te gaan leven en hij ging het vertellen aan abt Heraclius. Om hem te bemoedigen zei deze hem het volgende: Een grijsaard had een leerling, die hem vele jaren volkomen onderdanig was. Maar op zekere dag kreeg hij een bekoring, kwam zich met een buiging bij de grijsaard verontschuldigen en zei: “Zou u me monnik willen maken?” En de grijsaard zei hem: “Kijk eens uit naar een plaats, dan bouwen we een kluis en word je monnik!” Hij vond nu iets op een mijl afstand; ze gingen erheen en bouwden een kluis. En hij zei tot de broeder: “Wat ik je ook mag zeggen, doe dat. Ais je honger hebt: eet, drink en slaap. Maar alleen: verlaat je kluis niet tot zaterdag. Kom dan bij me”. De broeder nu deed twee dagen zoals hem bevolen was. Maar op de derde dag verveelde hij zich en hij zei: “Waarom laat de grijsaard me nu geen gebeden verrichten?” Hij stond op en bad zeer vele psalmen. En na zonsondergang ging hij eten. Toen stond hij op en ging naar zijn matje om te slapen. En daar zag hij een Ethiopier erop liggen, die met zijn tanden naar hem grijnsde. En in grote angst rende hij zo snel hij kon naar de grijsaard. Hij klopte op de deur en zei: “Abba, wees mij genadig

GERONTIKON

en doe open!” Maar de grijsaard wist, dat hij het bevel niet nagekomen was en daarom deed hij pas open toen het ochtend werd. En toen hij’s ochtends de deur openmaakte, vond hij hem buiten staan smeken. Hij kreeg medelijden en liet hem binnen. Toen zei hij: “Ik bid u, vader, ik zag een zwarte Ethiopier op mijn matje, toen ik ging slapen”. Maar hij sprak: “Dit hebt u ondergaan, omdat u mijn bevel niet nagekomen bent”. Toen schreef hij hem zo goed hij kon de gang van zaken voor van het monniksleven en nam afscheid van hem. En binnen korte tijd werd hij een goede monnik.

ABT HESAIAS

Abt Hesaias zei: Niets is de beginneling zo voordelig als de smaad. Gelijk namelijk een boom die elke dag water krijgt, zo is een beginneling, die gesmaad wordt en het verduurt.

Verder zei hij tot hen, die goed beginnen en zich aan heilige vaders onderwerpen: De eerste kleur gaat er niet meer uit, zoals bij een purperen gewaad. En gelijk de jonge twijgen zich gemakkelijk laten draaien en buigen, zo zijn ook de beginnelingen die leven in onderdanigheid.

Nog zei hij: Een beginneling, die steeds maar verandert van klooster, lijkt op een dier, dat door een toom her en der getrokken wordt.

Verder zei hij nog: Tijdens een liefdemaal, dat de broeders hielden in de kerk en waaronder zij met elkaar spraken, gaf de priester van Pelusium hun een berisping. Hij zei: “Zwijgt toch, broeders! Ik heb een broeder te midden van u gezien, die at en evenveel bekers dronk als u, en intussen vloog zijn gebed voor God op als vuur”.

Men zegt van abt Hesaias, dat hij eens met een mand naar de dorsvloer ging en tegen de landeigenaar zei: “Geef me graan”. Maar deze antwoordde hem: “Hebt u dan meegeogst, abba?” En hij: “Welneen”. Waarop de landeigenaar hem zei: “Hoe wilt u dan graan ontvangen, als u niet meegeogst hebt?” De grijsaard zei toen: “Dus als iemand niet mee- oogst, ontvangt hij geen loon?” “Natuurlijk niet”, zei de landeigenaar. En daarna ging de grijsaard heen. De broeders hadden echter gezien wat hij gedaan had. Zij maakten een buiging om zich te verontschuldigen en verzochten hem te mogen weten waarom hij zo deed. Toen sprak de grijsaard tot hen: “Ik heb dat gedaan om door

GERONTIKON

een voorbeeld te bewijzen dat, als iemand niet werkt, hij van God ook geen loon zal ontvangen”.

Dezelfde abt Hesaias liet eens een broeder bij zich roepen, waste zijn voeten, wierp een handvol linzen in een ketel en toen het begon te sudderen, haalde hij het van het vuur. En de breeder zei tot hem: “Het is nog niet gaar, abba!” Maar hij antwoordde hem: “Is het u niet genoeg, dat u tenminste de vuurgloed gezien hebt? Dat alleen is al een grote voldoening”.

Vaak zei hij: Ais God een ziel genadig wil zijn en deze stribt tegen, verdraagt het niet, maar doet haar eigen zinnetje, dan laat Hij toe dat ze iets ondergaat, wat ze niet wil, opdat ze Hem op die wijze zal gaan opzoeken.

Ook zei hij vaak dat, wanneer iemand kwaad met kwaad wil vergelden, hij zelfs door een enkele beweging het geweten van zijn breeder schade kan berokkenen.

Eens werd aan dezelfde abt Hesaias de vraag gesteld: “Wat is hebzucht?” En hij antwoordde: “Niet vertrouwen dat God voor u zorg draagt, wanhopen aan Gods beloften en het graag goed hebben”.

Verder werd hem gevraagd: “Wat is kwaadspreken?” En hij antwoordde: “Niet de eer van God erkennen en zijn evenmens benijden”.

Tenslotte werd hem gevraagd: “Wat is toorn?” En hij antwoordde: “Ruzie, leugen en domheid”.

HIERAX

Een broeder vroeg abt Hierax eens: “Zeg me in een woord hoe ik gered kan worden”. De grijsaard sprak tot hem: “Zit neer in uw cel. Ais u honger hebt, eet, als u dorst hebt, drink, maar spreek van niemand kwaad. Dan wordt u gered”.

Deze abt zei ook: Nooit heb ik een werelds woord uitgesproken of willen aanhoren.

Isaak, de priester van het gebied van de Cellen

Toen men op zekere dag abt Isaak tot priester wilde wijden en hij dit vernam, vluchtte hij naar Egypte. Daar liep hij een akker op en verstopte zich in het gewas. Maar de Vaders zetten hem na, en bij dezelfde akker aangekomen, staakten zij de achtervolging

GERONTIKON

om er wat uit te rusten, want het was nacht. De ezel maakten zij los om hem te laten grazen. Maar de ezel liep weg en bleef staan in de buurt van de grijsaard. En de volgende morgen, toen zij de ezel zochten, vonden zij tegelijk abt Isaak, en zij stonden verbaasd. Zij wilden hem dan vastbinden, maar dat liet hij niet toe en hij zei: “Ik loop niet meer weg, want God wil het, en waar ik ook heenvlucht, daartoe moet ik besluiten”.

Abt Isaak zei: Toen ik jong was, zat ik neer bij abt Kronios. En nooit droeg hij mij enig werk op, hoewel hij oud en beverig was, maar hij stond uit eigen beweging op, reikte mij de karaf aan en eveneens aan de anderen. En later ging ik neerzitten bij abt Theodorus van Ferme en ook hij droeg me nooit enig werk op, maar zelfs de tafel richtte hij zelf aan en dan zei hij: “Broeder, als u wilt, kom dan eten”. En ik zei tegen hem: “Abba, ik ben hierheen gekomen tot mijn voordeel. Waarom draagt u me dan nooit eens iets op?” Maar de grijsaard zweeg op alles. Toen ging ik het aan de ouderlingen vertellen. En dezen gingen naar hem toe en zeiden tot hem: “Abba, de broeder is bij uwe heiligheid gekomen tot zijn voordeel. Waarom draagt u hem dan nooit iets op?” Toen sprak de grijsaard tot hen: “Ik ben toch geen kloosteroverste, dat ik hem bevelen geef. Wat mij betreft, ik draag hem niets op. Maar als hij dat verlangt, laat hij dan doen wat hij mij ziet doen”.

Van toen af voorkwam ik hem, als de grijsaard aanstalten maakte om iets te gaan doen. Maar als hij iets deed, deed hij het altijd zwijgend. En dit heeft hij me geleerd: zwijgend te handelen.

Abt Isaak en abt Abraham woonden tezamen. Toen abt Abraham eens binnentrad, trof hij abt Isaak wenend aan. En hij zei hem: “Waarom weent u?” En de grijsaard zei: “En waarom zouden wij niet wenen? Want waar zullen we heen gaan? Onze Vaders zijn inmiddels gestorven, want onze handenarbeid was niet toereikend om het vaargeld te betalen, toen we vertrokken om de ouderlingen te bezoeken. En nu zijn we verweesd. En daarom ween ik”.

Abt Isaak zei: Ik weet van een broeder die op de akker aan het oogsten was, dat hij een aar tarwe wilde opeten. En hij zei tot de heer van de akker: “Staat u me toe dat ik een aar tarwe opeet?” Toen deze dat hoorde, stond hij verbaasd en hij gaf hem ten antwoord: “De akker staat tot uw beschikking, vader. Vraagt u me dat nog?” Zover ging de nauwgezetheid van de broeder.

Ook zei hij tot de breedsters: Brengt hier geen kinderen. Vier kerken in de Sketis immers zijn ontvolkt vanwege de kinderen. *[kerken: kerken zijn kluizenaarskolonies. De Sketis telde vier kerken]*.

GERONTIKON

Men zegt van abt Isaak dat hij bij zijn brood de as van het wierookvat van de eucharistiedienst at.

Abt Isaak sprak tot de breedere: Onze Vaders en abt Pambo droegen oude, opgelapte kleren van palmvezels. U draagt thans kostbare gewaden. Gaat daarom hiervandaan, u hebt de gebruiken van hier tenietgedaan. En als zij klaarstonden om naar de oogst nit te trekken, zei hij tot hen: Ik geef u geen geboden meer, u onderhoudt ze toch niet.

Een van de Vaders vertelde: Op zekere keer verscheen een van de breedere in de kerk van het gebied van de Cellen in tegenwoordigheid van abt Isaak met een kleine hoofddoek. Maar de grijsaard joeg hem weg met de woorden: "Deze plaats is voorbehouden aan monniken. U bent een wereldling, u mag hier niet blijven".

Abt Isaak zei: Nooit bracht ik mijn kluis een (boze) gedachte binnen tegen een broeder die me last veroorzaakt had. En voor zover het in mijn vermogen lag, heb ik mijn best gedaan om geen broeder in zijn kluis achter te laten, terwijl hij een (boze) gedachte tegen mij koesterde.

Eens werd abt Isaak zwaar ziek en het bleef maar duren. Toen bereidde de broeder voor hem een malispapje, waarin hij pruimen deed. En de grijsaard wilde er niets van gebruiken. De broeder spoorde hem echter aan en zei: "Neem toch wat, abba, wegens uw ziekte!" Maar de grijsaard antwoordde: "Heus, broeder, ik zou hieraan wel dertig jaar ziek willen liggen".

Men zei van abt Isaak: Toen hij op sterven lag, kwamen de ouderlingen bij hem en zeiden: "Wat moeten we doen, vader, als u bent heengegaan?" En hij sprak: "Ziet hoe ik onder uw ogen geleefd heb. Als ook u Gods geboden wilt volgen en onderhouden, zendt Hij zijn genade over u af en bewaart deze plaats. Maar als u ze niet onderhoudt, blijft dan ook niet op deze plaats. Zeker, toen onze Vaders op sterven lagen, waren ook wij bedroefd, maar wij bleven toch Gods geboden en hun bevelen getrouw en zo hielden wij stand, alsof ze nog bij ons waren. Zo moet ook u doen, dan wordt u gered".

Abt Isaak zei: Abt Pambo herhaalde dikwijls dat de monnik een kleed van die aard moet dragen dat, als hij het drie dagen buiten zijn Iduis laat liggen, niemand het meeneemt. [= Pambo 6]

Isidorus de priester

Men zei van abt Isidorus de priester het volgende: Eens kwam een broeder hem roepen voor een maal, maar de grijsaard weigerde erheen te gaan, want, zo zei hij: "Adam werd door spijs bedrogen en verbleef buiten het paradijs". De broeder zei toen: "Bent u dan

GERONTIKON

zozeer bevreesd om uw kluis te verlaten?” En hij zei weer: “Kind, ik ben bevreesd, omdat de duivel als een brullende leeuw zoekt wie hij zal verslinden” (1 Pe 5,8). Dikwijls zei hij ook: “Als iemand zich overgeeft aan het drinken van wijn, zal hij niet ontsnappen aan de hinderlaag van zijn (slechte) gedachten. Want ook Lot bedronk zich aan wijn, daartoe aangezet door zijn dochters, en door zijn dronkenschap haalde de duivel hem gemakkelijk over tot schandelijke ontucht”.

Abt Isidorus zei: Als u het Koninkrijk der hemelen bemint, veracht dan de dingen en streef naar het loon van God.

Verder zei hij: U kunt onmogelijk volgens God leven, als u het genot en het geld na jaagt.

Verder zei hij: Als u uw best doet om de regels van het vasten na te komen, blaast u dan niet op! En als u er groot op gaat, eet dan nog liever vlees! Beter is het immers voor de mens vlees te eten dan zich op te blazen en ergens groot op te gaan.

Verder zei hij: Zij die nog leerling zijn, moeten hun waarachtige leermeesters liefhebben als hun vaders en vrezen als hun bestuurders. En zij mogen hun vrees niet temperen wegens hun liefde en hun liefde niet vertroebelen wegens hun vrees.

Verder zei hij: Als u snakt naar uw redding, doe dan alles wat u ertoe brengt.

Men zei van abt Isidorus dat, wanneer er breedere bij hem kwamen, hij zich terugtrok naar het binnenste van zijn kluis. En dan zeiden de broeders tot hem: “Abba, wat is de zin van wat u doet?” En hij sprak: “Ook de dieren vluchten naar hun leger om zich te redden”. En zo sprak hij om zijn breedere van nut te zijn.

Abt Isidorus van de Sketis

Men vertelde van abt Isidorus, de priester van de Sketis dat, wanneer iemand een broeder had die ruzie maakte of die zwak was of kleinmoedig of brutaal, en hij wilde hem eruit zetten, dan zei hij: “Breng hem maar eens hier!” En dan nam hij hem bij zich en redde hem door zijn geduld.

GERONTIKON

Een broeder vroeg hem eens: “Waarom zijn de duivels zo bang voor u?” De grijsaard antwoordde hem: “Omdat ik, sinds ik monnik ben geworden, mijn best doe te zorgen dat de toorn niet in mijn keel opstijgt”.

Verder zei hij dat hij al veertig jaar lang de zonde in zijn gedachte gewaarwerd, maar dat hij nooit had toegegeven aan een begeerte of aan toorn.

Ook dit zei hij: Toen ik jong was en neerzat in mijn kluis, hield ik er geen maat op na voor mijn gebedsdienst; nacht en dag waren gebedsdienst voor mij.

Dit vertelde abt Poimen over abt Isidorus: Elke nacht maakte hij een bundel palmladeren op met vlechten. Maar de breedters zeiden tot hem om hem te bemoedigen: “Gun uzelf toch wat rust! U bent trouwens al op leeftijd”. En hij antwoordde hun: “Al verbrandt men Isidorus en strooit men zijn as op de wind, dan zou ik daarmee nog geen genade verdienen, want Gods Zoon kwam op aarde om onzentwille”.

Dezelfde abt zei van abt Isidorus: Zijn gedachten zeiden hem: “Je bent een groot man!” Hij zei tegen hen: “Ben ik soms als abt Antonius? Of ben ik al helemaal geworden als abt Pambo of als de andere Vaders, die God welgevallig waren?” Wanneer hij dat zo handig aanvoerde, had hij rust. En wanneer de vijanden hem probeerden kleinmoedig te maken met de opmerking: “Na dit alles word je toch in de hel geworpen”, zei hij tegen hen: “Zelfs al word ik in de hel geworpen, dan vind ik jullie toch onder me!”

Abt Isidorus zei: Eens ging ik naar de markt om er een paar dingen te verkopen, maar toen ik de toorn in me voelde opwellen, liet ik de dingen in de steek en snelde heen.

Eens was abt Isidorus bij abt Theofilus, de aartsbisschop van Alexandrie, geweest. En toen hij weer in de Sketis terug was, vroegen zijn broeders hem: “Hoe gaat het in de stad?” Maar hij antwoordde: “Heus, broeders, ik heb er het gelaat van geen enkel mens gezien, alleen dat van de aartsbisschop”. Toen zij dit vernamen, sloeg hun de schrik om het hart en ze zeiden: “Zij zijn toch niet in de chaos verzwolgen, abba?” Maar hij zei: “Nee, dat niet! Maar mijn gedachte heeft me er niet toe kunnen brengen iemand te zien”. Toen zij dat hoorden, stonden ze verbaasd en ze voelden zich bemoedigd om te waken over het opslaan van hun ogen.

Abt Isidorus zei ook: Het inzicht van de heiligen bestaat hierin dat zij Gods wil heel duidelijk kennen. Alles vermag de mens, als hij de waarheid onderdanig (1 Pe 1,22) is, omdat hij het beeld is en de gelijkenis van God. De verschrikkelijkste van alle geesten is het volgen van zijn eigen hart, dat wil zeggen, van zijn eigen gedachte, in plaats van de wet van God. En later zal het hem rouwen, dat hij het geheim niet herkend heeft en dat hij de weg van de heiligen niet heeft gevonden, om op die weg te werken. Nu is dus het

GERONTIKON

ogenblik voor de Heer daar om te handelen (Ps 118/119,126), omdat redding opdaagt op het ogenblik van kwelling (Ps 36/37,39). Want er staat geschreven: Door uw geduld zult u uw zielen bezitten (Lc 21,19). *[het geheim: Het geheim, namelijk van de Voorzienigheid, bestaat hierin dat men zichzelf verloochent en niet zijn eigen wil najaagt, maar de waarheid dient. Die weg hebben de heiligen bewandeld. De sleutel van het geheim ligt dus in het huidige ogenblik, het ogenblik van kwelling, want dat ogenblik is juist het moment van Gods wil, en dus van zegen, als men het met geduld aanvaardt]*

Abt Isidorus van Pelusium

Isidorus van Pelusium, ong. 360-435, werd, reeds priester, monnik van het klooster te Pelusium, een stad aan de Middellandse zee ten oosten van de Nijldelta. Hij stand in contact met de grote figuren van het christendom en heeft ons ruim tweeduizend brieven nagelaten, terwijl er nog een duizendtal verloren zijn gegaan. Onder de geadresseerden bevinden zich vele monniken, onder anderen van Tabenne, maar dezen zijn moeilijk of helemaal niet te identificeren, omdat de brieven gewoonlijk zeer kort zijn, soms enkele regels. Hij bewijst zeer vertrouwd te zijn met de Bijbel en beweegt zich vooral op het vlak van de theologie. Zijn stijl getuigt van klassieke vorming. Hij is nog weinig bestudeerd en van zijn werken bestaat nog geen kritische uitgave.

Abt Isidorus van Pelusium zei: Een leven zonder leer werpt gewoonlijk meer vrucht af dan een leer zonder leven. Het eerste heeft zijn uitwerking ook al zwijgt men, terwijl het tweede, al staat men te schreeuwen, onbehagen wekt. Maar als leer en leven samengaan, richten ze een groot beeld op van louter levenswijsheid.

Ook zei hij: Eer de deugden en wees geen slaaf van de pretjes. Want de eerste zijn onvergankelijk; de laatste doven spoedig uit.

Verder zei hij: Vele mensen streven naar deugd, maar de weg die erheen voert aarzelen ze in te slaan. Anderen menen dat er helemaal geen deugd bestaat. We moeten dus de eersten ertoe brengen hun aarzeling op te geven, de laatsten moeten we leren dat de deugd werkelijk deugd is.

Verder zei hij: De boosheid verwijdt de mens van God en scheidt hen van elkaar. Haar moet men dus vluchten met spoed, maar de deugd moet men nastreven, want die voert tot God en bindt de mensen samen. Deugd en levenswijsheid kan men omschrijven als: waarachtigheid in begrip.

Nog zei hij: Aangezien de diepte van de nederigheid en de val van de snoeverij groot zijn, geef ik u de raad het eerste te omhelzen en niet te vervallen in het tweede.

GERONTIKON

Tenslotte zei hij: De vreselijke, nietsontziende drang van de geldzucht weet van geen verzadiging, overweldigt de ziel en drijft haar tot het uiterste van alle kwaad. Laten wij daarom die drang vooral in begin weerstaan, want heeft hij eenmaal zijn greep op haar, dan is hij onoverwinnelijk.

Jakobus

Abt Jakobus zei: Het is beter zelf vreemdeling te zijn dan vreemdelingen onderdak te verlenen.

Ook zei hij: Als men geprezen wordt, moet men aan zijn zonden denken en voor ogen houden, dat men die woorden niet waardig is.

Verder zei hij nog: Zoals een lamp een duister slaapvertrek verlicht, zo verlicht ook de vreze Gods de mens, in wiens hart hij binnenkomt, en hij onderricht hem in alle deugden en Gods geboden.

Dan zei hij ook: Niet slechts woorden zijn nodig, want de mensen van deze tijd gebruiken veel woorden, maar nodig is het werk.

Johannes de Eunuch

Toen abt Johannes de Eunuch nog jong was, vroeg hij eens aan een grijsaard: "Hoe is het mogelijk, dat u het werk Gods zo kalm hebt kunnen verrichten, terwijl wij het met inspanning nog niet klaarspelen?" En e grijsaard sprak: "Wij waren daartoe in staat omdat de hoofdzaak voor ons het werk Gods is en de behoeften van het lichaam het minste. U evenwel beschouwt de behoeften van het lichaam als de hoofdzaak en het werk Gods als niet zo noodzakelijk. Daarom kost het u inspanning. En daarom zei de Verlosser tot zijn leerlingen: *Kleingelovigen (Mt 6,30), zoekt eerst het Rijk Gods en dit alles zal u op de koop toe gegeven worden (Mt 6,33).*

Abt Johannes zei: Onze Vader, abt Antonius, heeft gezegd: "Nooit heb ik mijn voordeel gesteld boven het geestelijk nut van mijn broeder".

Abt Johannes de Cilicier, de overste van Raithoe [*Raithoe ligt op het Sinaitische schiereiland, aan de Rode Zee*], zei tegen zijn breedters: Kinderen, wij zijn de wereld ontvlucht. Laten we evenzo de begeerten van het vlees vluchten.

Ook zei hij: Laten we onze Vaders navolgen! In hoeveel gestrengheid en rust hebben zij hier neergezeten!

GERONTIKON

Hij zei ook: Laten wij deze plaats, kinderen, niet bezoedelen! Onze Vaders hebben hem gezuiverd van duivels.

Verder zei hij: Op deze plaats wonen asceten, geen handelaars.

ABT Johannes de Kleine

Men vertelde van abt Johannes de Kleine dat hij zich teruggetrokken had in de Sketis bij een grijsaard uit Thebais en neerzat in de woestijn. Toen nam zijn abt een dorre tak, plantte die en zei vervolgens: "Geef hem elke dag een kruikje water zolang totdat hij vruchten draagt". Nu lag het water zo ver van hen af dat, als hij's avonds wegging, hij pas de volgende ochtend terug was. Maar na drie jaar botte hij uit en droeg vrucht. Toen nam de grijsaard zijn vrucht, bracht haar naar de kerk en sprak tot de broeders: "Neemt en eet een vrucht van de gehoorzaamheid!"

Men vertelde van abt Johannes de Kleine dat hij eens tot zijn oudere broer zei: "Ik zou wel zonder zorgen willen zijn, zoals de engelen geen bekommernissen hebben; zij werken niet, maar onafgebroken dienen zij God". Hij legde zijn bovenkleed af en trok de woestijn in. Nadat hij daar een week had doorgebracht, keerde hij naar zijn broer terug. Hij klopte op de deur en de ander riep: "Ja!" alvorens open te doen en zei: "Wie bent u?" Hij nu antwoordde: "Ik ben Johannes, je broer!" Maar hij liet hem weten: "Johannes is een engel geworden en verblijft niet meer onder de mensen!" Hij drong echter aan: "Ik ben het zelf!" Toch deed hij niet voor hem open, maar hij liet hem tot de volgende morgen in kweiling buiten. Eindelijk deed hij dan open en zei: "Je bent een mens, je moet dus weer gaan werken om te eten". Toen verontschuldigde hij zich met een buiging en zei: "Vergeef het me .

Abt Johannes de Kleine zei: Wanneer een koning een stad op de vijand wil innemen, bemachtigt hij eerst het water en het voedsel; dan moet de vijand zich wel aan hem onderwerpen, want hij komt om van honger. Zo gaat het ook met de hartstochten van het vlees: als iemand een leven leidt van vasten en honger, verzwakt de greep van zijn vijanden op zijn ziel.

Ook zei hij: Wie tot verzadigens toe eet en praat met een kind, heeft in zijn gedachte reeds ontucht ermee bedreven.

Ook dit zei hij: Terwijl ik eens de weg opging naar de Sketis met mijn vlechtband bij me, bemerkte ik dat de kameeldrijver mij door zijnspreken tot toorn prikkelde. En ik liet mijn zaken in de steek en vluchtte weg.

GERONTIKON

Een ander maal, tijdens de zomer, hoorde hij een broeder zijn evenmens toornig toespreken en zeggen: “Wat, jij ook al!” En hij liet de oogst in de steek en vluchtte weg.

Het gebeurde eens dat enkele grijsaards in de Sketis gezamenlijk aan een maal zaten. Onder hen bevond zich ook abt Johannes. Een beroemd priester stond op om met de koelkan met water rond te gaan. En niemand waagde het iets van hem te nemen dan alleen Johannes de Kleine. Men stond verbaasd en zei hem: “Wat, u bent de kleinste van alien, en u durft zich door de priester te laten bedienen!” En hij sprak tot hen: “Ais ik zou opstaan om met de koelkan rond te gaan, zou ik blij zijn als alien ervan namen, dan ontvang ik er loon voor. Welnu, daarom heb ik ervan genomen om hem zijn loon te bezorgen, anders zou hij bedroefd worden, omdat niemand van hem neemt”. Over dit woord verbaasden zij zich, en zijn onderscheidingsvermogen baatte hen zeer.

Eens, toen hij neergezeten was voor de kerk, vormden de broeders een kring om hem heen en vorsten hem uit over hun gedachten. Een van de grijsaards die dat zag, werd bekoord tot afgunst en zei tegen hem: “Je kruik, Johannes, is boordevol vergif!” Abt Johannes zei hem: “Dat is zo, abba, en u sprak aldus, omdat u nog maar de buitenkant ziet. Als u er eens in kon kijken, wat zou u dan wel zeggen!”

De Vaders zeiden: Tijdens een liefdemaal dat de broeders hielden begon een broeder aan tafel te lachen. Abt Johannes zag het, barstte in schreien uit en zei: “Wat mag er toch wel in het hart van die broeder omgaan, dat hij begon te lachen, terwijl hij veeleer zou moeten schreien, omdat hij eet van een liefdemaal”.

Op zekere keer kwamen enige broeders hem op de proef stellen, want hij liet zijn gedachte niet rondwaren en sprak niet over iets van deze wereld. En zij zeiden hem: “Wij danken God dat het dit jaar zoveel geregend heeft. De palmbomen zijn goed bevoeid en schieten loten, en de broeders vinden (hun materiaal voor) hun hand werk”. Abt Johannes sprak tot hen: “Zo is het ook met de Heilige Geest. Wanneer Hij neerdaalt in de harten van de mensen, worden zij weer nieuw en schieten loten in de vreze Gods”.

Men vertelde van hem: Eens vlocht hij een vlechtband voor twee manden tegelijk, maar hij vlocht er maar een mee, en hij bemerkte het pas, toen hij de muur raakte. Zijn gedachte immers was verslonden in de beschouwing.

Abt Johannes zei: Ik lijk op iemand die aan de voet van een hoge boom zit en vele wilde beesten en kruipend gedierte op zich ziet afkomen. En als hij het tegen hen niet meer uithoudt, klimt hij de boom in en stelt zich in veiligheid. Zo is het ook met mij. Ik zit in mijn kluis en zie de boze gedachten tegenover me. En als mijn krachten ertegen me begeven, neem ik mijn toevlucht tot God door middel van het gebed en zo stel ik me veilig voor de vijand.

GERONTIKON

Abt Poimen zei van abt Johannes de Kleine: Op zijn smeekbede tot God werden de hartstochten van hem weggenomen en leefde hij onbezorgd. Hij ging eens naar een grijsaard en zei: "Ik zie dat ik rust geniet en geen strijd te voeren heb". En de grijsaard antwoordde hem: "Ga heen en smeeke God dat de strijd tot u mag komen, met heel het getob en de vernedering die u er vroeger mee had. Want door de strijd maakt de ziel vooruitgang". Hij bad dus tot God en als de strijd kwam, vroeg hij niet meer dat hij van hem werd weggenomen, maar hij zei: "Heer, geef me standvastigheid in de strijd!"

Abt Johannes zei dat een grijsaard eens in vervoering het volgende zag: Er stonden drie monniken aan de overzijde van de zee en er Idonk een stem van de andere oever: "Meet u vleugels van vuur aan en komt hierheen bij mij." Twee nu deden zo en vlogen naar de andere kant. Maar de derde bleef achter. Hij weende erg en stond luid te roepen. Tenslotte werden ook aan hem vleugels gegeven, echter niet van vuur, maar slappe en krachteloze. En met moeite, telkens in het water vallend en weer opfladderend, bereikte hij met grote narigheid de overzijde. Zo is het nu ook met het huidige geslacht. Als het zich al vleugels aanmeet, dan toch niet van vuur, maar slappe en krachteloze.

Een broeder vroeg abt Johannes: "Hoe is het mogelijk dat mijn ziel met al haar wonden zich niet schaamt haar naaste te belasteren?" De grijsaard gaf een gelijkenis met betrekking tot de laster. Iemand die arm was, had een vrouw. Toen ontmoette hij een andere, schone vrouw, en hij nam haar. Nu waren beide vrouwen naakt. Bij gelegenheid van een volksfeest in een of andere plaats verzochten ze hem: "Neem ons mee!" En hij nam ze mee, maar verborg ze in een vat. Hij ging scheep en kwam op de plaats aan. Toen het nu heet was geworden, en de mensen rust namen, keek de ene over de rand, en omdat ze niemand zag, sprong ze eruit en ging naar een mestvaalt, waar zij wat oude vodden bijeenraapte. Daarvan maakte zij een schaamgordel en ging toen vrijmoedig rondwandelen. De andere echter, die naakt in het vat bleef zitten, zei: "Zie me daar die deerne! Zij schaamt zich niet om naakt rond te wandelen!" Dit kon haar man niet verdragen en hij zei: "Wei allemachtig, die daar bedekt tenminste haar schaamte; jij bent helemaal naakt en je durft zo te spreken!" Zo is het ook gesteld met de laster.

Eveneens tot die broeder zei de grijsaard, sprekend over de ziel die tot inkeer wil komen: "In een zekere stad woonde een hoer die schoon was en veel vrienden bezat. Eens kwam een prins tot haar en zei: 'Beloof me kuis te blijven, dan neem ik je tot vrouw'. En zij beloofde het hem. Hij nam haar tot zich en voerde haar mee naar zijn huis. Maar haar vrienden kwamen haar zoeken en zeiden: 'Prins die en die heeft haar mee naar zijn huis genomen. Ais wij voor zijn huisdeur verschijnen en hij bemerkt ons, wreekt hij zich op ons. Komt, laten we daarom naar de achterkant van het huis gaan en haar fluiten! Zij herkent dan ons fluitje, daalt naar ons af, en ons treft dan geen schuld'.

GERONTIKON

Toen zij nu het fluiten hoorde, stopte zij haar oren goed dicht, spoedde zich naar het binnengelegen slaapvertrek en sloot de deuren”.

Vervolgens sprakhij: “De hoer is de ziel, haar vrienden zijn de hartstochten en de mensen, de prins is Christus. Het binnengelegen vertrek is de eeuwige woning. Zij die haar fluiten zijn de boze duivels. Zij echter vlucht telkens opnieuw naar de Heer”.

Eens toen abt Johannes met andere breedere uit de Sketis terugkeerde, verdwaalde hun gids, want het was nacht. De broeders zeiden daarom tot abt Johannes: “Wat moeten we doen, abba, de broeder is de weg kwijt; anders sterven we nog, als we blijven ronddwalen”. De grijsaard sprak tot hen: “Als we het hem zeggen, voelt hij zich gestoten en beschaamd; kijk, ik houd me ziek en zeg dat ik niet verder kan trekken, maar dat ik hier blijf tot de volgende morgen”. En zo deden ze. Toen zeiden de overigen: “Dan gaan wij ook niet verder, maar wij blijven bij u zitten”. En zij gingen zitten tot de morgen, en zo stootten zij de broeder niet.

Er leefde een grijsaard in de Sketis, die zich naar het lichaam afsloofde, maar in zijn gedachten niet nauwlettend was. Hij ging dan eens naar abt Johannes om hem iets te vragen over zijn vergeetachtigheid. Toen hij van hem een woord gehoord had, keerde hij naar zijn kluis terug en vergat wat abt Johannes hem gezegd had. Hij keerde daarom terug om het hem opnieuw te vragen. Hij vernam van hem het woord op dezelfde manier en keerde terug. Maar in zijn eigen kluis aangekomen, was hij het weer kwijt. En zo ging hij er zeer vele malen heen, om in het terugkeren door zijn vergeetachtigheid overmand te worden.

Later kwam hij de grijsaard eens tegen en zei: “Weet u, abba, dat ik weer vergeten ben wat u me zei? Maar om u niet langer lastig te vallen, ben ik niet gekomen”. Abt Johannes zei hem: “Ga een lamp aansteken!” En hij stak haar aan. Vervolgens zei hij: “Neem nu andere lampen en steek die daarmee aan!” En hij deed het eveneens. Daarna sprak abt Johannes tot de grijsaard: “Is de lamp er minder op geworden, omdat zij de andere lampen heeft aangestoken?” Hij zei: “Welneen!” Waarop de grijsaard zei: “Zo is het ook met Johannes. Al komt heel de Sketis naar me toe, ze zullen me de genade van Christus niet beletten. Derhalve, kom wanneer u wilt, zonder ergens op te letten”. En zo nam God door de volharding van beiden, de vergeetachtigheid van de grijsaard weg. En daarin bestond de bezigheid van de bewoners van de Sketis: zij die te strijden hadden aan te moedigen en zichzelf ertoe te zetten anderen voor het goede te winnen.

Een breeder vroeg abt Johannes: “Wat moet ik doen? Dikwijls komt een breeder me meenemen voor een werk, maar ik ben versleten en ziekelijk, en ik strompel onder het werk. Wat moet ik doen vanwege het gebod (van de naastenliefde)? De grijsaard gaf hem ten antwoord: “Kaleb sprak tot Jezus, de zoon van Nave: ‘Veertig jaar was ik, toen

GERONTIKON

Mozes, de dienaar des Heren, mij en u vanuit de woestijn naar dit land stuurde. En nu ben ik vijftig jaar. Maar zoals ik toen was, zo ben ik nu nog in staat in en uit te gaan ten oorlog' (vgl. Joz 14,7.10.11). Zo is het ook met u: als u in staat bent, zoals u uitgaat, zo ook terug te keren, ga dan! Maar als u niet meer in staat bent zo te doen, blijf dan in uw kluis zitten en beweene uw zonden. Als ze u dan rouwmoedig wenend aantreffen, dwingen ze u niet uit te gaan".

Abt Johannes zei: "Wie heeft Jozef verkocht?" Een breder antwoordde: "Zijn broers". De grijsaard zei hem: "Neen, zijn nederigheid heeft hem verkocht. Want hij had kunnen zeggen: Ik ben hun broer, en zich zo kunnen verdedigen. Maar hij zweeg en zo verkocht hij zichzelf door zijn nederigheid. Zijn nederigheid ook stelde hem aan tot bestuurder in Egypte".

Abt Johannes zei: Omdat wij de lichte last van ons afgeschoven hadden, te weten onszelf te berispen, daarom torsten wij de zware, te weten, onszelf te rechtvaardigen.

Verder zei hij: De nederigheid en de vreze Gods gaan alle deugden te boven.

Eens zat hij in de kerk en slaakte een zucht, niet wetend dat er iemand achter hem stond. Maar toen hij het bemerkte, verontschuldigde hij zich en zei: "Neem het me niet kwalijk, abba, want ik heb nog geen onderricht gehad".

Hij zei tegen zijn leerling: Als wij de Ene eren, eren alien ons. Maar als wij de Ene, dat is God, minachten, minachten alien ons en gaan wij onze ondergang tegemoet.

Een grijsaard zei: Eens gebruikte ik de maaltijd met abt Johannes de Kleine en een ander grijsaard zat mee aan. De grijsaard begon te praten, maar abt Johannes zweeg. Voor de tweede maal begon hij te praten, maar de grijsaard zweeg. Toen hij voor de derde maal begon, zei abt Johannes: "Heus, abba, sinds u aan deze tafel bent gaan zitten, hebt u God van mij verwijderd en is de drukte binnengekomen". Hij stond op, pakte zijn vlechtband en begon hard te werken. En de grijsaard van zijn kant ging terneergeslagen heen.

Toen zei ik tegen abt Johannes: "Abba, waarom hebt u de grijsaard zo geërgerd dat hij terneergeslagen vertrokken is?" Hij antwoordde me: "Het is veel beter en krachtadiger, het is passend en behoorlijk, dat men God niet vertoornt en de heilige engelen niet bedroeft. Want er staat geschreven: *Ik sprak voor koningen en ik werd niet beschaamd* (Ps 118/ 119,46). Want als wij de Ene eren, eren alien ons. Maar als wij de Ene, dat is God, minachten, minachten alien ons en gaan wij onze ondergang tegemoet. Want wie de Ene godvruchtig dient, zal de velen niet vrezen. Of beter, de velen zullen de Ene vrezen. Als een monnik aan tafel zit, verschilt hij in niets van een varken of een kat. Want als een varken eet, knort het, en als de kat eet, spint zij. Maar ik ga wel naar die grijsaard toe om hem met een buiging mijn verontschuldiging aan te bieden. En vergeeft hij me, dan zal

GERONTIKON

hij ermee gebaat zijn, ik zal ongestoord neerzitten en u kunt zonder enige schade naar uw kluis terugkeren”.

Men vertelde van abt Johannes dat, toen hij naar de kerk in de Sketis gekomen was, hij daar zekere breedters hoorde twisten. Hij keerde naar zijn kluis terug, liep er driemaal omheen en trad daarna binnen. Enkele breedters die hem gezien hadden, vroegen zich af waarom hij dat zou gedaan hebben. Daarom gingen ze het hem vragen. Toen sprak hij tot hen: “Mijn oren weergalmden nog van het twistgesprek. Daarom liep ik wat rend om ze te zuiveren en daarna in de rust van mijn verstand mijn kluis binnen te treden”.

Eens kwam een breeder's avonds laat naar de kluis van abt Johannes en hij had haast om te vertrekken. Maar al sprekend over deugden werd het morgen zonder dat ze het bemerkten. En hij ging naar buiten om hem uitgeleide te doen En zij bleven nog doorpraten tot aan het zesde uur [=twaalfuur's middags}. Toen bracht hij hem binnen en na gegeten te hebben, vertrok hij.

Abt Johannes zei: Waakzaamheid is: in zijn cel neerzitten en altijd aan God denken. En dat is het schriftwoord: *In de gevangenis was Ik, en u bent naar me toe gekomen.*

Ook zei hij: Wat is er zo sterk als een leeuw? En toch, door zijn buik valt hij in een strik en heel zijn kracht dient hem tot niets.

Verder zei hij: Hoewel de vaders van de Sketis slechts brood en zout aten, zeiden zij: “Laten wij ons niet verplichten tot zout en brood”. En daarom stonden zij sterk in het werk van God.

Een breeder kwam een paar manden halen bij abt Johannes. En deze kwam naar buiten en zei: “Wat verlangt u, breeder?” En hij zei: “Een paar manden, abba”. Hij ging daarop naar binnen om ze te halen, vergat het en ging weer zitten vlechten. Opnieuw klopte hij. En toen hij naar buiten kwam, zei hij hem: “Geef me de mand, abba!” En toen hij binnen was, ging hij weer zitten vlechten. En nogmaals klopte de ander. Hij ging naar buiten en vroeg hem: “Wat verlangt u, breeder?” En deze zei: “De mand, abba!” Daarop greep hij hem bij de hand, bracht hem naar binnen en zei: “Als u manden verlangt, pak ze maar en ga dan, want ik heb geen tijd”.

Eens kwam een kameeldrijver zijn zaken ophalen om ze naar een andere plaats te brengen. Hij ging toen naar binnen om hem zijn vlechtband te brengen, maar hij vergat het, omdat zijn gedachte op God gespannen was. Weer stoorde de kameeldrijver hem door op de deur te

kloppen. En weer vergat abt Johannes het, zodra hij binnen was. Maar toen de kameeldrijver voor de derde maal had geklopt, bleef hij, terwijl hij naar binnen ging, bij

GERONTIKON

zichzelf herhalen: “Vlechtband - kameel - vlechtband - kameel”. Dat zei hij om het niet te vergeten.

Hij was ook brandend van geest. Iemand die hem een bezoek bracht, prees eens zijn werk. Hij zat juist aan zijn vlechtband en zweeg. Weer richtte die persoon het woord tot hem, en weer zweeg hij. Bij de derde maal zei hij tegen zijn bezoeker: “Sinds u hier binnen bent, hebt u God van me verwijderd”.

Een grijsaard trad de cel van abt Johannes binnen en trof hem slapende aan, terwijl een engel naast hem stond en hem koelte toewuifde. Op dat gezicht trok hij zich terug. Maar toen hij was opgestaan, zei hij tegen zijn leerling: “Is hier iemand binnen geweest, terwijl ik sliep?” Hij zei: “Ja, die en die grijsaard”. En abt Johannes begreep dat de grijsaard dezelfde graad bereikt als hij, en dat hij de engel gezien had.

Abt Johannes zei: Ik wil dat men zich wat van alle deugden eigen maakt. Derhalve moet men elke dag bij het opstaan een aanvang maken met iedere deugd en elk gebod van God, in zeer grote volharding, met vreze en lankmoedigheid, in liefde tot God, met alle ijver van ziel en lichaam en in veel nederigheid, standvastig in de kwelling van hart en in de waakzaamheid, in veel gebed en voorbeden voor anderen gepaard aan zuchten, in reinheid van tong en in bewaking van de ogen, onder beledigingen niet vergramd, in vredelievendheid en zonder kwaad met kwaad te vergelden, geen acht slaande op de feiten van anderen, zijn eigen graad niet onderzoekend omdat men onderaan de schepping staat, in verzaking aan de stof en de zaken van het vlees, in kruis, in strijd, in armoede van geest, in goed voornemen en geestelijke training, in vasten, in inkeer en gewezen, in de strijd tegen de bekoring, in onderscheidingsvermogen, in reinheid van ziel, in goede nuttiging *[nuttiging: onduidelijke uitdrukking]*, in rust wat betreft het handwerk, in nachtelijk waken, in honger en dorst, in koude en naaktheid, in gezwoeg, zijn eigen graf reeds afsluitend als ware men reeds gestorven, omdat men het ervoor houdt dat de dood elk uur voor de deur staat.

Men vertelde van dezelfde abt Johannes het volgende: Wanneer hij van de oogst terugkeerde, of wanneer hij grijsaards een bezoek gebracht had, verwijlde hij in gebed, overweging en psalmgezang totdat zijn gedachte haar vroegere loop hernomen had.

Iemand van de Vaders zei van hem: Wie is die Johannes, die door zijn nederigheid heel de Sketis opgehangen heeft aan zijn pink?

Een van de Vaders vroeg abt Johannes de Kleine: “Wat is een monnik?” En hij zei: “Krachtige inzet. Want de monnik zet zich krachtig in bij ieder werk. Dat is de monnik”.

Abt Johannes de Kleine zei het volgende: Een grijsaard, gegrepen door de Geest, had zichzelf opgesloten. Hij was beroemd in de stad en genoot veel eer. Eens kwam men

GERONTIKON

hem verwittigen: “Een van de heiligen gaat sterven. Ga hem de laatste groet brengen voordat hij overlijdt”. Hij overlegde nu bij zichzelf: “Ais ik overdag veel naar buiten kom stromen de mensen toe. Zij zullen mij veel eer bewijzen en dat ontnemt mij mijn rust. Daarom ga ik vanavond in het donker, en ontsnap ik ze allemaal”. Hij verliet dus’s avonds zijn kluis omdat hij aan de aandacht wilde ontsnappen, maar zie, van Godswege werden er twee engelen uitgestuurd om hem met fakkels bij te lichten. En toen liep de hele stad uit op het gezicht van dit roemvol gebeuren. En hoe meer hij de roem meende te ontvluchten, des te meer roem oogstte hij in. En daardoor wordt het schriftwoord vervuld: *Wie zich vemedertzal verheven warden* (Mt 23,12).

Abt Johannes de Kleine zei: “Het is onmogelijk een huis van boven naar beneden te bouwen, maar men moet het van de grondslagen uit optrekken”. Zij vroegen hem: “Wat betekent dit woord?” Hij antwoordde hun: “De grondslag is de evennaaste, die moet u winnen (Mt 18,15). En die grondslag moet er eerst zijn. Daarvan hangen immers alle geboden van Christus af (vgl. Mt 22,40)”.

Men verhaalde van abt Johannes het volgende: Van een zeker meisje stierven haar ouders en zij bleef als wees achter. Haar naam was Paisia. Zij kwam nu op de gedachte van haar huis een logies te maken ten gunste van de Vaders van de Sketis. En zo herbergde en diende zij geruime tijd de Vaders.

Maar na een zekere tijd waren haar middelen uitgeput en begon zij gebrek te lijden. Nu waren verdorven mannen aan haar verknocht en zij brachten haar van eerzaam doel af. Zodoende begon zij slecht te leven, ja, zij verviel tot ontucht. Toen de Vaders dit hoorden, werden zij zeer bedroefd. Zij riepen abt Johannes de Kleine te hulp en zeiden hem: “Wij hebben vernomen dat die zuster een slecht leven leidt. En toch, toen zij er goed bij zat, bewees zij haar liefde jegens ons. En nu mochten wij onze liefde jegens haar bewijzen door haar te helpen. Breng haar daarom met spoed een bezoek. En regel haar zaken overeenkomstig de wijsheid die God u schonk”. Abt Johannes ging dan naar haar toe en hij zei tegen de oude portierster: “Meld me aan bij uw meesteres”. Maar zij weigerde hem de toegang met de woorden: “Jullie hebben vanaf het begin haar bezit verslonden, en nu is zij tot armoede vervallen”. Abt Johannes antwoordde haar: “Zeg haar, dat ik haar in elk opzicht kan helpen”. Maar haar dienaars grinnikten en zeiden: “Wat kunt u haar geven? Waarom wilt u met haar praten?” Hij antwoordde: “Hoe weten jullie wat ik haar ga geven?” De oude vrouw ging dan naar boven en meldde hem aan. En het meisje sprak: “Die monniken bewegen zich altijd langs de Rode Zee en vinden edelstenen”. Zij maakte zich dan op en zei: “Doe me een plezier en breng hem bij me”.

Toen hij nu boven was, ging zij al van tevoren op bed zitten. Abt Johannes trad binnen en ging naast haar zitten. En terwijl hij haar in de ogen keek, sprak hij: “Wat heb je Jezus

GERONTIKON

te verwijten, dat je zover bent gekomen?" Op het horen hiervan verstijfde zij. Abt Johannes boog het hoofd en begon bitter te wenen. Zij zei hem: "Abba, waarom schreit u?" Hij hief het hoofd even op, boog zich opnieuw wenend voorover en zei: "Ik zie dat de satan je in je gezicht bespot, en zou ik dan niet schreien?" Toen zij dat hoorde, vroeg ze hem: "Is er nog bekering, mogelijk, abba?" Hij zei haar: "Welzeker". Zij zei hem: "Neem me mee waarheen u wilt". Hij zei haar: "Laat ons heengaan". En zij stond op en volgde hem. En abt Johannes merkte op dat ze niets regelde en niets aangaande haar huis beschikte, en dat verbaasde hem.

Toen zij dan in de wildernis aankwamen, was het al erg laat geworden. Daarom maakte hij voor haar van zand een klein hoofdkussentje, maakte een kruisteken over haar en zei: "Ga hier maar slapen". Op korte afstand van haar deed hij insgelijks voor zichzelf, verrichtte zijn gebeden en legde zich ter ruste. Tegen middernacht echter ontwaakte hij en zag hoe er een baan van licht vanuit de hemel tot haar toe gericht was en dat Gods engelen haar ziel daarlangs omhoog voerden. Hij stond dan op, ging naar haar toe en stootte haar voet aan. Toen hij echter zag dat zij gestorven was, wierp hij zich voorover neer in gebed tot God. En hij hoorde, dat dat ene uur inkeer van haar aangenamer was dan de inkeer van velen, die er wel lang over doen, maar niet de gloed opbrengen van zo een inkeer.

ABT Johannes de Kloosterbroeder

Er woonde een breeder in het klooster die zich helemaal op de lichamelijke gestrengheid toelagde. Toen enkele breedere in de Sketis van hem hoorden, gingen ze hem opzoeken. Ze kwamen binnen op de plaats waar hij zat te werken. Hij groette hen, maar keerde zich daarna weer om en zette zich aan het werk. De breedere bemerkten wat hij deed en vroegen hem: "Johannes, wie heeft u het kleed gegeven? Of wie heeft u monnik gemaakt? En heeft hij u niet tevens geleerd de mantel van uw breedere aan te nemen en tegen hen te zeggen: Bidt, of: Neemt plaats?" Hij gaf hun ten antwoord: "Johannes is een zondaar; daar heeft hij geen tijd voor".

Johannes de Pers

Eens kwam er een jongetje om van de duivel genezen te worden. En tevens kwamen er breedere uit een klooster in Egypte. Toen nu de grijsaard naar buiten was gegaan, zag hij dat een breeder zondigde met het knaapje. Maar hij berispte hem niet, want, zei hij: "Ais God die hen schiep, dit ziet zonder hen te verbranden, wie ben ik dan dat ik hen berispen zou?"

GERONTIKON

Een van de Vaders deed het volgend verhaal aangaande abt Johannes de Pers: Door zijn grote heiligheid was hij geraakt tot de hoogste graad van onschuld. Hij verbleef in het Egyptische deel van Arabie. Eens leende hij van een broeder een enkel goudstuk en daarvan kocht hij zich vlasdraden om ze te bewerken. En er kwam een broeder langs die hem dringend smeekte: “Abba, geef me wat vlasdraad, dan kan ik er een onderkleed voor mezelf van maken”. En hij gaf het hem met vreugde. En een ander kwam hem insgelijks smeken: “Geef mij wat vlasdraad, dan maak ik er een lention [*lention: linnen doek*] voor me van”. En hij gaf het hem eveneens. Ook op het verzoek van anderen gaf hij eenvoudig en met vreugde. Ten laatste kwam de eigenaar van de holokotinos [*holokotinos: byzantijns goudstuk*], want hij wilde hem terug. De grijsaard zei hem: “Ik ga hem voor u halen”. Maar omdat hij niets bezat om hem af te betalen, stond hij op en ging naar abt Jakobus de diaken [*diaken: was beheerder van de diakonie, opslagplaats voor uitdeling aan de armen*] om hem te vragen of hij het geldstuk wilde geven, dan kon hij zich bij de broeder kwijten.

Onderweg nu vond hij een holokotinos op de grond liggen, maar hij raakte hem niet aan. Hij verrichtte een gebed en keerde terug naar zijn kluis. En weer kwam de broeder hem storen vanwege zijn geldstuk. En de grijsaard zei hem: “Daar wordt ernstig voor gezorgd”. En weer ging hij weg en hij vond de holokotinos op de grond waar hij eerst lag. Opnieuw stortte hij een gebed en keerde terug naar zijn kluis. En zie, nogmaals kwam de broeder hem storen. En de grijsaard zei: “Maar nu breng ik hem u ook beslist!” En nog eens stond hij op en ging naar die plaats. En hij bevond dat hij er nog lag. Toen verrichtte hij een gebed en raapte hem op. Hij ging ermee naar abt Jakobus en zei hem: “Abba, op weg naar u vond ik dit geldstuk op de weg. Doe me een plezier en laat het in de omgeving afkondigen. Misschien heeft iemand het verloren. En als de eigenaar gevonden wordt, geef het hem dan”. De grijsaard ging dus heen en liet het drie dagen lang afkondigen. Maar er daagde niemand op die het verloren had. Toen sprak de grijsaard tot abt Jakobus: “Als dan niemand het verloren heeft, geef het dan aan die en die broeder, want ik ben het hem schuldig. En juist toen ik een beroep op uw liefdadigheid kwam doen om mijn schuld in te lossen, vond ik het”. En de grijsaard stond verwonderd. Want toen hij vond wat hij schuldig was, had hij het niet aanstonds opgeraapt en gegeven.

En ook dit viel er in hem te bewonderen dat hij datgene, wat het ook zijn mocht, aan hem die het kwam lenen niet zelf aanreikte, maar dat hij tot de broeder sprak: “Pak zelf maar wat u nodig hebt!” En als hij het terugbracht, zei hij: “Zet het maar weer op zijn plaats!” En bracht de vrager het niet terug, dan zei hij hem niets.

GERONTIKON

Men zei van abt Johannes de Pers dat, toen rovers hem eens overvielen, hij met een wasbekken kwam aandragen en hun vroeg de voeten te mogen wassen. Toen schaamden ze zich en kwamen tot inkeer.

Iemand zei tegen abt Johannes de Pers: “Wij hebben ons zoveel inspanning getroost voor het Rijk der hemelen, zullen we het nu ook beerven?” En de grijsaard sprak: “Ik voor mij geloof het Jeruzalem daarboven (vgl. Gal 4,26) te beerven, waarvan beschreven staat dat het in de hemelen is (vgl. Heb 12,23). Getrouw immers is Hij die de belofte deed (Heb 10,23). En waarom zou ik dat niet geloven? Gastvrij ben ik geweest als Abraham, zachtmoedig als Mozes, heilig als Aaron, geduldig als Job, nederig als David, woestijnbewoner als Johannes, treurend als Jeremia, leraar als Paulus, trouw als Petrus, wijs als Salomo en nu geloof ik als de moordenaar dat Hij, die me dat heeft geschonken uit eigen goedheid me ook het koninkrijk zal verlenen (vgl. Lc 23,42).

Johannes van het gebied van de Cellen

Abt Johannes van het gebied van de Cellen vertelde het volgende: In Egypte leefde een zeer schone en schatrijke overspelige vrouw en de notabelen maakten haar het hof. Op zekere dag nu bevond ze zich toevallig bij de kerk en ze besloot er eens binnen te gaan. Maar de subdiaken die bij de ingang stond, liet haar niet door, zeggend: “U bent niet waardig Gods huis binnen te gaan, want u bent onrein”. En terwijl ze stonden te kibbelen, hoorde de bisschop het lawaai en kwam zijn huis uit. De overspelige zei hem: “Hij laat me de kerk niet in!” Maar de bisschop zei haar: “Het is u niet geoorloofd binnen te gaan omdat u onrein bent”. Toen kreeg zij berouw en ze zei hem: “Ik bedrijf geen overspel meer”. En de bisschop weer: “Ais u hier uw kostbaarheden brengt, weet ik dat u geen overspel meer zult bedrijven”. En toen zij ze gebracht had, nam hij ze en verbrandde ze in het vuur. Daarna ging ze de kerk binnen, terwijl zij wenend sprak: “Ais dit hier op aarde al zo geschiedt, wat zal ik dan in het hiemamaals moeten verduren!” Ze kwam tot inkeer en werd een vat van uitverkiezing.

Abt Johannes van Thebais zei: De monnik behoort op de eerste plaats de nederigheid eigen te maken, want dat is het eerste gebod van de Heer. Hij zegt immers: Zalig de armen van geest, want van hen is het Koninkrijk der hemelen (Mt 5,3).

Jozef van Panefo

[Panefo: aan de monding van een van de rechterarmen van de Nijl. Het heet ook Panefysis]

GERONTIKON

Eens kwamen enkele Vaders bij abt Jozef van Panefo om hem te vragen hoe ze de broeders die bij hen te gast waren, moesten ontvangen, namelijk of ze hun gestrengheden moesten verminderen en zich vertrouwelijk met hen onderhouden. En voordat hem iets gevraagd was, zei hij tot zijn leerling: "Let goed op wat ik vandaag ga doen en blijf er geduldig bij". Toen plaatste de grijsaard twee kussentjes, het een aan zijn rechter-, het ander aan zijn linkerszijde, en sprak: "Neemt plaats!" Hij ging zijn cel binnen en trok een bedelaarsplunje aan. Dan kwam hij naar buiten en ging tussen hen door. Daarna ging hij opnieuw naar binnen en trok zijn eigen kleren aan. En weer kwam hij naar buiten en nu zette hij zich tussen hen in. Zij verwonderden zich zeer over de handelwijze van de grijsaard. Toen zei hij: "Hebt u goed gelet op wat ik deed?" Zij zeiden: "Jazeker". Hij zei tot hen: "Ben ik veranderd door het minderwaardige kleeid?" Zij zeiden: "Neen". En hij weer: "Ais ik dus dezelfde ben in beide drachten, dan heeft, evenals de eerste me niet anders maakte, de tweede me ook geen schade gedaan. Zo nu behoren we te doen bij de ontvangst van broeders die te gast zijn, overeenkomstig het heilig Evangelie. *Geeft aan de keizer, zegt het immers, wat de keizer toekomt, en aan God wat God toekomt* (Mt 22,21). Wanneer dus broeders bij ons vertoeven, laten we ze dan vertrouwelijk ontvangen. Maar wanneer we alleen zijn, behoren we te zorgen dat we blijven in de gesteltenis van rouwmoedigheid". Op het horen hiervan stonden zij verwonderd, dat hij hun zei wat er in hun hart omging, voordat ze hem gevraagd hadden. En zij loofden God.

Abt Poimen sprak tot abt Jozef: "Zegt u me, hoe moet ik monnik worden?" En hij zei: "Ais u verkwikking wilt vinden, hier en in het hiernamaals, zeg dan bij elke handeling: 'Ik, wie ben ik!', en oordeel niemand".

Dezelfde abt stelde abt Jozef deze vraag: "Wat moet ik doen wanneer de hartstochten naderen, moet ik weerstand bieden of ze laten binnenkomen?" De grijsaard zei hem: "Laat ze binnenkomen en ga de strijd met ze aan". Hij keerde daarna naar de Sketis terug en zat neer. En er kwam iemand uit Thebais naar de Sketis die tot de breedere zei: "Ik vroeg abt Jozef: Ais de hartstocht nadert, moet ik dan weerstand bieden of hem laten binnenkomen? En hij zei me: "Laat de hartstochten in geen geval binnenkomen, maar snijd ze terstond de pas af". Toen abt Poimen vernam dat abt Jozef zo gesproken had tot de breeder uit Thebais, stond hij op en ging hem in Panefo opzoeken. En hij zei tot hem: "Abba, ik heb u mijn gedachten toevertrouwd, en zie, u hebt anders gesproken tot mij als tegen de breeder uit Thebais". De grijsaard antwoordde hem: "Weet u dan niet dat ik u liefheb?" Hij zei: "Jazeker". "En hebt u me niet gezegd: spreek tot mij als tot uzelf?" Hij zei: "Zo is het". Toen sprak de grijsaard tot hem: "Immers, als de hartstochten binnenkomen en u er slaags mee raakt, zullen zij van u een gestaald man maken. Welnu, ik heb tot u gesproken als tot mezelf, maar er zijn anderen voor wie het niet goed is dat de hartstochten hen naderen; zij behoren ze terstond de pas af te snijden".

GERONTIKON

Een zekere breeder stelde abt Jozef deze vraag. “Wat moet ik doen? Ik ben niet in staat om hardheden te verduren, of om te werken en aalmoezen te geven”. De grijsaard zei tegen hem: “Als u zelfs niet een van deze dingen vermag te doen, houd dan tenminste uw geweten zuiver van alle kwaad jegens uw evenmens, en u wordt gered”.

Een van de breedere zei: “Op zekere dag bracht ik abt Jozef een bezoek in Opper-Heraklea [*waarschijnlijk een weinig ten oosten van Panefo*]. Nu had hij in het klooster een prachtige moerbeiboom. En na de morgen sprak hij tot mij: “Ga er maar eens van eten”. Maar het was vrijdag en ik ging er niet heen vanwege de vastenwet. En met klem vroeg ik hem: “Om Godswil, zeg me toch of deze gedachte goed is. Zie, u sprak me: Ga ervan eten, maar vanwege de vastenwet ging ik er niet heen; ik was beducht voor uw gebod, maar ik vroeg me af: met welke bedoeling mag de grijsaard me dit toch hebben opgelegd? Wat moest ik doen, want u zei me: ga erheen”. En hij antwoordde: “De Vaders zeggen in het begin tegen de breedere niet het juiste, maar eerder het verkeerde. En als zij dan zien dat ze het verkeerde uitvoeren, zeggen zij hun niet meer het verkeerde, maar de waarheid. Want dan weten ze, dat ze in alles gehoorzamen”.

Abt Jozef zei tot abt Loot: U kunt alleen een monnik worden als u helemaal wordt als een laaiend vuur.

Abt Loot bracht een bezoek aan abt Jozef en zei hem: “Abba, naar vermogen verricht ik mijn kleine gebedsdienst, mijn klein vasten, mijn gebed, mijn overweging en mijn stilte, en naar vermogen ben ik rein in mijn gedachten. Wat kan ik nog meer doen?” Toen stond de grijsaard op en strekte zijn handen ten hemel. En zijn vingers werden als tien fakkels van vuur. En hij zei hem: “Als u wilt, word dan helemaal als van vuur”.

Een breeder stelde abt Jozef deze vraag: “Ik wil uit het klooster weg om geheel alleen te gaan neerzitten”. De grijsaard zei hem: “Waar u ziet dat uw ziel verkwikking heeft en geen schade lijdt, ga daar neerzitten”. De breeder zei: “Verkwikking heb ik zowel in het klooster als geheel alleen. Wat wilt u dat ik doe?” De grijsaard antwoordde hem: “Als u verkwikking vindt in het klooster en ook geheel alleen, leg dan uw twee gedachten als het ware op een weegschaal. En aan welke kant u ziet dat uw gedachte het meest gebaat is en de schaal doet doorslaan, doe dat”.

Een van de grijsaards kwam binnen bij zijn gezelschap om te vertrekken voor een bezoek aan abt Jozef, en hij zei: “Zeg aan uw leerling dat hij de ezel voor ons zadelt”. En hij antwoordde: “Roep hem maar, en als u iets verlangt, doet hij het”. Hij zei: “Hoe heet hij?” Maar hij sprak: “Dat weet ik niet”. Hij vroeg hem dan: “Hoelang verblijft hij bij u, dat u zijn naam niet kent?” En hij zei: “Twee jaar”. Toen sprak hij: “Als u na twee jaar nog de naam van uw leerling niet kent, moet ik hem dan in een dag leren kennen?”

GERONTIKON

Eens waren er breedsters vergaderd bij abt Jozef. En terwijl zij zaten en hem vragen stelden, had hij plezier. En vrolijk zei hij tegen hen: "Vandaag ben ik koning, want ik heb over mijn hartstochten gezegevierd".

Pit vertelde men van abt Jozef van Panefo: Toen hij op sterven lag en enkele grijsaards bij hem zaten, keek hij naar het raam en zag de duivel bij het raam zitten. Hij riep zijn leerling en zei: "Breng me mijn stok. Want die daar meent dat ik oud ben en niet meer tegen hem op kan". En toen hij de stok greep, zagen de grijsaards dat hij als een hond door het venster glipte en verdween.

SINT PACHOMIUS

INLEIDING op het LEVEN VAN SINT PACHOMIUS

Pachomius (292-346) -koptische egyptenaar, juist zoals Antonius- werd geboren in het plaatsje Esneh (nu: Isna aan de Nijl) in het zuiden van Egypte als kind van een heidense boerenfamilie. Zijn naam betekent 'valk' in de Egyptische taal of 'adelaar' in het koptisch. Na de verplichte militaire dienst bekeerde hij zich tot het christendom en ging ongeveer vanaf het jaar 308 in de leer bij Palamon, een monnik die als kluizenaar (anachoreet, eremiet) een zeer streng en sober leven leidde ten dienste van God.

Van 320 tot 325 bouwde Pachomius bij Tabennêsi niet ver van Thebe aan de Nijl een klooster dat hij met muren omgaf. Daar bracht hij vele monniken bijeen in een vorm van gemeenschapsleven. Hij schreef er ook een regel voor. Aldus werd Pachomius de grondlegger van het verschijnsel kloostergemeenschap (cenobitisme).

Later trok hij zich terug naar het buurklooster Pabau en stelde zijn leerling Theodorus als zijn opvolger aan. In totaal stichtte hij negen of tien mannen- en twee vrouwenkloosters en gaf leiding aan ca negenduizend monniken en nonnen. Elk klooster kon tot 1000 personen bevatten, was ommuurd, met gezamenlijke kerk/refter/ziekenboeg in centrum, met huisjes rondom voor telkens rond de 20 monniken. Gebed en maaltijden waren gezamenlijk. De kloosters vormden samen een verband (congregatie).

Het 'Leven van Pachomius' is in het Koptisch overgeleverd, in een bohaïrisch (noord-egyptisch) en in een sahidisch (zuid-egyptisch) dialect. De handschriften (Bo en S5-7) dateren uit de negende eeuw. Er zijn ook oude vertalingen in het Grieks (G1) en het Arabisch (Am). Met behulp van al deze documenten valt er een reconstructie te maken van het 'Leven van Pachomius'.

GERONTIKON

In zijn biografie wordt Pachomius op allerlei manieren beschreven als een mens die gemeenschap weet te stichten. Hij wordt er als de stichter van het cenobitische kloosterleven gezien: de gemeenschapsmonniken.

HET LEVEN VAN SINT PACHOMIUS

DE TIJD VÓÓR PACHOMIUS

Het Woord Gods, Schepper van alle dingen, kwam tot onze vader Abraham, toen Hij hem het bevel gaf zijn enige zoon te offeren. (Gen. 22,2) Hij zei tot hem: "Ik zal u overladen met zegeningen en Ik zal u vermenigvuldigen als de ontelbare sterren des hemels; in uw zaad zullen alle geslachten der aarde gezegend zijn." (Gen. 22,17-18) En na vader Abraham sprak het Woord tot Mozes, zijn profeet en dienaar, en tot alle profeten.

(vgl. Ex. 3,2; Heb. 1,1) Hij had immers een zegening beloofd voor zijn volk. Aan zijn leerlingen gaf Hij de volgende opdracht: "Trekt uit en onderricht alle naties; doopt hen in de naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest." (Mt. 28,19) Zo verbreidde zijn Evangelie zich door Gods genade over heel de aarde. Toen nu de niet-gelovige koningen de kracht van het geloof in Christus zagen, wekten zij de vervolging op tegen de christenen die overal gevonden werden. Een groot aantal martelaren leverde zich over aan tal van kwellingen tot aan de dood en verwierf de kroon. De laatste van hen was de moedige Petrus, patriarch van Alexandrië. Daarop kwam het geloof tot grote bloei over heel het land in de heilige kerken.

Men begon kloosters en bedehuizen te bouwen. Immers, zij die het eerst van allen monnik werden, waren nog getuige geweest van wat de martelaren hadden te verduren. Daarom volgden zij op hun beurt het gedrag van de profeet Elia (vgl. 2 Kon. 1,8) en van degenen over wie Paulus heeft gezegd: "Zij waren bedroefd en verdrukt, ronddwalend in woestijnen en bergstreken, wonend in spelonken en holen der aarde." (Heb. 11,37-38) Zo offerden zij aan God hun ziel en hun lichaam in moeizame oefeningen van godsvrucht en in zuivere vreze des Heren, niet alleen omdat zij dag en nacht het kruis beschouwden, maar ook omdat zij de martelaren hun strijd zagen leveren. Zij zagen hen en volgden hen na. (Bo § 2) Het leven van onze heilige vader apa Antonius was zeer deugdzaam, zoals het leven van de grote Elia, van Elisa en Johannes de Doper. Men heeft ons ook ingelicht over een gelijksoortig leven bij onze heilige vader Amon, vader van de broeders die op de berg Pernoedzj, wonen, en ook bij Theodorus, diens trouwe volgeling. Aangezien in plaats van smart of weeklachten (vgl. Jes. 35,10) genade vloeide van de lippen (vgl. Ps. 44/h45,3) van Hem die gezegend is en die iedereen zegent (vgl. Ef. 1,3) - immers, Hij heeft de aarde bezocht en vreugdedronken gemaakt (Ps. 64/

GERONTIKON

h65,10) - weten we, dat sindsdien in elk land, zoals we reeds zeiden, bewonderenswaardige monnikenvaders geleefd hebben, wier namen in het boek des levens zijn opgetekend. (vgl. Fil. 4,3) In Egypte en Thëbais waren er nog niet veel; eerst na de vervolging van Diocletianus en van Maximianus bekeerden zich meer en meer heidenen tot de Kerk. Dankzij hun bisschoppen, die hen, volgens de apostolische lering, tot God leidden, brachten zij door hun deugdrijke vruchten van de heilige Geest voort en werden zij minnaars van Christus.

JEUGDJAREN VAN PACHOMIUS

In het bisdom Esneh was er een zekere Pachomius, wiens ouders heidenen waren. Door een bijzondere instorting van Gods erbarming werd hij christen te Sjeneset, een dorp in het bisdom Diospolis. Zijn grote vorderingen maakten van hem een volmaakt monnik. Wij hebben dus reden om zijn leven vanaf zijn kinderjaren in alle bijzonderheden te gaan beschrijven tot glorie van God die overal allen uit de duisternis roept naar zijn wonderbaar licht. (vgl. 1 Petr. 2,9)

Op zekere dag, hij was nog een kind, brachten zijn ouders hem naar de rivier om te offeren aan de watergoden. Toen dezen de ogen op het water richtten, schrokken zij en vluchtten weg. De offeraar die de dienst deed, riep: "Jaag die vijand van de goden weg, opdat zij niet langer kwaad blijven op ons; want vanwege hem willen zij niet naar boven komen." Daarop berispten zijn ouders hem: "Waarom zijn de goden kwaad op je?" Het kind verzuchtte tot God en keerde naar huis terug. Een andere keer namen zij hem mee naar de tempel, omdat zij er een offer gingen opdragen. Toen zij het volbracht hadden, gaven zij hem van de wijn te drinken die zij aan de duivels hadden geplengd. Maar hij spuwde die wijn op staande voet uit. Zo was hij voor zijn ouders een reden tot droefheid, omdat hun goden hem vijandig waren. 63 (Bo § 5) Een andere maal gaven zijn ouders hem een ketel met antilopenvlees mee, om dit naar de knechten te brengen die ergens aan het werk waren. Toen hij onderweg was, stuurde de duivel een bende demonen in de gedaante van honden op hem af om hem te doden. Maar het kind richtte zijn blik ten hemel en weende; ogenblikkelijk vluchtten ze in wanorde weg. Terstond daarop nam de duivel de gedaante van een grijsaard aan en sprak tot hem: "Dat je deze hindernissen onderweg vindt, komt doordat je ongehoorzaam bent tegenover je ouders." Het kind blies hem in het gezicht en terstond verdween hij. Toen hij dan gekomen was waar hij zijn moest, leverde hij de ketel met vlees aan de werklieden af. Hij was genoodzaakt op die plaats te blijven overnachten. De baas daar had twee zeer mooie dochters, en toen de avond viel, greep een der meisjes hem aan en zei: "Kom bij mij slapen." Maar hij schrok; zoiets verafschuwde hij als een onreinheid en als een grove zonde tegenover God en de mensen. Hij sprak tot haar: "Dat het me niet overkome deze onreine daad te stellen; heb ik soms de ogen van een hond, dat ik zou slapen met mijn

GERONTIKON

zuster?" Zo deed God hem ontsnappen aan de handen van dat meisje. Hij vluchtte weg en liep in één ruk door naar huis.

Toen hij eenmaal monnik was, vertelde hij deze voorvallen aan zijn broeders, opdat ook zij op hun hoede zouden zijn. Hij had met hen een gesprek over de betekenis van dit verhaal, zeggende: "Denkt niet, dat de demonen, die immers geen begrip hebben van het goede, mij door voorkennis van de toekomst uit die streek hebben weggejaagd, omdat ik namelijk later barmhartigheid zou verwerven door het ware geloof! Niets daarvan, maar eerder omdat zij zagen, dat ik toen reeds het kwaad verafschuwde; want God heeft de mens rechtvaardig geschapen. (vgl. Pred. 7, 29) Daarom zetten zij hun dienaars aan, om mij van die plaats te verjagen, juist zoals iedereen van een stuk land dat geheel van onkruid gezuiverd is, zegt: 'Waarschijnlijk zal dit zo grondig gewied land met zeer goed graan bezaaid worden.'"

Een weinig later, toen de vervolging ten einde kwam, werd de grote Constantijn keizer; hij is de eerste christen in de serie der Romeinse keizers. Al in het begin van zijn regering viel een tiran der Perzen hem aan, om hem de macht te ontnemen. Aanstonds gaf hij in zijn hele rijk order, grote en sterke mannen op te roepen, om ten strijde te trekken tegen Gods vijand. Met dat keizerlijk decreet trokken de groten van het hof uit over alle streken, steden en dorpen, en verzamelden ze bruikbare mannen. Ook de jonge Pachomius, toen twintig jaar oud, werd opgeroepen; in feite was hij niet zo heel sterk; maar, gezien het buitengewoon groot aantal dat gevorderd moest worden, werd ook hij opgeroepen. Toen hij werd weggeleid om met de andere manschappen ingescheept te worden, verzuchtte hij met de ogen ten hemel: "Mijn Heer Jezus, dat uw wil geschiede!" (vgl. Mt. 6,10) Per schip voeren zij noordwaarts, en aangekomen in Sné (= Néné), de hoofdstad van het oude koninkrijk, werden allen binnen de stad gebracht en er in de gevangenis opgesloten. Dezelfde avond nog kwamen burgers uit die stad hun brood en andere levensmiddelen aanbieden; zij drongen bij de opgeroepen erop aan, te eten, daar ze bemerkten, dat allen droef te moede waren. Toen hij hen zag, vroeg de jonge Pachomius aan zijn gezellen: "Waarom zijn die mensen zo vriendelijk tegenover ons? Zij kennen ons niet eens." Zij antwoordden: "Dat zijn christenen en zij behandelen ons zo vriendelijk omwille van de God van de hemel." Hij zonderde zich een beetje af en bleef de hele nacht tot God bidden: "Mijn Heer Jezus Christus, God van alle heiligen, moge uw goedheid mij snel bereiken; bevrijd mij uit deze moeilijkheden; ik van mijn kant beloof U, het mensdom dienstig te zijn alle dagen van mijn leven." De volgende morgen haalde men de rekruten uit de gevangenis, scheepte ze weer in en zo vervolgde men de tocht naar de stad Antinoé. Telkens als zijn gezellen een of andere stad binnengingen voor de proviandering - men gaf hun deze uit de keizerlijke voorraden -, oefenden ze vaak druk uit op Pachomius en wilden ze hem meelokken naar slechte huizen om er

GERONTIKON

werelds plezier te genieten. Maar hij berispte zijn gezellen daarover, daar hij de zuiverheid liefhad die aan God en aan zijn engelen lief is.

PACHOMIUS BEGINT EEN LEVEN ALS MONNIK

Nog tijdens hun oponthoud te Antinoé slaagde de vrome keizer Constantijn met Gods hulp erin zijn aanvallers te verslaan. Terstond kondigde hij in heel de wereld een decreet af, om alle opgeroepen uit de dienst te ontslaan. Eenmaal vrij, ging iedereen vol vreugde weer naar huis. Ook de jonge Pachomius trok naar het zuiden, totdat hij Sjeneset bereikte, een verlaten dorp, verschroeid door de grote hitte. Hij nam de plaats zorgvuldig op; er woonden niet veel mensen, slechts enkelen. Hij ging naar de rivier en trad er een kleine tempel binnen, door de ouden Pmampisarapis genaamd. Rechtop staande bad hij; en Gods Geest kwam over hem en sprak tot hem: "Strijd en houd hier uw verblijf." Dat beviel hem; hij vestigde zich op die plaats en verzorgde er enige groenten en palmbomen, om voedsel te hebben voor zichzelf en voor een of andere arme uit het dorp, en ook voor het geval dat een reiziger op de weg of per boot langs kwam. Hij had inderdaad de gewoonte met een groot aantal om te gaan, zodat velen zelfs hun woonplaats verlieten om in dat dorp te komen wonen, vanwege de manier waarop hij hun moed insprak.

Enige tijd later leidde men hem naar de kerk en werd hij er gedoopt, opdat hij waardig zou zijn de heilige Mystериën te ontvangen, het Lichaam namelijk en het Bloed van Christus. In de nacht van zijn Doopsel kreeg hij een visioen: hemelse dauw daalde neer op zijn hoofd en verdichtte zich tot een honingraat in zijn rechterhand; op het moment dat hij ernaar keek, viel de dauw op de grond en verspreidde zich over de oppervlakte van heel de aarde. Terwijl hij daarover nog geheel buiten zichzelf was, kwam er tot hem een stem uit de hemel: "Begrijp het wel, Pachomius, zoiets zal zich binnenkort voor u verwezenlijken." Hij maakte veel vorderingen in dat dorp door zijn liefdadigheid jegens allen, en hij wist moed in te spreken aan alwie maar tot hem kwam, zodat zijn roem velen bereikte, en ze terwille van hem in het dorp kwamen wonen.

Na enige tijd brak er in het dorp een kwaadaardige pest uit, waaraan velen stierven. Hij ging ze verzorgen; hij sleepte ook grote hoeveelheden hout uit het nabijgelegen bos, en deelde die aan hen uit. - Er lag inderdaad in de buurt van het dorp een groot acaciabos met veel bomen. - Hij bleef zo te hunnen dienste, totdat God hun genadig weer genezing schonk. Toen de ziekte had uitgewoed, ging hij zich bezinnen en zei: "Dit werk, zieken te verzorgen in de dorpen, is niet het werk van een monnik, maar alleen het werk van geestelijken en van ouderen onder de gelovigen. Van nu af ga ik dat werk niet meer doen, uit vrees dat een ander die dit werk zou aanpakken, meegesleept zou worden door mijn aanstotelijk voorbeeld, en het Schriftwoord op mij kon worden toegepast: 'Ziel voor ziel' (Ex. 21,23), want er staat geschreven: 'Zuivere en onbevleete vroomheid voor

GERONTIKON

God en voor de Vader bestaat in het bezoeken van weduwen en wezen, en het zich vrijwaren van de wereld' (Jak. 1,27)."

VORMING BIJ PALAMON

Na een verblijf van drie jaar op die plaats bemerkte hij, dat hij zeer veel volk rond zich had vergaderd en dat hij er hinder van kreeg; zij lieten hem inderdaad nooit een ogenblik met rust. Van toen af zocht hij monnik te worden en het leven van een kluizenaar te leiden. Terwijl hij erover nadacht vandaar weg te trekken, hoorde hij spreken van een ouderling-asceet, met name Palamon; dit was een groot monnik die buiten het dorp woonde en tot toonbeeld en vader voor velen uit zijn omgeving was geworden. Pachomius stond nu zijn verblijf af aan een andere ouderling-monnik, opdat deze zou zorgen voor de groenten en de palmbomen met het oog op de nood van de armen.

Zelf vertrok hij vandaar en ging aankloppen bij de heilige monnik apa Palamon. Deze gluurde door zijn kijkgat, en zei kortweg: "Wat klopt gij bij mij aan?" Hij sprak nogal bruusk. Pachomius antwoordde: "Vader, ik wens, als u het goed vindt, monnik te worden bij u." Palamon sprak: "Wat gij zoekt is geen kleinigheid; velen zijn reeds gekomen om dit te doen maar konden het niet volhouden. Integendeel, met schaamte zijn zij weer heengegaan (vgl. 2 Petr. 2,21), omdat zij zich geen moeite getroostten voor de deugd. Nochtans beveelt de Schrift ons dit op vele plaatsen; zij spoort ons aan, ons af te matten in vasten, nachtwaken en veel gebed, teneinde onze verlossing te bereiken. Ga dus maar heen, vestig u in uw verblijf en houd vast wat ge hebt (vgl. Apok. 3, 11); zo zult ge eervol zijn in Gods oog. Ofwel, onderzoek uzelf heel nauwkeurig om te achterhalen wat ge kunt dragen; kom daarna terug, en wij zijn dan bereid, om in de mate van onze zwakheid uw zwoegen te delen totdat gij uzelf kent. Wat er ook van zij, wij gaan u nu het monnikenleven uitleggen; daarna gaat ge heen om uzelf te onderzoeken, of ge, ja dan neen, dit leven kunt dragen. Welnu, de regel van het monachisme die onze voorgangers ons geleerd hebben, is de volgende: te allen tijde waken wij de helft van de nacht - soms zelfs van de avond tot aan de morgen toe - Gods woord reciterend, en, met draad, haar of palmboomvezels, allerlei handwerk verrichtend, zowel om te voorkomen dat de slaap ons lastig valt, als om ons het nodige voedsel te verschaffen. Wat wij meer hebben dan voor onszelf nodig is, geven wij aan de armen volgens het woord van de Apostel: 'Wij moeten altijd de armen gedenken.' (Gal. 2,10) Met olie bereide spijzen, wijn en gekookt eten zijn onder ons ten enen male onbekend. Te allen tijde vasten wij tot de avond, tijdens de zomer elke dag, tijdens de winter om de twee of drie dagen. Wat de gebeden betreft is er deze regeling: zestig gebeden overdag en vijftig gedurende de nacht, de schietgebeden niet meegerekend, die we doen om geen leugenaars te zijn, want ons is bevolen 'zonder ophouden te bidden' (

GERONTIKON

1 Tess. 5, 17) en 'dat hij die te lijden heeft, bidde.' (Jak. 5,13) Onze Heer Jezus Christus maant ook zijn volgelingen: 'Bidt opdat ge niet in bekoring komt' (Mt.26,41); het gebed is immers de moeder van alle deugden. - Nu heb ik u de wet van hetmonnikenleven uitgelegd; ga en onderzoek uzelf nauwkeurig. Indien ge in staat zijt te doen wat ik u geleerd heb, en gij u niet laat afschrikken en terugdeinst, zullen wij ons mateloos met u verheugen."

Toen Pachomius deze woorden uit de mond van de oude Palamon hoorde en hij hem had gezien, antwoordde hij bescheiden: "Ik heb mezelf dagenlang onderzocht alvorens me tot uw liefde te begeven." Terstond kwam Palamon nu naar beneden, opende hem zijn deur en gaf hem een reine kus. Toen sprak hij tot hem: "Denk niet, dat hetgeen ik verteld heb over de oefeningen (1), de gebeden en nachtwaken, uit ijdele mensenglorie door mij is gezegd en meen ook niet, dat we onszelf willen doen gelden bij de mensen. Wij leren u alleen maar, hoe ge moet werken aan uw heil, zodat u geen enkele uitvlucht overblijft. Want er staat voor ons geschreven: 'Alles wat zuiver is, straalt licht uit' (Ef. 5,12-13), en: 'slechts met uzelf geweld aan te doen zult ge het Rijk der hemelen binnengaan.'" (Mt. 11,12) Nu hoop ik, dat ge teruggaat naar uw woning om uw ziel gedurende enkele dagen te beproeven. Want het is geen geringe zaak die ge vraagt." Pachomius antwoordde hem: "Reeds in alles heb ik mijn ziel beproefd; én met Gods hulp én door uw heilige gebeden ben ik vol vertrouwen dat uw hart gerust zal zijn omtrent mij." De grijsaard antwoordde hem: "Goed dan." En terstond ontving hij hem met vreugde en gedurende vele dagen hield hij hem bij zich om hem te beproeven.

Pachomius was van de avond tot de morgen in gebed verzonken, zei de gebeden en werkte intussen met zijn handen, om te onderzoeken hoeveel slaap hij nodig had en om na te gaan hoelang hij het kon uithouden zonder onwel te worden. Toen de avond viel, namen zij hun sober maal. De ouderling sprak tot Pachomius: "Maak het riet nat, het latwerk en ook de vezels, en wel zoveel als we genoeg hebben om de hele nacht te waken, want op zaterdagnacht waken wij van de avond tot de morgen." Pachomius deed in alle nederigheid wat zijn vader apa Palamon hem bevolen had. Kort na zonsondergang stonden zij op en, onafgebroken wakend, baden en loofden zij God, zonder hun handwerk te onderbreken. Als de slaap hen overmande, veranderden zij van werk, om de druk van de slaap te verdrijven. Wanneer zij merkten, dat de slaap hen toch overmeesterde, stonden zij op, gingen de berg op, buiten hun verblijf, en het zand dat daar lag, droegen zij in korven van de ene plaats naar de andere, aldus hun lichaam afmattend om maar wakker te blijven voor het gebed tot God. Als de ouderling de jongen van slaap zag omvallen, moedigde hij hem aan en zei: "Wees waakzaam Pachomius om te voorkomen dat satan u bekore, want velen zijn gevallen door toe te geven aan de kwellende druk van de slaap." Toen de ouderling zag dat Pachomius tot aan het uur van de gebedsdienst weerstand bood, was hij vol blijdschap om zijn

GERONTIKON

gehoorzaamheid en zijn voortgang, en prees er zichzelf gelukkig om wegens zijn eigen heil.

Toen het Pasen was geworden zei ouderling apa Palamon: "Pachomius, mijn zoon, het is vandaag een grote dag; ga onze maaltijd klaarmaken en laten we vanmiddag een beetje eten. Vanavond zullen we dan nog wat eten." Terstond stond Pachomius op en bereidde de maaltijd. Na te hebben gebeden gingen zij zitten om te eten. Toen de ouderling nu het zout bekeek, zag hij, dat Pachomius er een weinig olie in gemengd had; hij sloeg zich op het gezicht en sprak: "Mijn Heer werd voor mij gekruisigd, en ik zou eten wat het vlees streelt? Laten we groenten eten zonder olie of azijn, of anders as bij het zout doen dat we eten. Maar laat ons de wet van onze vaders niet verlaten en niet eten wat het vlees streelt." Aanstonds trok hij zich terug om niets meer te eten tot de volgende dag. De jonge Pachomius gooide nu het zout met de olie weg en bracht zout met as gemengd. Met veel nederigheid bad hij de ouderling: "Vergeef me, heer Vader, sta op en eet." De heilige ouderling zwoer en zei: "Ware het niet omwille van de lamp van het heiligdom en het werk van de haren, ik zou nooit dit schepsel, ik bedoel de olie, in huis geduld hebben." Pachomius antwoordde: "Mijn heilige Vader, vergeef me, ik ben het die de fout heb begaan." Toen stond de ouderling op en samen gebruikten zij hun maaltijd, terwijl hun beiden de tranen over de wangen vloeiden.

Vaak gebeurde het dat de jonge Pachomius, de moed ziende van ouderling apa Palamon, het huis uitliep om te gaan bidden in grafkamers vol afgestorvenen. Hij bracht daar de hele nacht van de avond tot de morgen door met bidden tot God. De plaats waar hij stond werd dan vochtig als slijk van het vele zweet, dat hij uit zijn hele lichaam verloor. - Na vier jaar zag Pachomius opnieuw het visioen dat hij vroeger gezien had: Hemelse dauw kwam op hem neer en bedekte vervolgens de oppervlakte van geheel de aarde. Hij zag ook sleutels die hem in het geheim overhandigd werden. Toen het ochtend was geworden vertelde hij het visioen dat hij had gehad aan de heilige ouderling apa Palamon. Deze was er zeer verwonderd over en zei: "Mijn zoon, Pachomius, de strekking van dit verhaal reikt heel ver. Maar dat de wil van de Heer geschiede."

Eens, het was op het feest van de Verschijning des Heren, zag Pachomius, toen hij uit het acaciabos terugkeerde, de ouderling bezig met iets in een ketel te koken. Hij dacht bij zichzelf vol verbazing: wat zou de ouderling daar vandaag aan het koken zijn? Een weinig later zei deze: "Pachomius, breng gauw de schotel." Pachomius kwam met de schotel; de ouderling opende de ketel en goot hem leeg in de schotel. Het waren alleen maar harde vijgen! Er stond inderdaad een grote vijgeboom op die plaats, die ze regelmatig eigenhandig begoten, om zo nodig iets te hebben waarmee ze de zieken van dienst konden zijn. Nu stonden beiden op, verrichtten het gebed en aten van de vijgen,

GERONTIKON

terwijl zij de Heer loofden, "want wat bitter is, wordt zoet voor wie veel honger heeft." (Spr. 27,7)

Op zekere dag, juist toen ze bij een groot vuur zaten waar ze beiden hun handwerk verrichtten en de heilige Schrift van buiten reciteerden, meldde zich aan de deur een broeder uit een naburige woning. Dadelijk stond Pachomius op en opende hem. Eenmaal binnen, sprak de broeder op hoogmoedige toon. Bij het zien van het vuur, werd zijn hart overmeesterd door de duivel en hij zei hun: "Gij beroemt u erop, asceten te zijn in het oog van God - welnu, wie van u het geloof bezit, ga op het vuur staan en zegge het gebed van het Evangelie." De heilige apa Palamon werd zeer kwaad en antwoordde hem: "Vervloekt zij de duivel die u deze slechte gedachte heeft ingegeven; laat het hier maar bij; het is genoeg." Maar de andere luisterde niet naar de heilige ouderling; integendeel, gedreven door degene die in hem werkte, stapte hij vol hoogmoed boven op het vuur en zei het gebed op, zonder dat zijn voeten enig letsel ondervonden. Daarop begaf hij zich vol trots weer op weg naar zijn woning.

Pachomius zei tot de ouderling: "Heer Vader, de Heer weet, hoezeer ik die broeder die boven op het vuur is gaan staan zonder de voeten te verbranden, bewonderd heb." Maar de zalige apa Palamon antwoordde: "Pachomius, mijn zoon, bewonder die mens niet; heel zeker is het de Heer die toegelaten heeft, dat door tussenkomst van de duivel zijn voeten niet verbrandden, zoals er geschreven staat: 'Aan wie kronkelwegen bewandelt, zal God kronkelwegen bezorgen.' (Ps. 17/h18,27) Geloof me, mijn zoon, indien ge wist welke smarten hem nog zullen overkomen, dan zoudt ge zijn rampzalig lot bewenen."

Enkele dagen later, terwijl die broeder met zijn geweldige hoogmoed in zijn woning was, ging de duivel, die hem zo al een keer bedrogen had en hoogmoedig gemaakt, aandacht aan hem schenken. Hij kwam, vermomd als een schone vrouw, aan zijn deur kloppen. De broeder opende terstond. De duivel in vrouwengedaante zei: "Ik bid u, eerwaarde Vader, heb medelijden met mij en wil mij opnemen in uw huis tot morgenvroeg. Ik zit namelijk in grote moeilijkheden ten gevolge van een lening die ik aan de eigenaar niet kan terugbetalen." Omdat zijn hart verblind was, zag de monnik niet in, dat hij haar niet moest ontvangen. Hij ontving haar en leidde haar zeer tevreden zijn huis binnen. Daarop begon de duivel zijn geest met zoveel slechte vleselijke verlangens te prikkelen, dat hij ertoe overhelde om met haar te zondigen.

Toen wierp de duivel hem plotseling omver, en kwelde hem tot de volgende dag. Toen hij zijn zinnen weer meester was, kwam hij naar de heilige ouderling Palamon gelopen, hij wierp zich aan zijn voeten en bad onder bittere tranen: "Heer Vader, dat uw gebed mij ondersteune; bid de Heer voor mij, dat Hij medelijden met mij heeft, omdat ik mijzelf heb gezocht. Help mij in mijn ellende, want ik word hevig gekweld. Ja, ik ben zelf de schuld van mijn verderf. Zo dikwijls toch hebt ge mij ingeprent wat nuttig is voor

GERONTIKON

mijn ziel, maar de hoogmoed belette mij u te gehoorzamen en zo mijzelf te redden. Nu, wee mij, ellendige." De heilige ouderling apa Palamon en Pachomius waren bij het zien van zijn grote verslagenheid zeer bedroefd en weenden. Ze namen hem in hun huis op en brachten hem weer tot bezinning. Maar terwijl ze allen weenden, wierp dezelfde demon hem opnieuw omver en martelde hem nog meer. Beiden stonden over hem heen gebogen en onder tranen baden zij de Heer voor hem, totdat hij herstelde en weer recht overeind voor hen stond. Terwijl zij doende waren hem naar een eenzame plaats te leiden, in afwachting totdat hij door de Heer van deze onzuivere geest zou genezen worden, nam hij plotseling, gedreven door de duivel in hem, een groot stuk brandhout om hen beiden dood te slaan. Zij waren niet bij machte hem vast te houden en hij spoedde zich noordwaarts door het gebergte totdat hij de stad Sjmen bereikte. Daar wierp hij zichzelf in het vuur waarmee de baden verwarmd werden en verbrandde er jammerlijk.

Ouderling apa Palamon was zeer bedroefd om de ziel van deze ongelukkige, en heel vaak sprak hij er over met Pachomius en met al de broeders uit de buurt en met die in heel dat gebergte; want hij was hun vader en vertrooster. Hij bracht hun dikwijls deze ongelukkige weer voor de geest, en prentte hun vrees in door de Schrift: "Zie wat voor kwaad er, zodra iemand toegeeft aan de machteloze geest, deze mens overkomt, die zich met hem heeft ingelaten; niet alleen zijn ongelukkige ziel, maar ook nog zijn arme lichaam heeft de boze geest in het verderf gestort." Het horen van deze verschrikkelijke woorden van hun vader Palamon was voor de broeders een krachtige aansporing om in de toekomst heel moedig over zichzelf te waken en zich zo te redden. Maar zijn voorbeeld maakte nog meer indruk op hen, want voortdurend droeg hij het kruis van Christus in zijn vlees.

Wat Pachomius betreft, hij legde zich meer en meer toe op grote oefeningen, op overvloedige en grote ascese, op recitatie van lange teksten uit de Schrift. Hij oefende er zich bijzonder in om de teksten vlot en in de juiste orde op te zeggen. Zijn oefeningen deed hij vooral op verlaten plaatsen, in het acaciabos dat hen omringde, en in de ver afgelegen woestijn. Als onderweg doornen dan zijn voeten verwondden, verdroeg hij de pijn ervan, zonder ze te verwijderen. Hij was de nagels indachtig die geplant stonden in het lichaam van onze Heer aan het kruis.

Ouderling Palamon stond in contact met al de broeders die op deze berg huisden. Zij bewonderden hem om zijn moedig gedrag, waarin hij zonder falen volhardde. Ouderling apa Palamon had echter een miltziekte opgedaan, als gevolg van zijn veelvuldige boetedoeningen en vooral doordat hij zich, naar gelang hij ouder werd, toch niet wilde intomen in zijn praktijken. Zijn burens en ook ouden van dagen die van verre gekomen waren, troffen hem aan in een pijnlijke crisis van de ziekte; zij brachten een

GERONTIKON

beroemd geneesheer bij hem in de mening dat deze hem wellicht een geneesmiddel zou kunnen toedienen. Maar toen de geneesheer bij hem was gekomen, sprak hij tot de broeders: "Bij deze man is een geneesheer onnodig; hier is slechts sprake van uitputting wegens te grote ascese. Als hij wat voedsel wil gebruiken dat hem dienstig is zal hij genezen." Men aandrang verzochten de broeders hem aldus te handelen; hij gehoorzaamde hun en at enioe van de gerechten welke de zieken gewoonlijk worden aangeboden. Maar toen hij er enige dagen van gegeten had, begreep hij, dat hij zo toch niet zou genezen; en hij sprak tot de broeders: "Denkt toch niet, dat er genezing komt van vergankelijke spijzen. Volstrekt niet. Genezing en kracht geworden ons door onze Heer Jezus, de Christus. Zo van Christus' martelaren de ledematen werden afgesneden, zo zij onthoofd werden of verbrand in het vuur (vgl. Heb. 11,37), zo zij zelfs de dood doorstonden door het geloof dat zij hadden in God, is het dan niet normaal, dat ik wat uitgeput raak door een onbeduidende ziekte? Alhoewel ik naar u geluisterd heb en ik u tevreden heb gesteld door spijzen te eten die geacht worden het lichaam te sterken, heb ik toch niet de minste beterschap ondervonden." Zo hervatte hij met de grootste inspanning weer zijn ascese, totdat de Heer zijn moed en getrouwheid zag, hem verlichting bezorgde en hem genas van zijn ziekte.

PACHOMIUS VESTIGT ZICH IN TABENNËSI. DOOD VAN PALAMON.

De jonge Pachomius deed zijn best om hem in elke deugd, waarmee hij zich bekleedde (vgl. Kol. 3,12), na te volgen. Op zekere dag trok hij volgens zijn gewoonte door de woestijn het grote en dichte acaciabos in; door de Geest gedreven vervolgde hij zijn tocht wel tien mijlen ver en kwam toen aan een verlaten dorp, Tabennêsi geheten, dat aan de rivier lag. Hij kreeg de gedachte het binnen te gaan en er wat te bidden. Hij gaf gehoor aan Hem die hem ingaf zo te doen. Op die plaats gekomen strekte hij zijn armen uit en bad de Heer Jezus Christus hem bekend te willen maken wat Hem behaagde. Hij volhardde in het gebed; toen kwam een stem uit de hemel tot hem: "Pachomius, Pachomius, strijd, vestig u hier, bouw een huis. Een menigte mannen zal naar u toe komen om monnik te worden bij u en zorg te wijden aan het heil van hun ziel." Daarop keerde hij terstond naar zijn vader ouderling apa Palamon terug en vertelde hem wat hij gehoord had. De ouderling begon te wenen en sprak: "Zeven jaar hebt gij mij in zo volmaakte gehoorzaamheid verdragen; gaat gij mij nu ook verlaten, en dat op mijn oude dag? Maar wat daar ook van zij: dat de wil van de Heer steeds geschiede. Ik hoop immers, dat het visioen dat gij een eerste keer en een tweede keer gezien hebt, werkelijkheid gaat worden in de taak die de Heer u heeft opgedragen. En nu, mijn zoon, kom, laten we naar het zuiden gaan en daar voor u een huisje bouwen. Gij zult mij eens komen bezoeken, en op mijn beurt breng ik u weer een bezoek, totdat de Heer mij komt halen." Samen gingen zij dus op weg en bouwden het huis. Vol blijdschap en in grote

GERONTIKON

liefde tot God bezochten zij elkaar waarbij de ouderling voor allerlei zaken raad aan Pachomius verstrekke.

Deze toestand had echter nog niet zo lang geduurd, of de ouderling werd ziek. Aanstonds lieten de broeders toen Pachomius uit het zuiden halen. Deze begaf zich haastig op weg, kwam in het noorden aan en verzorgde Palamon, totdat de Heer deze kwam halen en hij in vrede stierf op de vijfentwintigste dag van de maand Epief, het tiende uur. Heel de nacht brachten zij door met lezen en psalmodiëren bij de dode, tot aan het uur van de gebedsdienst. Toen droegen zij voor hem de prosphora op, waarna ze hem naar de berg brachten op korte afstand van zijn woning, hem daar ter aarde bestelden en voor hem baden. Daarop keerde ieder terug naar zijn verblijf, met leedwezen terugdenkend aan de vertroosting die zij van de heilige ouderling apa Palamon mochten ontvangen. Velen van hen zeiden dan ook: "Nu zijn wij wezen geworden." Ook Pachomius keerde terug naar zijn verblijf in het zuiden; hij zegende God, maar met droefheid en weeklachten over het heengaan van de heilige. Opnieuw en steeds meer legde hij zich toe op strenge en veelvuldige ascese.

Onze vader Pachomius vestigde zich in het vertrek dat zij hadden opgetrokken om er hun ascese te plegen, in het verlaten dorp dat hem van Godswege, door middel van de stem die hij vernomen had, was aangewezen. Hij oefende zichzelf uitermate en leefde in grote onthechting. Ook verrichtte hij veel handenarbeid, maar zonder zichzelf van de opbrengst ervan iets voor te behouden buiten de drie broodjes die hij in een kruik bewaarde in bovengenoemd vertrek.

In de steden en dorpen rondom de plaats waar hij zich had teruggetrokken, verbreidde zich nu het gerucht, dat hij een wereldverzaker was, die voor zichzelf niets behield buiten twee of drie broodjes per dag, maar de verdere opbrengst van zijn arbeid besteedde aan aalmoezen. Zo diende zich op zekere dag een magistraat bij hem aan met zijn gezel, beiden gezeten op een ezel. De magistraat had een tas bij zich vol wittebroden en hield halt op de plek waar Pachomius zich bevond. Hij was gekomen met de bedoeling om te achterhalen of hetgeen hij over hem vernomen had, namelijk dat hij niets voor zichzelf behield, juist was, en om te zien, wat voor iemand hij was. Hij zei tot hem: "Ik heb honger; geef me iets te eten." Pachomius verwijderde zich en bracht twee broodjes aan, die hij hem opdiende. Het derde broodje behield hij voor zich. Het was immers daags na een dag waarop hij in het geheel niet gegeten had; soms toch vastte hij één dag, dan weer twee of drie dagen achtereen. Toen de bezoekers de twee broodjes hadden opgegeten, zeiden zij hem: "Breng ons nog wat broodjes." Toen bracht hij hun ook het derde broodje aan en diende het op. Nadat zij ook dit hadden opgegeten, bleven ze hem nog vragen en zeiden: "Breng ons nog wat broodjes, want onze honger is nog niet gestild." Nu antwoordde hij: "De Heer weet het, ik heb geen broodjes meer."

GERONTIKON

Toen de magistraat aldus de waarheid uit zijn mond vernomen had, stond hij onmiddellijk op en wierp zich aan zijn voeten om hem zijn eerbetoon te brengen, zeggende: "Waarlijk, gij zijt een engel en geen mens, want nu blijkt, dat hetgeen ik van u heb horen zeggen, juist is." Daarop nam hij de tas met wittebroden en leegde die op de grond. Maar toen hij wilde heengaan, greep Pachomius hem vast, zeggende: "Neem deze broden mee, want ik heb nergens plaats om ze te bewaren; het kruikje dat ik bezit kan maar vier of vijf broodjes bergen." De man wilde hem echter niet gehoorzamen en weigerde zijn broden mee te nemen; hij vertrok en liet ze achter. Toen de avond gevallen was, at Pachomius voor één keer van die broden, maar de rest gaf hij volgens zijn gewoonte als aalmoes aan anderen. Zijn deur bleef altijd openstaan voor wie dan ook, omdat er in zijn huis niets anders was dan alleen de drie broodjes.

JOHANNES, ZIJN BROER, KOMT BIJ PACHOMIUS WONEN

Toen zijn oudere broer Johannes vernam, dat Pachomius ergens alleen woonde, ging hij scheep en kwam naar hem toe in het noorden. Zij hadden elkaar niet meer gezien sinds de dag waarop men Pachomius had aangehouden en tot recruut gemaakt. Toen Johannes hem gevonden had te Tabennêsi, omhelsde hij hem. Pachomius richtte tot hem het woord Gods en maakte hem tot monnik in zijn woning. Te zamen leidden zij een leven van strenge ascese en droegen Christus' kruis volgens het woord van Paulus: "Te allen tijde dragen wij de dood van Jezus in ons lichaam, opdat ook Jezus' leven verschijne in ons sterfelijk vlees." (2 Kor. 4,10-11) Zij leefden in grote onthechting; want alles wat ze door hun handenarbeid wonnen, gaven ze weg, behoudens hetgeen hun strikt onontbeerlijk was. Zij schaften zich een monnikskleed aan, dat wil zeggen een tuniek, die ze in tweeën verdeelden. Zij maakten er kleren van, want hetgeen ze droegen was versleten. Ook kochten ze kovens. Verder hadden zij één manteltje voor hun beiden samen. Telkens als de tuniek van een hunner vuil was, trok hij het manteltje aan, totdat de tuniek gewassen was en hij die weer aandeed.

Beiden leefden in grote onthechting, want ze behielden niets voor zichzelf behoudens hun twee broodjes voor iedere dag en wat zout. Wanneer ze gingen bidden, bekleedden ze zich met haren mantels en begaven zich naar een zeer hete plek, waar ze bleven bidden van de avond tot de ochtend, terwijl ze zich tijdens het gebed verstierven door noch handen noch voeten te bewegen. Hun handen hielden ze uitgestrekt, om te verhinderen dat de slaap hen overmande; ook gingen ze als verweermiddel tegen de slaap gedurende heel een nacht maar zelden knielen, maar bleven ze heel de nacht door op hun voeten staan, die dan vanwege de vermoeienis opzwellen. Ook waren hun handen met bloed overdekt, doordat ze die niet onttrokken aan de zwermen muskieten die erop aasden. Moesten ze soms even rust nemen, dan zetten zij zich neer in het midden van het vertrek waar ze baden, zonder met de rug te steunen tegen een der

GERONTIKON

muren. Waren ze overdag met een materiële arbeid bezig waarbij de zon met grote hitte op hen neerkwam, dan verlieten ze die plaats toch niet, vooraleer het werk waaraan ze arbeidden, beëindigd was, daarin het woord van het Evangelie nakomend: "Wie Mij wenst te volgen, verloochene zichzelf, neme zijn kruis op en volg Mij." (Mt. 16,24)

Eens waren zij - Pachomius en zijn broer - bezig met de oogst op een eiland dicht bij het ontvolkte dorp Tabennêsi waar zij zich hadden teruggetrokken. Toen zij die nacht hun gebruikelijke gebeden hadden volbracht, verwijderde Pachomius zich en zette zich op een kleine afstand van zijn broer neer. Hij was bedrukt, en met gebroken hart tobde hij over de wil van God, die hij wilde kennen. Het nachtelijk duister heerste nog alom, toen er plotseling een lichtende gestalte vóór hem stond die hem zeide: "Waarom ben je bedrukt en zit je hier met gebroken hart?" Hij antwoordde: "Ik zoek de wil van God." De ander zei: "Verlang je werkelijk de wil van God?" Hij antwoordde: "Ja." De ander gaf hem nu ten antwoord: "De wil van God is, dat je het menselijk geslacht dient om het te verzoenen met Hem." Bijna verontwaardigd antwoordde Pachomius hem: "De wil van God is het die ik zoek, en nu zegt gij me, dat ik de mensen moet dienen!" Maar de ander zei hem tot driemaal toe: "De wil van God is, dat je de mensen dient om ze tot Hem te roepen." Hierna zag Pachomius hem niet meer. Maar nu herinnerde hij zich, hoe hij op de dag, waarop men hem tijdens zijn opsluiting met de andere recruten aalmoezen had gebracht, een verplichting tegenover God op zich had genomen in deze termen: "God, als U me helpt, en ik bevrijd raak uit deze kwellingen waarin ik me bevind, zal ik me, tot eer van uw Naam, de dienaar maken van het menselijk geslacht." Zijn hart was erover voldaan, dat deze ingeving van de Geest des Heren hem in de gedachte gekomen was; want zij stemde overeen met de woorden die de lichtende gestalte tot hem gericht had, toen ze hem had aangesproken. Zijn broer die zich op korte afstand bevond en hem hoorde praten, vroeg hem: "Wie is het met wie je daar praat?" Hij zag namelijk de gestalte niet die met Pachomius sprak. Maar deze antwoordde hem: "Met niemand." Hij wilde de zaak voor zich houden.

Na het visioen waarin hem gezegd werd de zielen der mensen te verzorgen om ze vlekkeloos aan God aan te bieden (vgl. Kol. 1,22), omdat zulks de wil van God was waarom hij had gevraagd, begon hij met zijn broer hun woning uit te breiden en haar als een klein convent in te richten. Dit deed hij in overeenstemming met de opdracht die hem gegeven was, om iedereen, wie dan ook, op te nemen die tot hem zou komen om hem te bezoeken of om bij hem te blijven en met hem het kluizenaarsleven te leiden. Maar terwijl ze de buitenmuur van het convent aan het optrekken waren, wilde Pachomius het bouwterrein vergroten met het oog op de menigte die tot hem zou komen, terwijl Johannes van zijn kant er alleen maar aan dacht, ze afzonderlijk te laten leven als kluizenaars. Toen Pachomius nu zag, dat Johannes de muur die hij optrok, aan het afbreken was, zei hij tot hem: "Johannes, wees toch niet zo dwaas de muur in te

GERONTIKON

perken." Terstond had Johannes een hevige aanval van ontstemdheid. Maar toen Pachomius zag, hoe die enkele woorden van hem dat kwaad humeur bij zijn broer opriepen, verontschuldigde hij zich onmiddellijk en zei: "Ik heb ongelijk; ik ben kleingeestig tegenover je geweest." En hij was zeer bedrukt, zeggende: "Ik ben nog niet trouw en ben nog ver verwijderd van God, aan wie ik beloofd heb zijn wil te zullen doen".

Die avond daalde hij af in een kelderverdieping van het verlaten dorp waar hij woonde. Hij plaatste een baksteen onder zijn voeten, strekte zijn handen uit en bad wenend tot God heel die nacht, van de avond tot de morgen. Hij sprak: "Heer, help mij; ontdoe mij van de vleselijke gedachte, zodat ik me in het geheel niet meer boos maak, zelfs als men mij op het gezicht slaat. Verdien ik soms meer ontzien te worden dan uw welbeminde Zoon, die mens geworden is voor het heil van ons zondaars? Want men sprak vervloekingen tegen Hem uit, maar Hij beantwoordde die niet met vervloeking; Hij kreeg te lijden, maar liet zich niet verbitteren. (vgl. 1 Petr. 2,23) Hoeveel meer dien ik, zondaar, mijzelf te vernederen, en dit zevenmaal meer. Want Hij, zondeloze God, heeft geleden voor ons; hoe zou ik dan, stof en as, en het werk van zijn handen (vgl. Job 10,3), niet alles lijden zonder verbittering?" Aldus bleef hij heel de nacht roepen tot God; en uiteindelijk ging de baksteen smelten van al het zweet dat er uit zijn lichaam over neervloeide; er heerste namelijk onder in die kelder een grote hitte. En hij sprak nog: "Ongelukkige die ik ben, dat de vleselijke gedachte in mij huist, want die kan mij doen sterven, zoals er geschreven staat: 'De gedachte van het vlees betekent de dood.' (Rom. 8,6) Heer, heb medelijden met mij en laat niet toe, dat ik me op een dwaalspoor begeef, hetzij men mij ten onrechte op de proef stelt, hetzij men het doet tot mijn heil. Immers, als de vijand een zwak punt in mij vindt om binnen te sluipen, zal hij mij geleidelijk aan in beslag nemen en, als Gij me niet steunt, me tenslotte overmeesteren. Immers, 'wie heel de wet onderhoudt, doch op een enkel punt faalt, staat schuldig aan het geheel.' (Jak. 2,10) Maar ik vertrouw, dat ik, als uw overvloedige barmhartigheid mij bijstaat, de weg zal leren bewandelen der heiligen, door na te jagen wat vóór mij ligt. (vgl. Fil. 3,13) Want de heiligen hebben door uw tussenkomst de vijand beschaamd. En hoe zou ik kunnen onderrichten degenen die Gij gaat roepen tot dit leven bij mij, als ik de vleselijke gedachte niet begin te beheersen?"

In de morgen vertrok hij weer aanstonds met zijn broer om te gaan werken aan het vertrek dat ze bouwden. Enkele dagen later gebeurde het, dat zijn broer hem weer een kwetsend woord naar het hoofd wierp. Bij het horen ervan liet zijn hart zich verbitteren. Maar toen hij bemerkte, dat zijn hart in beroering gekomen was, deed hij weer hetzelfde als de eerste keer: heel de nacht bracht hij door in gebed, zodat de baksteen waarop hij stond, slijk werd onder zijn voeten. En van die dag af maakte hij zich nooit meer boos om een vleselijke gedachte, omdat God de bede verhoorde die hij tot Hem gericht had,

GERONTIKON

zoals Jakobus het zegt in zijn brief: "Iedere uitnemende gave, elk volmaakt geschenk daalt uit de hemel neer en komt van de Vader van alle licht." (Jak. 1,17) Ook de Heer zelf in het Evangelie spoort iedereen die Hem liefheeft aan met deze woorden: "Vraagt, en gij zult ontvangen; zoekt, en gij zult vinden; klopt, en men zal u opendoen. Want alwie vraagt, zal ontvangen; wie zoekt, zal vinden; en voor wie klopt, zal men open doen." (Mt. 7,7-8) Op zijn beurt zegt Johannes in zijn brief waarin hij zich tot iedere gelovige richt: "Zo groot is ons vertrouwen in Hem, dat we zeker zijn door Hem te worden gehoord, als wij Hem iets vragen naar zijn wil." (1 Joh. 5,14) Na dan te zijn verhoord door God in hetgeen hij gevraagd had, kwam hij in gehoorzaamheid na wat David leert: "Wordt niet boos en maakt u niet toornig." (Ps. 36/h37,8) inderdaad, vanaf die dag overkwam het hem niet meer, zich toornig te maken op de wijze waarop vleselijke lieden dit doen; en wanneer hij toch soms in toorn geraakte, was het op de manier der heiligen. Hij bleef onverwijld de Heer nog vragen ook de andere geboden na te komen die in de heilige Schriften geschreven staan.

Een andere dag waren ze met zijn tweeën bezig enkele rietstengels in het water te roten. Maar plotseling schoot er op die plaats een krokodil omhoog.

Johannes schrok, vluchtte naar de oever en schreeuwde zijn broer toe: "Vlug, klim op de oever; anders grijpt de krokodil je en sleept je mee." Pachomius lachte en antwoordde: "Denk je dan, Johannes, dat de wilde dieren hun eigen meester zijn? Volstrekt niet." De krokodil kwam dicht bij hem brutaal weer boven water, en bevond zich nauwelijks op een afstand van drie el van hem vandaan. Maar Pachomius schepte een handvol water, wierp het naar de muil van de krokodil en sprak: "Dat de Heer je veroordele om hier nooit meer terug te keren." En onmiddellijk dook de krokodil in de diepte. Toen Pachomius uit het water was gekomen, liep zijn broer Johannes naar hem toe en kuste hem vol vreugde op de mond, de handen en voeten en zei: "Mijn broer, de Heer weet, dat ik me als eerder geborene steeds je oudere broer noemde, en ik noemde jou mijn broer; maar van nu af aan zal ik je mijn vader noemen vanwege je rotsvast geloof in de Heer." Johannes deed ook grote oefeningen en pleegde ascese tot aan zijn dood.

STRIJD VAN PACHOMIUS.

God liet toe, dat Pachomius vele bekoringen van de duivel had te verduren, tot eigen vorming en tot nut van de anderen. De duivels begonnen hem openlijk te bestrijden. Soms gebeurde het, dat hij tijdens het gebed wilde gaan knielen maar dat de duivel dan schijnbaar vóór zijn voeten een soort kuil maakte, om hem schrik aan te jagen en om hem er zo van af te houden, nog tot de Heer te bidden. Maar hij kende de streken van de verleider, knielde met geloof neer en zegende God; hij bracht aldus dank aan Christus, terwijl hij de duivels in verwarring bracht. Soms gebeurde het ook, dat de duivels, wanneer hij naar een of ander werk ging, in twee rijen voor hem uitliepen als soldaten

GERONTIKON

voor hun bevelhebber; en dan zeiden zij tot elkaar: "Maakt plaats voor de man Gods", met de bedoeling dat hij naar hen zou kijken en bedrogen zou uitkomen. Maar de man Gods, die zijn hoop op God vestigde, keek hen niet aan, maar lachte hen uit als machtelozen, en zij verdwenen onmiddellijk.

Soms deden zij zijn huis schudden, om hem te doen duchten, dat het boven zijn hoofd op instorten stond. Maar hij riep dadelijk uit: "God is onze toevlucht en onze kracht, een hulp in alle wederwaardigheden die ons overkomen; daarom zullen wij niet vrezen, ook al beeft de aarde." (Ps. 45/h46,2-3) - Op zekere dag zat hij te werken; een duivel nam de vorm van een haan aan en deze kraaide hem vlak in zijn gelaat. Hij keek hem echter niet aan, maar sloot zijn ogen en was niet in het minst ontsteld. - Toen de boosdoeners zagen, dat zij niet bij machte waren hem te bedriegen, kwamen zij aan met iets als een blad van een boom, vastgebonden aan een lang dik koord, alsof zij een troep mannen waren, bezig een zwaar en lastig werk te verrichten; zij deden alsof zij het koord aan een rotsblok hadden vastgemaakt, om dit te verslepen. Dit alles deden zij onder luid geschreeuw, om over hem te triomferen als hij zou opkijken en erom moest lachen. Hij echter strekte zijn armen uit, bad en verzuchtte, tot zij allen verdwenen waren. - Dikwijls ook, als hij zich neergezet had om zijn brood te eten, kwamen zij als naakte vrouwen ook bij hem zitten, alsof zij met hem wilden eten. De man Gods sloot ogen en hart, totdat zij verdwenen waren. - Hij had de Heer gevraagd hem de slaap te ontnemen, om niet meer te slapen, totdat hij allen, die hem belaagden zou overwonnen hebben, zoals geschreven staat: "Ik zal niet heengaan, zolang mijn vijanden niet verdelgd zijn." (Ps. 17/h18,38) Op een gegeven ogenblik verhoorde de Heer zijn gebed, zodat hij de duivels beschaamd op de vlucht dreef en ze hem vreesden.

EERSTE LEERLINGEN. KLOOSTERREGELS.

Eens toen hij heel alleen biesen oogstte voor zijn werk, verscheen hem, terwijl hij daar volgens gewoonte waakte, een engel van de Heer die hem tot driemaal het volgende zeide: "Pachomius, Pachomius, de Heer wil, dat gij het mensdom ten dienste staat en het Hem aanbiedt." Toen de engel was heengegaan, kwam onze vader Pachomius tot het inzicht: "Dat komt van de Heer." Zodra hij dus de nodige biesen verzameld had, keerde hij huiswaarts.

Door tussenkomst van Gods Voorzienigheid kwamen nu drie mannen naar hem toe: Psjentaësi, Soeroes en Psioj. Zij zeiden hem: "Wij wensen monnik te worden bij u en Christus te dienen." Hij onderhield zich met hen om te weten of zij afstand zouden kunnen doen van hun familie en de Zaligmaker volgen. Hij stelde ze vervolgens op de proef, en toen hij zag dat zij de gewenste gesteltenissen hadden, gaf hij hun de monnikskleding en ontving ze bij zich met blijdschap en liefde tot God. Eenmaal de heilige congregatie binnengetreten, legden zij zich ijverig toe op grote oefeningen en

GERONTIKON

veelvuldige ascese. Zij zagen Pachomius al het werk in het klooster alleen doen; hij onderhield de kleine moestuin en belastte zich met het klaarmaken van het eten. Werd er aan de deur geklopt, hij was het die ging kijken; werd er iemand ziek, hij was het die hem verzorgde tot hij weer genezen was. Hij dacht namelijk bij zichzelf omtrent zijn drie gezellen: "Het zijn nieuwelingen, nog niet ver genoeg gevorderd, om in staat te zijn anderen te dienen." Hij ontsloeg hen dan ook van alle werk en zei hun: "Om uw zaligheid te bewerken moet gij u erop toelagen, trouw te blijven aan datgene waartoe ge geroepen werd." Zij richtten zich echter tot hem met de bemerking: "Het doet ons pijn te zien dat gij alleen staat voor al het werk in huis." Hij antwoordde: "Wie zal zijn lastdier voor de watermolen spannen en het dan vergeten, zodat het van uitputting neervalt en sterft? Wat mij betreft, indien de Heer ziet dat ik vermoeid ben, zal Hij ons nog andere mannen sturen die in staat zijn ons te helpen in elk goed werk."

Hij stelde regels voor hen op, gebaseerd op de heilige Schrift, een reglement zonder punten die ergernis wekken, en vermaningen nuttig voor hun ziel; volstreekte gelijkheid in kleding en voeding, en een welvoeglijke legerstede.

De roep van Pachomius' godsvrucht verspreidde zich nu over heel Egypte. Er bevonden zich ergens vijf broeders die het kluizenaarsleven leidden, stoere arbeiders in het werk Gods; het waren apa Petsjoosj[1], apa Cornelius, apa Paulus, apa Pachomius en apa Johannes. Op het horen van Pachomius' integer geloof gingen zij naar hem toe om bij hem te blijven. Hij nam ze op en verheugde zich over hun komst met geestelijke blijdschap. Anderen die hogerop woonden, in een plaats Twakat genaamd, hadden ook gehoord van Pachomius en kwamen met vijftig man naar hem toe. Hij nam ze eveneens op. Maar toen hij zag, dat ze van vleselijke inborst waren, deed hij ze weer vertrekken. In het vervolg bewerkte de Heer, dat nog vele andere broeders tot hem kwamen. Hij nam ze op en vormde hen in de wet van God.

Toen Pachomius zag dat er veel volk in dat dorp was komen wonen, ging hij met de broeders een kerk voor hen bouwen om er de Eucharistie[2] te vieren; heel de streek trouwens rondom was bevolkt. Zelf nam hij de zorg op zich voor de offergaven, want het volk was zeer arm. Hij ging met de broeders op zaterdag daar naar de kerk om de Sacramenten te ontvangen. Zelf ook vervulde hij voor hen de taak van voorlezen. Hij waakte daarbij zorgvuldig over de blik van zijn ogen, indachtig het woord van het Evangelie: "Wie een vrouw aankijkt om ze te begeren, heeft in zijn hart reeds overspel met haar gepleegd." (Mt. 5,28) Toen de broeders het aantal van honderd bereikt hadden, bouwde hij ook een kerk binnen de omheining van het klooster om er God te loven. Maar toch ging hij op zaterdagavond nog naar de kerk in het dorp om de offergaven aan te bieden. Op zondagmorgen kwam er een priester in hun klooster om het Offer op te dragen, want niemand onder hen had de rang van priester in de heilige Kerk.

GERONTIKON

Inderdaad, onze vader Pachomius wenste geen priester onder de 'broeders, uit vrees voor jaloersheid en ijdele glorie. Dikwijls sprak hij daarover met de broeders, en hij zeide: "Het is beter, zulke eer in onze gemeenschap niet na te streven uit vrees dat er daardoor ruzie, naijver, jaloersheid en zelfs scheuringen ontstaan onder de talrijke monniken tegen de wil van God in. Zoals een vonk op de dorsvloer, tenzij ze prompt gedoofd wordt, het werk van een heel jaar vernielt, zo is het ook met een gedachte aan grootheid die in ons opkomt. Beter is het dus, dat we ons met eerbied onderwerpen aan de Kerk van God; en laten we voor deze dienst genoeg nemen met de priester die wij, voor welk uur dan ook, toegewezen krijgen door onze vaders, de bisschoppen." Wanneer evenwel een priester zich bij hem aanmeldde om monnik te worden, en hij rechtschapenheid bij deze constateerde, dan nam hij hem op als monnik. Hij eerbiedigde zijn rang, maar voor wat betreft de voorschriften voor het leven der broeders eiste hij van hem, dat hij ze van harte volgde zoals iedereen.

Enige van de daartoe geschikte broeders stelde hij aan, om hem te helpen in het werk voor het zieleheil der gemeenschap. Eén plaatste hij aan het hoofd van het eerste huis, namelijk dat der kleine economen, met een tweede tot zijn beschikking, om hem te helpen in de zorg voor de refter en de keuken^[3]. Nog een ander wees hij aan te zamen met een helper (twee broeders op wie absoluut te vertrouwen viel), om voor eventuele zieke broeders het eten te bereiden en verdere verzorging te behartigen. -Indien iemand zich wilde onthouden van wat in de refter of aan de zieken werd opgediend, was er niemand die dat verhinderde.- Nog andere broeders, wier taal met zout gekruid was (vgl. Kol. 4.6), wees hij aan als portier, om de bezoekers, overeenkomstig hun stand, te ontvangen, en ook om onderricht te geven aan degenen die wensten opgenomen te worden als monnik, tot het ogenblik dat zij het monnikskleed kregen. Nog weer andere betrouwbare broeders van uitmuntende vroomheid belastte hij met de inkoop en de verkoop. Om de drie weken echter werden alle broeders die in dienst waren gesteld weer vervangen, en werd er een andere groep aangesteld. Met vrees en beven (vgl. Fil. 2,12) voerden zij het werk uit dat het hoofd van het huis hun opdroeg. Anderen werden aangewezen om, onder leiding van een hoofd en diens tweede, het werk in de werkplaatsen te verrichten en om de matten te vervaardigen; zij moesten zich gereed houden voor iedere arbeid in volledige gehoorzaamheid.

Hij voerde ook onderrichtingen in, driemaal per week: één op zaterdag en twee op zondag; en de hoofden der huizen mochten daarenboven naar eigen goeddunken onderricht geven op de twee dagen dat er gevast werd.

STICHTING KLOOSTER VOOR ZUSTERS

Pachomius had een zuster, Maria genaamd, die van haar jeugd af maagd was gebleven. Toen zij over hem hoorde vertellen, ging zij op weg naar het noorden, om hem te

GERONTIKON

Tabennêsi te bezoeken. Toen Pachomius op de hoogte gesteld werd van haar komst, stuurde hij de portier van het klooster tot haar met de boodschap: "Gij hebt gehoord, dat ik nog leef maar wees niet bedroefd dat gij mij niet te zien krijgt. Wilt ook gij echter deze heilige levenswandel aannemen, om de barmhartigheid van God te verkrijgen, onderzoek dan eerst uzelf nauwkeurig; en zo ja, dan zullen de broeders voor u een huis bouwen en kunt ge u daarin terugtrekken. En ongetwijfeld zal de Heer om uwentwille ook andere vrouwen aantrekken om er met u te leven. Zij zullen dankzij uw toedoen gered worden. Er is immers geen hoop voor de mens in deze wereld, tenzij hij het goede doet, vooraleer het lichaam te verlaten en gevoerd te worden naar de plaats waar hij geoordeeld wordt naar zijn werken." Toen zijn zuster dit hoorde, vloeiden haar de tranen uit de ogen en zij nam het voorstel aan. Zodra Pachomius zekerheid had, dat haar hart uitging naar een goed en rechtzinnig leven, stuurde hij terstond broeders, die voor haar in het dorp, niet ver van zijn eigen klooster, een huis optrokken. De woning had een kleine bidplaats. Na verloop van tijd hoorden velen van deze zuster vertellen, en zij kwamen om bij haar te leven. Zij pleegden moedig ascese met haar, die voortaan haar moeder was en een uitstekende geestelijke leidster tot aan haar dood.

Toen onze vader Pachomius bemerkte, dat het aantal dezer vrouwen al wat vermeerderde, stelde hij voor haar een vader aan, apa Petrus, een man met gezouten taal (vgl. Kol. 4,6), opdat hij er zich op zou toelagen, om haar dikwijls over de Schrift te onderhouden tot heil van haar zielen. Pachomius schreef ook de regels der broeders in een boek, en via Petrus gaf hij ze aan haar, opdat zij ze zouden aanleren. Indien een der broeders, die de volmaaktheid nog niet bereikt had, een bloedverwante onder de zusters had, en hij haar wilde bezoeken, dan zond Pachomius die broeder door opdracht van zijn huismeester naar de heilige ouderling apa Petrus. Op zijn beurt liet deze de moeder vragen, samen met de betrokken zuster en nog een derde, naar buiten te komen. Allen gingen dan met veel ingetogenheid bijeen zitten, totdat het bezoek beëindigd was. Dan stonden zij op, baden en trokken zich terug.

Als een van haar stierf, droegen de zusters haar naar de bidplaats en dan legde de moeder een lijkwade over haar heen. Vervolgens gaf de ouderling apa Petrus er bericht van aan onze vader Pachomius. Deze van zijn kant koos enige beproefde broeders uit en zond dezen met Petrus mee naar het klooster. Daar begaven zij zich naar de bidplaats^[4], maar bleven in het voorportaal staan waar zij met ingetogenheid psalmen zongen, terwijl de afgestorvene verder in gereedheid werd gebracht voor de begrafenis. Men plaatste vervolgens de dode op een wagen en bracht haar zo naar de berg. De maagdenzusters, met de moeder voorop, volgden de wagen, terwijl Petrus de stoet sloot. Nadat ze begraven was, werd er voor haar gebeden, en bedroefd keerden allen naar huis terug.

GERONTIKON

Toen haar vader, de heilige apa Petrus, gestorven was, gaf Pachomius de zusters een andere bekwame broeder, genaamd apa Titoewê, een man van karakter en fors van gestalte.

BEZOEK VAN AARTSBISSCHOP ATHANASIOS

Toen apa Athanasios tot aartsbisschop van Alexandrië was aangesteld, kwam hij naar het zuiden in Thêbais, met de bedoeling zijn tocht tot Syênê te vervolgen, om al zijn heilige Kerken aan te moedigen. Toen Pachomius hem zag komen, voorafgegaan door een stoet van bisschoppen, verzamelde hij ook de broeders en begeleidde hem een heel eind weegs. Zij zongen in de stoet, totdat zij hem in het klooster hadden binnengeleid, waar hij in de bidplaats en in de andere huizen^[5] (1) gebeden verrichtte. Apa Sarapion, bisschop van Nikentori, nam de hand van de aartsbisschop, kuste haar en sprak: "Ik bid uwe Heiligheid, dat zij Pachomius, de vader der monniken, tot priester zou wijden, opdat hij aan het hoofd geplaatst wordt van alle monniken van mijn bisdom; want hij is een man Gods. Ongelukkigerwijze weigert hij, mij daarin te gehoorzamen." Aanstands vluchtte Pachomius weg tussen de massa volk, om niet gevonden te worden. De aartsbisschop zette zich neer - ook de grote menigte die hem begeleidde ging zitten - en hij sprak hen toe. En tot Sarapion zeide hij: "De man over wie gij het hebt, namelijk apa Pachomius, is geen vreemde voor mij; sinds ik in Alexandrië ben en nog vóór mijn wijding, heb ik de faam van zijn geloof vernomen."

Toen stond hij op, bad en zei tot de zonen van Pachomius: "Groet uw vader van mij en zegt hem: 'Gij hebt u dus voor ons verstoep, om te ontvluchten datgene wat jaloersheid, tweedracht en nijd verwekt; gij hebt iets verkozen wat daarboven staat en dat in Christus altijd zal blijven, zodat de Heer ongetwijfeld aan uw verlangen zal voldoen. Omdat gij de ijdele en voorbijgaande grootheid ontvlucht hebt, wens ik u toe volgens uw verlangen, dat zij u nooit wordt opgelegd; ja, ik zal zelfs mijn handen onophoudelijk naar de Allerhoogste uitstrekken, opdat zoiets u niet overkome en dat u nooit, maar dan ook nooit ofte nimmer, een ambt wordt opgelegd. Nochtans, mocht God ons toestaan, nog eens bij u te komen, dat wij dan mogen verdienen, uw loffelijke Heiligheid te aanschouwen.'" Daarop verliet de aartsbisschop hen en vervolgde zijn tocht zuidwaarts, vergezeld van vele bisschoppen en tevens van een grote menigte met lampen, kaarsen en ontelbaar veel wierookvaten. Toen de aartsbisschop eenmaal weg was, kwam onze vader Pachomius weer uit zijn schuilplaats te voorschijn.

^[1] 'Petsjoosj'. Deze naam betekent eigenlijk volgens Lefort: 'de Ethiopiër' (etjooop, etsjoo-).

^[2] Lefort: 'Synaxe'.

GERONTIKON

De monniken waren verdeeld in stammen en huizen zoals het volk van Israël. In het eerste huis groepeerde Pachomius de kleine economen, belast met de zorg voor het eten. Boven de kleine economen was er de grote econoom die de zorg had voor alle tijdelijke goederen van het klooster, later als algemene econoom over de gehele congregatie. 'Een tweede', d.w.z. een tweede overste, assistent van de eerste. Hij wordt in de Pachomiaanse literatuur zonder meer aangeduid als 'tweede'.

THEODORUS KOMT NAAR TABENNÊSI

Een broeder kwam eens uit het noorden terug. De avond viel toen hij Tabennêsi bereikte, en hij moest gastvrijheid vragen in het klooster. Onze vader Pachomius gaf de broeders order om hem te onthalen met grote broederliefde. Toen de broeders hun maaltijd beëindigd hadden, richtte onze vader Pachomius het woord Gods tot hen en verklaarde de Schriften. De aangekomen broeder zat erbij en luisterde met al de anderen samen. Toen die broeder verder het zuiden in reizend teruggekeerd was in zijn eigen klooster in het bisdom Esneh, kwamen de broeders daar als naar gewoonte 's avonds bijeen. Te allen tijde immers hadden de broeders de gewoonte, na hun sober maaltijd bijeen te komen en elkaar mede te delen wat elkeen van de heilige Schriften wist. Ook die avond, toen allen gezeten waren, bracht elk de spreuk naar voren die hij geleerd had of uit de mond van anderen gehoord had. Nu was er onder hen een jonge man, Theodorus, zoon van een aanzienlijke familie, die vol aandacht luisterde naar wat er gezegd werd, maar die zelf absoluut niet sprak, maar een diepe stilte bewaarde. De broeder die van het noorden thuisgekomen was, vroeg op zijn beurt het woord en zei: "Sta me toe, broeders, u mede te delen de spreuk met haar verklaring die ik vernomen heb van een rechtschapen man. Op mijn terugreis naar het zuiden passeerde ik Tabennêsi, en ik kreeg er onderdak bij opa Pachomius. Tegen de avond zette deze zich neer en richtte tot de broeders om hem heen het woord van God. Hij sprak over de tabernakel en het Heilige der Heiligen (vgl. Heb. 9,2-5), en paste ze toe op de twee volkeren. De uitwendige tent duidt op het eerste volk; zijn cultus bestaat immers uit zichtbare offergaven en toonbroden. Het Heilige der Heiligen van zijn kant verbeeldt de roeping der heidenen, welke volgens het Evangelie (vgl. Mt. 28,19) de volheid der wet is. Alles wat zich daar - namelijk in de inwendige tent - bevindt, is vol glorie; immers, in plaats van dierlijke offers, is hier het reukaltaar; in plaats van de tafel der toonbroden staat hier de ark met het geestelijk brood, dat wil zeggen, de volkomenheid van de wet met alles wat daarin vervat ligt; in plaats van het licht der lamp zien we hier het verzoendeksel, de plaats waar God die een verterend vuur is (vgl. Deut. 4,24; Heb. 12,29), zich openbaart, te weten, het Woord Gods dat mens is geworden en ons vergiffenis heeft gebracht door zijn verschijning in het vlees. Het woord verzoendeksel betekent immers: plaats waar God onze zonden uitwist."

GERONTIKON

Toen de broeder deze spreuk en de uitleg ervan overgebracht had, besloot hij met te zeggen: "Ik geloof, dat God mij vele zonden zal vergeven om de gedachtenis aan deze rechtvaardige man, wiens naam ik u zoëven genoemd heb." Al de broeders drukten hun bewondering uit voor de grote wijsheid van onze vader Pachomius tot op het ogenblik dat eenieder vol blijdschap terugkeerde naar zijn woning. Ook de jonge Theodorus was naar zijn vertrek teruggekeerd, maar zijn hart brandde om hetgeen hij die avond gehoord had over onze vader Pachomius. Plotseling stond hij op en begaf hij zich naar de cel van die broeder, om hem te ondervragen over apa Pachomius. De broeder vertelde hem alles: hoe Pachomius iedereen ontving en allen vormde tot werken, aangenaam aan de Heer. Toen Theodorus deze dingen vernomen had over onze vader Pachomius, keerde hij dadelijk naar zijn cel terug, en hij bad de Heer onderveel tranen: "Heer, God van alle heiligen, mogen het uw wil wezen, dat ik deze volmaakte man, uw dienaar apa Pachomius kan ontmoeten." Zo bleef hij langdurig tot de Heer bidden.

Enige tijd later zond onze vader Pachomius apa Petsjoosj voor een boodschap bij de broeders naar het zuiden. Onderweg schikte de goddelijke Voorzienigheid het zo, dat apa Petsjoosj gastvrijheid ging vragen in het klooster waar de jonge Theodorus zich bevond. De broeder die de spreuk had gehoord, waarschuwde Theodorus dadelijk: "De voorname man die nu bij ons is aangekomen, behoort tot het klooster van apa Pachomius." Onmiddellijk vroeg Theodorus nu apa Petsjoosj hem mee te nemen op de boot, ten einde apa Pachomius te ontmoeten. Senior apa Petsjoosj ondervroeg eerst de broeders over Theodorus, en vernam, dat hij de zoon was van een aanzienlijke familie uit Esneh. Dat schrikte hem af en hij zei tot Theodorus: "Vanwege uw ouders kan ik u niet met mij laten scheep gaan." Theodorus hield echter bij zichzelf vast aan zijn besluit, en toen men de afvaart naar het noorden inzette, begon hij met de boot gelijk op te lopen en legde een grote afstand af in noordelijke richting. Vanuit de boot bemerkten enige broeders de jonge Theodorus en waarschuwden apa Petsjoosj: "Kijk, daar is de jonge man die u gezegd heeft, met u mee te willen varen naar het noorden. Sedert vanmorgen loopt hij gelijk met ons op." Apa Petsjoosj deed nu terstond de boot aanleggen en liet Theodorus scheep gaan. Zodra zij in het noorden waren aangekomen, meldde apa Petsjoosj onze vader Pachomius de komst van broeder Theodorus. Deze omhelsde vader Pachomius, kuste hem handen en voeten en drukte eveneens met veel genegenheid een kus op de poort van het klooster. Hij wendde zich daarna af en begon te wenen: "Heer, mijn God, gezegend zijt Gij, omdat Gij mijn smeken verhoord hebt." Pachomius die hem zag wenen zei tot hem: "Ween niet, mijn zoon, want ik ben een dienaar van uw Vader." En met het woord 'uw Vader' bedoelde hij God.

Later liet hij hem opnemen in het klooster. Eenmaal ingetreden, zag Theodorus, hoe rechtschapen de broeders leefden; hij volgde al hun goede werken en deugden na en

GERONTIKON

spande zich in om drie dingen in zichzelf te bewaren: de zuiverheid van het hart, een beheerste en vriendelijke taal en ongeveinsde [\[1\]](#) gehoorzaamheid tot de dood.

JEUGD VAN THEODORUS

Nu moeten wij evenwel tot glorie van God het leven van Theodorus vanaf zijn kinderjaren gaan vertellen. Theodorus was de zoon van een aanzienlijke familie en werd zeer bemind door zijn moeder. Op achtjarige leeftijd werd hij op school gedaan om er te leren schrijven, en kwam tot hoge wijsheid. Op twaalfjarige leeftijd pleegde hij grote verstervingen en at nog slechts wat de monniken gewoon zijn te gebruiken. Hij vastte iedere dag tot aan de avond en soms rekte hij zijn vasten tot de volgende dag. Eens toen hij, op het feest van de Verschijning des Heren, de elfde van de maand Towi [\[2\]](#), van school thuiskwam en zijn familie volop aan het feesten zag, kreeg hij sterk het gevoel: "Als je je overgeeft aan al deze spijsen en wijnen, zul je het eeuwig leven bij God niet zien." Toen trok hij zich terug in een stil vertrek van het huis, wierp zich op de grond en bad al wenend: "Mijn Heer Jezus Christus, Gij alleen weet, dat ik niets wens van wat in deze wereld is, maar dat ik U alleen en uw overvloedige barmhartigheid liefheb." Toen zijn moeder vernam, dat hij van school was thuisgekomen, en ze hem toch niet zag, stond ze onmiddellijk op om hem te zoeken; zij vond hem op die eenzame plaats in gebed.

Toen ze hem aankeek, zag ze dat zijn ogen vol tranen stonden. Ze vroeg hem dan: "Wie heeft je verdriet gedaan? Dan zal ik hem een geduchte straf toedienen. Maar sta nu op, dan gaan we eten, want het is feest vandaag, en sedert vanmorgen wachten wij al op je, ik, je broers en al de onzen." Hij antwoordde echter: "Gaaf u alleen maar eten, ik zal dit nu niet doen." Toen de anderen weg waren, ging hij tot de morgen door met bidden zonder te eten of te drinken. In de ochtend verliet hij zijn ouderlijk huis en vaderstad en trok weg naar een klooster in het bisdom Esneh. Daar leefde hij als kluizenaar bij oude, godvruchtige monniken. Hij was toen veertien jaar oud. Hij bleef daar wonen en gedroeg zich zeer nederig. Nadat hij er zes jaar geleefd had, gebeurde het dan door de schikking der Voorzienigheid, dat de ouderling apa Petsjoosj, zoals we gezegd hebben, naar het zuiden kwam voor aangelegenheden van de broeders, en dat Theodorus hem vergezelde naar onze vader Pachomius: de Heer vergeet niet (vgl. Ps. 76/h77, 10) wie Hem met hart en ziel zoeken. (vgl. Ps. 118/h119,2.10) Hij was toen twintig jaar.

EERSTE KLOOSTERJAREN VAN THEODORUS

Toen hij bij onze vader Pachomius aankwam, ontving deze hem met grote vreugde; hij zag immers zijn liefde tot God. Eenmaal opgenomen in het klooster, gaf hij zich over aan ascese, vasten en waken, om niet ten achter te blijven bij de andere broeders. Hij legde zich erop toe, zich een grote minzaamheid eigen te maken, en zo gebeurde het dat hij,

GERONTIKON

ofschoon nog jong, de trooster werd van velen. Door zijn troostende woorden richtte hij elkeen die gevallen was weer op, zoals er geschreven staat: "De Geest waait waar Hij wil." (Joh. 3,8) Toen onze vader Pachomius hem steeds grotere vorderingen zag maken, prentte hij deze gedachte in zijn geest: binnen enige tijd zullen hem van Godswege vele zielen toevertrouwd worden, want de Heer weet altijd de zijnen te vinden.

Onze vader Theodorus maakte inderdaad bewonderenswaardige vorderingen in alle opzichten en leidde dit leven heel moedig. Hij trok ook veel profijt uit de onderrichtingen die hij vernam uit de mond van onze vader Pachomius, naar wiens voorbeeld hij zich gedroeg in alles. De broeders zagen hem opgroeien als Samuel en zij bemerkten, hoe hij de sympathie genoot van allen; en zo begonnen zij zijn voorbeeld na te volgen. Onze vader Pachomius gaf hun de raad: "Wendt u tot Theodorus, om door hem getroost te worden in uw kwellingen en beproevingen." Ze gingen hem opzoeken, zo zelfs dat ze hem de trooster der broeders noemden. Door zijn zachte woorden bracht hij elkeen weer tot rust. Heel dikwijls bad hij met verschillenden van hen totdat de Heer een einde gemaakt had aan hun kwellingen.

Hij was nog geen zes maanden in het klooster, toen hij met overvloedige tranen bij Pachomius belandde.

Deze vroeg hem: "Waarom weent ge?" Reeds vele malen immers had hij er zich over verwonderd bij hem, toch nog maar een beginneling, die geneigdheid tot wenen te zien. Theodorus antwoordde: "O mijn vader, ik wens, dat u mij zegt, dat ik God zal zien; zo niet, welk nut heeft het voor mij, ter wereld te zijn gekomen?" Onze vader Pachomius zei: "Wenst gij Hem te zien hier in deze wereld ofwel in de toekomstige?" Theodorus gaf ten antwoord: "Ik wens Hem te zien in de wereld der eeuwigheid." Onze vader Pachomius zei toen: "Haast u dan de vrucht voort te brengen, die beschreven is in het Evangelie, namelijk: 'Zalig zij die zuiver zijn van hart, want zij zullen God zien.' (Mt. 5,8) En als een slechte gedachte in u opkomt - het moge zijn van haat of boosaardigheid, afgunst, naijver of minachting voor een broeder ofwel ijdele menselijke glorie -, denk dan aanstonds aan die woorden terug en zeg: Als ik aan een van die dingen toegeef, zal ik God niet zien." Sinds Theodorus deze woorden uit de mond van onze vader Pachomius vernomen had, deed hij zijn uiterste best, om in alle nederigheid en reinheid te leven, opdat de Heer zijn wens in vervulling zou laten gaan, Hem te zien in de onveranderlijke wereld.

Het volgende gebeurde in zijn eerste jaar. Theodorus zat in zijn cel koorden te vlechten en reciteerde daarbij enige van de door hem van buiten geleerde schriftteksten. Telkens als zijn hart het hem ingaf, stond hij op om te bidden. Terwijl hij neerzat en reciteerde, werd zijn cel plotseling verlicht. Hij verschrok. Twee engelen in de gestalte van mannen verschenen hem in een grote lichtkrans. Ontsteld liep hij naar buiten het terras op. Hij

GERONTIKON

had immers nog nooit een visioen gezien. De engelen volgden hem naar het terras en namen de angst van hem weg. De grootste van de twee sprak: "Steek uw hand uit, Theodorus." Hij strekte zijn hand uit zoals men doet voor het ontvangen van de Eucharistie, en de engel legde een hele bos sleutels in zijn handen. Hij nam de ontvangen sleutels in zijn rechterhand. Terwijl hij vol bewondering over deze gebeurtenis nadacht, keek hij plotseling op naar de engelen, maar dezen waren weg; en opnieuw zijn handen bekijkend zag hij ook geen enkele sleutel meer. Over deze openbaring durfde hij niet spreken met onze vader Pachomius, want hij had deze vaak horen getuigen: "In het geheim zijn mij sleutels overhandigd." En hij zei bij zichzelf: "Wie ben ik, zondaar, dat ik mij gelijk zou stellen met deze man Gods? Voor mij is het veeleer zaak alle dagen van mijn leven in nederigheid te slijten, daar wij weten dat dit de wil van God is."

Gedurende de vasten ging hij naar onze vader Pachomius met deze vraag: "De Goede Week telt zes dagen, waarop ons vergiffenis en heil zijn geworden; zouden wij dus niet als aanvulling bij de twee laatste ook de eerste vier dagen moeten vasten?" Pachomius antwoordde: "De regel van de Kerk zegt, dat wij alleen deze twee dagen achtereen zouden vasten, ten einde de nodige kracht te behouden, om te doen wat ons bevolen is zonder in onmacht te vallen, te weten: ononderbroken gebed (vgl. 1 Tess. 5,17), nachtwaken (vgl. Mt. 26,41), het reciteren van de wet des Heren (vgl. Ps. 118/h119,13) en tenslotte ons handwerk, waarover de Schrift verordeningen voor ons behelst en dat ons in staat moet stellen de hand uit te steken naar de noodlijdenden. (vgl. Spr. 31,20) Zij die eerstgenoemde praktijken onderhouden, zoals ook zij die zich in de eenzaamheid afzonderen, zijn vrij van menselijke lasten die hen zouden hinderen. Maar dikwijls stelt men vast, dat zij zich door anderen laten eren en dienen, dat ze hovaardig zijn en kleingeestig of verwaand en op zoek zijn naar menselijke roem."

(Bo § 36) Op een andere dag begaf Theodorus zich naar onze vader Pachomius en vroeg hem: "Wat moet ik doen met de pijn die ik in mijn hoofd voel?" Onze vader Pachomius antwoordde hem: "Iemand die echt trouw is, wacht tien jaar vooraleer hij iemand spreekt over de kwaal die zijn lichaam plaagt, tenzij het een ziekte is die iedereen zien kan en die men dus niet kan verbergen." Toen hij deze woorden van Pachomius gehoord had, nam hij het besluit om dankbaar, wat dan ook, te lijden uit liefde tot het kruis.

Na enige tijd kreeg de moeder van Theodorus voor onze vader Pachomius een brief mee van de bisschop van Esneh, waarin deze hem vroeg, Theodorus toe te staan, dat hij buiten het klooster zijn moeder kon ontmoeten. Zij had immers horen zeggen, dat die broeders hun familie nooit meer terugzagen. Toen zij dan, vergezeld van zijn jongere broer Pafnoeti, naar het noorden was getrokken en bij het klooster aankwam, liet zij de brief door de broeder portier aan onze vader Pachomius overbrengen. Toen hij die

GERONTIKON

gelezen had, riep hij Theodorus bij zich en zei hem. "Natuurlijk gaat ge buiten het klooster uw moeder en uw broer ontmoeten, om haar dat genoeg te verschaffen, te meer nu onze vader de bisschop schriftelijk om dit bezoek heeft gevraagd." Theodorus antwoordde: "Zou ik voor de Heer niet in gebreke blijven en zijn bevel uit het Evangelie niet overtreden, als ik het klooster uitga om haar te ontmoeten? Als dit niet zo is, dan zal ik gaan; maar als het wel een zwakheid zou zijn van mijnentwege, dan zal ik om Gods wil niet naar haar toegaan. Zelfs als het nodig zou zijn haar te doden, zou ik haar niet sparen, juist als eertijds de zonen van Levi deden op bevel van de Heer, door Mozes overgebracht. Dat het mij niet overkome tegen Hem die mij geschapen heeft te zondigen uit liefde voor mijn ouders naar het vlees." Onze vader Pachomius antwoordde daarop: "Als ge zelf wenst het bevel van het Evangelie na te leven, zou ik u dan dat bevel soms doen overtreden? Nooit zal ik u daartoe aanzetten. Maar toen ik ervan op de hoogte gesteld werd, dat uw moeder voor het klooster stond te wenen, vreesde ik, dat het u ter ore zou komen en dat uw hart er bedroefd van zou worden. Wat mij betreft, mijn vaste wens is, dat gij moedig al de wetten van ons leven nakomt. Bovendien, als de bisschop die ons schreef, hoort, dat gij uw moeder niet hebt ontvangen, zal hij niet rouwen daarover, maar zich integendeel verheugen over uw ideaal; want de bisschoppen zijn onze vaders die ons moeten onderrichten volgens de heilige Schriften." Daarop gaf onze vader Pachomius bevel de bezoekers volgens hun rang op een aparte plaats te ontvangen en goed voor hen te zorgen.

Nadat de gasten drie dagen in voornoemd verblijf vertoefd hadden, stelde men de moeder ervan op de hoogte, dat haar zoon niet bij haar zou komen. Toen begon ze overvloedige tranen te storten. De bedienaren der Kerk zagen haar groot verdriet en vroegen aan de broeders: "Waarom schreit die oude vrouw zo?" De broeders legden uit, dat haar zoon Theodorus niet kwam en zij hem niet zou zien, zoals zij gehoopt had. Nu waarschuwden de geestelijken haar, dat Theodorus in de ochtend naar buiten moest komen om ergens te gaan werken. Zij brachten de vrouw dus op het terras van een huis in de buurt. Daar bleef ze nu geduldig wachten dat hij naar buiten zou komen en zij hem zien kon.

De broer van Theodorus liep hem achterna met tranen in de ogen en zei hem: "Ik wil bij je blijven en zelf ook monnik worden." Hij was jonger dan Theodorus. Na enige tijd werd hij moe van het lopen en nog steeds weende hij; maar Theodorus bleef doorlopen in plaats van even stil te staan om hem een woord te zeggen. Hij behandelde hem niet als zijn broer. Toen men aan onze vader Pachomius berichtte, hoe bars Theodorus zich had gedragen tegenover zijn broer, riep hij Theodorus bij zich en sprak tot hem onder vier ogen: "Theodorus, weet ge dan nog niet, dat men voor beginnelingen inschikkelijk moet zijn, juist als voor een pas geplante boom? Men wijdt daar immers speciale zorg aan en begiet hem totdat hij wortel heeft geschoten. Zo gaat het ook met de

GERONTIKON

beginnelingen." Hij beval nu Pafnoeti in het klooster op te nemen en deze werd monnik. En hij leefde zeer deugdzaam zoals al de broeders.

Hun moeder keerde naar huis terug, diep bedroefd omwille van haar zonen. Niet alleen toch was Theodorus haar niet komen groeten, maar haar jongste was nu ook monnik geworden en had zich bij zijn oudere broer gevoegd.

WONDEREN EN GENEZINGEN VAN PACHOMIUS

Eens gebeurde het, dat men niet genoeg tarwe meer had om zich te voeden. De broeders waren zeer terneergeslagen om hun armoede. Onze vader Pachomius sprak hun moed in: "Ik geloof niet, dat onze Heer Jezus Christus ons zal verlaten. Zie, ik geef u twee mooie matten die iemand, toen hij bij de broeders op bezoek kwam, ons gebracht heeft. We zullen die van de hand doen en verkopen voor wat zij waard zijn, in afwachting dat de Heer ons het nodige bezorgt." Onze vader Pachomius bracht de hele nacht door met bidden om Gods hulp te vragen, en overwoog toen de stand van zaken. Maar door toedoen van de goddelijke Voorzienigheid en haar grote liefde voor de mensen, kwam in de vroege morgen een raadsheer op de kloosterpoort kloppen. De poortbewaker deed open en bevond zich tegenover een man die zei: "Zeg aan onze vader dat hier een weinig tarwe is die ik beloofd had voor degenen die in de mijnen werken, om zo de zaligheid mijner ziel en die van heel mijn familie te bevorderen. Nu werd ik in een droom gewaarschuwd, dat gij tarwe nodig hebt; laat die van mijn boot halen en blijft u mijner gedenken." De portier bracht de boodschap aan onze vader over, die er zeer verwonderd over was. Hij stond op en ging naar de raadsheer aan de poort om hem te zeggen: "Inderdaad, wij hebben tarwe nodig; maar geef ons uitstel van betaling in afwachting dat God ons de tegenwaarde schenkt om u deze ter hand te stellen." Daarop antwoordde de man: "Ik bracht het graan niet om het te verkopen, maar voor de zaligheid van mijn ziel en ook omdat gij Godsmannen zijt." Onze vader loste toen samen met de broeders die hem vergezelden de tarwe; vervolgens bood hij de raadsheer enige verfrissing aan, namelijk wat lapsana^[3], groente en brood. Met groot geloof in God nam hij het aan, kreeg de zegen van onze vader en vertrok vol blijdschap. Toen nam vader Pachomius plaats temidden van de broeders en richtte tot hen het woord van God. De broeders bewonderden de wijze waarop God hun zo vlug de tarwe die ze nodig hadden bezorgd had omwille van zijn dienaar apa Pachomius.

Na de tijd der martelaren leefde er een belijder, apa Dionysius genaamd, priester te Nitentori. Hij was godvrezend en in God bevriend met onze vader Pachomius. Die priester had gehoord, dat Pachomius aan monniken van elders die rondtrokken om de broeders te bezoeken, niet meer toestond zoals vroeger het klooster binnen te komen. Hij liet hen voortaan opnemen in een afzonderlijk gastenverblijf. Apa Dionysius was hierover zeer bedroefd. Hij trok daarom naar Tabennêsi om hem terecht te wijzen. Toen

GERONTIKON

hij zijn mening aan de man Gods uiteengezet had, antwoordde deze: "Denk nu niet, apa Dionysius, dat het mijn bedoeling is, iemand, wie dan ook, te bedroeven en nog veel minder de Heer zelf, die met zijn heilige mond deze woorden sprak: 'Wat gij zult gedaan hebben aan een van deze kleine broeders die in Mij geloven, hebt gij aan Mij gedaan.' (Mt. 25,40) Maar gij weet zelf ook, dat er in de congregatie allerlei soort mensen leven: ouderen, jongeren, pas-bekeerden. Daarom heb ik bepaald, dat zij die ons bezoeken, wel toegelaten worden tot de kerk op het uur van het gebed, en dat zij daarna naar een afzonderlijk vertrek gebracht worden voor de maaltijd. Ik heb ook bepaald, dat vermeden moet worden, dat zij in het klooster gaan rondlopen, omdat zij er sommige beginnelingen zouden zien aan wie zij zich kunnen ergeren. Daarom heb ik deze maatregel getroffen. De aartsvader Abraham heeft de Heer en die met Hem waren ook afzonderlijk bediend, bij de boom, en niet in de tent." (vgl. Gen. 18,8) Toen apa Dionysius dit antwoord gekregen had, was hij voldaan over de manier waarop Pachomius zijn handelwijze had uiteengezet.

De vrouw van een raadsheer uit Nitentori leed sedert lange tijd aan vloeïngen. Zodra zij vernomen had, dat apa Dionysius zich op weg begaf naar de man Gods Pachomius, ging ze naar hem toe en deed hem het volgende verzoek: "Ik weet, dat de man Gods, apa Pachomius, uw vriend is. Ik had dus graag, dat ge mij met u meeneemt naar hem toe, zodat ik hem kan ontmoeten. Ik vertrouw er namelijk op, dat ik, als ik hem alleen maar zie, door de Heer genezen zal worden." De priester stemde toe, want hij kende de kwellings die haar drukte. Zij schepte dus met hem in en samen kwamen zij in het noorden bij onze vader apa Pachomius. Apa Dionysius trad het klooster binnen en, nadat hij gesproken had over de monniken die afzijdig gehouden werden, vroeg hij: "Ik had graag, dat ge nu met me meegaat naar het poortgebouw voor een belangrijke aangelegenheid die ons beiden aangaat." Onze vader stond op en volgde hem tot buiten de deur van het klooster; ze zetten zich neer en spraken met elkaar. Nu naderde de vrouw vader Pachomius van achteren, en nauwelijks had ze hem en zijn kleed aangeraakt, of zij was genezen, dankzij haar groot geloof. De man Gods, apa Pachomius, was doodsbedroefd om dit voorval, want te allen tijde vluchtte hij de eer der mensen.

Ongeveer twee mijlen ten zuiden van Tabennêsi lag een klein klooster. De vader van dit klooster was zeer bevriend met onze vader Pachomius, en kwam dikwijls met hem spreken. De woorden van God die hij uit diens mond vernam, bracht hij aan zijn eigen monniken over, opdat ook zij Gods geboden zouden vrezen. Eens nu vroeg een broeder van zijn klooster om hem een zekere post toe te vertrouwen; maar de vader antwoordde: "Onze vader Pachomius heeft mij dat verboden, omdat gij dat nog niet waardig zijt." De broeder werd kwaad en drong de vader met hem mee te gaan, zeggend: "Kom, laat ons dan naar hem toegaan en dat hij mij dat bewijst." Verbaasd en bedroefd volgde de vader hem, zich afvragend wat er zou gaan gebeuren. Met z'n drieën kwamen ze te Tabennêsi

GERONTIKON

aan bij onze vader, die toen stond te bouwen aan de muur van het klooster. Dichterbij gekomen riep de broeder vol gramschap onze vader Pachomius toe: "Kom naar beneden en overtuig mij van mijn zonde, Pachomius, gij leugenaar." In zijn lankmoedigheid gaf de man Gods geen enkel antwoord. De ander ging voort: "Wie heeft u zo doen liegen? Wat beroemt gij u erop, zo goed te zien, terwijl uw ogen geheel dicht zijn!" (vgl. Mt. 6,23) De man Gods, apa Pachomius, doorzag dat dit alles een list van de duivel was, die in de broeder werkte. Met veel inschikkelijkheid zei hij toen: "Vergeef het mij, ik heb gezondigd. Maar zondigt gij nooit?" En aanstonds kwam de hevige gramschap tot bedaren.

Daarop nam onze vader Pachomius de vader van dat klooster apart en vroeg hem: "Wat is er gebeurd met die broeder?" Hij antwoordde: "Vergeef mij, edele Vader; zo is het gegaan: hij vroeg mij iets dat hij niet verdient; maar omdat ik inzag dat hij naar mij niet zou luisteren, heb ik uw naam gebruikt, in de hoop dat hij zich zou gewonnen geven. Ik weet immers, dat voor u niets verborgen is. Maar nu heeft hij bij al zijn gebreken ook nog deze schanddaad gevoegd." Toen antwoordde onze vader Pachomius: "Luister naar mij en geef hem toch die post, om door dat middel zijn ziel te onttrekken aan de vijand. Met goed te zijn voor een slecht mens, komt hij tot goede gevoelens. De liefde Gods bestaat erin dat men elkaar verdraagt." (vgl. Ef. 4,2) Zij die deze uitspraak van onze heilige vader apa Pachomius gehoord hadden, waren zeer opgebeurd en loofden God, toen zij teruggingen.

Toen zij weer in het klooster waren, gaf de vader van het klooster aan de bewuste broeder de begeerde post, zoals onze vader apa Pachomius het had voorgesteld. Enkele dagen nadien kwam de broeder tot inkeer; hij ging terug naar onze vader Pachomius en kuste hem handen en voeten en zei: "Waarlijk, man Gods, gij overtreft verre al wat we dagelijks over u horen. Immers, indien gij me niet zoveel lankmoedigheid had getoond, toen ik, zondaar, u zo beledigde, zou een enkel hard woord van u - de Heer weet het - genoeg geweest zijn, om mij ertoe te brengen het monnikenleven op te geven en in de wereld terug te keren. Gezegend zijt gij, man Gods, want het is om uw zachtmoedige welwillendheid, mijn Heer Vader, dat de Heer mij het leven heeft geschonken."

Eens bracht een man zijn dochter bij onze vader apa Pachomius; zij leed aan duivelse bezetenheid en hij wenste, dat Pachomius haar genas. De broeder portier stelde onze vader van zijn komst op de hoogte en deze antwoordde: "Zend mij een kleed van haar dat zij sinds het gewassen werd nog niet gedragen heeft." De man zond hem dus een geheel schoon kleed. Toen onze vader het kleed bekeken had, zond hij het naar haar vader terug met de woorden: "Het kleed is wel van haar, maar zij heeft zelf de zuiverheid der monialen niet bewaard. Laat zij nu beloven, zich in het vervolg beter in acht te nemen; wij geloven, dat de Heer haar rust zal schenken." Toen de vader deze

GERONTIKON

dingen vernam, was hij zeer onder de indruk, en hij begon haar uit te vragen. Zij bekende wat ze gedaan had en beloofde zich in acht te nemen en heel haar leven niet meer te zondigen. Onze vader sprak nu een gebed over wat olie en liet haar die overhandigen. Zodra zij zich gelovig met die olie gezalfd had, was ze genezen in de naam van de Heer.

Nog een ander bracht zijn zoon, bezeten door een ontevreden geest, bij onze vader Pachomius. Hij vroeg deze voor hem te bidden en hem te genezen. Bij zijn terugkomst in het klooster gaf onze vader Pachomius de broeder portier de opdracht: "Ga een brood van de broeders halen, geef het aan de vader van de zieke en zeg hem, dat hij van dat brood aan zijn zoon geeft, vertrouwend op de Heer, die hem zal genezen." De vader nam het brood aan en kuste het driemaal. Toen zijn zoon honger kreeg, nam hij wat van het brood der broeders, deed het bij ander brood en zette beide voor aan zijn zoon. Toen deze zich evenwel had neergezet om te gaan eten, nam hij alleen van het ene brood, maar het brood van de broeders raakte hij niet aan. Nu nam de vader dadels en kaas en deed er kleine stukjes van het toegezonden brood in.

Wederom at de zieke de kaas en de dadels, maar verwijderde de stukjes brood. Daarop liet de vader zijn zoon twee dagen zonder eten of drinken, totdat hij uitgeput raakte. Nu bakte de vader voor hem van dat brood een oliekoek. Toen hij die zijn zoon opdiende, at deze ervan als iemand die helemaal gezond is. De vader zond daarna olie naar onze vader Pachomius om er een gebed over te zeggen. Toen de zieke te bed lag, wreef zijn vader hem met die olie in, in de naam van de Heer Jezus, en terstond was hij genezen. Zo keerde hij vredig naar huis terug, vol dankbaarheid jegens God en voor de gebeden van onze vader Pachomius, de man Gods.

De Heer deed nog een menigte andere genezingen door Pachomius' tussenkomst. Als het echter nog wel gebeurde, dat de Heer zijn gebed om genezing niet verhoorde, werd hij daar niet bedroefd om, - zijn gebed was integendeel altijd: "Heer, dat uw wil geschiede." (vgl. Mt. 6,10; 26,42)

Op zekere dag zat hij de broeders te onderrichten en sprak: "Denkt niet, dat lichamelijke genezingen de echte genezingen zijn. De ware genezingen zijn de geestelijke genezingen van de ziel. Bij voorbeeld, een man die vandaag, verblind van geest, afgoden dient, en later op de weg des Heren gevoerd wordt, zodat hij goed ziet en Degene die hem geschapen heeft erkent, is dat geen genezing en geen blijvende staat van gezondheid tegenover de Heer, én voor zijn ziel én voor zijn lichaam? En als een ander door de leugen met stomheid geslagen is en de waarheid niet belijdt, maar men hem de ogen opent en hij voortaan rechtvaardig leeft, is dat geen genezing? En wanneer aan een ander wiens handen verminkt zijn, doordat hij Gods bevelen in de wind slaat, de ogen geopend worden en hij het goede doet, is ook dat geen genezing? En indien aan weer

GERONTIKON

een andere, die losbandig en hovaardig is, de weg getoond wordt en hij tot het goede terugkeert, is dat geen grote genezing?"

ZIEKTE VAN PACHOMIUS

Het gebeurde eens, dat onze vader Pachomius ergens met de broeders de rietoogst deed, terwijl Theodorus van zijn kant voor de broeders klaarmaakte wat ze nodig hadden. Op een avond kwam Pachomius eindelijk naar huis, en tot het uiterste vermoeid, legde hij zich neer op een mat. Theodorus kwam met een goede haren deken en bedekte hem hiermee. Onze vader Pachomius zei hem echter: "Neem die deken weer weg en bedek mij met een mat zoals al de broeders, in afwachting dat de Heer mij verlichting schenkt." Theodorus deed zoals hem gezegd werd. Nu nam hij een handvol dadels en bood ze hem aan: "Misschien kunt ge er wat van eten, mijn Vader, want gij hebt nog altijd niets gebruikt." Hij nam de dadels niet aan, maar diep bedroefd sprak hij: "Gaan wij nu profiteren van het feit, dat wij belast zijn met de zorg voor de arbeid en voor wat de broeders nodig hebben? Waar blijft nu de vreze des Heren! Zijt ge dan de cellen van de broeders al langs gegaan, om te zien, of er soms een ziek is? Denk niet dat hetgeen gij mij voorstelde een kleinigheid was; God is de rechter die alles onderzoekt." (vgl. Ps. 49/h50,6; 74/h75,8) Pachomius bleef ziek te bed; twee dagen bracht hij door zonder te eten. Wel stond hij met tussenpozen op, om te bidden, gedreven door zijn vurig hart en zijn liefde tot God. De derde dag bekwam hij van zijn ongesteldheid; hij stond op, kwam naar buiten en at samen met de broeders.

Een andere keer was hij zo ziek, dat hij zich in stervensgevaar bevond, tengevolge van zijn buitensporige ascese. Men bracht hem over naar het vertrek waar de zieke broeders verbleven, met de bedoeling hem wat groente te laten eten. Er lag daar ook een broeder, die al zo lang ziek was, dat zijn lichaam nog maar een geraamte was. Die broeder vroeg aan zijn verplegers, hem wat vlees te eten te geven. Maar dezen wilden het hem niet geven, zeggende: "Zo iets is niet de gewoonte bij ons." Toen de zieke zag, dat ze hem geen vlees gaven, zei hij tot de broeders: "Neemt mij op en draagt mij naar onze vader." Toen zij hem bij onze vader gebracht hadden en deze hem zag, was hij verbijsterd te zien hoezeer zijn vlees was weggeteerd. Hij bleef perplex naar hem kijken. Op dat ogenblik bracht men hem zijn groente. Hij zuchtte diep en zei: "Gij maakt onderscheid tussen de mensen; waar is de vrees voor God? Gij zult uw naaste beminnen als uzelf. (Mt. 19,19) Ziet ge dan niet, dat deze broeder als een lijk is geworden? Waarom geeft ge hem niet wat hij vraagt? De Heer weet, dat ik eten noch drinken zal, als gij deze broeder niet geeft wat hij gevraagd heeft. Neen, er is geen verschil tussen zieke en zieke: is alles niet rein voor hen die zelf rein zijn?" (vgl. Tit. 1,15) Hij zei dit met tranen in de ogen en vervolgde: "Bij het leven van de Heer: was ik in het klooster geweest op de dag dat deze

GERONTIKON

broeder vroeg wat hij wenste, ik zou hem met zulk een ziekte niet aan zijn lot hebben overgelaten."

Toen de broeders deze woorden uit de mond van onze vader Pachomius hoorden, stuurden ze vlug iemand om een klein geitje te kopen. Dit bereidden ze met zorg en brachten het toen naar de broeder die ervan at. Daarna brachten ze de gekookte portie groente aan onze vader Pachomius die, met dank in het hart, ervan at even goed als welke andere broeder ook van het klooster.

KLOOSTERSTICHTINGEN

De broeders waren talrijk geworden in het klooster van Tabennêsi, zodat Pachomius vaststelde, dat er gebrek aan plaats voor hen was. Hij begon de Heer te bidden. Door een openbaring werd hij ingelicht: "Sta op, vertrek noordwaarts naar het verlaten dorp Pwoow genaamd, en bouw u daar een klooster. Het zal een fundament voor u worden en bekendheid verwerven in de eeuwen der eeuwen." Onze vader Pachomius ging onmiddellijk met enige broeders naar het dorp stroomafwaarts. Hij bleef daar enkele dagen totdat het klooster een muur had. Later bouwde hij er een kleine zaal voor de gebedsvieringen^[4], met toestemming van de bisschop van Diospolis. Hij bouwde er ook de huizen en stelde in elk huis een overste aan, telkens met een tweede, volgens de regels die in het eerste klooster golden. Hij zelf bleef dag en nacht waken over de twee kloosters als dienaar van de goede Herder.

Nadien stuurde een oude apa, Ewoneh geheten, vader van het klooster van Sjeneset, die de faam van vader Pachomius vernomen had, een boodschap tot hem met het verzoek: "Ik wens, dat mijn klooster onder de zeggingskracht komt van de congregatie welke God u gegeven heeft, en dat gij bij ons de regels invoert, die de hemel voor u heeft bepaald." Onze vader ging met enige broeders daarheen. Hij richtte er de huizen in en stelde er huismeesters aan met hun tweeden, zoals dat in de andere kloosters ook geregeld is. Hij zelf bleef hen leiden en kwam dikwijls op bezoek om hen aan te moedigen in de wetten van de Heer en in de werken der heiligen.

Enige tijd later werd onze vader Pachomius uitgenodigd door een beroemd monnik, bejaard en sterk, apa Jonas genaamd, vader van het klooster dat men het klooster van Temoesjons noemt. Onze vader nam drie broeders met zich mee en ging naar hem toe.

Toen hij bij hem was aangekomen en hij hem omhelsd had, zei Jonas tot hem: "Aangezien God door uw bemiddeling in onze dagen dit voortreffelijk aroma heeft gewekt, heb ik het verlangen ook deelgenoot te worden aan deze heerlijke geur." Onze vader antwoordde: "Dat is goed." Toen richtte hij dat klooster helemaal in volgens de reglementen der andere kloosters. Heel vaak ging hij ook daarna nog naar hen toe om

GERONTIKON

hen te bezoeken, zo dikwijls ze hem nodig hadden voor een of andere zaak, hetzij materiële hetzij geestelijke.

Ook nog een ander klooster kon hij aan de congregatie toevoegen, namelijk dat van Pmampesterposen^[5], waar hij zelf verblijf gehouden had toen hij nog wereldling was. Hij plaatste hun zaken onder de zeggingsmacht der congregatie; zij van hun kant bleven de dadelpalmen verzorgen die daar stonden.

Weer iets later werd hem in een visioen de opdracht gegeven: "Ge moet ook nog te Tekasjmien een klooster inrichten, om er voor Mij een volk samen te brengen." Onmiddellijk stond hij op, nam de broeders mee en ging naar de aangewezen plaats. Samen met de broeders bouwde hij het klooster en de kerk. Toen benoemde hij de huisoversten met hun tweeden, en zorgde, dat alles voorhanden was wat voor het klooster en zijn monniken nodig was, alles in overeenstemming met de reglementen der andere kloosters. Als vader plaatste hij aan hun hoofd een groot en robuust man, apa Pessa genaamd, om hen te leiden. Dit klooster heet Tsee. Zelf ging onze vader Pachomius nog vaak naar hen toe, om hen te bezoeken, en hij bleef waakzaam voor hen zorgen, oog hebbend voor alwat ze nodig hadden.

Toen een voornaam en vroom raadsheer, bewoner van de stad Koos^[6] in het zuiden, Pachomius' faam vernam, liet hij onmiddellijk een der boten die hem toebehoorden, komen, laadde die met koren en zond haar toe aan onze vader. Hij schreef hem ook een brief van de volgende inhoud: "Aangezien ik de faam van uw heiligheid heb vernomen en weet, hoe ge noord- en zuidwaarts trekt naar de andere kloosters, om uw zonen-in-God te gaan bezoeken, heb ik, Heer en Vader, dit bootje aan uw heiligheid toegezonden, opdat ge de lading ervan in bezit zoudt nemen om haar te benutten voor de broeders. Wat de boot zelf betreft, deze blijve voor altijd tot uw beschikking. Dit alles opdat u voor mij zoudt bidden en ik bij de Koning des hemels erbarming verkrijge. In feite evenwel ben niet ik het die u dit geschenk doe, maar Degene wiens dienaars u bent, u en uw vermaard convent."

Enige tijd later zond een rechtgelovig bisschop, asceet van de stad Sjmien, Arius geheten, aan onze vader de volgende boodschap: "Ik verzoek u op weg te gaan en naar mij toe te komen, om in onze plaats een klooster in te richten, opdat 's Heren zegen, dankzij u, over onze streek neerdale." Pachomius nam terstond de broeders en enkele ouderen met zich mee; samen gingen zij aan boord van de kleine boot en bereikten het noorden. Zodra zij bij de bisschop waren aangekomen, wees deze hun een terrein aan en hij gaf hun een tweede bootje, zeggende: "Dit bootje is voortaan van u; het staat u voor alles ten dienste." Onze Vader Pachomius bouwde samen met de broeders het klooster, waarbij hij zelf de mortel op de rug aandroeg, juist als alle andere broeders.

GERONTIKON

TEGENWERKING. DISPUUT MET WIJSGEREN

In de buurt waren er echter kwaadwillige en afgunstige lieden, die hem vaak overlast bezorgden. Zo gingen ze er bij voorbeeld 's nachts op uit, om wat de broeders overdag gebouwd hadden, af te breken. God gaf hem echter geduld. En in een droom vernam hij, dat een engel de omheining ging afschermen met een muur van vuur. (vgl. Ps. 33/h34,8; Zach. 2,5) Toen zette hij opgewekt het werk voort samen met de broeders, totdat het klooster voltooid was. Nu stelde hij huisoversten aan met hun tweeden, zoals in de andere kloosters.

aloerse wijsgeren gingen naar hem toe om te weten te komen wie hij was. Zij zonden hem de boodschap: "Wij willen, dat u bij ons komt om met u te kunnen praten." De man Gods doorzag de strikken welke de demon [\[7\]](#) (1) die in hen huisde, hem spande. Hij liet Cornelius bij zich roepen en zond hem naar hen toe, zeggende: "Ga aan die onverstandigen die alleen maar aan het lichaam denken, antwoorden hetgeen de Heer u in het hart zal leggen." Cornelius ging dus met twee andere broeders naar buiten tot de wijsgeren. Toen dezen hem zagen, zeiden ze hem: "Waar is uw vader?" Cornelius antwoordde hun zachtmoedig: "Wat wilt ge toch van hem? Zijn geest rust op ons. Spreekt nu maar uw onbeduidend woordje."

De grootste van deze filosofen antwoordde: "Gij hebt de faam grote monniken te zijn en bovendien wijze gesprekken te voeren; vertel me eens: hebt gij ooit horen zeggen, dat er olijven naar de stad Sjmien gebracht worden om daar verkocht te worden?" Apa Cornelius antwoordde: "Hebt gij van uw kant ooit horen zeggen, dat te Sjmien olijven geperst worden om er olie uit te halen? Neen, maar men zout ze in, opdat ze niet zouden bederven. Welnu wij zijn het zout (vgl. Mt. 5, 13), dat hierheen is gekomen om u smaak te geven, want gij zijt flauwer dan de meeste mensen ter wereld. In feite gaat gij er prat op leraren te zijn, maar zie: al uw gesprekken zijn zinledig, want al dergelijk gebazel is verfoeilijk." Bij het horen van deze woorden trokken de wijsgeren zich beschaamd terug, omdat ze met hun nietszeggende wetenschap hen niet konden overtroeven die de ware wetenschap van de Heer in zich droegen.

Toen de wijsgeer bij zijn gezellen terug was, verhaalde hij hun op welke manier hij te kijk gesteld was. De grootste onder hen allen zei hem op verwijtende toon: "Was dat dan ook uw enige vraag? Ik zal eens met hen gaan redetwisten over de Schrift." Vol hoogmoed kwam hij met enige anderen naar het poortgebouw van het klooster en liet zich aanmelden bij onze vader Pachomius. Deze zond Theodorus met nog twee andere broeders naar hen toe om op hun verblindheid te antwoorden. Toen zij het klooster uitkwamen, sprak de filosoof: "Uw vader wens ik te zien, om me met hem over de Schriften te onderhouden." Theodorus antwoordde nederig: "Gij hebt niets te maken met de dienaar van Christus. Breng uw laag-bij-de-grondse kennis naar voren en de

GERONTIKON

geestelijke mens zal u van antwoord dienen." Daarop sprak de wijsgeer: "Gij beroemt u erop de Schrift te kennen en ook haar uitleg. Welnu, zeg me, wie het was die niet geboren werd maar wel is gestorven; wie wel geboren werd maar niet gestorven is; en wie gestorven is maar niet tot ontbinding is overgegaan?" Theodorus antwoordde: "O gij met uw geest als een vat zonder bodem, een geest die vervliegt als een ademtocht en geheel oplost! Hij die niet is geboren en toch stierf is Adam; hij die geboren werd en niet stierf is Henoeh; en die gestorven is en geen bederf onderging is de vrouw van Lot die in een zoutkolom veranderd werd (Gen. 19,26), opdat alwie zo dwaas is als gij, gezouten zou worden, o gij die u zelf zo dwaas aanprijst."

Bij het horen van deze woorden raakte de wijsgeer totaal in verwarring, vanwege het pittige antwoord van apa Theodorus, de rechtschapene. En hij sprak tot apa Theodorus: "Zeg aan uw vader: Gij die uw huis gebouwd hebt op een rots (vgl. Mt. 7,24), die onwrikbaar is en zelfs in de hemel zal standhouden, gezegend zijt gij met al de geestelijke geslachten uit u ontsproten (vgl. Gen. 12,3); want men heeft u begiftigd met een stralende geest welke die van de Maker van het heelal benadert. Geen enkel wezen door een vrouw gebaard zal ooit iets vermogen tegen uw werk, dat de overhand zal hebben er dat zich verstevigen en uitbreiden zal tot aan de uiteinden van de wereld." Toen de wijsgeer dit gezegd had, groette hij Theodorus met een eerbiedige buiging en trok zich terug met zijn gezellen, vol bewondering voor de genade van God die gesproken had door de mond van Theodorus. Toen onze vader Pachomius het verhaal van Theodorus hoorde, verwonderde hij er zich over en hij riep uit: "Gezegend zijt gij, Heer mijn God, dat Gij Goliath (vgl. Ps.143/h144,1) en al die Sion haten, beschaamd hebt." (vgl. Ps. 128/h129,5) Gesterkt door de Geest (vgl. Lc. 1,80) ging hij daarna werken met de broeders totdat hij het klooster voltooid had in algehele overeenstemming met de inrichting der andere kloosters. Hij stelde een vader aan het hoofd der broeders, namelijk apa Samuel, een man door de Geest Gods bezielde. Hij vertrouwde hen toe aan de Heer en vertrok. Dikwijls kwam hij bij hen terug om het klooster te bezoeken, want hij was een herder in dienst van de grote Goede Herder, Christus.

VERDERE GROEI VAN DE KLOOSTERCONGREGATIE

In het bisdom Hoe leefde in het dorp Dzjoodzj een man, die Petronius heette. Van kindsbeen af woonde de Geest Gods in hem. Zijn ouders waren personen van aanzien die een groot fortuin bezaten; maar hij wenste te kunnen leven, afgezonderd van de mensen. Hij vertrok dus naar een plek in het landgoed van zijn ouders en bouwde daar een huis dat men thans Twêw noemt. Daar verenigde hij rond zich allen die in Christus wilden leven. Toen hij hoorde spreken van de geur van heiligheid van de congregatie, liet hij aan onze vader Pachomius de vraag overbrengen: "Kan het mij gegeven worden, dat uw goedheid tot ons komt, opdat ook wij zouden wonen in de schaduw van de

GERONTIKON

heilige gemeenschap die u door onze Heer Jezus Christus geschonken is?" Onze vader Pachomius ging met enige broeders naar hem toe en regelde heel de inrichting van het klooster, met zijn huisoversten en hun tweeden, juist zoals in de overige kloosters. Apa Petronius nu had nog zijn vader, Psjentwo geheten, en verder ook een broer Psjenapahi, die beiden godvrezend waren. Hij sprak tot hen het woord van God en maakte ze monnik, hen beiden met heel hun familie; - hun leven was schoon ten einde toe. Daarna gaf hij al wat hij bezat, schapen, geiten, ossen, kamelen, ezels, wagens en boten, ten geschenke aan het klooster van onze vader Pachomius.

Enige tijd later nam Pachomius, gedreven door de Voorzienigheid en de heilige Geest, enige broeders met zich mee en trok naar het noorden in de omgeving van de stad Sjmien, en bouwde ook daar een klooster dat Tiesjmien heet. Hij voltooide het zoals al de andere kloosters. Nu plaatste hij aan het hoofd van dit klooster de godvruchtige apa Petronius, de sterke man die in Twêw leefde; want zo had God het hem ingegeven. Hij vertrouwde hem bovendien nog de zorg toe van twee naburige kloosters om hem met zijn woord te leiden, want zijn spreken was met zout gekruid. (vgl. Kol. 4,6) Te Twêw plaatste hij nu een andere uitstekende vader, namelijk Apollonius, opdat deze de broeders zou leiden zoals de heilige apa Petronius tot dan toe gedaan had.

Iets later kreeg onze vader in een visioen de opdracht, nog een klooster in het zuiden te stichten. Hij vertrok met enige broeders naar een plaats ten zuiden van de berg Esneh, die Pnoem heet. Nauwelijks waren zij aan de bouw van de ringmuur begonnen, of de bisschop van het diocees verzamelde een grote menigte om zich heen. Gezamenlijk gingen zij op weg en vielen onze vader Pachomius aan met de bedoeling hem uit die plaats te verdrijven. De man Gods evenwel weerstond het gevaar, zodat de Heer hen uiteendreef en zij van hem wegvluchtten. Hij bouwde daarna verder aan het klooster, dat zeer groot werd, en hij voltooide het voorspoedig, tot in detail geheel volgens de regels der acht andere kloosters die hij gesticht had. Hij bracht een uitstekende vader mee, om aan het hoofd der broeders te staan, apa Soeroes. Deze was in staat hen te bevestigen in de geboden van onze Heer Jezus.

Wat onze vader Pachomius betreft, hij ging dikwijls het ene klooster na het andere bezoeken en de broeders aanwakkeren met Gods woord, zoals een voedster haar kleintjes koestert met tedere liefde. (vgl. 1 Tess. 2,7)

ZORG VAN PACHOMIUS VOOR KLOOSTERDISCIPLINE. PASTORALE ZORG.

Op zekere dag, in de periode dat ze hun kleine broodjes bakten, nam hij twee broeders met zich mee in een bootje om naar Temoesjons te varen en de broeders daar te bezoeken. Toen het avond werd, maakten zij zich klaar om hun bescheiden maaltijd te nemen. Eenmaal gezeten aten de twee broeders van alles wat voor hen stond, kaas,

GERONTIKON

olijven en groenten. Onze vader Pachomius hield zijn ogen neergeslagen, at alleen maar brood en weende. Toen de broeders klaar waren met eten, zag een van hen onze vader wenen en vroeg hem: "Mijn vader, waarom hebt gij, toen wij aten, alleen maar brood gegeten en waarom weent gij?" Onze vader Pachomius antwoordde hun: "Indien ik geweend heb, is het omdat er geen vreze Gods in u is, te oordelen naar de manier waarop gij gegeten hebt van alles wat vóór u stond, zonder u in te tomen. En toch moet de mens die aan de dingen van de hemel denkt, zich in alles versterven (vgl. 1 Kor. 9,25), volgens de woorden van de apostel Paulus. Wat mij betreft, toen ik zag dat de broodjes geweekt waren, heb ik daaraan genoeg gehad."

Wederom sprak hij hen toe: "Wilt gij, dat wij de nacht doorbrengen met waken?" Zij antwoordden: "Ja." Toen zei hij hun: "Drie manieren van waken werden mij door mijn heilige ouderling apa Palamon geleerd. Op mijn beurt wil ik ze u zeggen, opdat gij er één van uitkiest. Ofwel blijft gij bidden van 's avonds tot middernacht, en gaat dan slapen tot het uur van de gebedsdienst; ofwel slaapt gij tot middernacht en bidt tot 's morgens; ofwel kunt ge van de avond tot de morgen om en om telkens een tijd bidden en een tijd slapen". Zij verkozen afwisselend een tijd te slapen en een tijd te waken. De man Gods bepaalde nu de uren van waken en van bidden overeenkomstig de aangeduide wijze.

Een der twee broeders raakte overmand door de slaap en ging alleen in een hoek liggen; de andere hield het bidden vol tot aan de morgen samen met onze vader. Toen het uur van de gebedsdienst gekomen was, wekten ze degene die was gaan slapen en hielden toen de dienst. Nu ging hij die volgehouden had tot de morgen zich op zijn beurt in het ruim van de boot te slapen leggen, en hij die geslapen had roeide met onze vader tot ze aan Temoesjons kwamen. Toen onze vader in het klooster aankwam, omhelsde hij al de broeders en apa Cornelius, die hij tot overste [\[8\]](#) (1) over hen had aangesteld. Apa Cornelius ondervroeg de broeders die met de boot meegekomen waren: "Wat heeft onze vader gedurende deze dagen gedaan?" Zij antwoordden hem: "Hij heeft ons vannacht de les gelezen." Daarop zei hij hun: "Wat een zwakheid overkomt de mensen van deze tijd! Hoe kunt gij, jonge lieden, u laten overtreffen door een zwakke grijsaard?" Toen het avond werd, gingen ze hun bescheiden maaltijd gebruiken. Onze vader sprak tot Cornelius: "Laten we, als ge wilt, opstaan en wat gaan bidden." Apa Cornelius antwoordde: "Doe zoals u wilt." Ze stonden dan op en baden; en ze bleven bidden tot het uur van de gebedsdienst. Toen er geluid werd voor de dienst, hield Cornelius op en zei tot onze vader Pachomius: "Wat heb ik tegen u misdaan dat ge mij een dergelijke les geeft? Gij hebt mij gisteravond de tijd niet gelaten om wat water te drinken, toen ik van tafel opstond." Onze vader zei hem: "Apa Cornelius, hoe kunt ge een verzwakte grijsaard u laten voorbijstreven?" Apa Cornelius begreep, dat onze vader door God ingelicht was op het ogenblik zelf, dat hij de twee broeders had uitgelachen door te

GERONTIKON

spotten: gij hebt u door een zwakke grijsaard laten voorbijstreven. Aanstands vernederde hij zich voor hem. "Vergeef me, mijn vader; ik zie in, dat ik verkeerd gedaan heb door niet naar behoren te spreken." Daarop gingen ze naar de gebedsdienst.

Van Temoesjons begaf Pachomius zich met zijn gezellen naar Twêw. Hij bezocht er de broeders, en keerde toen haastig naar Pwoow terug. Toen hij daar aangekomen was, riep hij de broer van apa Theodorus, apa Pafnoeti tot zich om hem aan te stellen tot econoom van de kloosters. Het was inderdaad een man, krachtig in woord en daad, uitblinkend in alle deugden des Heren.

Op zekere dag lag onze vader Pachomius ziek. Men bereidde hem wat smakelijk eten, dat hij als zieke zou kunnen eten. Toen hij dat eten zag, zei hij tot Theodorus: "Breng mij een kruik water." Toen deze het water gebracht had, goot onze vader het over het eten en met de hand mengde hij er zolang door, dat de olie die zich erin bevond, was weggespoeld. Daarop zei hij tot Theodorus: "Giet water over mijn handen, dat ik ze kan wassen." Hij waste zijn handen en daarna goot hij water over de voeten van Theodorus. Theodorus vroeg daarop: "Wat hebt gij gedaan, mijn Vader?" Onze vader Pachomius antwoordde: "Met water over deze groenten te gieten heb ik het aangename van hun smaak weggewerkt, opdat ze in mijn lichaam geen vleselijke lusten zouden opwekken. Gij hebt daarna water over mijn handen gegoten alsof u ze mij waste. Welnu, omdat gij mijn handen gewassen hebt, heb ik op mijn beurt u de voeten gewassen. Dat alles deed ik om niet veroordeeld te worden voor het feit, dat gij mijn dienaar geweest bent, terwijl ik toch de dienaar van allen moet zijn."

Er was in het klooster een broeder, die onze vader dikwijls berispte met het oog op zijn zielenheil. Met hem kwam Theodorus op zekere dag in gesprek. Omdat deze broeder verbitterd was en er zelfs over dacht, de broeders te gaan verlaten, zei hij tot Theodorus: "Ik kan het niet langer uithouden bij die oude - hij is zo scherp als hij mij aanspreekt." Theodorus wilde die broeder bevrijden van de last waaronder hij gebukt ging en antwoordde hem daarom met veel handigheid en wijsheid: "O, hebt gij ook het hart zo vol droefheid?" Hij antwoordde: "Ja." Theodorus hernam: "Maar ik lijd nog meer dan gij; laat ons niettemin elkaar moed inspreken, en hem eerst nog eens op de proef stellen. Is hij dan welwillend jegens ons, dan blijven wij bij hem; zo niet, dan vertrekken wij met ons tweeën elders heen." Toen de broeder dat gehoord had, was hij zeer getroost over die woorden van Theodorus. Buiten weten van de broeder begaf Theodorus zich nu naar onze vader Pachomius en lichtte hem in over het hele geval. Onze vader Pachomius antwoordde: "Dat is goed; kom nu bij het vallen van de nacht met hem naar mij toe alsof ge mij wilde terechtwijzen. Wat mij betreft, ik zal zo spreken juist als de Heer mij ingeeft. Ik wil voldoen aan de wens van zijn hart." Die nacht ging Theodorus dus op zoek naar de broeder en zei hem: "Laat ons nu maar naar onze vader gaan en zien hoe

GERONTIKON

hij ons te woord staat." Blijgemoed volgde de broeder hem terstond, en toen ze bij onze vader Pachomius aangekomen waren, namen zij het woord. Onze vader Pachomius antwoordde: "Vergeef mij, ik heb slecht gehandeld. Zijt gij als goede zonen in staat uw vader te verdragen?" Theodorus begon hem echter nogmaals verwijten te maken, alsof hij echt kwaad was. Maar de broeder onderbrak nu Theodorus en zei: "Houd op, het is genoeg; ik heb weer moed." En zo was Theodorus, door behendig op te treden, die broeder die leed, van nut.

Onder de broeders was er ook een die onze vader Pachomius kwam vragen: "Laat mij mijn familie gaan bezoeken; indien ge het mij niet toestaat, loop ik weg en word ik weer wereldling." Onze vader riep nu terstond Theodorus bij zich en zei: "Ik ken uw wijsheid en weet hoeveel medelijden u betoont met allen die in nood zijn. Welnu, wil u met die broeder belasten; gij zult met hem meegaan, terwijl hij zijn familie bezoekt. Gij moet hem daarbij in alles toegeven, zodat ge hem weer mee terugbrengt. Er steekt inderdaad veel goeds in hem; en daarenboven weten we, dat het Gods wil is, dat wij alles voor allen worden, totdat we hun zielen gered zullen hebben uit de handen van de vijand die hen bestrijdt. God zal uw moeite lonen."

Theodorus gehoorzaamde met veel nederigheid en vertrok met de broeder. Toen zij het doel van hun tocht bereikt hadden, moesten zij daar wel eten en rust nemen. Zodoende zei de broeder tot zijn verwanten: "Zet voor ons in een apart vertrek eten klaar, en wel spijzen welke de monniken gewend zijn." Toen het maal klaar was, zei de broeder tot Theodorus: "Ga mee en laat ons wat eten." Theodorus wilde echter niet in het huis van wereldlingen eten, omdat het zijn gewoonte niet was. Toen hij evenwel zag hoe het gelaat van de broeder nu versomberde, begreep hij, dat deze erg teleurgesteld was; en hij zei bij zichzelf: "Indien ik niet in alles zijn zin doe, zal hij niet meer met mij terug willen; er is bovendien geen wereldling die ons ziet eten; en daar komt nog bij, dat wij niets anders gebruiken dan de monniken gewoon zijn." Daarom at hij toch een weinig mee, al was het met het gezicht van iemand die ten offer wordt gebracht. Zo was hij die broeder in alles ter wille, totdat hij hem weer in het klooster had teruggebracht. Toen ze daar aankwamen, lichtte Theodorus onze vader Pachomius in over alles wat er gebeurd was. En deze gaf hem geen berisping, omdat hij wist, dat Theodorus niet uit eigen zin aldus gehandeld had, maar voor God en voor het heil van die broeder.

Later wisselde Theodorus met die broeder van gedachten - zonder dat er iemand bij was -, om hem aan de hand van de Schrift ertoe te brengen, voortaan zijn ouders nooit meer te bezoeken. Hij zei hem: "Op welke manier verstaat gij het Evangeliewoord: Hij die tot Mij komt, en zijn vader en moeder niet haat ... ? (Lc. 14,26) De broeder antwoordde hem: "De Schrift stelt met opzet de eisen zeer hoog, opdat wij er tenminste iets van zouden nakomen. Hoe zouden wij ertoe komen onze ouders te haten?" Theodorus hernam: "En

GERONTIKON

toch is dat werkelijk het geloof van de Tabennêsiërs! Het Evangelie zegt dit; en louter en alleen op eigen gezag zegt gij iets anders. Waarlijk de Heer weet het: als dat uw geloof is, dan keer ik terug naar het kleine klooster waar ik vandaan kom; want de ouderen die ik daar gekend heb, zwakten het Evangelie nooit af." Na deze woorden deed hij alsof hij zich wilde terugtrekken en zich ergens voor een tijd verbergen.

De broeder begaf zich toen naar onze vader Pachomius en vertelde hem het geval. Daarop zei onze vader Pachomius tot de broeder: "Weet ge niet, dat Theodorus een beginneling is, terwijl gij al een oudere zijt en iets kunt verdragen? Welnu, haast u hem op te sporen; want als hij hier vandaan gaat, zullen we geen goede naam hebben." De broeder ging op zoek naar Theodorus en wilde hem met argumenten overreden. Maar Theodorus antwoordde: "Als ge wilt dat ik hier blijf, doe mij dan, vóór de Heer en de broeders, deze toezegging: ik zal mij in alles aan de Evangeliën houden." En de broeder beloofde, voortaan niet meer naar zijn ouders te gaan. Zo ging Theodorus met loffelijke behendigheid te werk, totdat die broeder het heilig Evangelie volmaakt beleefde.

Op zekere dag sprak een engel van de Heer onze vader Pachomius aan over een broeder, opdat hij deze zou onderrichten over zijn heil. Die broeder gaf zich over aan strenge praktijken en veel ascese; hij deed het echter niet om God, maar uit ijdele glorie. Onze vader Pachomius sprak met hem apart: "Er staat geschreven: 'Ik ben niet uit de hemel neergedaald om mijn wil te doen, maar de wil van Hem die Mij gezonden heeft' (Joh. 6,38); welnu, gehoorzaam mij. Als het signaal de broeders oproept voor het middagmaal, moet ook gij komen en een weinig gebruiken; gij moet dan wat nemen van hetzelfde voedsel dat zij eten, maar niet tot verzadigens toe. Als men 's avonds opnieuw belt, laten we dan gaan eten, zoals het behoort. Gehoorzaam mij, want ik zie de vijand die u benijdt en al uw inspanningen teniet wil doen." Heel vlot gehoorzaamde de broeder aan de richtlijnen van onze vader. Als men nadien 's middags luidde voor de maaltijd van de broeders, stond ook hij op, om met de anderen te eten. Maar allengs verviel hij weer in zijn dwaling en hij dacht bij zichzelf: "Waar staat er geschreven: ge zult niet vasten?" En zo volgde hij wederom zijn eigen dwaas oordeel en ging niet binnen om te eten met de broeders.

Onze vader Pachomius was bedroefd om die broeder. Iets later riep hij Theodorus om deze naar hem toe te zenden; hij zei tot hem: "Ga eens zien wat die broeder doet; indien gij hem in gebed vindt, weerhoud hem dan ervan totdat ik kom; onmiddellijk zal bij hem de ijdele glorie zich weer levendig doen kennen." Theodorus stond op en deed wat onze vader hem had opgelegd. Toen hij bij de broeder kwam, vond hij hem in gebed; en hij weerhield hem ervan. Terstond maakte deze zich kwaad als de duivel; hij greep een grote steen om die naar het hoofd van Theodorus te werpen en hem zo te doden; bij riep: "Goddeloze, zal jij mij beletten tot God de Heer te bidden?" Theodorus berispte

GERONTIKON

hem echter, en op slag hield de duivel die in deze broeder huisde, zich stil. De duivel sprak: "Wil je wel weten, dat ik het ben die werk in degenen die zingen volgens hun luim? Indien ge me niet gelooft, luister dan naar de broeder die gaat zingen; hij zal het vers negen keer herhalen." Ergens in een cel zong een broeder nu het begin van de lofzang van Mozes: "Bezingen wij de Heer, want Hij is luisterrijk verheerlijkt." (Ex. 15,1) Theodorus hoorde toe, en alles gebeurde zoals de duivel had gezegd. Theodorus dacht na over de kunsten van de duivel, en vroeg zich af hoe de mens zou kunnen ontsnappen aan een menigte kwellingen. Terwijl Theodorus nu bij die broeder zat en op hem lette, kwam onze vader Pachomius bij hem. Pachomius bleef rechtop staan evenals Theodorus, en samen baden zij voor de broeder. De Heer genas hem en opende hem de ogen; de broeder zag nu in, hoe hij moest handelen, namelijk niet als een dwaas, maar als een wijze (vgl. Ef. 5,15); en hij verheerlijkte God.

ZORGWEKKEND TOEKOMSTVISIOEN

Eens gebeurde het dat onze vader Pachomius broeders meenam en met hen afdaalde in de put van het klooster om die te reinigen. Er was een ouderling bij die lang in de wereld geleefd had, terwijl er nog maar weinig tijd verlopen was sedert hij monnik werd. Deze begon te sputteren: "Wil die oude nu mensenkinderen in die put laten afdalen om ze te doden?" Dezelfde nacht echter zag hij zichzelf in een droom aan de rand van die put en, naar beneden kijkend, bemerkte hij, temidden van lustig werkende broeders, een man schitterend van heerlijkheid die hun zei: "Ontvangt voor u de geest van gehoorzaamheid en kracht; maar gij daar, ouderling, ontvang gij de geest van ongeloof jegens de heiligen." Toen het morgen werd, kwam hij zich in het midden van de kerk voor al de broeders op de knieën werpen en verhaalde zijn droom.

Op een andere keer was Pachomius met de broeders riet aan het oogsten. Toen zij op een goede dag met riet beladen naar de boot gingen, en de broeders, onze vader Pachomius volgend, de Schrift reciteerden, keek onze vader, halverwege gekomen, naar de hemel en hij had grote openbaringen. Hij legde toen, evenals de broeders, zijn vracht riet neer. Zij bleven rechtop staan en baden. Lange tijd bleef de man Gods als verstomd door het geweldig visioen dat bij gezien had. Toen wierp hij zich op de grond en begon te wenen. Ook de broeders begonnen juist als hij overvloedig te wenen. Toen hij zich weer van de grond oprichtte, ondervroegen de broeders hem: "Zeg ons wat ge gezien hebt, Vader." Hij zette zich neer en richtte Gods woord tot hen: "Ik heb de hele gemeenschap van onze congregatie in een uiterst droevige toestand gezien. Sommigen waren omringd door grote vlamme vuren en konden er niet door; anderen bevonden zich tussen doornen waarvan de punten hun in het lichaam drongen, zonder dat er mogelijkheid was eruit te geraken; weer anderen bevonden zich in een diep ravijn; zij zwoegden angstig, maar zonder naar boven te kunnen komen, gezien de

GERONTIKON

steilde van de afgrond; ze konden zich ook niet in de rivier werpen, want daar loerden krokodillen op hen. Mijn kinderen, nu voel ik mij zeer ongelukkig; want ik vermoed, dat dit alles de broeders na mijn dood zal overkomen." Daarna stond hij op, bad en nam zijn vracht riet weer mee. De broeders namen eveneens hun vracht weer op; onderwijl reciteerden zij tot ze aan de boot kwamen.

VERDERE PASTORALE ZORG VAN PACHOMIUS

Toen zij bij de boot terugkeerden, kwam een oude broeder-kluizenaar die daar in de buurt woonde naar onze vader toe, om hem en al de broeders een bezoek te brengen. Nadat onze vader de broeder omhelsd had, zond hij Theodorus heen met de woorden: "Ga eten klaarmaken en onthaal deze broeder, die ons is komen bezoeken." Theodorus liep van hem heen, maar om ergens anders te gaan zitten, in de mening dat hij hem gezegd had: laat mij alleen, dan kan ik met deze broeder praten. Onze vader zond daarop een andere broeder, maar ook deze verstond verkeerd wat hij gezegd had; hij liep eveneens weg en ging elders zitten.

Onze vader Pachomius begreep, dat de geesten hier de hand in hadden; hij stond zelf op, bereidde het eten, onthaalde de broeder en liet deze vervolgens heengaan. Toen riep hij Theodorus en zei hem: "Als het uw vader naar het vlees was die u iets had opgedragen, zoudt gij hem dan ongehoorzaam geweest zijn? Waarom hebt gij dan niet gehoorzaamd aan mijn bevel om te zorgen voor de broeder die bij ons kwam?" Theodorus antwoordde: "Vergeef mij, ik meende dat ge mij zei: ga heen, dan kan ik met die broeder praten." Toen riep onze vader de andere broeder, en deze gaf hem hetzelfde antwoord. Onze vader Pachomius zuchtte en zei: "Ik heb het begrepen; het is een boze geest die een goede daad belet heeft; maar gezegend zij de Heer, die wijsheid en lankmoedigheid gegeven heeft aan allen die Hem liefhebben. (vgl. Sir. 1,10) Dikwijls heb ik de boze geesten onder elkaar horen spreken over allerlei kwaad dat zij de mensen aandoen. Zo heb ik eens een duivel droefgeestig tot een ander horen zeggen: 'Ik ben dezer dagen bezig met een man die onhandelbaar is in al wat hij doet. Op het ogenblik dat ik hem een slechte gedachte ingeef, richt hij zich onmiddellijk op en bidt en weent tot de Heer; ik voor mij, ik brand dan en ga op de vlucht.' Op zijn beurt zei de andere duivel: 'De man voor wie ik moet zorgen, doet onmiddellijk alles waartoe ik hem aanzet, en zelfs nog veel meer.'

Hoedt u dus voortaan voor slechte gedachten. Immers als iemand van de eigenaar van een huis met honderd kamers, één kamer koopt, wie zal hem dan beletten die kamer te betrekken, ook al ligt ze achter al de andere? Zo gaat het ook met de gelovige. Zelfs al bezit hij alle geestelijke vruchten, maar verwaarloost hij er één, zal hij dan vanwege die ene ontbrekende vrucht niet zwak staan tegenover de vijand? Bovendien, als hij zich niet betert, zal de vijand hem wellicht nog een andere afhandig maken. Waarlijk, in de dienst

GERONTIKON

van God bestaan er meerdere rangen; want er zijn bevelhebbers, rijk aan geest; er zijn aanvoerders over vijftig man, andere over honderd man, weer andere over duizend man; en er is een volmaakte koning zoals onze vader Abraham, tot wie gezegd werd: 'Gij zijt een koning door de gratie Gods' (Gen. 23,6) en niet zo maar een koning, maar een koning die de Koning der koningen met zich heeft."

Dit alles zette onze vader Pachomius uiteen in de hut boven op de boot die gemeerd lag aan de oever; zo prentte hij de broeders zorg in voor het heil van hun ziel.

De volgende dag vertrok hij weer in alle vroegte met de broeders om riet te halen, want ze hadden nog niet genoeg. Onder de broeders bevond zich een oudere apa, overste van een der huizen, Mauwo geheten. Deze vertrok die dag niet met de broeders, maar legde zich neer in zijn cel alsof hij ziek was. Hij was niet ziek, maar wel vol verontwaardiging over de onderrichtingen die hij 's avonds gehoord had uit de mond van Pachomius. Hij zei: "Wat betekenen die lange redevoeringen die de oude gisterenavond voor ons gehouden heeft? Lopen wij nu nog gevaar om ieder ogenblik te vallen?" Terwijl hij verdiept was in deze overpeinzingen, wilde God in zijn goedheid hem de kalmte teruggeven. Op hetzelfde uur zond een bisschop tot onze vader Pachomius een monnik met een brief. Deze monnik droeg een haren kleed en was vergezeld van nog een andere broeder. De bisschop schreef Pachomius in de volgende termen: "Zie, ik zend u deze ouderling, een man die strenge ascese beoefende; maar nu hebben wij hem op diefstal betrapt. Wij hebben hem naar u gezonden, opdat gij hem zoudt oordelen, daar hij monnik is."

Toen die twee monniken aankwamen op de plaats waar de boot en de hutten lagen, zochten zij naar onze vader Pachomius, maar constateerden, dat hij met de broeders weg was voor de rietoogst. Ouderling apa Mauwo omhelsde beiden en zei: "Gaat hier zitten, in afwachting van de terugkomst van onze vader Pachomius." Hij zei daarop tot Theodorus, die het eten van de broeders aan het klaarmaken was: "Haast u, het eten te bereiden en de broeders die tot ons zijn gekomen te verzorgen; want ik zie aan het uiterlijk van deze eerbiedwaardige persoon dat hij godvruchtig is." Tegen de avond kwam onze vader Pachomius, vergezeld van de broeders, met riet beladen terug. Toen hij de bezoekers omhelsd had, gaven ze hem de brief die de bisschop hem geschreven had. Toen de man Gods de brief had gelezen, berispte hij met het heldere inzicht van de heilige Geest dat in hem was, de broeder over de fout die hij bedreven had. Deze bad en smeekte onze vader Pachomius, terwijl hij weende en nederig zijn fout bekende. Onze vader Pachomius antwoordde hem: "Wij vallen allemaal zeer dikwijls (vgl. Jak. 3,2), maar laten we bidden tot God barmhartig, en indien we ons voortaan weten te beheersen, zal Hij ons genezen." Nadat onze vader Pachomius hem dit gezegd had, vertrok de monnik met de broeder die hem vergezelde, opgebeurd en vertroost door de

GERONTIKON

lichte boetedoening die onze vader Pachomius hem had opgelegd. Toen de ouderling Mauwo al die dingen over de monnik gehoord had, stond hij verbaasd en verheerlijkte God voor de vastberaden woorden die hij 's avonds gehoord had uit de mond van onze vader Pachomius. Onze vader sprak hem toe: "Omdat gij u zelf stevig gevestigd hebt op de onwankelbare rots, Mauwo, denkt ge dat daarom allen die weg zullen vinden? Laat ons de barmhartige Heer bidden, dat Hij vol medelijden ons bevrijde uit de hinderlagen van de listige en verdorven duivel." En ouderling Mauwo antwoordde: "Vergeef mij, mijn Heer, Vader en man Gods, want in de onwetendheid van mijn hart heb ik de heilige Geest die in u woont durven beledigen."

Die dag, het was een zondag, riep onze vader Pachomius Theodorus bij zich en zei hem: "Wanneer de broeders het avondmaal beëindigd zullen hebben, moet ge uw werk aan een andere broeder overgeven en naar het vertrek komen waar wij ons verzamelen voor de onderrichting." Theodorus deed aldus; en toen hij zich vervoegd had bij onze vader, die staande het woord van God tot de broeders richtte, nam deze hem temidden van de broeders bij de hand en zei: "Ga hier staan en richt het heilige woord van God tot ons." Met tegenzin begon Theodorus toen, rechtop staand, te spreken vóór al de broeders en vóór onze vader Pachomius, die zelf ook staande luisterde juist als de broeders. Aanstands waren er enkelen onder hen die, in hun hoogmoed geraakt, zich kwaad maakten en naar hun huizen terugkeerden, zonder naar het woord van de Heer te luisteren, zeggende: "Die daar is nog zo jong, terwijl wij oud zijn, en aan hem geeft hij opdracht om ons onderricht te geven!" Theodorus was inderdaad nog maar drieëndertig jaar oud, toen onze vader Pachomius hem aanstelde voor de onderrichting, omdat hij wist dat hij de anderen overtrof in vorderingen. Toen onze vader Pachomius zag, dat sommigen onder hen waren weggegaan zonder te luisteren naar het woord Gods uit de mond van Theodorus, ging hij zitten en sprak tot de broeders: "Wat betekent die grote drukte onder u, omdat ik een jongeman aangewezen heb om ons de onderrichting te geven? Wat een enorme dwaasheid en waanzin; zijn de woorden die hij gesproken heeft, niet die van de Heer zelf van het heil! We horen de Heer immers zeggen: 'Hij die in mijn naam een kind opneemt gelijk dit, hij neemt Mij op.' (Mt. 18,5) Was ik bovendien niet bij u en gedroeg ik mij niet als één onder u? En ik verzeker u, ik deed niet maar alsof, doch ik luisterde met heel mijn hart, juist als iemand die in de zomerdagen dorst naar fris water. (vgl. Spr. 25, 25) Waarlijk, zoals er geschreven staat, het woord van de Heer verdient volledige instemming. (vgl. 1 Tim. 1,15; 4,9) De ongelukkigen, die zich hebben teruggetrokken en die zich vervreemd hebben van de barmhartigheid en de goedheid des Heren! (vgl. Ps. 43/h44, 19; Joh. 6,67) Ja, ik verzeker het u, indien ze zich niet bekeren van hun hoogmoed, zal het leven voor hen één en al lijden zijn; want de Heer is degenen die een rouwmoedig hart hebben, nabij en Hij zal de nederigen van geest opbeuren." (Ps. 33/h34,19)

GERONTIKON

Na dit gezegd te hebben stond hij op, bad en liet de broeders heengaan elk naar zijn woning. Nadat men de rietoogst voltooid had, keerde hij naar het klooster terug.

KADERFUNCTIES VAN THEODORUS EN PAFNOETI

Toen hij had geconstateerd dat Theodorus begiftigd was met de Geest van de Heer, stelde hij hem aan als beheerder^[9] over het klooster van Tabennêsi, om anderen leiding te geven. Hijzelf, onze vader Pachomius, vestigde zich te Pwoow vanwaar de acht overige kloosters beheerd werden. Hoewel hij over Tabennêsi was aangesteld, gedroeg Theodorus zich echter volstrekt niet als iemand die een aanstelling gekregen heeft, omdat hij geen enkel vleselijk verlangen had. Het woord Gods had hem vergeestelijkt en hem bevestigd in de gesteldheid om aan de hemelse dingen te denken, en niet meer aan de aardse. Al zijn bekommernis bestond erin, de Heer zijn God van ganser harte te beminnen, overeenkomstig het voorschrift dat Hij ons gegeven heeft in de Evangeliën. Hij maakte wonderlijke vorderingen in het helpen der broeders; zijn woorden waren inderdaad rijk aan genade in alle opzichten.

Wat zijn broer Pafnoeti betreft, onze vader hield hem bij zich te Pwoow. Pafnoeti was belast met de opbrengst van de handenarbeid der andere kloosters in ontvangst te nemen, maar hij moest hen ook voorzien van alles wat ze nodig hadden.

Tweemaal per jaar begaven alle broeders zich naar Pwoow: vooreerst met Pasen, dat zij samen kwamen vieren in het woord van God; en vervolgens kwamen zij er opnieuw in het seizoen van de oogst, en wel op 20 mesore^[10], om rekening en verantwoording af te leggen aan de grote econoom; en indien de een of ander instructies nodig had van onze vader Pachomius, dan gaf hij ze hun bij die gelegenheid; en daarna keerden allen in vrede naar hun post terug.

NEDERIGHEID VAN PACHOMIUS

Eens begaf onze vader Pachomius zich naar Tabennêsi om er de broeders te bezoeken, maar tevens in verband met een lichte overtreding door een broeder begaan. In het klooster aangekomen, haastte hij zich, zoals hij dat gewoon was, terstond en vóór alles om zijn mat te vlechten. Terwijl hij eraan werkte, kwam er een jonge broeder binnen. Deze had de weekbeurt voor de gemeenschap. Toen hij zag hoe onze vader Pachomius zijn mat vlocht, zei hij hem: "Zo werken wij tegenwoordig niet meer; onze vader Theodorus heeft ons bevolen, de vlechten niet te strak aan te trekken, opdat de matten goed zouden klinken^[1] (2) en des te mooier zouden zijn!" Aanstonds stond onze vader Pachomius op en zei tot de broeder: "Kom hier dan zitten en laat mij zien hoe het moet." Toen de jonge broeder hem alles gewezen had, ging onze vader Pachomius weer zitten en werkte verder met een opgeruimd hart, omdat hij een hoogmoedige gedachte

GERONTIKON

overwonnen had. Hij berispte het jonge broedertje niet, dat hij onbetamelijke taal gesproken had.

Toen zijn mat klaar was, ging hij zitten en richtte het woord Gods tot de broeders van de morgen tot de avond; daarna zei hij hun: "Ik werd vandaag hierheen gezonden om de zaligheid van een ziel, en datgene waarvoor ik hierheen gekomen ben, heb ik gevonden in een lemen vaas." Hij had daarmee op een bedekte manier de misstap van een ziel aangeduid. Onder zijn toehoorders was namelijk een broeder, Elias genaamd, een eenvoudig man, die vijf vijgen had weggenomen om ze na de vasten op te eten. Toen hij de verontrustende woorden hoorde, die onze vader Pachomius sprak, begreep hij dat de beschuldiging op hem sloeg. Dadelijk stond hij op, ging heen en kwam terug met de vijgen in de vaas die hij temidden van de broeders neerzette. Hij verklaarde zich schuldig, zeggende: "Mijn Heer en Vader, vergeef mij mijn misstap. De Heer weet dat ik alleen maar deze heb weggenomen. Zie zo, nu heb ik mijn schuld bekend." De broeders bewonderden de Geest Gods die in onze vader Pachomius was en zijn meesterlijke scherpzinnigheid. Hierna stond onze vader op en keerde terug naar Pwoow zonder gegeten of gedronken te hebben.

VISIOENEN EN HELDERZIENDHEID VAN PACHOMIUS

Na zijn aanstelling te Tabennêsi was Theodorus gewoon, elke dag wanneer hij klaar was met zijn handwerk, naar Pwoow te gaan om te luisteren naar het woord van God uit de mond van onze vader Pachomius. En nog dezelfde dag keerde hij dan terug naar Tabennêsi om het gehoorde over te brengen aan de broeders aldaar. Dat deed hij gedurende zeer lange tijd. Zo kwam Theodorus dus eens volgens zijn gewoonte om te luisteren naar wat onze vader zei. Daar hij hem echter niet vond, ging hij naar het terras van de kerk en deed er zijn recitaties. Onze vader Pachomius was toen zelf aan het bidden in de kerk, maar Theodorus wist dat niet. Tijdens zijn gebed kreeg onze vader Pachomius openbaringen en een vreeswekkend visioen, en op hetzelfde ogenblik werd de kerk door elkaar geschud als water door een storm. Toen Theodorus bemerkte, dat het terras bewoog, kreeg hij schrik; hij raakte in de war en daalde vlug af. Hij ging de kerk binnen om te bidden, omdat hij geheel in verwarring was, maar toen hij er met uitgestrekte armen wilde bidden, kon hij zich niet staande houden vanwege de vreesaanjagende toestand, die daar heerste; en daarom ging hij zitten. Doch, toen hij zat, raakte hij beklemd als iemand die tussen twee muren vastzit. Terstond vluchtte hij snel de kerk uit. Al die tijd wist hij niet, dat onze vader Pachomius daar ter plaatse aanwezig was.

En ziehier de openbaring die onze vader Pachomius zag, terwijl hij bad. Hij bekeek de oostelijke muur van het heiligdom; deze werd helemaal goud van kleur; op de muur was er een grote Christus-icoon, - in de trant van een omvangrijk schilderij - met op het

GERONTIKON

hoofd een kroon. Die kroon was van onmetelijke glorie. Op de buitenrand van deze kroon stonden figuren, gelijkend op edelstenen van allerlei kleuren; het waren de vruchten van de heilige Geest: het geloof, het goede, de vrees, het medelijden, de zuiverheid, de nederigheid, de rechtvaardigheid, de lankmoedigheid, de goedheid, de zachtheid, de matigheid, de vreugde, de hoop, en de volmaakte liefde. (vgl. Gal.5,22) Vóór de icoon stonden twee hoogst eerbiedwaardige aartsengelen, onbeweeglijk schouwend naar het beeld van de Heer, dat in de kerk verscheen. Terwijl onze vader Pachomius deze openbaring aanschouwde, bleef hij zijn gebed voortzetten; hij smeekte: "Heer, dat de vrees voor U voor immer over ons allen kome, opdat wij nooit zolang wij bestaan tegen U zondigen." Hij bleef deze ene smeekbede maar steeds herhalen. De engelen zeiden hem toen: "Gij zijt niet bij machte, de vrees van de Heer waar gij zo om vraagt te verduren." Hij antwoordde: "Toch wel; met de genade van God ben ik ertoe in staat." En aanstonds kwam de straal van de vrees langzaam naar hem toe, zonder evenwel zijn plaats te verlaten, zoals de opgaande zon zich over de hele aarde verspreidt. De aanblik van die lichtstraal was werkelijk schrikbaar en had een ingroene kleur. Toen de vrees dan onze vader bereikte, doorstak ze al zijn ledematen, zijn hart, het merg van zijn beenderen en heel zijn lichaam. Hij viel onmiddellijk ter aarde en kronkelde als een levende vis over de grond, zodat zijn ziel tot stervens toe bedroefd werd en hij in onmacht viel. De engelen bekeken hem slechts zijdelings en zonder hun ogen ook maar enigszins af te wenden van het beeld van de Heer dat aan onze vader Pachomius verschenen was. De engelen zeiden tot vader Pachomius: "Hebben wij het u niet gezegd, dat gij de volle schok van de Heer niet zoudt kunnen verdragen?" Hij schreeuwde het uit en riep: "Heb medelijden met mij, mijn Heer Jezus Christus." Onmiddellijk week de straal van de vrees langzamerhand weer terug, totdat ze weer op haar plaats kwam. Daarop gleed de glans van het medelijden als heilige vette olie naar onze vader Pachomius. Toen het onze vader bereikt had, herwon hij zijn krachten, en dadelijk kwam hij weer overeind en begon God te loven, tot het uur waarop de broeders de gebedsdienst houden; toen rustte hij een weinig.

Na de gebedsdienst van de morgen trof Theodorus onze vader Pachomius aan, terwijl deze bezig was aan enkele oudere vaders de gebeurtenissen te vertellen; onder zuchten en tranen verklaarde hij: "Het scheelde maar weinig, of mijn ziel was vannacht weggehaald op het ogenblik dat ik de kerk binnentrad om de armen uit te strekken voor de Heer. En terwijl ik aldus in hevige zieleangst verkeerde, kwam er een stoutmoedig man binnen, aldus het gevaar lopend dat ook zijn ziel zou worden weggehaald als gevolg van de vrees die hij zag." Theodorus antwoordde: "Dat was ik, mijn heilige Vader. En zo is het gegaan: tegen de avond was ik in het noorden aangekomen om u te bezoeken en uw zegen te ontvangen; daar ik u echter niet vond, begaf ik mij naar het terras. Enige tijd later, terwijl ik mijn recitaties verrichtte, schudde de kerk; ik schrok, vluchtte en daalde af. Ik trachtte nu de kerk binnen te gaan, maar heel mijn lichaam

GERONTIKON

trilde; toen vluchtte ik vol schrik naar buiten." Onze vader Pachomius zei: "De Heer weet het, mijn zoon Theodorus; gij hebt de grote barmhartigheid gekregen, snel te kunnen wegluchten van die plaats." Toen de meer bejaarde ouderlingen dit hoorden, werden zij door een hevige vrees bevangen en zeiden: "Deze heiligen zijn als de hemelingen in hun oprechte houding tegenover onze Heer Jezus Christus."

Op zekere dag kwam Theodorus weer naar Pwoow op bezoek bij onze vader Pachomius, die lichamelijk uitgeput was. Toen hij bij hem kwam, zei Pachomius onmiddellijk: "Ga een onderzoek instellen omtrent de overtreding van het stilzwijgen, zodat ik weet, hoeveel monniken 's avonds in de bakkerij gesproken hebben." Theodorus ging heen, stelde een onderzoek in en bevond, dat vijf broeders gesproken hadden. Hij kwam dit aan onze vader berichten. Toen zei onze vader Pachomius: "Theodorus, denken die vijf soms, dat dit louter menselijke zaken zijn? Ik verzeker u: zo er een bevel gegeven wordt, dan heeft dat, ook al gaat het over een geringe zaak, niettemin zijn belang. Zo trok een grote menigte zeven dagen in stilte rond Jericho, om te gehoorzamen aan het haar gegeven bevel. (vgl. Joz. 6,3vv) Nadien, toen zij daartoe bevel kregen, stootten zij kreten uit, en aldus opnieuw gehoorzamend volbrachten zij de wil van God, kenbaar gemaakt door een mens die deze bevelen gegeven had. Laten die broeders in het vervolg oppassen, dan zal hun vergeven worden wat ze gedaan hebben. Want indien dit voorschrift niet voor het heil van hun ziel was, had ik het niet zo opgesteld." - Zeer dikwijls stuurde hij Theodorus uit, om de andere kloosters te bezoeken; en te midden van de broeders zei hij hun dikwijls: "Ik en Theodorus, wij volbrengen dezelfde opdracht, waarmee wij God dienen." Theodorus had inderdaad, als vader en als meester, over alles zeggingschap.

Toen Theodorus eens naar een klooster ging om de broeders te bezoeken, bracht men hem terstond bij zijn aankomst een broeder, van wie verteld werd dat hij gestolen had. Men wilde namelijk, dat hij hem om die reden van de broeders zou weggagen. Nochtans was het niet die broeder die gestolen had, maar wel een ander die door iedereen voor een trouwe broeder werd aangezien. Maar zij klaagden de eerste aan, omdat deze in hun ogen een beetje nalatig was. Toen nu hij die gestolen had, zag dat men, terwijl hij toch de schuldige was, op het punt stond die andere broeder uit het klooster te jagen, benaderde hij Theodorus en sprak: "Vergeef mij, mijn Vader; ik ben het die gestolen heb." Theodorus zei hem: "De fout die gij begaan hebt, is u door de Heer vergeven, omdat ge bij ons die broeder die niet schuldig was van schuld hebt vrijgepleit." Daarna riep hij de broeder die men vals beschuldigd had en zei hem: "Ik weet, dat gij die fout niet bedreven hebt; maar zelfs nu de broeders u om deze fout die ge niet bedreven hebt, verdrukt hebben, moogt ge u niet verhovaardigen om het feit, dat ge onschuldig zijt aan deze fout. In feite toch zijt ge zonder twijfel wegens andere fouten die gij gedaan hebt voor de Heer een schuldenaar; wees Hem daarom dankbaar en vrees Hem zolang ge

GERONTIKON

leeft." Daarna richtte hij zich tot alle broeders over deze zaak: "Hebt gij het oordeel over deze zaak niet aan mij toevertrouwd, opdat ik zou beslissen? Welnu, het is de wil van God dat men hem vergiffenis schenkt, want allen hebben wij Gods barmhartigheid nodig."

Er was in de communiteit van Tabennêsi een broeder die door de duivel bekoord werd. Theodorus zette hem op een ezel en bracht hem naar Pwoow bij onze vader Pachomius, opdat deze voor hem zou bidden. Toen hij naderde, werd hij van verre al gezien door onze vader Pachomius, die op dat ogenblik rechtop staande het woord van God tot de broeders richtte voor het heil van hun zielen. Terstond verliet hij de broeders en ging Theodorus tegemoet. En zie, enkele broeders ergerden zich eraan en zeiden: "Wij zijn de oudsten, maar nauwelijks heeft hij Theodorus gezien, die toch een jongere is, of hij verlaat ons en loopt hem tegemoet." Zij die zich aldus ergerden waren dezelfden wier hart ontstemd was geraakt toen onze vader Theodorus aanstelde om de broeders de onderrichting te geven voor het heil van hun ziel. Toen hij Theodorus omhelsd had, zei hij hem: "Nog vóór uw aankomst hier vandaag werd mij al op bevel van de Heer iets over u meegedeeld. Ga nu die zieke broeder die gij hebt meegebracht aan een ander toevertrouwen, en kom daarna vlug bij mij in de kerk." Onze vader Pachomius bad nu voor de broeders en liet ze heengaan; en iedereen keerde terug naar zijn woning. Toen dan Theodorus bij onze vader Pachomius terugkwam, bracht deze hem naar de kerk. Staande baden zij van het tweede tot het negende uur. Terwijl zij baden, verscheen hun boven hun hoofden een grote troon, zo hoog als een toren, waarop de Heer gezeten was in de gedaante waarin Hij zich aan hen wilde tonen. Nu eens steeg de troon op en ging zover de hoogte in, dat zij hem niet meer konden zien; dan weer daalde hij zo laag boven hen af, dat zij hem bijna konden aanraken met de handen. De troon bleef deze handelwijze volgen gedurende bijna drie uur. Op het ogenblik dat de troon naar beneden kwam, vatte onze vader Pachomius Theodorus vast en alsof hij hem op de handen droeg bood hij hem aan Hem die op de troon zat aan met de woorden: "Heer, wil van mij dit geschenk aanvaarden." Hij herhaalde dit een groot aantal keren, telkens dezelfde woorden hernemend, totdat een stem hem antwoordde: "Uw gebed is verhoord, wees manhaftig en moedig." (vgl. 1 Kor. 16,13) Nadien liet hij Theodorus de zieke broeder halen, en samen baden zij voor hem. Zo genas de Heer hem van zijn ziekte. Toen nam Theodorus de broeder mee terug, die Tabennêsi in het zuiden bereikte, alsof hij nooit ziek was geweest.

PACHOMIUS WIJST THEODORUS TERECHT

Eens was onze vader Pachomius met de broeders te Tabennêsi om er de broodjes te bakken die voor een heel jaar nodig waren te Pwoow; want er waren nog geen bakkers in Pwoow zelf. De regel die hij hun voorgeschreven had, luidde: "Niemand mag in de

GERONTIKON

bakkerij spreken, maar allen moeten samen het woord van God reciteren; hebben degenen die het deeg kneden, water nodig, dan moeten ze met de hand op de trog kloppen." Toen men nu eens aan het kneden was, richtte een der broeder-kneders zich tot de anderen, zijn helpers: "Geef me wat water."

Onze vader Pachomius bevond zich op een afstand; maar een engel des Heren maakte hem er ogenblikkelijk opmerkzaam op, terwijl zij nog bezig waren met elkaar te praten. "Zie, sprak hij, hoe zij handelen; zij hebben de regel overtreden. Welnu, als Theodorus naar u toekomt en hij benadert u met een handgebaar, zult ge hem dan verder beschouwen als van schuld ontslagen?" Hij antwoordde: "Neen." De volgende morgen riep onze vader Pachomius Theodorus bij zich; deze toch was de vader van het klooster te Tabennêsi en hij had bovendien de verantwoordelijkheid voor de bakkerij en de bakkers. Pachomius zei hem: "Ga onderzoeken wie gisterenavond de regel van de bakkerij overtreden heeft." Theodorus onderzocht het geval zorgvuldig en constateerde dat achttien man betrokken waren bij de overtreding. Zeer verlegen kwam hij terug bij onze vader Pachomius, en maakte met de hand het teken dat betekent: "Sinds wanneer - tot wanneer?" Toen onze vader hem het handgebaar zag maken, herinnerde hij zich het woord dat de engel tot hem gesproken had. Ogenblikkelijk lachte hij hem in zijn gezicht uit, met een grijnslach vol gramschap. Theodorus zag wat een toornige grijnslach het was en werd intens bedroefd. Enkele van de omstanders ondervroegen hem: "Waarom weent gij? Wat heeft hij u gezegd?" Maar onze vader Pachomius zei: "Laat hem met rust; dan kan hij de nalatigheid die hij jegens God bedreven heeft, gaan bewenen."

Theodorus gaf nu de leiding van de bakkerij over aan een andere broeder, en volgens het verlangen van onze vader Pachomius zonderde hij zich af in een vertrek van de gemeenschap. Hij vastte om de andere dag, zuchtte en bad dag en nacht onder tranen voor het vergrijp van de broeders. Toen de derde zaterdag sinds Theodorus deze grote boetedoening was begonnen verstreken was, zei onze vader Pachomius: "Houd op, het is genoeg, maar zie toe, in het vervolg, niet meer nalatig te zijn, en zorg ervoor dat de broeders geen overtredingen meer begaan, uit vrees dat gij u tegenover de Heer Jezus Christus schuldig maakt aan zonden."

PACHOMIUS NEEMT THEODORUS MEE NAAR PWOOW

Toen onze vader Pachomius zag, dat Theodorus vorderingen maakte in het werk van de Heer, nam hij hem weg uit Tabennêsi en stelde in zijn plaats een ander aan, namelijk apa Soeroes de Jongere, om vader van de broeders te zijn. Hij liet Theodorus met zich meekomen naar Pwoow en nam hem op in zijn huis, om behulpzaam te zijn, juist zoals Jozua, de zoon van Nun, Mozes bijstond. (vgl. Joz. 1, 1) Hij zond hem zeer dikwijls naar de kloosters, om de broeders te bezoeken en ze aan te moedigen met het woord van God. In feite was het Theodorus die in elk klooster al degenen aannam, die kwamen om

GERONTIKON

monnik te worden. Anderzijds, wanneer het nodig was iemand van hen op bevel van God en van onze vader Pachomius heen te zenden, was hij het ook die ze wegstuurde.

LESSEN DIE THEODORUS KRIJGT

Het gebeurde eens, dat Theodorus ergens met de broeders aan het werk was. 's Avonds toen het werk beëindigd was, liet hij voor hen het eten bereiden. Terwijl de broeders aten, was Theodorus present om hen te bedienen. Onder degenen die aanzaten aan tafel, bemerkte hij er een die veel prei at. Het was een jonge struise man die nog niet lang bij de broeders was. Toen Theodorus klaar was met het opdienen, trok hij zich terug heel alleen, en leunde met de rug tegen de muur. Hij vastte namelijk om de andere dag; buiten heerste een grote hitte. Daarna sprak hij de broeders aan over degene die hij zoveel prei had zien eten; deze was ook aanwezig en hoorde dat er tot hen gezegd werd: "Een monnik moet niet veel prei eten, omdat zulks het lichaam kracht geeft en strijd opwekt in de ziel." Terwijl hij nog aan het spreken was, kwam onze vader Pachomius bij hen om te zien, waar hij met de broeders werkte. Toen hij Theodorus met de rug tegen de muur zag leunen, sprak hij bedroefd: "Moet die muur daar uw lichaam dragen?" Terstond richtte Theodorus zich op en nederig wierp hij zich neer voor onze vader Pachomius. Bij elke gelegenheid vernederde hij zich zonder ophouden, ten einde volmaakt te worden in de wet van de Heer.

Theodorus was verdrietig om het geval van de broeder die hij berispt had vanwege het prei-eten. Misschien toch was het niet Gods wil dat hij zulke taal gesproken had. Hij zei: "Waarom heb ik niet gewacht totdat de Heer hem in zijn vrijheid van keuze zou opwekken en de monnik zo zelf geleerd zou hebben zijn lichaam er onder te houden volgens de deugd van hen die voortreffelijk leven?" De broeder die de woorden van Theodorus gehoord had, heeft in feite nooit meer prei durven eten tot aan zijn dood. En toen Theodorus bemerkte, hoe deze broeder in het vervolg geen prei meer wilde eten, wachtte ook hijzelf zich ervoor nog prei te gebruiken van toen af tot aan de dag van zijn dood. Hij vreesde namelijk anders door God veroordeeld te worden, omdat bij zichzelf niet zou hebben in acht genomen tegenover iets, waarvoor hij een ander berispt had.

Eens kwam hij een van de broeders tegen die met zijn mantel over de schouder van elders terugkeerde. Hij was namelijk door de overste van zijn gemeenschap voor een dienst uitgezonden. Theodorus vroeg hem: "Waar komt ge vandaan?" Onze vader Pachomius die zich in de buurt bevond, hoorde hem de broeder ondervragen. Nadat deze zijn weg vervolgd had, riep hij Theodorus bij zich en zei hem: "Theodorus, blijf u, meester te blijven van uw hart, om niet de gewoonte te krijgen om het even wie te vragen: 'waar gaat gij heen', - tenzij ge iemand ondervraagt over het heil van zijn ziel." Deze woorden bewaarde Theodorus diep in zijn hart en hij dacht: "Of het nu een kleine zaak betreft of een grote, ik zal proberen zo iets nooit meer te doen."

GERONTIKON

Het gebeurde eens op het zevende uur van de dag, terwijl er buiten een grote hitte heerste, dat onze vader Pachomius Theodorus riep en zei: "Laten we wat brood eten; want we moeten vlug op weg naar het klooster Temoesjons voor een broeder-catechumeen die op het punt staat te sterven." Theodorus zei: "Zoals gij verlangt." Dadelijk stonden ze op en begaven zich naar de eetzaal. Op dat ogenblik was er niemand in de eetzaal behalve zij beiden. Toen ze de broodjes in het water gelegd hadden, zei hij tot Theodorus: "Laat ons bidden, terwijl het brood weekt." Zij waren begonnen met bidden, toen een grote vrees hen overviel: zij zagen een stralende figuur voor zich staan die de hand naar hen uitstreckte, terwijl hij zei: "Geef mij uw welriekende gebeden, dat ik ze vóór de voeten van de Heer breng." Dadelijk wierpen zij zich ter aarde en onder veel tranen riepen zij God aan: "Heer onze God, dat uw barmhartigheid over ons kome." (Ps. 32/h33,22) Ze bleven bidden tot de avond. Onze vader Pachomius smeekte met aandrang ten gunste van de broeder-catechumeen, dat de Heer hem zolang wilde sparen, dat ze hem nog levend zouden aantreffen. Toen het avond geworden was, zetten zij zich neer om te eten en stonden daarna vlug op. Ze haastten zich op weg, en waren de halve nacht op reis alvorens Temoesjons te bereiken.

Zodra ze daar aangekomen waren, traden ze bij de zieke broeder binnen. De overste van de plaats zei tot onze vader Pachomius: "Hij is sinds twee dagen ziek; we hebben hem niet durven overbrengen naar het zuiden om hem te laten dopen, uit vrees dat hij ons halverwege in de handen zou sterven." Het was inderdaad hun gewoonte, tijdens de vasten al de catechumenen van de kloosters naar Pwoow te brengen, om hun daar het doopsel te laten toedienen. Onze vader Pachomius zei hierop: "Ge hebt gezien hoe zijn toestand aan het verslechteren was; waarom hebt ge hem dan hier niet gedoopt?" De overste antwoordde: "Er is hier geen priester om hem te dopen." Terwijl ze in gesprek waren en nog voordat de broeder de geest gaf, gingen onze vader Pachomius en Theodorus de ogen open: zij zagen hoe de engelen die de zieke kwamen halen, hem in het geheim het doopsel toedienden, voordat zijn ziel het lichaam verliet.

OPENBARING VAN PACHOMIUS OVER WAT ER GEBEURT BIJ HET STERVEN. DOOD VAN EEN RECHTVAARDIGE.

Ziehier hoe de engelen van liet licht de goede broeders komen halen, zoals het meermalen van Godswegen geopenbaard werd aan onze vader. Als hij die op sterven ligt een rechtschapen man is, komen er om hem te halen drie engelen die hoger of lager in rang zijn, al naar het gedrag en de verdienste van de stervende. Indien hij namelijk door zijn werken een hoge graad bereikt heeft, worden om hem bij God te brengen engelen gestuurd die eveneens van hoge rang en voornaam zijn. Als bij middelmatig is in deugd, worden er slechts lagere engelen uitgestuurd om hem te halen. God handelt zo, opdat zij die aldus tot de mens komen, hem met grote lankmoedigheid uit het lichaam halen, en

GERONTIKON

om te voorkomen dat als hoog verheven engelen iemand moesten gaan halen die volgens zijn werken maar klein is, ze deze zouden behandelen op de wijze die gebruikelijk is bij de aardse overheden. Dezen toch handelen met aanzien des persoons, letten op rijkdom en ijdele glorie, en behandelen hen die veracht of arm zijn louter volgens hun staat van verachting en armoede. De goddelijke machten daarentegen handelen in alles volgens een juist oordeel, overeenkomstig het bevel van de Heer en naargelang de verdienstelijkheid van de werken die men gedaan heeft.

Men constateert, dat de drie engelen, die gestuurd worden om een mens te halen, ook onderling van graad verschillen en dat een lagere gehoorzaamt aan degene die een hogere rang heeft. Op het ogenblik dat de mens op het punt staat de geest te geven, bevindt een der drie engelen zich bij zijn hoofd, een ander bij zijn voeten, als mensen die als het ware met hun handen iemand met olie inwrijven, totdat de ziel het lichaam verlaat. Intussen spreidt de derde engel een groot onstoffelijk laken uit, om de ziel eerbiedig op te vangen. Men constateert, dat bij een heilige de ziel schoon is van uiterlijk en wit als sneeuw. Nadat de ziel het lichaam verlaten heeft op het laken, neemt een der engelen de twee punten onderaan het laken op, en de andere engel die van de bovenkant, op de wijze waarop mensen op aarde een lichaam optillen. De derde engel zingt intussen voor de ziel in een taal die niemand kent.

Zelfs zij die dit visioen hadden, namelijk vader Pachomius en Theodorus, verstonden de zang niet; ze hoorden de engel enkel het alleluia zingen. Zo gingen ze dan de lucht in met de ziel, in de richting van het oosten. Zij gingen niet voort zoals mensen die zich op hun voeten voortbewegen, maar hun gang was als die van vloeiend water; het zijn immers geesten. Ze stegen met de ziel hoog de hemel in, om haar in staat te stellen, heel de aarde, van het ene uiteinde tot het andere, te zien, zodat zij heel de schepping kon overschouwen en zij God zou loven, die haar schiep. Daarna tonen zij haar [\[2\]](#), op bevel van de Heer, haar rustplaats, opdat zij, eenmaal op haar eindbestemming gekomen, dankzij haar goede werken, en in kennis gesteld van de pijnigingen waaraan zij ontsnapt is, de Heer nog meer prijze, die haar gered heeft van al dat lijden dankzij de goedheid van onze Heer Jezus Christus. Daarna brengen zij haar voor de voeten van de man Gods die haar de vreze des Heren heeft aangeleerd en haar met zijn wet heeft gevoed. Deze brengt haar dan als geschenk voor de voeten van de Heer. Daarop zegent zij de Heer in het openbaar met de woorden: "Ik zal U zegenen, mijn Heer, met al uw heiligen." Daarna brengen ze haar naar de rustplaats die de Heer voor haar heeft bestemd volgens de maat van de goede werken die ze verricht heeft.

Op het ogenblik dat zij gaat verschijnen vóór de Heer, geeft men haar toestemming om te naderen - ofwel op afstand te blijven - naargelang de waarde van de goede werken die zij op aarde verricht heeft. Ongetwijfeld, alwie het eeuwig leven verdiend heeft, prijst en

GERONTIKON

zegt ook de Heer, voordat hij de rustplaats binnengaat, die hem door de Heer bereid is. Er zijn er die op het ogenblik dat zij dankzeggen, de Heer aanschouwen en Hem zegenen wegens de zuiverheid van hun hart, al zeggend: "Zalig zij die zuiver van hart zijn, want zij zullen God zien." (Mt. 5,8) Wie echter nalatig was in zijn oefeningen, heeft niet verdiend God te zien in de luister van zijn godheid, omdat hij geen volkomen zuiver hart heeft. Wie alleen maar het leven verdient, ziet het vlees van de Zoon van God, dat wil zeggen zijn mensheid die één is met zijn godheid waarin zij onafscheidelijk is opgenomen.

De heiligen komen de afgestorvenen die het welbehagen van God volbracht hebben, tegemoet, om hen plechtig te begroeten, maar op een wijze die bij elk beantwoordt aan zijn verdiensten en volgens het bevel van de Heer. Sommigen hunner gaan zij namelijk tegemoet tot vóór de poort van het leven om hen daar te omhelzen. Anderen gaan zij minder ver tegemoet, steeds overeenkomstig hun verdiensten. Nog anderen laten zij tot zich komen, alvorens op te staan en ze te omhelzen.

Sommigen hebben zelfs niet verdiend dat de heiligen ze omhelzen; zij erven eenvoudig het leven overeenkomstig hun minderwaardigheid. Wanneer de rechtvaardigen uittrekken om de zielen van de afgestorvenen tegemoet te treden, dragen zij schitterende kronen. Die kronen zijn stralender dan de kronen welke hij wie zij tegemoet gaan, zich heeft verworven in de gevechten waarin hij op aarde de duivel overwon, met uitzondering dan van de kroon der gerechtigheid die hij, zoals Paulus zegt (2 Tim. 4,8), van God als rechtvaardige Rechter zal ontvangen op de dag der opstanding.

Op het ogenblik dat de ziel van de rechtvaardige bij de poort van het leven komt, legt de Heer haar de woorden van David in de mond om die te herhalen: "Opent voor mij de deuren der gerechtigheid; dat ik er binnentrede en de Heer verheerlijke." (Ps. 117/h 118, 19) De engel die de poort des levens bewaakt, antwoordt van zijn kant: "Dit is de poort van de Heer, de rechtvaardigen zullen er binnentreden." (ib. 20) Gaat het om de zielen van volgelingen van volmaakte mannen, dan roepen de engelen die hen meevoeren, als zij bij de poort aankomen: "Opent de poorten, dat een volk binnentrede dat de gerechtigheid heeft bewaard en dat de waarheid en vrede bezit, want het heeft op U, Heer, gehoopt", zoals geschreven staat in Jesaja. (Jes. 26,2-3)

WAT ER GEBEURT BIJ DE DOOD VAN EEN ZONDAAR

Onze vader Pachomius had deze openbaring in het klooster Temoesjons, toen het geval zich voordeed van de broeder-catechumeen die in het geheim gedoopt werd vooraleer te sterven. - Na gezien te hebben hoe de rechtvaardigen het lichaam verlaten, vroeg hij, hoe de ziel van een zondaar het lichaam verliet. De engel zei hem: "De Heer zal u in alles tevredenstellen." Wanneer het een ziel betreft die in haar werken slecht is, dan komen op

GERONTIKON

het ogenblik dat zij gehaald moet worden twee onverbiddelijke engelen tot haar. Als de man op het punt staat te sterven, zodat hij niemand meer herkent, stelt een der onverbiddelijke engelen zich op bij het hoofd, de ander aan zijn voeten. Beiden beginnen hem dan te geselen, totdat zijn ongelukkige ziel op het punt staat op te stijgen. Dan steken ze hem een gekromd voorwerp in de mond, zoiets als een vishaak, en trekken zo de ongelukkige ziel uit het lichaam. Men constateert, dat ze zwart en niet helder is. Daarna binden zij haar vast aan de staart van een onstoffelijk, geestelijk paard; want ook zij is een geest. Zo brengen ze haar weg en werpen haar in de folteringen, ofwel in de diepten der hel, naargelang zij verdient vanwege haar werken.

LIJDEN VAN RECHTVAARDIGEN

In feite zijn er ook onder de rechtschapen mensen velen die zwaar te lijden hebben tijdens de ziekte waaraan ze sterven en op het ogenblik dat ze de geest geven. Dezen zijn te vergelijken met een gebraden spijs, die nog wat langer op het vuur moet blijven vooraleer ze gegeten wordt. Zo gaat het ook met de getrouwen die, alvorens te sterven, in hun laatste dagen nog beproefd worden, opdat zij van alles bevrijd en zuiver zouden zijn voor de Heer.

Wij constateren dat ook onder de heiligen sommigen onderworpen werden aan folteringen op het ogenblik van hun dood, zo bij voorbeeld de heilige Stefanus en al de martelaren en zij die met hen gelijk zijn te stellen. Ook Job, David en veel andere heiligen hebben talrijke smarten en kwellingen tijdens hun leven doorstaan, enkelen op hun sterfbed. Anderzijds is het ook waar, dat veel zondaars juist in volledige rust sterven, zonder in deze wereld pijnen te hebben doorstaan, aangezien de kwellingen en kastijdingen hun nog voorbehouden zijn, zoals geschreven staat: "Men bewaart de goddeloze voor de dag van het onheil." (Spr. 16,4) Daarom zegt de Prediker: "Eenzelfde lot zal de rechtvaardige en de goddeloze treffen, de zuivere en de onzuivere, de goede en de boze." (Pred. 9,2) Inderdaad zien we onze Verlosser, de Meester van allen, aan het kruis hangen te zamen met twee booswichten: één rechts en één links en de Heer in het midden. Men openbaarde al deze dingen aan onze vader Pachomius te Temoesions. En hij was zeer gelukkig, dat de broeder-catechumeen de rust van 's Heren heiligen was binnengetreten. Toen de broeder de berg was opgedragen en naast de broeders ter aarde besteld, ging onze vader Pachomius met Theodorus vlug weer zuidwaarts naar Pwoow, dankbaar jegens de Heer voor hetgeen hij gezien had.

VISOENEN VAN THEODORUS

Een andere keer gebeurde het, dat Theodorus, in de kerk gezeten, in de lucht engelenstemmen heel melodieus hoorde zingen. Aanstonds stond hij op en begaf zich naar onze vader Pachomius, die hem zei: "Dat is een rechtvaardige ziel die het lichaam

GERONTIKON

verlaten heeft en nu trekt men met haar over ons heen; ook aan ons is het voorrecht geschonken de stemmen te horen die God voor haar loven." Terwijl zij samen spraken, keken ze omhoog; toen zagen ze hem die gehaald werd, en zij herkenden hem.

De Heer opende hun ogen aldus vele malen. Zij zagen onder andere hoe de engel van God aan het altaar in het heiligdom de heilige Mysteries aan de gelovigen die deze waardig ontvingen uitreikte, samen met de hand van hem, die ze uitdeelde, hetzij priester, hetzij bisschop; wanneer echter een onwaardige of onzuivere naar voren trad om de heilige Mysteries te ontvangen, dan trok de engel zijn hand terug; dan was het alleen de priester die ze uitreikte.

Eens gebeurde het, dat onze vader Pachomius, vergezeld van een broeder, zich naar een klooster begaf om een ziel te helpen. Hij had Theodorus bevolen over de broeders te waken tot hij terugkwam. Op een keer stond Theodorus, toen bij aldus te waken had over de broeders, 's nachts op en liep langs de gemeenschap; hij bleef toen ergens staan bidden. Terwijl hij bad, overviel hem een vervoering, en in een visioen zag hij het volgende: al de broeders lagen te rusten als een kudde van slapende schapen, en een engel stond in hun midden en bewaakte hen. Toen hij dit zag, kwam Theodorus naar voren om op de engel toe te treden; deze gaf een wenk en legde hem toen zelf in de geest wat hij hem wilde zeggen, nog voor hij het met de mond had uitgesproken. Hij zei hem: "Wie waakt er over de broeders? Ben ik het of zijt gij het?" Theodorus werd verlegen en keerde onmiddellijk naar zijn vorige plaats terug, zeggende: "Wij zijn maar in schijn herder, in werkelijkheid zijn de engelen de herders over ons, schapen van de geestelijke kudde; zij zijn het die ons behoeden voor de boze listen van de vijand." In kleding geleeke de engel op een soldaat van de koning; in de hand hield hij een degen van vuur die een en al schittering was. Hij was gekleed in een soort albe, het sticharion, want op dat ogenblik droeg hij niet zijn chlamys, de soldatenmantel, maar het sticharion. Grote medaillons sierden dit sticharion, licht uitstralend en zeer schoon. Zijn gordel was een handpalm breed, helrood, en zond overvloedige lichtstralen uit.

Het gebeurde ook eens, dat onze vader Pachomius Theodorus naar een ander klooster stuurde, namelijk dat van Tekasjmien, om de broeders te bezoeken in verband met een voor hen dringende aangelegenheid. Terwijl Theodorus in dat klooster bij een vijgenboom stond te bidden, keek hij in de verte en zag op acht mijlen afstand onze vader Pachomius te Pwoow zitten, zonder ophouden het woord Gods richtend tot de broeders; en zelfs hoorde Theodorus de woorden die hij tot hen sprak. Toen hij weer in het zuiden was teruggekeerd, sprak hij onze vader Pachomius aan en verhaalde hem, hoe hij hem tijdens zijn gebed gezien had te Pwoow en welke woorden hij uit zijn mond gehoord had, toen hij zich tot de broeders richtte. Onze vader Pachomius zei hem: "Theodorus, wat ge gehoord hebt, is precies hetgeen ik gezegd heb."

GERONTIKON

DE HEER GEEFT PACHOMIUS WOORDEN IN

Een andere keer, terwijl hij ergens alleen bad, geraakte onze vader Pachomius in vervoering; en zie, het was of al de broeders vergaderd waren in de kerk, terwijl onze Heer gezeten was op een hoge troon en tot hen sprak over de parabelen van het heilig Evangelie. En zijn woorden, te zamen met de uitleg ervan, werden op het ogenblik zelf dat zij uit de mond van de Heer kwamen, gehoord door onze vader Pachomius in het visioen dat hij die dag had. Van toen af ging onze vader Pachomius, wanneer bij het woord Gods wilde richten tot de broeders op de plaats staan, waar hij de Heer had zien zitten, toen Deze tot de broeders sprak. Als hij sprak om diezelfde woorden met hun verklaring, welke hij uit de mond van de Heer gehoord had, weer te geven, gebeurde het wel, dat felle bliksems opflitsten in zijn woorden. Alle broeders waren dan ook zeer onder de indruk van de woorden van onze vader Pachomius die als lichtende bliksems uit zijn mond schoten.

ONDERRICHT VAN THEODORUS

Ook gebeurde het eens, dat Theodorus ergens aan het werk was met de broeders; tegen de avond, toen het werk beëindigd was, gebruikten zij hun maaltijd. Theodorus liet wat brij koken, omdat velen onder hen de gewoonte hadden geen brood te eten. Er bevond zich onder hen een zekere Patelloli, een jonge man met een stevig lichaam, die door de driften van de jeugd bestookt werd. Toen de neiging bij hem opkwam om van die brij te eten, maande de Geest Gods hem dadelijk: "Deze spijs is gekookt voor die het nodig hebben; maar gij hebt er geen behoefte aan, en de vleselijke lust belaagt u." Aan deze gedachte, die hem vanwege de Heer ingegeven werd, gehoorzaamde hij echter niet; integendeel, hij ging zitten eten; hij nam daarvoor zelfs de kom van de econoom. Toen de broeders met eten klaar waren, gingen zij zoals gewoonlijk naar de hut om te luisteren naar het woord Gods, dat Theodorus tot hen richtte. Zij vroegen Theodorus ook hun te zeggen, waarin zij in gebreke gebleven waren. Aan sommigen nu onder hen verweet hij: "U bent kleinmoedig." Aan anderen: "Ge staat altijd klaar om u kwaad te maken." Aan nog anderen: "Uw taal is te hard; maar ik zie er ook nog een onder u, die zijn hoop gesteld heeft op een ketel." Aanstonds begreep de broeder, dat Theodorus dit raadseltje, voor hem bedoelde; hij knielde vlug temidden der broeders neer en zei: "Bidt voor mij, want welbewust heb ik mijn geweten het zwijgen opgelegd; ik heb niet willen gehoorzamen aan de goede ingeving van mijn hart; daarom heeft de Heer mij in het openbaar deze berisping gegeven."

VISIOEN VAN PACHOMIUS OVER DE HEL

Ook gebeurde het eens, dat onze vader Pachomius op bevel van de Heer opgenomen werd om de straffen en folteringen te aanschouwen, waarmee de kinderen der mensen

GERONTIKON

gepijngd worden. Werd hij opgenomen, in het lichaam of buiten het lichaam, wie zal het zeggen? Maar God weet dat hij opgenomen werd! (vgl. 2 Kor. 12,3) Hij werd ver van deze wereld en van het uitspansel meegenomen tot benoorden het paradijs der geneugten; hij zag daar stromen, kanalen en grachten die één en al vuur waren en waarin de zielen der zondaars gefolterd werden. En toen hij met de engel verder doortrok en daar ook weer de folteringen bekeek, zag hij dat allen die hij hier onder zich zag, veel erger leden dan degenen die hij eerst gezien had; zij waren overgeleverd aan folterengelen, verschrikkelijk om te zien, die zwepen van vuur in de handen hielden. Wanneer sommige zielen, die zij folterden, het hoofd buiten het vuur opstaken, kletsten zij erop los en dompelden hen nog dieper in het vuur. De gefolterden slaakten rauwe zuchten, zonder het echter te kunnen uitschreeuwen wegens hun zwakte en wegens de druk die zij leden van de mateloze folteringen. De zielen die men folterde, waren niet te tellen; in elk geval waren zij zeer talrijk.

Hij zag ook putten en kuilen van vuur; en de gloed van dit vuur was nog heviger. Toen hij er in keek zag hij, dat er in elke kuil maar één ziel was; deze behield dezelfde gestalte als ze in de wereld had; de rechtervoet zat vast aan de ene rand van de kuil, de linkervoet aan de andere rand. Het vuur verslond één voor één de lichaamsdelen, waarmee zij zich in de wereld bezondigd bad. Aandachtig kijkend in één der kuilen, herkende hij degene die er gefolterd werd. Het was namelijk een van degenen die in de wereld gebrandmerkt zijn en door de Schrift bestempeld worden als 'verwijfden'. (vgl. 1 Kor. 6,9)

Hij zag ook monniken die op deze plaats gekastijd werden; hij ondervroeg de engel die met hem meetrok: "Welk kwaad hebben dezen gedaan, dat ook zij hier ondergebracht zijn?" De engel antwoordde hem: "Degenen die ge hier ziet, zijn weliswaar geheel zuiver naar het lichaam, maar het zijn leeglopers die rondzwerven in de streken waar broeders als kluizenaar leven. Bij de broeders die zij bezoeken, spreken zij kwaad over andere monniken in hun nabijheid, met wie zij niet op goede voet staan; op die manier willen zij door hun kwaadsprekerij de sympathie van die broeders veroveren, en zo eten en drinken van hen krijgen. Maar als zij dezen verlaten en weer naar elders trekken, bekladden zij hier op hun beurt degenen die ze eerst gevléid hebben, in de hoop door hen goed ontvangen te worden, terwijl ze hen bij de eersten zwart gemaakt hadden! Het is dus om hun kwaadsprekerij dat zij overgeleverd zijn aan deze folteringen, die ondragelijk zijn en zonder onderbreking."

Al die folterengelen waren erg vrolijk en opgeruimd, juist zoals een rentmeester zich verheugt, als hij ziet dat de rijkdom van zijn meester zich vermeerdert, zo verheugden ook zij zich, want de Heer heeft hen onverbiddelijk geschapen, opdat zij geen medelijden zouden hebben met de goddeloze mensen die men aan hen overlevert om ze

GERONTIKON

te kastijden. En indien de zielen die zij folteren, hen smeken om medelijden, zijn ze vol gramschap tegen haar en folteren zij ze met nog heviger pijnen. Wanneer men zielen aanbrengt en aan hen overlevert, springen ze op van blijdschap, - zoals iemand die grote winst boekt - en verheugen zij zich om de ondergang van de goddelozen.

Onze vader Pachomius was bezig de straffen te aanschouwen samen met de engel die hem vergezelde; toen wenkte een der folterende engelen hem en zei heel opgewekt: "Kom, Pachomius, ik zal u nog andere verschrikkelijke straffen laten zien." Toen onze vader Pachomius zich zo vrolijk uitgenodigd zag om al die kastijdingen te bekijken, verbaasde hij zich over de meedogenloze natuur van deze engelen, die hen zich deed verheugen over zo verschrikkelijke folteringen, terwijl hijzelf bedroefd was bij het zien van de kwellingen, waarin de ongelukkige zielen der goddelozen zich bevonden.

Een eindje verder zag hij nog weer een ontelbare menigte zielen van elke leeftijd, die als een woelige kudde door de onverbiddelijke folterengelen voortgejaagd werden. Op zijn vraag over deze menigte antwoordde de engel die hem vergezelde: "Dit zijn de zielen van de zondaars die vandaag over de ganse wereld gestorven zijn; men gaat hen rangschikken elk volgens de kastijding die hij verdient."

Toen hij met de engel die hem vergezelde en die de straffen aanwees, in westelijke richting was verder getrokken, zag hij aan zijn voeten een opening bij de ingang der hel. De hel zelf is zeer diep; er heerst duisternis en er stijgt een hitte uit op als van een vuurhaard; deze plaats is inderdaad de kerker des Heren. Als men mensen aanbrengt en erin werpt, slaken zij luide kreten: "Ongelukkige die ik ben, dat ik God die mij geschapen heeft, niet gekend heb zodat ik gered zou worden!" Daarna kunnen ze helemaal niet meer spreken, wegens de hitte en de diepe duisternis van die plaats. Door de duisternis en vanwege de angst die hen beklemmt, herkennen zij elkander ook niet meer.

Verder doortrekkend naar het zuidwesten, zag hij daar nog andere wrede kastijdingen, gelijkend op de kwellingen die hij tevoren gezien had bij de zielen in het noorden. Men toonde hem nog een soort stenen huis van enorme afmetingen. Dit huis was één vuurzee waarin men de jongelui wierp, die in de wereld hun lichaam bevlekt hebben door onkuisheid, zonder dat hun ouders het wisten. Om deze onzuivere wandaden, die een gruwel zijn voor God en voor de mensen, ondergaan zij deze vreselijke folteringen.

Toen de engel ermee klaar was aan onze vader Pachomius al het lijden en de pijnen te tonen, waarmee de zonde gestraft wordt, vroeg hij hem in naam van de Heer met aandrang: "Pachomius, geef de broeders getuigenis van al wat ge gezien hebt, opdat ze alles in het werk stellen om niet ten prooi te vallen aan deze zware kastijdingen. God heeft mij namelijk naar u toe gestuurd om u dit alles te tonen; maar gij op uw beurt moet

GERONTIKON

er getuigenis van geven aan de broeders en aan heel de wereld, opdat zij boete plegen en zich redden." Van die dag af onderhield onze vader Pachomius de broeders, telkens als hij ze bijeenriep voor de onderrichting, eerst over de Schriften, - want deze zijn het meest wezenlijke en de adem zelf van God -, maar daarna vertelde hij hen van al de straffen die hij gezien had te zamen met het lijden dat ze veroorzaken en waarover de engel hem namens de Heer uitvoerig onderricht had, opdat zij de vreze Gods zouden bezitten en, door de zonde te vermijden, de beschreven folteringen en de pijnen welke hij gezien had mochten ontlopen.

THEODORUS DE STEDELING (UIT ALEXANDRIË). ZIJN LEVENSVERRHAAL EN INTREDE BIJ PACHOMIUS.

De faam van onze vader Pachomius en die van zijn liefde drong nu tot iedereen door; zijn naam werd tot in den vreemde en bij de Romeinen genoemd en men kwam naar hem toe om bij hem monnik te worden. De man Gods van zijn kant verzorgde hen, door hun rijkelijk woord en lering te verschaffen met de toewijding waarmede een voedster haar kinderen koestert. (vgl. 1 Tess. 2,7)

Te Alexandrië woonde een zekere Theodorus, zevenentwintig jaar oud; hij was heiden, behoorlijk streng door zijn ouders gevolgd. De Geest Gods dreef hem ertoe, christen te worden; zo nam hij in zijn binnenste het besluit: "Indien de Heer mijn weg zo leidt dat ik christen word, dan wil ik bovendien monnik worden en mijn lichaam smetteloos houden tot op de dag dat de Heer mij komt halen!" Enige dagen later begaf hij zich naar de aartsbisschop Athanasius en vertrouwde deze alles toe wat er in zijn hart omging. Athanasius doopte hem terstond, stelde hem aan tot voorlezer en richtte in de kerk een vertrek voor hem in. Theodorus beoefende er de ascese, en hij sprak geen enkele vrouw aan tenzij alleen zijn moeder en zijn zuster. Wanneer hij voorlas in de kerk, deed hij zijn best om niet naar het volk te kijken, indachtig de spreuk uit het Evangelie: "Hij die een vrouw aankijkt om ze te begeren, heeft in zijn hart reeds overspel met haar gepleegd." (Mt. 5,28) En verder: "Wend mijn ogen af, opdat ze geen ijdelheden zouden zien." (Ps. 118/h119, 37) Naargelang zijn krachten legde hij zich toe op strenge oefeningen, al de tijd dat hij in de nabijheid was van die bron van levend en verkwikkend water, de aartsbisschop en apostolische vader Athanasius.

Na twaalf jaar als voorlezer in de kerk gediend te hebben, gaf hij er zich rekenschap van, dat degenen die met hem in de kerk leefden, de geestelijken, zich overgaven aan ijdel redetwisten, aan veelvuldige maaltijden en aan hoogmoed. Toen Theodorus bemerkte, dat zij zich zo gedroegen, richtte hij onder zuchten en tranen smeekbeden tot God, zeggende: "Heer, toon mij een man, die een leven leidt dat in overeenstemming is met uw heilige wil; dan zal ik naar hem toegaan om door bemiddeling van die man, uw dienaar, U beter te leren kennen." Terwijl hij aldus in zijn binnenste sprak en bad,

GERONTIKON

hoorde hij monniken met lof spreken over de congregatie die God, in zijn liefde voor de mensen, door tussenkomst van onze vader Pachomius gesticht had. Bij het horen hiervan richtte Theodorus zich tot God, zeggende: "Ik bid U, mijn Heer Jezus Christus, mij waardig te maken, uw heilige dienaar te zien, zijn zegen te ontvangen en bij hem te mogen blijven."

INTREDE EN EERSTE KLOOSTERJAREN VAN THEODORUS DE STEDELING

Enige tijd later gebeurde het, dat onze vader Pachomius met de kleine boot enkele broeders naar Alexandrië stuurde, om een bezoek te brengen aan de aartsbisschop en om enige kleinigheden voor de zieke broeders te kopen. Theodorus zag die broeders zich in de kerk onderhouden met de aartsbisschop, die hen nieuws vroeg over hun vader Pachomius. Vol blijdschap ging hij naar hen toe en met behulp van een tolk zei hij hun: "Ik wens met u mee te gaan, om uw vader de man Gods te ontmoeten en door hem gezegend te worden." Zij gaven hem ten antwoord: "Wij kunnen u niet met ons meenemen omwille van uw ouders, en omwille van de aartsbisschop." Maar van de aartsbisschop ontving hij onmiddellijk de toestemming om met hen af te reizen. Toen hij in het zuiden aankwam bij onze vader Pachomius, gaf hij hem de vredekus. Onze vader Pachomius van zijn kant ontving hem met blijdschap, omdat hij zijn nederigheid zag, en vooral omdat de aartsbisschop geschreven had hem met open armen te ontvangen. Hij wees hem terstond een huis toe, waarin een bejaarde ouderling woonde die Grieks verstond en dus met hem kon spreken en hem kon aanmoedigen. Theodorus maakte grote vorderingen, beoefende alle goede werken en leefde trouw de regels van de broeders na.

Op zekere dag ondervroeg onze vader Pachomius hem met behulp van een tolk over het geloof van de broeders die als kluizenaar te Alexandrië leven, en over hun ascetische praktijken. Hij antwoordde hem: "Dankzij uw heilige gebeden, eerwaarde Vader, staan zij stevig vast in het orthodoxe geloof van de heilige katholieke Kerk van Christus; en er is niemand die hen daarin zou kunnen doen wankelen, aangezien zij onderhouden wat geschreven staat: 'weest standvastig, en men zal u niet van geloof doen veranderen.' (1 Kor. 15,58) Wat hun voeding betreft: er komen vele voortreffelijke spijzen bij hen op tafel; zij eten en drinken goed, handelend naar wat er geschreven staat: 'deze dingen heeft God bereid voor de gelovigen, opdat zij ervan zouden nemen onder dankzegging.'" (1 Tim. 4,3) Daarop vroeg onze vader Pachomius: "Is het hun mogelijk zonder beperking te eten en te drinken, en daarbij toch de zuiverheid te bewaren?" Theodorus antwoordde: "Hun zuiverheid dwingt in alle opzichten respect af, en hun wetenschap wint het ten aanzien van wie ook." Onze vader Pachomius had op dat ogenblik een stokje in de hand en sloeg daarmee tweemaal op de grond, zeggende: "Als men deze grond besproeit en bemest, zal hij dan geen onkruid doen opschieten? Zo gaat

GERONTIKON

het ook met het lichaam; wanneer wij het steeds maar te goed doen met spijs en drank en het alle moeite besparen, zal het onmogelijk de zuiverheid kunnen bewaren. De heilige Schrift zegt namelijk: 'Zij die aan Jezus Christus toebehoren, hebben hun vlees gekruisigd met zijn driften en begeerlijkheden.' " (Gal. 5,24) Toen Theodorus dit gehoord had, stond hij perplex.

Enige tijd later gingen er als naar gewoonte weer broeders naar Alexandrië. Toen ze teruggekeerd waren in het zuiden, vroeg Theodorus hun naar enige van de broeders die daar het kluizenaarsleven leiden: "Hoe maken zij het nu?" Toen vertelden zij hem, dat sommigen onder hen op onkuisheid betrappt waren en dat anderen een slechte naam hadden bij de wereldlingen door hun wangedrag. Bij het horen hiervan bewonderde Theodorus de woorden die hij uit de mond van onze vader Pachomius gehoord had, waarin hij de vergelijking maakte tussen de grond en monniken die zich te goed doen. Theodorus stond terstond op, wierp zich neer voor onze vader Pachomius en kuste hem de voeten uit bewondering voor de grote wijsheid die God hem schonk, en voor de wijze waarop hij voorspeld had, dat het onmogelijk is voor drinkers en eters een volmaakte zuiverheid te bewaren. Zo oefende Theodorus zich meer en meer in de deugd, dankzij de degelijke lering die hij vernam uit de mond van de man Gods, onze vader Pachomius.

THEODORUS DE STEDELING WORDT HOOFD VAN 'HET HUIS DER VREEMDELINGEN' (=GRIEKSSPREKENDEN)

Toen onze vader Pachomius tot de bevinding kwam, dat Theodorus voortgang gemaakt had in de wijsheid Gods, stelde hij hem aan als hoofd over het huis der vreemdelingen die bij hen kwamen om ook monnik te worden; Pachomius ging er zich op toeleggen om zelf ook de Griekse taal meester te worden, met de bedoeling hen dikwijls te gaan aanmoedigen aan de hand van de Schrift, en om Theodorus te leren, hoe hij de broeders, die onder zijn gezag stonden, moest bejegenen.

Op een keer richtte onze vader Pachomius zich tot hem onder vier ogen en zei: "Het is een ernstige zaak als gij, iemand in uw huis bemerkend die geen zorg heeft voor zijn zaligheid, u daar niet om zoudt bekommeren en naliet hem te onderrichten tot zijn herstel en tot heil van zijn ziel. Mocht zo iemand driftig worden, wees dan geduldig met hem, in afwachting dat de Heer zijn hart raakt. Het is ermee als met iemand die een doorn welke in de voet van een ander gedrongen is, eruit wil trekken. Krijgt hij de doorn eruit en komt er bloed mee, dan is de man opgelucht. Maar slaagt hij er niet in, de doorn er op die manier uit te halen en als deze dieper gaat zitten, dan neemt hij zijn toevlucht tot een geneesmiddel. Weet de man geduld te oefenen, dan gaat de doorn er nu zachtjesaan vanzelf uit, en de man is genezen. Zo gaat het ook met een geprikkeld man, wanneer zijn leermeester hem gaat tegenspreken; wanneer deze integendeel geduld

GERONTIKON

oefent, zal de ander daar veel profijt van hebben. Wanneer het een zware fout betreft, waarschuw mij dan. We zullen dan de handelwijze toepassen die God mij zal ingeven. Zorg voor de zieken, meer dan voor uzelf. Draag uw kruis (vgl. Mt. 10,38) beter dan de broeders; gij zijt immers hun overste. Zorg er ook voor dat de broeders door u gesticht worden en wees voor hen een voorbeeld in alles. Mocht gij een zaak willen regelen, waarvan gij de moeilijkheden niet weet op te lossen, leg ze mij dan voor, en met de genade Gods zullen wij er ons samen op toeleggen, om de juiste oplossing te vinden en die ook toe te passen."

Op zekere dag ondervroeg deze Theodorus onze vader Pachomius aangaande apa Cornelius: "Ik hoor van hem zeggen, dat hij zijn geest zo grondig gezuiverd heeft, dat gedurende heel de gebedsdienst geen enkele ijdele gedachte in hem opkomt; terwijl ik, ik heb het heel dikwijls geprobeerd, maar op een groot aantal gebeden zeg ik er nauwelijks drie zonder dat mijn aandacht afdwaalt tot gedachten en beelden van allerlei aard die mijn geest overvallen."

Toen zei onze vader Pachomius: "Theodorus, ik ga met een vergelijking voldoen aan uw verlangen om in deze zaak helderheid te krijgen, opdat gij meer moed zoudt hebben. Indien een slaaf vandaag de dag iemand ziet die, hoewel arm, vrij man is, dan wenst hij zich niettemin zo'n zelfde vrijheid toe als zijn gezel bezit; wanneer een arme op zijn beurt een bevelhebber ziet, verlangt ook hij naar het bevelhebberschap; en wanneer een bevelhebber dan weer een koning ziet, dan wenst die bevelhebber ook koning te worden zoals deze. Zo is het ook gegaan met Cornelius, die gestreden heeft totdat hij al de vruchten van de heilige Geest verworven had met de hulp die God hem verleende bij al zijn goede werken. Wat u betreft, Theodorus, wees een mededinger in zijn goed gedrag, en wees altijd erkentelijk jegens de Heer, door zijn geboden van ganser harte te onderhouden. Zo zult ge niet meer bezwijken." Bij het horen van al deze woorden en parabels bewonderde Theodorus de grote wijsheid waarmee God onze vader Pachomius vervuld had.

Dankzij zijn volharding en zijn goed verstand leerde hij de Egyptische taal. En wanneer onze vader Pachomius het woord Gods tot de broeders ging richten, was Theodorus op zijn post, om met veel gretigheid alles te vergaren wat hij vernam uit de mond van onze vader Pachomius; en als hij dan naar huis teruggekeerd was, herhaalde hij al die woorden in het Grieks voor degenen voor wie hij als tolk optrad. Zoals een voedster haar kleintjes koestert (vgl. 1 Tess. 2,7) verzorgde hij hen met de levenbrengende woorden van onze vader Pachomius, waarmee hij hen onderrichtte. En hij spoorde hen aan, om hetgeen gezegd was, in praktijk te brengen en goed in hun hart te bewaren. Ziehier degenen die in zijn huis de eerstelingen waren van zijn vruchtbaar werk: onder de Alexandrijnen was het Auxonius de Grote, nog een andere Auxonius, en ook een

GERONTIKON

zeker Neon; onder de Romeinen waren het: Firmus en Romulus; verder nog Domnius de Armeniër. Theodorus de Stedeling zelf was hoofd van het huis gedurende dertien jaar^[3], tot aan de dood van onze vader Pachomius. Hij vertaalde voor hen al de onderrichtingen welke hij hoorde uit de mond van onze vader; hij deed het nog ten tijde van apa Orsiësius, tot op de dag dat God hem kwam halen.

PACHOMIUS EN DE TIEN BROEDERS DIE MOPPERDEN

Er woonden in Pwoow tien oudere broeders, die strenge ascese beoefenden. Ze waren kuis naar het lichaam, maar ze mopperden dikwijls tegen onze vader Pachomius vanwege hetgeen hij tot hen zeide als terechtwijzing of tot heil van hun zielen. De man Gods gaf zich omwille van hen over aan waken, bidden en vasten voor de Heer, totdat zij tot inkeer kwamen en zich beterden van al hun dwalingen. Zij stierven allen één voor één in de vrede van God. Amen.

Op zekere dag overleed een van de broeders. Onze vader Pachomius stond de broeders niet toe voor hem te zingen, noch om hem te zegenen; integendeel, hij verbrandde zijn kleren en zijn habijt temidden van de broeders, die rond hem verenigd waren, en hij prentte hun de vrees in, opdat zij zouden vermijden hun zielen te verwaarlozen. Hoe het komt dat hij die broeder tot aan zijn dood verdroeg in zulke staat van zonde, begrijpen wij niet! Wat wij echter wel weten is, dat de Godsmannen nooit iets zomaar doen, maar dat hun gestrengheid en hun goedheid gegrondvest staan op een volmaakte wijsheid, die welgevallig is aan onze Heer Jezus.

PACHOMIUS IN STERVENSGEVAAR. THEODORUS LAAT ZICH VERLEIDEN TOT LEIDERSCHAP.

Eens gebeurde het, dat onze vader Pachomius ziek was, zo erg dat hij in stervensgevaar verkeerde. De vaders van de verschillende gemeenschappen en al de broeders die te Pwoow waren, schaarden zich toen rond Theodorus en spraken hem als volgt toe: "Indien de Heer onze vader tot zich neemt, kom dan met ons overeen, dat gij u aan ons hoofd zult stellen, en dat gij onze vader zult worden in zijn plaats; we behoeven toch niet ongelukkig te worden en verstrooid te geraken als schapen die geen herder meer hebben! In feite is er niemand onder ons die zijn deugden kent als gij." Maar Theodorus antwoordde hun met geen enkel woord, omdat hij in zijn grote nederigheid geen taak als overste wenste te ontvangen, noch de ijdele glorie van deze wereld. Opnieuw echter begonnen zij hem te bidden en te smeken, totdat hij hun zijn instemming gaf. Maar dat ze de zaak zo onder elkaar geregeld hadden, ontsnapte niet aan onze vader Pachomius, en toen hij een weinig bekomen was van zijn ziekte, richtte hij zich tot de broeders en zei: "Ieder van u moet eens zeggen, waarin hij tekortgeschoten is. Zelf beken ik, dat ik dikwijls nalatig ben in het bezoeken van de broeders." Toen zijn beurt gekomen was,

GERONTIKON

antwoordde Theodorus: "Nu is het zeven jaar dat ik bij u ben. Dikwijls zendt gij mij naar de broeders om hen te bezoeken, en ik schrijf hun dan in alles regels voor, juist zoals gijzelf. Nooit evenwel is in mij de gedachte opgekomen, dat ik het zou zijn, die na u hun vader zou worden. Maar toen de broeders hierop bij mij aandrongen, heb ik ermee ingestemd. Indien ik dit ontkende, en beweerde dat ik er niet mee heb ingestemd, zou ik al de dagen van mijn leven bij u voor een leugenaar doorgaan, en op mij zou toepasselijk zijn, wat geschreven staat: 'De Heer zal eenieder verdelgen die leugentaal spreekt' (Ps. 5,7)." Onze vader Pachomius gaf Theodorus in het bijzijn van alle broeders ten antwoord: "Ik zeg het u: van nu af hebt gij niet het minste gezag meer over welke zaak ook van de broeders. Ga heen naar een eenzame plaats en bid de Heer, totdat Hij u vergeeft dat ge hebt ingestemd." En Theodorus vertrok naar een eenzame plaats; hij stortte dag en nacht overvloedige tranen voor de Heer en slaakte vele verzuchtingen. Hij weende echter niet omdat hij uit zijn rang gezet was, maar over de slechte gedachte die hij in zich had toegelaten.

Een broeder die zag, dat hij zo bitter weende en zo diep bedroefd was, dacht bij zichzelf: "Hij moet nu toch niet tengevolge van deze kwelling de broeders verlaten en weggaan." Als Theodorus dan ook 's nachts uit zijn afzondering kwam omdat hij iets nodig had, ging de broeder hem achterna om hem in het oog te houden, uit vrees dat hij naar elders zou vertrekken. Nooit echter was de gedachte bij Theodorus opgekomen de broeders te verlaten; en als hij zich weer in zijn afzondering had teruggetrokken, bad hij de Heer voor die broeder met de woorden: "Heer, God van onze vader Pachomius, verlos die broeder van de slechte gedachte die in hem is opgekomen; hij denkt namelijk van mij, dat ik nu misschien de broeders zou verlaten vanwege de kleine terechtwijzing mij door mijn vader gedaan. Moge het de hemel behagen, dat nooit iets dergelijks mij overkome." Toen er later geluid werd voor de gebedsdienst, trad Theodorus temidden van de broeders in de kerk naar voren, terwijl hij zei: "Bidt voor mij, opdat mijn Heer Jezus Christus mij vergeve; want ik heb mij bedronken aan de wijn der afschuwelijkheid (vgl. Apok. 17,2) waarvan ik zonder het te weten genomen heb." Na dit gezegd te hebben wierp hij zich ter aarde neer en weende; de overvloed van zijn tranen deed ook al de broeders bitter wenen, samen met hem. Na deze schuldbelijdenis keerde hij terug naar zijn afzondering en ging hij weer door met wenen en bedroefd zijn voor de Heer zoals onze vader Pachomius bevolen had. Vele broeders hoorden hem, als zij de plaats van zijn afzondering voorbijkwamen, aldus wenen, en ook zij weenden veel om hem.

Ook begaven velen van de oudere broeders zich naar Theodorus om hem op te beuren. Ze zeiden hem: "Ge zijt natuurlijk bedroefd en weent omdat onze vader Pachomius u de rang ontnomen heeft, die ge bekleedde, is het niet?" Maar hij was het met geen van hen eens, dat ze hem zo vleselijke woorden toespraken; in oprechte nederigheid zei hij: "Ik ween niet om de reden die de duivel u ingegeven heeft, maar ik beween de zonde die ik

GERONTIKON

tegenover de Heer bedreven heb." Toen begonnen ze in zijn bijzijn onze vader Pachomius te hekelen, in de veronderstelling dat ze hem zo zouden opbeuren, en ze zeiden: "Welke fout hebt ge begaan, dat onze vader Pachomius u zo behandelt? Is het niet overduidelijk dat gij zijn opvolger zult zijn? Waarom berooft hij u dan nu van uw rang?" Voor de nederige Theodorus waren deze woorden die hij te horen kreeg een ware marteling: waarom toch hekelde men de man Gods in zijn bijzijn? Theodorus trachtte die broeders te overtuigen door te zeggen: "Denkt niet dat mijn vader mij dit aangedaan heeft zonder dat ik het verdien! Neen, alles wat hij mij gedaan heeft, deed hij voor het heil van mijn ziel, opdat ik de Heer waardig zou worden!" Toen zij tenslotte door deze grote nederigheid overtuigd waren, verlieten zij hem en loofden God, die in hem was; want zij hadden groot profijt getrokken uit zijn woorden.

Na hen kwam nog een andere broeder, een vroom asceet, Titoewê genaamd, bij hem. Deze beurde hem op door te zeggen: "Wees niet bedroefd over wat onze vader u aangedaan heeft, Theodorus, want - de Heer weet het - indien ge met nederigheid erin volhardt, de Heer te danken voor wat u overkomen is, zult ook gij gelukzalig zijn zoals vroeger de rechtvaardige Job. " En hij sprak hem nog veel andere bemoedigende woorden toe. Toen hij het allemaal gezegd had, verliet hij hem en keerde naar zijn huis terug. En Theodorus trok voordeel uit de woorden van Titoewê; hij beschouwde ze als van de Heer komend. Dadelijk stond hij op om te bidden. Toen nam hij een boek dat zich daar bevond, opende het en kreeg juist de plaats vóór zich waarin geschreven staat: "Daarna zal Ik terugkomen, en Ik zal de gevallen tent van David weer oprichten; wat ingestort is, zal Ik weer opbouwen, en wat omvergeworpen is, zal Ik weer oprichten, enzovoort." (Amos 9, 11; Hand. 15, 16) En aanstonds was Theodorus getroost om de wijze waarop de Heer hem bij monde van de profeet had opgebeurd.

Een van de broeders, die een voornaam heerschap meende te zijn, kreeg van de duivel een heel slechte gedachte ingeblazen. Hij zei namelijk bij zichzelf: "Zou onze vader Pachomius ooit Theodorus verwijderd hebben, indien deze geen enkele fout had bedreven? Zonder twijfel heeft hij hem betrap op een slechte daad; en daarom heeft hij hem verwijderd." Die broeder, in wie Satan huisde, begaf zich toen naar Theodorus om hem op de proef te stellen. Hij sprak: "Is het waar wat ik uit de mond van vader Pachomius gehoord heb over u? Ik heb hem horen zeggen: "Theodorus heb ik niet verwijderd vanwege die ene zaak, maar omdat ik hem betrap heb op onkuisheid." Toen Theodorus dit hoorde, barstte hij in tranen uit en zuchtte bedroefd. Hij dacht na en zei bij zichzelf: "Indien ik zeg, dat ik iets dergelijks niet gedaan heb, zal ik onze vader Pachomius voor een leugenaar doen doorgaan volgens de bewering van die broeder, die zegt hem zo te hebben horen spreken. Van de andere kant evenwel is het ook niet juist, hem te antwoorden: 'Het is waar wat ge zegt!'; want zo zou ik zelf een leugenaar worden, omdat ik nooit iets dergelijks gedaan heb sedert ik geboren ben!" En hij begon weer te

GERONTIKON

wenen zonder van ophouden te weten en gaf de ander in het geheel geen antwoord. Toen deze bemerkte dat Theodorus niets terug zei en maar bleef wenen, ging hij vol schaamte heen. Theodorus stond nu dadelijk op en bad aldus: "Ik zal je beschamen, duivel, omdat je die slechte gedachte aan deze broeder die ik zeer liefheb, ingeblazen hebt; want je hebt hem dit doen zeggen met de bedoeling zo de genegenheid die ik voor de man Gods heb, uit mijn hart te bannen, terwijl hij het is die mij redt uit je valstrikken en sluwe knepen!"

Toen ging hij het vertrek binnen waar onze vader Pachomius zich bevond, ging achter hem staan, nam zijn hoofd vast en overlaadde het met kussen. Onze vader Pachomius die niet wist wie dat was, vroeg aan die hem omringden: "Wie is het die mijn hoofd gekust heeft?" Zij antwoordden hem: "Het is Theodorus." Aanstonds riep hij hem: "Theodorus, kom bij mij en ga zitten." Theodorus zei hem: "Degene die ik zocht, heb ik gevonden (vgl. Hoogl. 3,4), o mijn Vader!" Toen verliet hij hem weer en keerde terug naar de plaats van zijn afzondering, zonder aan iemand bekend te maken waarom hij het hoofd van onze vader gekust had, en ook zonder dat deze hem gevraagd had: "Waarom hebt ge dit gedaan?"

Terwijl Theodorus boete deed, werd onze vader Pachomius in een visioen aangemaand: "Haast u, Theodorus naar een verderop gelegen klooster te zenden; dat zal hem namelijk troost en rust schenken." Onze vader Pachomius riep hem en richtte zich tot hem met de woorden: "Theodorus, haast u af te reizen naar het klooster van Temoesjons, om er de broeders te bezoeken en om te zien hoe ze het maken." Theodorus verliet hem dadelijk in alle nederigheid, en vertrok zoals het hem bevolen was. Te Sjeneset aangekomen, ging hij aan de oever van de rivier zitten, wachtend op de veerman om de westelijke oever te bereiken.

Terwijl Theodorus daar zat te wachten, kwamen ook twee engelen, onder de gedaante van oude monniken, bij hem zitten. Een van deze engelen begon Theodorus te loven en hem geluk te wensen: "Gelukkig zijt gij, mijn zoon Theodorus, omdat ge uw toevlucht hebt gezocht aan de voeten van God, en omdat ge verzaakt hebt aan de wereld en aan haar ijdele zorgen." Maar de andere viel in, alsof hij boos was: "Houd op, al deze lof te betuigen aan deze sukkelaar! Hij is nog niet zo ver gevorderd, dat hij de lof verdient die gij hem toezwaait. Maar wanneer gij hem eenmaal de maat van de man met de korf zult zien bereiken, kunt ge hem de hoogste lof betuigen die hij daarmee inderdaad zal hebben verdiend." Toen zei de eerste engel tot zijn metgezel - beide engelen zaten in de gedaante van oude monniken bij Theodorus -: "Wat is dan wel volgens u de maat van die korf, welke gij in zulke buitenissige bewoordingen aanprijst? Licht mij hierover in. Gij zijt toch mijn oudere."

GERONTIKON

Toen zei zijn metgezel hem het volgende: "Ik zal u inlichten naar ik het weer van anderen vernomen heb. Men vertelt namelijk van een zekere landbouwer, dat hij overdreven nauwgezet was in zijn bezigheden en in alles. Iedereen die in zijn dienst als arbeider kwam werken, liep weer van hem weg. Zelfs als zo'n arbeider reeds het grootste deel van het jaar bij hem werkend had doorgebracht, ja, soms als het jaar al bijna verstreken was, liep hij nog weg, om niet langer met hem te moeten werken. Zó slecht immers werd men door hem behandeld, dat men ertussenuit trok. Later evenwel nam iemand een moedig besluit en zei: "Ik zie, dat geen mens in staat geweest is, het één enkel werkjaar bij die boer uit te houden, omdat hij iedereen slecht behandelt; welnu ik zal met hem gaan werken en er het hele jaar blijven! Ik zal mij naar hem schikken in alles wat hij mij zal bevelen, totdat ik zijn methode van werken ken." Toen stond hij op, ging naar hem toe en zei hem: "Ik wens dit jaar bij u te werken." De boer antwoordde hem: "Met genoegen! Mijn wens is, dat wie maar wil, bij mij komt werken, op voorwaarde dat hij mijn manier van werken verstaat." Toen werkte de man bij hem in alle lankmoedigheid.

Toen de tijd voor het werk op het veld aanbrak, zei de landbouwer tot de man: "Zie, we gaan nu op het veld werken. Om het veld te besproeien schakel ik echter overdag geen enkel waterrad in, doch alleen 's nachts." De man antwoordde hem: "Dat is goed; dat is zeer verstandig van u. Immers, wanneer wij overdag niet bevoeien, zal geen enkele vogel en ook geen vee komen drinken uit de geulen, maar blijft al ons water voor ons en zal het rustig in onze akker dringen." Toen de tijd van het ploegen daar was, zei de boer hem: "Laten we één van de voren met tarwe bezaaien, één met linzen, één met rogge en zo verder met de andere zaden. Zo gaan we dus de akker bezaaien." De man antwoordde hem: "Dit inzicht is nog voortreffelijker dan het vorige! Immers als we aldus te werk gaan, zal onze akker, met zo'n rijkdom van bloemen, buitengewoon mooi zijn." Toen het zaaien gebeurd was en het zaad opgeschoten was, maar nog in het groen stond, dus nog niet tot rijpheid gekomen was, zei de boer tot de man: "Sta op, nu gaan wij onze akker oogsten, want hij staat klaar voor de oogst." En de man antwoordde hem weer zeer inschikkelijk: "Wat is uw kennis van zaken toch groot en grenzeloos! Immers als wij doen zoals gij gezegd hebt en we de akker dus nu oogsten voor hij uitgedroogd is, zal er geen halm afvallen, maar zal alles behouden blijven." Toen zij de oogst beëindigd hadden, dorsten zij hem op de dorsvloer; er bleef natuurlijk niets dan stro op de dorsvloer! De boer zei tot de man: "Laat ons nu de korf halen; hiermee zullen we de hoeveelheid van het stro nameten en het dan met de korf op een plaats brengen, waar we het zullen vinden, wanneer we het nodig hebben voor ons werk." En de man antwoordde nogmaals aan de boer: "Deze handigheid laat alwat ge tot nu toe uitgedacht hebt, ver achter zich! Ja, als wij zorgvuldig te werk gaan op die manier, zal het stro goed bewaard blijven op onze zolders."

GERONTIKON

Na de man zo in alles beproefd te hebben, kon de boer vaststellen, dat hij voor niets terugschrok, dat hij geenszins rechtsomkeer maakte, maar integendeel hem tot het einde van het jaar bleef verdragen. Daarom bewonderde de boer hem en zei tot hem: "Zie, nu weet ik zeker, dat gij in staat zijt om bij mij te blijven; want gij hebt in alles gehandeld volgens mijn wensen. Wij zijn met ons tweeën als één man geworden." Zo is dan de man altijd bij hem blijven werken. Ze leefden in vrede met elkander tot aan het levenseinde."

Toen dan, van de twee engelen die vermomd waren als oude monniken, de ene klaar was met het vertellen van zijn parabel, zei de andere tot hem: "Ge hebt me vandaag een fameus verhaal opgedist, maar geef mij er nu ook, alstublieft, de uitleg van." De engel antwoordde en zei: "De landbouwer is in werkelijkheid God; zijn botte manier van doen duidt op het beproeven en keuren, dat God juist op hen toepast die Hem goed willen dienen. God beproeft hen, opdat zij Hem kunnen verdragen, wanneer Hij in alles hun wil weerstreeft, ten einde zijn eigen wil altijd in hen te verwezenlijken. Wie dus tot God zegt: 'Ik ben uw dienaar', zal van Hem met dankbaar hart de manier moeten verdragen waarop hij beproefd wordt. Zo zal hij voor Hem een uitverkorene worden. Maar hoe zal zo iemand alle wederwaardigheden en beproevingen, die hem overkomen, kunnen verdragen, tenzij hij bij zichzelf zegt: 'In alles ben ik voor aller ogen een dwaas; want ik heb geleerd, dat er in de Schrift staat: wil iemand onder u wijs zijn, dan moet hij dwaas worden om in waarheid wijs te zijn voor de Heer.' (1 Kor. 3,18) Zo zal ook deze monnik hier, als hij alles verdraagt, waarmee zijn vader hem op de proef stelt, een uitverkorene en een gelukzalige worden voor het aanschijn van de Heer Jezus Christus." Terwijl de twee engelen van de Heer, vermomd als oude monniken, al deze woorden wisselden, zat Theodorus iets verderop, het gelaat tussen de benen, en luisterde naar wat zij elkaar vertelden. Hij wist niet, dat het engelen waren, maar hij was getroost door wat ze over hem gezegd hadden.

Enige ogenblikken later landde de veerman. Te zamen scheepten alle reizigers zich in, en toen ze aan de steiger kwamen, keek Theodorus rond, maar hij zag de oude monniken niet meer. Aanstonds begreep hij, dat het engelen van God waren, en hij vervolgde zijn tocht, al wenend, omdat de woorden die hij gehoord had uit de mond van de engelen, hem zoveel goed hadden gedaan. Hij zette zijn reis voort totdat hij Temoesjons bereikt had. Toen hij daar bij de broeders aankwam, ontvingen ze hem met grote vreugde en omhelsden hem onder gelukwensen. Hij hield er visitatie volgens het bevel van onze vader Pachomius. Daarna keerde hij terug naar Pwoow. Hij voelde zich zeer gesterkt. Niettemin bleef hij altijd nog bedrukt en weende hij zonder ophouden, zeggende: "Ik heb gezondigd, met deze ijdele glorie in mijn geest binnen te laten."

THEODORUS NAAR ATHANASIUS IN ALEXANDRIË

GERONTIKON

Toen de kleine boot eens weer op het punt stond naar Alexandrië te vertrekken, ging een meer bejaarde ouderling, Zacheüs genaamd, die aangesteld was over de broeders-schipper, aan onze vader Pachomius vragen, Theodorus mee naar Alexandrië te sturen, om dienst te doen bij de broeders op de boot, en ook om wat opgemonterd te worden in zijn droefheid; want het was te vrezen, dat zijn ogen zouden gaan lijden onder de overvloed van zijn tranen. Het voorstel beviel onze vader Pachomius, die Theodorus bij zich riep en hem met Zacheüs naar Alexandrië stuurde; hij schreef tevens een brief naar onze heilige vader apa Athanasius, de aartsbisschop.

Op de boot hield Theodorus heel bescheiden zijn plaats onder de broeders, met het hoofd gebogen; als een kind was hij allen onderdanig. Toen de broeders zich aan tafel zetten om te eten, ruimden zij zo voor hem een plaats in, dat hij zich als eerste zou kunnen bedienen; maar hij was er niet toe te bewegen, zich te bedienen vooraleer alle anderen zich bediend hadden. Eerst daarna at hij op zijn beurt; en hij reciteerde zonder ophouden het woord Gods. Ja, dikwijls bracht hij de ganse nacht door met de Schrift te reciteren. Telkens wanneer men tijdens deze reis moest aanleggen, was hij de eerste om op de oever te springen en de boot aan de paal vast te meren. En wanneer hij met een andere broeder voor zaken naar een dorp gezonden werd, richtte hij tot die broeder het volgende verzoek:

"Wanneer iemand ons aanspreekt en goedendag zegt, wil me dan terwille zijn en antwoord gij hem." De broeders wisten, dat het zijn grote nederigheid was die hem die wens ingaf, en ze voldeden eraan. Toen hij in Alexandrië aankwam, zag en bewonderde de aartsbisschop hem en hij schreef aan onze vader Pachomius een brief vol lof over Theodorus, want hij had dikwijls van hem horen spreken en had verlangd zelf ook zijn doen en laten van nabij te zien.

PACHOMIUS IN OPSPRAAK

Toen de faam van onze vader Pachomius tot in verre streken was doorgedrongen, werd er van alles over hem gezegd; sommigen spraken naar juistheid over hem, anderen prezen hem meer dan hem toekwam. Eens kwam het tot een twistgesprek over het feit dat men hem helderziendheid toeschreef. Pachomius werd dus gedagvaard in de kerk van Latopolis, om in aanwezigheid van monniken en bisschoppen zich te verantwoorden over deze zaak. Hij presenteerde zich met enige oudere broeders, liet zijn blik gaan over degenen die hem niet goed gezind waren, maar zweeg vervolgens. Toen hij echter door de bisschoppen Philo en Mowi werd uitgenodigd om zich te verdedigen, sprak hij aldus tot hen: "Waart gij niet eertijds te zamen met mij monnik in het klooster, alvorens bisschop te worden? Hebt gij toen niet gezien, dat ik, evenals uzelf, met zijn genade God beminde en zorg wijdde aan de broeders? En toen de monnik Mozes, zoon van hem die 'de Wachttorens' genoemd werd, in de macht van de

GERONTIKON

duivel gevallen was en de duivelen hem aangrepen om hem in de kelders ter dood te brengen, is het u toen onbekend gebleven, dat door mijn bemiddeling Gods genade hem te hulp is gekomen? Over al het overige zal ik maar zwijgen." Zij antwoordden hem: "Wij erkennen dat ge een man Gods zijt en wij weten dat gij de duivels gezien hebt, toen gij met hen strijd voerde om ze uit de zielen te verwijderen. Maar de gave van helderziendheid is iets zo belangrijks dat wij u vragen, u op dit punt opnieuw te rechtvaardigen: dan zullen wij het stilzwijgen opleggen aan degenen die mopperen."

Toen sprak hij tot hen: "Hebt gij me niet vaak horen vertellen, dat ik als kind, geboren uit heidense ouders, niet wist wat God was? Wie heeft me dan de genade geschonken christen te worden? Is het niet God zelf, Hij die de mensen liefheeft? Vervolgens: in de tijd dat er nog maar weinig monniken waren, kon men nauwelijks hier en daar groepjes vinden van twee of vijf, hoogstens van tien monniken, en slechts met grote moeite wisten dezen zich onderling te steunen en te leiden in de vreze Gods. Nu echter vormen wij deze grote menigte in negen kloosters en door Gods barmhartigheid zijn wij er dag en nacht op uit, onze ziel onberispelijk te bewaren. Gij erkent bovendien, dat wij weten te bepalen wat te maken heeft met de onzuivere geesten. Ook heeft de Heer ons de gave verleend om, als Hij het wil, te doorzien wie onder de monniken rechtschapen leeft en wie daarentegen slechts voor het uiterlijk monnik is. Maar we kunnen het goddelijk charisma wel buiten bespreking laten. De wijzen en voorzichtigen van deze wereld weten, telkens als zij enkele dagen doorbrengen in een menselijke groepering, heel goed het karakter van elkeen te ontdekken en te bepalen. Hoe zou dan Degene die zijn bloed voor ons vergoten heeft en die de Wijsheid zelf is van de Vader, er niet voor zorgen, dat iemand, wiens hart Hij ziet sidderen om de ondergang van zijn naaste en vooral van een groot aantal zijner broeders, ook de middelen ontvangt om hen werkelijk te redden? Zo zal hem geschonken worden ofwel het onderscheidingsvermogen van de heilige Geest, ofwel, als de Heer dit wil, een visioen. Want gij moet niet menen dat ik, telkens als ik het wil, dergelijke heilsvisionen heb; zulks is slechts het geval wanneer Hij die alles leidt, me zijn vertrouwen schenkt. Uit zichzelf gelijkt iedere mens een ijdele schim. (Ps. 143/h144,4) Maar als hij zich waarlijk aan God heeft onderworpen, is hij geen ijdel ding meer, maar tempel Gods, gelijk God zelf het zegt: 'Ik zal in hen wonen.' (2 Kor. 6, 16) Hij zegt niet: in allen, maar alleen in de heiligen; dus ook weer niet in u en alle broeders alleen, maar ook in Pachomius, zo hij Gods wil volbrengt."

Bij het vernemen van deze woorden waren de toehoorders vol bewondering zowel over de vrijmoedigheid als over de nederigheid van de heilige. Toen hij zijn toespraak beëindigd had, wierp iemand die door de kwade geest bezeten was, zich met een dolk op hem, om hem neer te steken. Maar de Heer redde hem door bemiddeling van de broeders die hem vergezelden. Intussen heerste er grote opschudding in de kerk. Terwijl er dan door de een dit, door de ander dat beweerd werd, werden de broeders veilig

GERONTIKON

uitgeleide gedaan. Zij begaven zich nu naar het klooster dat het laatst door hen gesticht was, dat van Pnoem in het district. van Latopolis.

THEODORUS KEERT TERUG VAN ALEXANDRIË. ATHANASIUS IN BALLINGSCHAP.

Toen de boot uit Alexandrië in het zuiden terugkwam, omhelsde onze vader Pachomius terstond apa Zacheüs, Theodorus en al de broeders en vroeg hen: "Hoe gaat het met de Kerk?" Zij antwoordden hem: "Dankzij de hulp van God en uw opgeheven handen komt er stilaan vrede." Op dat ogenblik immers maakte onze vader Pachomius zich zorgen over de Kerk, omdat de Arianen als bandieten tegen haar waren opgestaan, en hij richtte gebeden tot God voor de vrede van zijn katholieke Kerk, bedroefd als hij was wegens het volk van God dat zo mishandeld werd en zich beroofd zag van Athanasius zijn aartsbisschop, de Christusdrager. En hij zei: "De Heer heeft toegelaten dat dit gebeurde om de gelovigen te beproeven. Want God neemt zeker spoedig wraak op de misdadigers (vgl. Deut. 32,43), zoals zij het verdienen."

PACHOMIUS EN THEODORUS WEER VERENIGD

Naderhand sprak hij nog met de broeders over Theodorus zeggende: "Denkt niet mijn broeders, dat Theodorus lager aangeschreven staat bij de Heer, nu hij openlijk in het oog der mensen opzij gezet is. Volstrekt niet! Integendeel, hij is er ruimschoots door op vooruit gegaan en hij is veel verder gevorderd dan hij vroeger was, dankzij zijn nederig geduld. Weet, dat het woord van het Evangelie zich aan hem zal voltrekken: 'Hij die zich vernedert, zal verheven worden.' (Mt. 23,12) Waarlijk, Theodorus en ik, wij verrichten met ons tweeën één en dezelfde dienst en in dezelfde geest." Theodorus volgde het spoor van Pachomius tot aan de dag van zijn dood. En wanneer Pachomius Theodorus uitzond om de broeders te bezoeken, zette deze zich neer om het woord Gods tot hen te richten.

ONDERRICHT DOOR PACHOMIUS. SLANGEN EN SCHORPIOENEN.

Zagen de broeders, dat Pachomius op de grond ging zitten of op een slechte plaats, dan brachten zij hem iets om op te zitten; maar hij nam het niet aan en zei hun: "Zolang mijn lichaam gezond is, zal ik zoiets niet doen; anders vrees ik, in het toekomstig leven verplicht te zijn tot dienstbaarheid voor het oog van allen die mij zien, omdat ik de gerieven van mijn lichaam gezocht heb. Er staat immers geschreven in het heilig Evangelie: 'Wie onder u groot wil worden, zal zich de dienaar van allen maken'; en verder: 'De Mensenzoon is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor velen.' (Mt. 20,26-28) Dus is het zaak voor ons, dat wij onszelf tot dienaars maken, de enen voor de anderen, en we ons niet door de anderen laten dienen."

GERONTIKON

Op zekere dag had Pachomius de broeders geleerd, het vertrouwen niet te verliezen, wanneer zij over slangen, schorpioenen en andere wilde beesten moesten gaan (vgl. Ps. 90/h91,13), en hij had erbij gezegd: "Ik weet alles wat ik gedaan heb alvorens de wetenschap mij geopenbaard is." Sinds die dag kon hij bij het werk met de broeders door een schorpioen gestoken worden en eronder lijden, maar hield daarom nog niet op met werken; hij beschouwde dat lijden als een onderdeel van hetgeen hij aanvaard had omwille van Christus. Werd hij tegen de avond gestoken, dan bleef hij rechtop staan en bad tot hij genezen was; en hij zei: "Er is geen afdoend geneesmiddel buiten de Naam van de Heer."

Op zekere dag dat hij in de kerk op het morgenuur rechtop staande het woord Gods tot de broeders richtte, keek hij naar de ingang en bemerkte dat daar een geest der duisternis stond. Boven de plaats waar hij zat bevond zich een venster, afgesloten met een mat waarop twee bakstenen gelegd waren. Een van de broeders trok nu het koord opzij, dat aan de mat bevestigd was, om het venster te openen en het licht binnen te laten. De bakstenen vielen neer op het hoofd van onze vader. De broeders schrokken en gilden het uit, in de mening dat zijn hoofd wel doorkliefd moest zijn. Maar de man Gods die begrepen had, dat hem iets te wachten stond van degene die hij bij de deur had zien staan, had zeer snel zijn handen op het hoofd gelegd en verdroeg de slag van de bakstenen met een dankbaar hart. Terstond gaf hij aan de broeders teken dat zij moesten zwijgen. Even later ondervroegen de broeders hem: "Is uw hoofd niet doorkliefd?" Hij antwoordde hun: "Vóórdat mij dit overkwam, deed mijn hoofd mij pijn; maar nu laat het mij met rust." Dat was zijn antwoord, omdat hij zich het woord van de Apostel herinnerde: "Dankt God in alles." (1 Tess. 5, 18) Ook wist hij, dat niets hem kon overkomen zonder toestemming van God.

Toen hij eens ergens met de broeders aan het oogsten was, richtte hij bij het vallen van de avond het woord Gods tot hen. Terwijl hij sprak, kwamen er twee slangen die zich om zijn voeten wonden. Maar hij bekeek ze niet eens en verzette zelfs zijn voeten niet van de plaats waar hij stond. Toen hij klaar was met spreken, zei men het gebed, opdat elkeen naar huis zou gaan; daarna vroeg hij hem een lamp te brengen. Men bracht ze hem en toen zag hij de beesten om zijn voeten gerold! Hij doodde ze dadelijk en dankte God, die redt wie op Hem hopen. (Ps. 16/h17,7)

Diezelfde nacht gebeurde het dat een zekere Paulus, een groot asceet, rechtop staande aan het reciteren was, toen een schorpioen hem in de voet stak. Hij hield evenwel niet op met reciteren van de avond tot de morgen, zodat hij bijna de geest gaf vanwege de werking van het gif dat zijn hart aantastte. Hij riep tot de Heer zeggende: "Vooraleer Gij mij rust geeft en mij geneest van het boze gif van dat beest, zal ik niet ophouden met bidden; evenmin als ik U zou verloochenen, zo men mij de folteringen der vervolgingen

GERONTIKON

zou aandoen." En zo oefende hij geduld. Toen het morgen werd en alle broeders zich verzamelden, zagen zij de schorpioen die hem gestoken had dood aan zijn voeten liggen. Aan de broeders over wie hij was aangesteld, had hij op het hart gedrukt: "Past op, dat ge aan niemand vertelt wat mij overkomen is, opdat men mij niet gaat vergelijken met onze vader. Ik vrees, dat mij anders de beloning nog ontglipt, die de Heer voor mij bereid heeft na mijn dood." Maar een van de broeders maakte de zaak toch aan allen bekend.

(Bo § 100) Een andere keer gebeurde het, dat de broeders waren uitgetrokken voor een dienst^[2]. Zij brachten onze vader Pachomius het bericht, dat een grote hongersnood en een besmettelijke ziekte de wereld teisterden, zo erg dat de mensheid gevaar liep ten onder te gaan. Op het ogenblik dat hij erover ingelicht werd, was het al de tweede dag dat hij zich onthield van voedsel; nu onthield hij zich nog tot de volgende dag, zeggende: "Ik zal niet eten, als zovelen van mijn broeders en medeledematen honger hebben en geen brood vinden." Gedurende heel de tijd dat de hongersnood buiten duurde, was hij bedrukt, verstierf zich meer en meer met vasten en overvloedige gebeden, en vervulde zo het woord van de Apostel: "Wanneer één lid lijdt, delen alle ledematen in het lijden." (1 Kor. 12,26) Hij bad ook zeer vurig tot de Heer, dat Hij het water van de rivier flink zou doen stijgen, opdat er overvloed zou heersen op aarde en de mensen brood zouden vinden, zich voeden, leven, en de Heer zouden loven en zijn wil volbrengen. (vgl. Ps. 39/h40,9)

VOORBEDEN DOOR PACHOMIUS

Iedere keer dat hij ging bidden, herinnerde hij zich de aanbeveling van de Apostel die zegt: "Bidt voor allen, zowel voor de koningen als voor de rechtgelovige waardigheidsbekleders, opdat wij een kalm en rustig leven mogen leiden in alle eerbaarheid en godsvrucht." (vgl. 1 Tim. 2,2) Vandaar dat onze vader Pachomius, wanneer hij bad, de ganse wereld verdeelde in categorieën om ervoor te bidden. Op de eerste plaats voor de monniken en maagden: opdat de Heer hun de kracht geve, de belofte na te komen, die zij volgens de beslissing van hun hart hebben afgelegd; hij zei: "Heer, God almachtig, gezegende God, sta ons toe, de dienst die wij, ik en mijn medebroeders, begonnen zijn, ten einde toe te volbrengen, opdat wij Uwer waardig worden en Gij zult willen wonen in ons lichaam, in onze ziel en in onze geest; dat wij altijd volmaakt mogen zijn in uw liefde, wandelend voor uw aanschijn volgens uw welbehagen; dat wij niet zondigen tegen U, noch ook uw heilige Geest tergen (vgl. Ef. 4,30) in wiens Naam wij getekend zijn; dat wij integendeel zuiver en onbevlekt vóór U mogen zijn (vgl. Ef. 1,4) in deze wereld gedurende al de dagen van ons leven; en dat wij zo uw eeuwig hemels Rijk verwerven, dankzij uw barmhartigheid, o Vriend van de mensen!" Hij bad ook voor de gehuwden, opdat zij Gods geboden uit de heilige

GERONTIKON

Evangelieën zouden onderhouden, ten einde het eeuwig leven te bekomen. Hij bad insgelijks nog voor drie categorieën van mensen: eerst voor hen die begonnen zijn het goede te doen, maar het niet kunnen volbrengen ten gevolge van de ijdele bekommernissen van deze wereld, die hen verhinderen het te verrichten; hij vroeg dat de Heer hen zou helpen het goede te volbrengen, door hen te bevrijden van alle bekommernissen van deze ijdele wereld - op de enkele behoeften na die het lichaam volstrekt vereist -, zodat zij, door de wil van God te doen, aan de folteringen zouden ontsnappen en erfgenamen worden van het eeuwig Rijk. Hij bad vervolgens voor degenen die in de werken van de duivel volharden, voor allen uit het heidendom, en voor hen die, door anderen misleid en zonder het te weten, verstrikt zijn geraakt in het bedrog der ketterijen: dat God hun begrip zou schenken, en zij van hun kant hun toestand zouden inzien, en waardige vruchten van boetvaardigheid voortbrengen - vooral omwille van het goede dat Hij hun altijd doet. Hij doet immers voor hen overdag de zon schijnen, zodat zij licht hebben als zij hun beroep uitoefenen, ieder het zijne, om in hun levensbehoeften te voorzien. 's Nachts verlichten ons de maan en de sterren. De seizoenen van vruchtbaarheid, de regens, de dauw en de winden, bestemd voor het tot stand brengen van de oogst die op de velden gezaaid werd, kortom alle dingen die nodig zijn voor de mensen en de andere schepselen, zij zijn door God geschapen, om aan de behoeften der mensheid te voldoen, zoals de psalmist David het zegt: "Op uw bevel werd het dag" (Ps. 73/h74,16); en verder: "Want U gehoorzamen alle dingen." (Ps. 118/h119,91)

Ook bad hij voor de koningen en de waardigheidsbekleders der gehele aarde, aldus verwezenlijkend het woord van Salomo: "De koningen regeren door Mij" (Spr. 8,1-5); hij vroeg, dat de Heer zo goedertieren zou zijn, om hen te bewaren in de liefde tot God en tot de mensen, om aldus recht te kunnen verschaffen aan hen die onrecht lijden (vgl. Ps. 149,7), zodat ook zij zouden schitteren onder het getal der heiligen die steeds volgens het welbehagen van God hebben gehandeld, en het woord van de profeet herhalen die zegt: "De Heer is onze God, de Heer is onze rechter, de Heer is onze bestuurder, de Heer is het die ons levend maakt!" (Jes. 33,22); en verder: dat zij het koningschap van deze wereld dat maar tijdelijk is, zouden geringschatten, om erfgenamen te worden van het Koninkrijk der hemelen, dat eeuwig blijft, en zouden gelijken op de rechtvaardige koningen, te weten: David, Hizkia, Josia en al degenen die zoals dezen de rechtvaardigheid beoefenden. (vgl. Heb. 11,33)

Hij bad ook nog voor de geestelijkheid van de katholieke Kerk zeggende: "Hoewel zij ook mijn vaders zijn, toch is het mijn plicht ze te gedenken en voor hen te bidden, omdat de heilige Apostel ons daartoe uitnodigt, wanneer hij zegt: 'Mijn broeders, bidt ook voor ons, dat God een deur moge openen voor het woord' (Kol. 4,3)." Op die manier bad onze vader Pachomius voor allen.

GERONTIKON

PACHOMIUS EN TIEN BROEDERS MET ONZUIVERE GEDACHTEN

Er waren te Pwoow tien broeders die nalatig leefden. Onzuivere gedachten vervulden hun hart. Satan blies hun deze in op elk ogenblik van de dag. Tengevolge van die onzuivere gedachten die hen bezighielden, hechtten zij geen geloof aan de onderrichtingen die onze vader Pachomius aan de broeders gaf, en op vele punten weerstonden zij hem openlijk. Onze vader Pachomius was bedroefd over hen en bad God dag en nacht voor het heil van hun ziel. Hij herinnerde zich namelijk de moeite die hij zich vanaf hun jeugd voor hen getroost had; hij wist bovendien, dat ze toch nog door geen enkele onkuise daad hun lichaam bezoedeld hadden. Tenslotte gebeurde het, dat, terwijl hij voor hun heil aan het bidden was, door de schuld van die tien de gramschap des hemels zich op al de broeders ontladde. Het ging zover, dat enkele wraakengelen zich op onze vader Pachomius wierpen. Terwijl hij dus aan het bidden was, wilden deze engelen zijn ziel weghalen, omdat hij bad voor de fouten van hen die niets dan misprijzing hadden voor de onderrichtingen welke hij hield om hen te redden.

Een van de ouderen richtte zich nu tot onze vader Pachomius en zei hem: "Waarom geeft gij u zoveel moeite voor hen? Kijk nu eens, men gaat u straffen om hunnentwil! Het zou toch verkieslijker zijn, hen uit ons midden weg te jagen, liever dan God tegen u vertoornd te zien, omdat gij geduld met hen hebt, terwijl zij niets doen om aan Gods gramschap te ontkomen." Onze vader Pachomius antwoordde hem: 'O gij ellendige met zo bekrompen geest! Wat betekent het woord, dat gij daar gezegd hebt: 'Jaag ze weg?' Hebt ge niet horen verhalen wat Mozes weleer deed - want de heiligen zijn ons tot voorbeeld -: hoe hij zijn eigen ziel uitleverde voor het volk dat gezondigd had, en zei: 'Heer, zie, Gij gaat ze wegvagen! Wis toch liever mij weg uit het boek des levens dat Gij geschreven hebt' (Ex.32,32)." - Zo gaf onze vader Pachomius zich moeite voor hen, in afwachting dat zij berouw zouden krijgen en boete zouden doen en gaan ijveren voor het heil van hun ziel.

Enige tijd later ontmoette onze vader Pachomius een van deze tien broeders, en met een glimlach op het gelaat vroeg hij hem: "Mijn zoon, hoe maakt gij het tegenwoordig, gij en uw broeders." De broeder antwoordde hem: "Dankzij de Heer en uw heilige gebeden is mijn hart deze laatste dagen rustig." Maar nu zei de man Gods tot hem: "In de dagen dat gij meende te lijden door ons toedoen, vielen de duivels u aan, omdat zij nog geen rustplaats hadden gevonden. Zo doet immers ook een soldaat die in een huis wil binnendringen, om er zijn intrek te nemen; met veel rumoer valt hij dat huis aan, waarin hij wil binnendringen, maar zonder succes zolang de deur sterk verschanst is. Doch wanneer zij die in het huis zijn, beducht gaan worden en hem opendoen, maakt hij, eenmaal binnen, niet meer zoveel rumoer; integendeel, hij rust genoeglijk uit! Zo gaat het ook met u. De onreine geest heeft u vroeger telkens bestookt, omdat gij zijn werken

GERONTIKON

niet volbracht. Maar nu hebt gij hem de deur geopend; thans woont hij in u, ja, hij vervult u vanaf de nagels van uw tenen tot aan het haar op uw hoofd (vgl. Deut. 28,35) en daarom veroorzaakt hij u geen last meer, gij doet immers reeds alles wat hij maar wil . " Toen zei de broeder hem: "Is het nog mogelijk, dat de boze geest zich uit mij zou terugtrekken, en ik de wil van God ga volbrengen en zo ontsnappen kan aan de straffen die te wachten staan aan zondaars van mijn soort?" Onze vader Pachomius antwoordde hem: "Ik zeg u dit: ook al vast ge om de andere dag, en bidt ge van 's avonds tot 's morgens, deze duivel zal zich niet uit u terugtrekken, zolang dat ongeloof in u blijft heersen! Maar indien ge gelooft, dat de woorden die ik tot u richt, de waarheid zijn en van God komen, wel dan verzeker ik u, dat vandaag nog vóór de middag de duivel uit u zal heengaan, en dat ge rust zult kennen." Toen de broeder dit gehoord had, verliet hij hem, ging weg en vastte enige tijd om de andere dag; maar tegenover de man Gods, onze vader Pachomius, bleef hij in geloof tekort schieten tot aan de dag van zijn dood.

PACHOMIUS HEEFT EEN VISIOEN OVER EEN DUISTERE ONDERWERELD. EVANGELIE ALS GIDS NAAR HET LICHT.

Andermaal gebeurde het dat de Heer een openbaring deed aan onze vader Pachomius. Deze keek toe en zag een soort donkere, zeer duistere onderwereld; middenin was een kolom opgericht. Van alle kanten lieten zich stemmen horen, die uitriepen: "Zie, hier is het licht, hier bij ons!" De mensen die zich daar bevonden, bewogen zich slechts tastende voort, want dik en verschrikkelijk was die donkerte en duisternis. Het gebeurde ook, wanneer de mensen hoorden: "Zie, het licht is bij ons", dat zij dan daarheen liepen met groot verlangen om het licht te zien; maar terwijl zij zo vooruitliepen, hoorden zij achter zich weer een andere stem: "Zie, het licht is hier." En dadelijk gingen zij dan weer terug, naar de stemmen toe die zij gehoord hadden, steeds op zoek naar het licht.

In dat visioen zag hij ook, hoe enigen van hen die in de duisternis waren, als het ware rond een kolom bleven draaien, in de mening vooruit te komen en zo tot het licht te naderen, zonder te weten dat zij in feite rond een kolom draaiden! Toen hij nader toekeek, zag hij, hoe de ganse gemeenschap van de congregatie zich op die plaats bevond; ze liepen één voor één achter elkaar aan en de ene hield de andere vast uit vrees te verdwalen in die dikke duisternis. Zij die de stoet openden, hadden om zich voor te lichten, gen schijnsel dat leek op dat van een lamp; maar alleen de eerste vier broeders zagen dat lichtje, terwijl al de anderen volstrekt geen licht ontwaarden. Onze vader Pachomius keek toe, om te zien hoe zij voorttrokken. Wanneer er een hunner zijn voorganger losliet, dan verdwaalde hij in de duisternis en met hem al degenen diehem volgden. Hij zag hoe een van hen, Paniski genaamd, iemand van aanzien onder de

GERONTIKON

broeders, samen met enige anderen, ermee ophield degene te volgen die hen voorging en hun de weg wees.

In zijn vervoering riep de man Gods toen ieder van hen bij zijn naam, vooraleer ze loslieten, zeggende: "Houd u aan die vóór u loopt vast, anders verdwaalt ge!" Het lichtje dat de broeders voorafging, trok voor hen uit, totdat het tenslotte een grote lichtkoker bereikte, die aan de bovenkant een helder licht uitstraalde. Daarlangs gingen zij naar boven. De lichtkoker was voorzien van een flink luik, om te voorkomen dat het licht naar beneden straalde, en ook om hen, die in de duisternis liepen, te beletten daarlangs weg te klimmen.

Toen onze vader Pachomius dit alles gezien had, werd hem ook de verklaring gegeven door degene die het hem getoond had: "De onderwereld die jij gezien hebt, betekent deze wereld; de dikke duisternis die er heerst, zijn al de zotte dwalingen en ijdele zorgen van de wereld. Wat de mensen betreft die zich daar bevinden, dat zijn de onwetende zielen; en de stemmen die roepen: 'Ziehier het licht dicht bij ons', zijn de ketterijen en de afgescheiden gemeenten die stuk voor stuk van zichzelf beweren: 'Wij vertegenwoordigen de juiste leer.' De kolommen waar zij omheen draaien, zijn de ketters, in wie de eenvoudigen hun vertrouwen gesteld hebben, omdat die ketters voorgaven: 'Wij zijn het die redden; de anderen dwalen.' De broeders die de weg wijzen, zijn al degenen die de Heer beminnen en wandelen in het ware geloof zoals geschreven staat: 'Want gij allen, gij zijt één in Christus'" (Gal. 3,28). Men verklaarde hem ook nog: "De broeders die het contact loslaten, beduiden diegenen onder de bisschoppen die het ware geloof van Christus wel bezitten, maar zich inlaten met de ketterijen; een groot deel van degenen die zij onderrichten, brengen zij aldus op een dwaalspoor, vooral argeloze zielen; zij verwaarlozen degenen die zich goed gedragen en geven ergernis aan velen, zoals er geschreven staat: 'Wee hem, door wie de ergernis komt.' (Mt. 18,7)

'en daarom ... wat hij maar wil.' Deze tekst is verbeterd uit de paralleltekst van S3a.

Het lichtje dat de broeders leidt, betekent het Evangelie, dat goddelijke Waarheid is. Maar alwie zichzelf door zijn driften laat verleiden, is niet zuiver, gelijk geschreven staat: 'Bij de ongelovigen van deze wereld heeft God het hart verblind, zodat zij het licht van het Evangelie der heerlijkheid van Christus, die het beeld is van God, niet zien.' (2 Kor. 4,4) Dat is de reden waarom het lichtje klein is; immers, van het Rijk der hemelen staat er geschreven in het heilig Evangelie: 'Het is gelijk aan een mosterdzaadje, dat klein is.' (Mt. 13,31-32) Het overvloedige licht dat bovenin de lichtkoker van de kelder schittert, is het woord door de Apostel gesproken: 'Totdat wij allen één zijn geworden in het geloof en in de kennis van de Zoon Gods, en opgegroeid zijn tot de volmaakte mens, tot de volle maat van Christus Jezus.'" (Ef. 4,13)

GERONTIKON

Nadat onze vader Pachomius dit alles gezien had, riep hij degenen van de broeders, die hij in het visioen het contact had zien loslaten, bij zich en hij maande hen aan, zich toe te leggen op de vreze des Heren en zo het leven te verwerven. Maar nadat zij hem weer verlaten hadden, gaven zij zich geen enkele moeite om uit hun nalatigheid en ongebondenheid te geraken; integendeel, zij volhardden in hun vroegere gesteldheid, zodat zij helemaal vervreemdden van de broeders en van het eeuwig leven in de Heer Jezus.

ZIELZORG DOOR PACHOMIUS. SCHRIFTELIJKE EN MONDELINGE REGELS.

Onze vader Pachomius onderhield zich gestadig met de broeders over de wetenschap der heiligen, en werkte aan het heil van hun ziel, gelijk een zorgzame hovenier zijn wijngaard bearbeidt. Deze beijvert zich, om de wijngaard met bekwame hand en vol toewijding te verzorgen, en hij onderhoudt de muur of de haag die de wijngaard beschut tegen dieven en beesten (vgl. Mt. 21,33); hij schrikt ook de vogels af, opdat zij de opbrengst ervan niet beschadigen. Er staat immers geschreven: "De wijngaard van de Heer der Heirscharen is het huis van Israël." (Jes. 5,7)

Hij gaf hun ook regels en overleveringen; sommige werden op schrift gezet, andere van buiten geleerd zoals het Evangelie van Christus. Ook wees hij alle broeders in elk klooster erop, dat, indien iemand de geboden, hun gegeven met het oog op het heil, overtrad, hij gestraft zou moeten worden volgens de zwaarte van zijn overtreding, opdat hij van de Heer vergiffenis zou bekomen voor de nalatigheden, begaan uit ongehoorzaamheid. Hij vermaande ook degenen die belast waren met de buitendienst der broeders, volstrekt geen enkel nieuws betreffende een profane zaak binnen de gemeenschap te brengen. Indien iemand hun een boodschap toevertrouwde voor een familielid ofwel iets voor deze meegaf, dan mochten zij zich, bij hun terugkomen in de communiteit, niet zelf tot degenen wenden voor wie het bestemd was, noch hem enig woord erover zeggen; maar zij moesten naar de vader van de communiteit gaan en hem de boodschap overbrengen; deze moest dan de zaak onderzoeken; en indien degene voor wie het bericht bestemd was, profijt zou kunnen trekken uit het vernemen ervan, dan moest men hem ervan in kennis stellen; zo niet, dan mocht men hem niet over deze zaak inlichten.

Onder de broeders hoorde men nooit ruzie maken. Zij leidden hun leven geheel in overeenstemming met de heilige regels. Er bestond bij hen geen enkele zorg aangaande de dingen van deze wereld; integendeel, zij waren alsof men ze van deze wereld naar de hemel had overgebracht, dankzij de rust en de kalme levenswijze waarin ze volhardden.

Toen onze vader Pachomius op een goede dag de communiteit rondging, hoorde hij een monnik, wiens gedachten vleselijk waren, tot anderen spreken en zeggen: "Nu is het het

GERONTIKON

seizoen van de druiven." Toen de man Gods dit hoorde, werd hij boos. Afgaande op zijn ervaring, corrigeerde hij hem, zeggende: "Ongelukkige, weet ge niet, dat de valse profeten zelf wel dood zijn (vgl. Mt. 7,15), maar dat hun geest nog rondwaart onder de mensen en zich in hen probeert te vestigen, bij voorbeeld in dezen hier? Waarom hebt ge u er dan toe geleend zulk een duivel in u te laten wonen en door uw mond te laten spreken, zodat enkelen, die van niets wisten, u nu over deze vrucht horen praten en de begeerte om ervan te hebben hen nu gaat plagen? Zelf zult gij erdoor vervreemden van God, omdat gij die zielen geërgerd hebt, gelijk geschreven staat: 'Ziel voor ziel.' (Ex. 21,23) Hebt ge de Apostel niet horen zeggen: 'Laat geen enkel slecht woord uit uw mond komen, maar slechts een woord dat goed is en voordeel kan verschaffen aan wie het horen' (Ef. 4,29), maar ook aan de spreker zelf? Weet ge niet, dat het woord, zoëven door u uitgesproken, uw broeders niet kan stichten, maar hun slechts nadeel en verderf zal brengen? Want luister naar wat ik u verzeker: ieder ijdel woord van dat slag, en elk onwelvoeglijk gezegde, iedere dwaasheid of beuzelarij is voor God een verkrachting van de menselijke ziel!

Met een parabel ga ik u duidelijk maken, hoe de gramschap van de Heer zal neerkomen op de mens, die temidden van de broeders onwelvoeglijke of spottende gezegden uitkraamt. Het is er namelijk mee als met een rijk man, die aan zijn feestmaal vreemden had uitgenodigd om te eten en te drinken en goede sier te maken. Maar tijdens de maaltijd stonden zij plotseling brutaal op, en gingen smijten met al het vaatwerk dat in huis was. De man maakte zich kwaad op hen en strafte ze af, terwijl hij zei: 'Gij zijt ondankbare ellendelingen; ik heb u in mijn huis uitgenodigd opdat ge goed zoudt kunnen eten en drinken. Waarom hebt ge dan in de ongebreideldheid uwer zielen al het vaatwerk dat in mijn huis is stukgesmeten? Waarom gedraagt ge u na gegeten te hebben, zo ondankbaar?' Zo is het ook gesteld met alwie leven onder het juk van het monnikschap, maar daarbij spotternijen ten beste geven. De Heer zal zijn toorn over hen uitstorten en hun zeggen: 'Ook gij waart geroepen tot deze heilige staat; en wilt gij nu uw eigen ziel, te zamen met de zielen die ik verzameld heb, opdat zij zich zouden redden, ten onder doen gaan? Zult gij ze ten val brengen door uw spottend gepraat?'

GEMEENSCHAPSMONNIK VERSUS KLUIZENAAR

Nu ga ik u laten zien hoe groot het aanzien en de roem is van degenen die zich in het gemeenschapsleven goed gedragen, en in welke mate de doeltreffendheid van de boetedoeningen, welke zij zich opleggen, die van de kluizenaars overtreffen. Terzelfdertijd zal ik u duidelijk maken, dat de achteruitgang, de val en het verderf van degenen die zich in het gemeenschapsleven niet goed gedragen, daar meer ergernis verwekken dan in het kluizenaarsleven. Het is er namelijk mee gesteld als met een koopman, die bij onverschillig welk weer zeeën en rivieren bevaart: indien hij aan de

GERONTIKON

gevaaren van de zee ontsnapt, ja, dan zal hij een zeer rijk man worden; maar als zijn schip op zee vergaat, zullen niet alleen zijn rijkdommen, maar ook zijn bestaan en zelfs zijn nagedachtenis voor altijd teloorgaan. Luistert meteen naar de verklaring hiervan: hij die in het gemeenschappelijk leven groeit in zuiverheid en onderdanigheid, geen steen des aanstoots wordt en aan niemand ergernis geeft noch door zijn woorden noch door zijn daden, die zal een onvergankelijke en altijd durende rijkdom verwerven; maar indien hij nalatig is, en hij een andere ziel ergert en doet sterven, wee dan die mens! (vgl. Mt. 18,7) Niet alleen laat hij dan zijn eigen ziel en de verstervingen die hij zich opgelegd heeft teloorgaan, maar bovendien zal hij bij God rekenschap moeten afleggen over de door hem geërgerde ziel.

Nu ga ik u eveneens een parabel vertellen over hen die een kluizenaarsleven leiden. Het is met hen gesteld als met een koopman, die brood, groenten of andere soortgelijke dingen op de markt verkoopt. Zo iemand wordt niet rijk van de winst die hij dag na dag maakt, maar hij heeft ook geen tekort aan enig stoffelijk goed van deze wereld. Zo is het ook met de asceet, die het kluizenaarsleven leidt; hij draagt geen verantwoordelijkheid voor medemensen; maar evenmin heeft hij anderen tegenover zich, die hem tot wedijver zouden aansporen en opwekken om de werken en uitmuntende oefeningen die zij verrichten, eveneens te doen. Welnu, zo iemand zal niet tot een hoge rang opstijgen in het Rijk der hemelen; maar het zal hem ook niet overkomen, beroofd te worden van het eeuwig leven, dankzij de zuiverheid en de ascese waarin hij geleefd heeft. Het loon voor zijn vasten en gebeden en voor de oefeningen die hij gedaan heeft in Naam van Christus en uit liefde en vrees voor Hem, zal hem in het toekomstig leven door Christus in diens Rijk honderdvoudig worden uitbetaald.

Ik ga u ook nog aan de hand van een andere parabel iets zeggen over die broeders die in het gemeenschappelijk leven de minsten zijn. Ze leggen zich niet toe op strenge oefeningen en overdreven ascese, maar gaan eenvoudig hun weg in gehoorzaamheid en dienstbaarheid, in zuiverheid van lichaam en volgens de voorgeschreven regels. In de ogen van de kluizenaars leiden ze dan geen volmaakt leven; ze worden zelfs als totaal minderwaardig beschouwd. Met dezulken is het als met de bevoorrechte dienaars en eunuchen van de koning. Dezen hebben uiteindelijk meer vrijheid van beweging in het paleis dan de hoogwaardigheidsbekleders onder het gezag van de koning; deze laatsten toch mogen eerst dan tot de koning naderen, wanneer zij door de eunuchen zijn aangemeld. Zo is het ook met hen die in het gemeenschapsleven voor minderen doorgaan, maar die om hun standvastigheid volmaakt zullen bevonden worden in de wet van Christus! Ze zijn hoger in rang dan de kluizenaars, want zij leven in dezelfde dienstbaarheid als de Apostel, zoals geschreven staat: 'Leeft uit de liefde, die u door de Geest geschonken is en dient elkaar in een geest van minzaamheid en met grote lankmoedigheid voor het oog van onze Heer Jezus Christus.'" (Gal. 5,13 en Ef. 4,2. 32)

GERONTIKON

OVER BROEDERS DIE 'ONKRUID' ZIJN

Op een andere keer gebeurde het dat onze vader Pachomius ergens aan het bidden was en begenadigd werd met een openbaring omtrent degenen die zich van hun besluit afkeren en tot onkruid worden, zoals geschreven staat in de heilige Evangelien: "Het onkruid, dat zijn de kinderen van de Boze" (Mt. 13, 38), waarmee bedoeld worden degenen die het beeld van God besmeuren. (vgl. Judas 8) Pachomius verzuimde niet dat soort te scheiden van het goede zaad, want hij wist dat het verwijderen ervan een vermeerdering van de rechtvaardigen zou opleveren. Wanneer hij constateerde dat het nog een kinderlijke ziel betrof, die door een der zonen van de Boze bedrogen werd, en wanneer hij bovendien er zeker van was, dat verder niemand ervan wist, dan verzorgde hij die ziel en genas haar. Ook wanneer hij iemand aantrof die een fout bedreven had, maar wist dat deze zich zou bekeren, haastte hij zich in zijn barmhartigheid hem te redden uit de handen van de duivel, de aanbeveling van de Apostel indachtig: "Mijn broeders, indien iemand van u een fout bedrijft, moet gij die geestelijk zijt, met minzaamheid hem helpen opstaan; let daarbij op uzelf, uit vrees dat ook gij bekoord zoudt worden." (Gal. 6,1)

Er waren er ook van wie hij constateerde dat zij kinderen van de Boze geworden waren. Hij ontnam hun het monnikskleed, trok ze het werelds kleed weer aan en verjoeg ze van de broeders. Dikwijls ook kende hij door de Geest van God die in hem woonde, hun bedoeling, nog voordat zulke mensen het plan dat ze in hun hart besloten hadden te verwezenlijken, ten uitvoer hadden gebracht. Hij ondervroeg hen dan bij herhaling, totdat ze met de mond bekenden wat ze in hun hart besloten hadden uit te voeren. En dan joeg hij ook hen weg van de broeders.

Toen de broeders zich eens naar Alexandrië begeven hadden met een partij matten, om ze daar aan de man te brengen, en tevens er te kopen wat nodig was voor de zieke broeders, gebeurde het, toen ze op het punt stonden naar het zuiden terug te keren, dat drie mannen zich samen met hen voor het zuiden inscheepten; zij gingen ook naar het klooster Pwoow met de bedoeling daar monnik te worden. Toen onze vader de broeders bij hun aankomst had omhelsd, vroeg hij ze naar de vrede in de heilige katholieke Kerk van Christus. Vervolgens, zei hij tot het hoofd van de broeders: "Waarom hebt ge dit onkruid meegebracht, mij zeggend: 'Maak er een monnik van?'" De broeder antwoordde hem zeer bescheiden: "Heilige Vader, meent ge, dat ik het charisma bezit, dat de Heer aan u gaf, om goede en slechte mensen uiteen te kennen!" Pachomius antwoordde hem: "Deze man is door zijn handelwijze onkruid van kindsbeen af, vanwege de veelvuldige daden van onzuiverheid die hij bedreven heeft voor Gods oog. Ja, voor dat soort is het moeilijk het leven te bezitten, tenzij zij zich overgeven aan zware arbeid, veelvuldig vasten, volhardende gebeden, talrijke oefeningen en veel waken; maar omdat gij hem nu

GERONTIKON

eenmaal hebt meegebracht, zullen wij hem aannemen samen met de andere twee; want stuurde ik hem weg, dan zouden de twee anderen de moed verliezen en het opgeven, en dat zou verkeerd zijn. Hem zullen we goed in het oog houden; wij zullen hem de weg naar zijn zaligheid wijzen. Wel moet vermeden worden dat hij de slechte dingen die hij bedreef voordat gij hem bij ons bracht, hier weer begint te doen. Indien hij zich bekeert en boete doet, zullen wij hem goed ontvangen en bij ons opnemen. Maar indien hij geen boete doet voor zijn zonden, zullen wij hem terugsturen, vanwaar gij hem hebt meegebracht.

Indien wij zouden beslissen hem nu weg te jagen, zouden de twee anderen er bedroefd om zijn en zich terugtrekken. Om die ene zouden door ons optreden hun zielen schade lijden, en de Heer zou het ons kwalijk nemen. Ja, is het wel nodig dergelijke slechte mensen bij ons te verzamelen, als zij niet in hun hart besloten hebben boete te doen voor God? Want, om de waarheid te zeggen, we hebben er dit jaar ongeveer honderd uit ons midden verwijderd." - Op dat ogenblik bedroeg het aantal der broeders, van al de gemeenschappen die de congregatie uitmaakten, nauwelijks driehonderd zestig man. - De broeder zei tot onze vader: "Indien ge de mannen van wie ge spreekt, niet had weggestuurd, zou het getal broeders aangegroeid zijn, en zou de congregatie zich flink en gestadig ontwikkeld hebben." Daarop antwoordde onze vader Pachomius hem: "Neen, integendeel indien ik ze had laten blijven, zouden de broeders in getal verminderd zijn! Immers wanneer de slechte mensen naast de anderen in getal toenemen, dan daalt de gramschap van God ook over die anderen neer die goed zijn, en allen vallen onder de vervloeking, zoals er geschreven staat: 'De zonde maakte dat de stam verminderde door de vervloeking. Maar toen men de slechten verwijderd had uit het volk van de Heer, toen kwam de zegen van de Heer over geheel het volk, dat nog talrijker werd en vrucht droeg voor de Heer.'" (vgl. Deut. 13,5-17)

Toen zei de broeder hem: "Ik zou willen dat ge mij de zin leerde van wat ge daar zegt: 'Die man is onkruid.' Is soms, zoals men wel hoort beweren, de natuur van zulke mensen slecht vanaf hun geboorte? Indien deze man in zo'n natuur geboren is, kan hij er dan wel iets aan doen?" Onze vader Pachomius antwoordde: "Elke mens die God uit Adam geschapen heeft, bezit het vermogen, om of het goed of het kwaad voor zich te kiezen. En is er iemand wiens natuur slecht is van kindsbeen af, dan heeft hij die ongetwijfeld gekregen van zijn ouders; maar ook dan nog kan men de Heer niets verwijten, omdat zo iemand nog steeds de vrijheid heeft, zichzelf te overwinnen in de hartstocht waardoor hij gekweld wordt. Een menigte vrouwen hebben haar eigen natuur overwonnen door zich tot aan de dood over te geven aan oefeningen van ascese, in maagdelijkheid. Zij dragen nochtans geen mannelijke natuur in zich! Hoeveel te meer dan de man die God naar zijn beeld en gelijkenis (vgl. Gen. 1,26- 27 en Wijsh. 2,23) schiep, door hem een mannelijke natuur te geven! - Laat het al waar zijn, dat zo'n

GERONTIKON

hartstocht iemand kwelt; zou hij dan niet door een akt van zijn wil en een oordeel van zijn verstand die hartstocht kunnen overwinnen en van zich afwerpen! De Schrift leert ons namelijk, dat de mens door God rechtschapen gemaakt was (Pred. 7,30 - Vulg.); maar uit eigen wil heeft hij zich aan slechte gedachten overgegeven (Ibid.) en zo de God die hem schiep toornig gemaakt (Deut. 32,18-19); uit eigen wil heeft hij zijn hart geneigd naar slechte en onzuivere gedachten, naar verfoeilijke begeerten, schandelijke gesprekken en spotternijen. Salomo zegt het: 'Ik heb bevonden, dat de mens rechtschapen was; maar hij heeft voor het oog van de Heer in zijn hart boze plannen beraamd.' (Pred. 7,30)

Zelfs indien iemand een slecht voortbrengsel van zijn ouders is, dan kan hij zich door eigen wil en oordeel veranderen, welke ook zijn natuur is. De profeet Ezechiël brengt ons een bevestiging van deze uitspraak, waar hij zegt: 'Indien een haatdragend en bloeddorstige man een zoon verwekt, en deze al die verfoeilikheden van zijn vader ziet en verafschuwt, zodat hij niet in diens spoor loopt, maar rechtvaardigheid doet voor de Heer der Heerscharen, zal hij zeker leven en niet sterven om de zonden door zijn vader bedreven.' (Ez. 18,10.14.17) Anderzijds zal een man die zulk een temperament niet heeft, of, kort gezegd, die aan geen enkele hartstocht lijdt, ook geen verfoeilijke ongerechtigheden bedrijven, indien hij aan de natuur, waarin hij geschapen is, aan zijn man-zijn dus, recht wil doen. Verkiest hij te wandelen in eerbaarheid en in de vreze des Heren, dan zal hij kunnen leven in de zuiverheid van het huwelijk, zonder zich te laten gaan tot ontucht of overspel, maar hij zal zich weten te bepalen tot zijn éne vrouw. (vgl. Gen. 2,24; Ef. 5,31) En mocht iemand de volmaaktheid willen bereiken naar het woord van de apostel Paulus die zegt: 'Streeft naar betere charismata' (1 Kor. 12,31), dan zal hij in de engelachtige zuiverheid leven, en de heilige Geest zal in hem wonen, en hem heiligen; hij zal zich terugtrekken en monnik worden en de Heer dienen in zuiverheid en rechtschapenheid."

Toen onze vader Pachomius deze woorden gesproken had, antwoordde de broeder en zei: "Mijn Heer Vader, aan de hand van de heilige Schriften hebt ge een bevredigend antwoord gegeven op de vraag die ik u stelde. Nu moet ge me nog eens uitleggen, waarom ge meer dan de helft van de vele mannen die bij ons komen om monnik te worden, wegstuurt. Gij weigert ze aan te nemen en wilt er geen monniken van maken. Waarom aanvaardt gij dat slag van mensen niet? Waarom zegt ge van hen: 'Voor hen is er geen boetvaardigheid' en: 'Zij komen niet van ganser harte om monnik te worden?'"

Daarop antwoordde onze vader Pachomius aan de broeder: "Dacht gij bij uzelf dat ik het beeld van God versmaad? Volstrekt niet! God behoeft mij ervoor, mensen te minachten! Maar die ik niet aanneem, zijn allen onkruid van het soort waarvan ik u gezegd heb, dat het onkruid was. Voor zulke lui is het moeilijk zich goed te gedragen in het

GERONTIKON

gemeenschapsleven vanwege de hartstochten die hen beheersen. Het is namelijk onmogelijk, dat iemand hen zo grondig verbetert, dat zij schrik en afkeer krijgen voor de zonden en de afschuwelijkheden die ze bedreven hebben, tenzij de Heer zelf in hen woont. Want, ik verzeker u, als ik hun daden bekend moest maken aan de broeders, opdat dezen voor hen bij de Heer zouden bidden, dan zouden de broeders niet alleen niet voor hen willen bidden, maar ze zouden hen ook misprijzen en bespotten. Ze zouden weigeren met hen te eten en te drinken. Daarom nemen we hen dus niet aan. Het mag toch niet zijn, dat een van onze broeders zelf tot hun zondige daden vervalt, dat zijn hart versteent door de schuld van een van die mannen, en hij in de strikken van de duivel geraakt. Wat mij betreft, soms neem ik een of ander individu van dat slag toch aan, en ik strijd dan langdurig met hen, totdat ik ze red uit de handen van de vijand. Ik moet ze dikwijls toespreken, bij dag en bij nacht, tot ze gered zijn, of totdat de Heer ze komt halen en zij in Hem rusten. Op die manier kom ik het woord na van de heilige Apostel: 'Weest elkaar behulpzaam om gered te worden.' (Gal. 5,13) Wat hen betreft die ik niet aanneem: zou ik anders doen, dan vrees ik te zijn als een landbouwer die heel het onbebouwd deel van zijn land, dat zanderig is en met doornen begroeid, gaat schoonmaken, terwijl hij zijn schone stuk land laat braak liggen, omdat hij niet in staat is alle twee te bewerken. Ziedaar mijn handelwijze. Eigenlijk zeg ik bij mezelf: het is niet goed dat ik mij ga bezighouden met die in onzuiverheid leven, en dan misschien nalaat, die in zuiverheid leven te bezoeken. Zo vallen deze laatsten ook in onzuiverheid! Geholpen door de genade van Christus maak ik de zuivere zielen vertrouwd met de voorschriften van het eeuwig leven. En wat de anderen betreft: degenen die ik kan doen herleven, zal ik met ijver van hun slechte daden doen overgaan naar de dienst van de Heer.

Aan degenen echter die ik wegzend, zeg ik: 'Aangezien gij deze zonden bedreven hebt uit verblindheid en onwetendheid (vgl. Ef. 4,18), kunt gij tot boetvaardigheid komen; maar ge kunt niet gered worden in het gemeenschappelijk leven. Ga ergens alleen wonen, leid het kluizenaarsleven, en wijd u met volharding aan steeds meer oefeningen van ascese. Vast en bid dag en nacht voor het aanschijn van de Heer onder overvloedige tranen, vanwege de zonden die gij bedreven hebt, opdat Hij u vergeve. Neem u zorgvuldig in acht om niet opnieuw in de perverse gedachten die de duivel in uw hart zal zaaien, zodat gij ze in daden zoudt omzetten.' Zo spreek ik tot elkeen van dat slag, opdat ik bij God geen schuld zou hebben aan hun bloed (vgl. Dan. 13,46 en Mt. 27,24) op de dag van zijn schrikwekkend en rechtvaardig oordeel (vgl. 2 Tess, 1,5), en ook zij me zouden kunnen verwijten: 'Gij hebt ons geen kans gegeven boete te doen voor de Heer.'"

De Alexandrijn die Pachomius onkruid genoemd had, nam hij apart en nadat hij hem in de kring van de broeders had binnengeleid, legde hij hem werken van ascese en lange

GERONTIKON

oefeningen op om die uit te voeren en zo aan de straffen te ontsnappen. Hij raadde hem sterk aan, elke dag tot de avond te vasten en geen enkele gekookte spijs te gebruiken. Hij zei: "Mocht ge u eens ziek voelen, geloof het dan niet, maar breng mij eerst op de hoogte; dan zal ik het geval onderzoeken om te weten of het van God komt of integendeel van de duivel, die u een strik spant om zich van u meester te maken vanwege de zonden, waarin gij vroeger in de wereld geleefd hebt. Stel ik vast, dat de ziekte afkomstig is van God, dan zal ik u toevertrouwen aan degene die belast is met de zieken, om u goed te verzorgen totdat ge genezen zijt. Bewaar evenwel uw ziel en uw lichaam in alle zuiverheid vanaf deze dag en ga niet in op de ontaarde gedachten die de duivel u in het hart stort. Doe uw best te waken en tot God te bidden onder veel tranen en met al de ijver waartoe ge in staat zijt. Dan zal de boze geest zich terugtrekken van u, nadat ge hem eerst tot woning gediend hebt.

Wees nederig van hart en zeg: 'Wanneer ik gedaan zal hebben wat mij is voorgeschreven, zal ik nauwelijks verdiend hebben het leven te bekomen en te ontsnappen aan het onblusbaar vuur en de eeuwigknagende worm van de straf.' (vgl. Jes. 66,24; Mc. 9,44) Zijn er soms broeders die uw ascetische oefeningen zien en u loven, zonder de ongerechtigheden te kennen die gij bedreven hebt, zeg dan aanstonds met tranen bij uzelf: 'Mijn Heer Jezus, indien zij op de hoogte waren van de perverse dingen die ik dag en nacht in uw aanwezigheid bedreven heb, en van de onzuiverheden en afschuwelijkheden die ik nu nog bedrijf, dan zouden ze mij niet alleen geen woorden van lof toespreken, maar zelfs hun ogen niet op mij willen richten vanwege de stank der zonden, die ik bedreven heb voor de Heer.' Zie toe en neem u in acht: laat geen enkele gedachte van hoogmoed of ijdele glorie uw geest in beslag nemen, want dan voegt gij bij uw zondig verleden nieuwe zonden en wordt ge geworpen in de eeuwige straffen.

Beledigt of benadeelt iemand u, verdraag het dan met dankbaarheid en zeg tot uzelf: 'Ik heb God immers zo dikwijls vergramd door mijn verdorven en verfoeilijke daden.' Wees ook onderdanig en gehoorzaam aan de broeders in nederigheid, zachtmoedigheid en zonder morren, overeenkomstig de regels die ons in de congregatie zijn opgelegd. Dan zal God op uw nederigheid en uw inspanningen neerzien en u vergeven wat ge aan zonden, ongerechtigheden en wandaden in zijn aanwezigheid dag en nacht bedreven hebt. Dan zal Hij u niet tot de strenge en altijddurende straffen veroordelen. Alwat ge doet, doe het in de vreze des Heren; doe niets uit menselijke eerezucht, want dan zou uw moeite vergeefs zijn: de duivel overmeestert u dan opnieuw en ge blijft in zijn greep."

Toen de man dit alles uit de mond van onze vader Pachomius aanhoord had, begon hij strenge ascese te beoefenen, zodat alle broeders zijn oefeningen en de moeite die hij zich gaf, bewonderden; want onder de broeders wist niemand, dat onze vader Pachomius hem zulke oefeningen had voorgeschreven, maar men dacht, dat hij die uit eigen

GERONTIKON

beweging deed. Ook wist niemand hoe onzuiver hij geleefd had vóór hij monnik werd, behalve onze vader Pachomius en de broeder die hem uit Alexandrië had meegebracht. Onze vader Pachomius, een echt rechtschapen man, had de broeder die hem uit Alexandrië had meegebracht verboden, ook maar één andere broeder in te lichten over de zonden en onzuiverheden die de man te Alexandrië had bedreven. De Alexandrijn was jong en sterk van gestel; hij bleef negen jaar bij de broeders; hij oefende zich wel in strenge ascese, maar zonder vrees des Heren en zonder berouw. Hij bleef verslaafd aan de werken van zijn kwade hartstochten en zijn verfoeilijke lusten.

Na negen jaar standvastig ascese beoefend te hebben, gebeurde het, dat hij zich in zijn onzuivere neiging opnieuw zover liet gaan, dat hij een ziel een strik wilde spannen, om haar te doden. Onze vader Pachomius, die er, dankzij de heilige Geest van God die in hem woonde van op de hoogte was, zag de duivel zitten in het hart van de man die de slechte ingeving had toegelaten en daarna op aanraden van zijn vader, de duivel, begonnen was, een grote en afschuwelijke misdaad te plegen. Toen riep onze vader Pachomius hem temidden van al de broeders en begon hem te ondervragen over het plan dat in zijn geest was opgekomen en dat hij zonder ontzag voor de levende God in daden wilde omzetten. De man raakte geheel in de war tengevolge van de vreze Gods die hij zag lichten op het gelaat van onze vader Pachomius. Hij bekende terstond de zonde die hij schaamteloos van plan was te bedrijven. Dadelijk joeg onze vader Pachomius hem weg van de broeders. Bij het vernemen van deze zaak werden alle broeders vervuld van grote eerbied voor de goddelijke genade, die in onze vader Pachomius woonde, en zij verheerlijkten God.

DUIVELSE ZONDE

Ook gebeurde het eens dat onze vader Pachomius met enige broeders naar het zuiden trok, om riet te oogsten. Toen zij ter hoogte van het klooster Tabennêsi gekomen waren, wenste hij er de broeders te bezoeken. Hij ging binnen met de broeders terwijl ze samen het woord Gods reciteerden. Hij omhelsde de broeders allemaal en bemerkte toen dat enigen onder hen door een duivelse zonde aangetast waren. De volgende nacht ondervroeg hij hierover de Heer en bad: "Heer, almachtige God, Vader van onze Heer Jezus Christus, gezegend zijt Gij, dat Gij dit heilig oord gesticht hebt, deze heilige congregatie waarvoor onze vaders, de heilige apostelen, die Gij hebt bemind, de eerste grondslag gelegd hebben. Nadien hebt Gij ons daarover aangesteld, opdat wij in alle zuiverheid zouden leven en uw heilige naam verheerlijken en zegenen in de eeuwen der eeuwen. Amen. Wij bidden uwe Majesteit en uw Liefde, o God, in verband met deze ellendige^[1] onder ons, die zich ondankbaar heeft getoond ten opzichte van uw Majesteit en uw Vrijgevigheid. Zelf heeft hij verkozen een vat van de duivel te worden in plaats van een vat van uitverkiezing (vgl. Hand. 9,15) en een woning van de heilige Geest die

GERONTIKON

iedereen redt. Hij heeft moord op moord gepleegd in uw huis, door de perverse gedachten binnen te laten, die hem ingegeven werden door de listige duivel wiens zoon hij geworden is.

Nochtans is hij niet zo onwetend van de heilige Schrift, dat ik bij U ten beste kan spreken voor hem; hij kent immers uw ware wetenschap en leert anderen, hoe zij volgens uw heilige wil moeten leven. Ja, juist de zonden en de onzuiverheden die hij anderen leert vermijden, daar leeft hijzelf in, die bedrijft hij, die voltooit hij zonder ontzag voor God. Daarom verdient hij de dood. Maar ik mag hem geen enkel kwaad doen zonder uw heilige wil. Daarom, God van alle heiligen, zoals Gij mij zijn verfoeilijke wandaden bekend gemaakt hebt, leer mij ook wat ik met hem doen moet."

Terwijl hij zo bad, verscheen hem een engel van de Heer, schrikbaar, met in zijn hand een getrokken zwaard van vuur. Hij zei tot onze vader Pachomius: "Zoals God de naam van die man uit het boek des levens (vgl. Ex. 32,32-33 en Ps. 68/h69,29) weggewist heeft, zo moet ook gij doen: verjaag hen van de broeders, want zij zijn geen onwetenden. Trouwens, zelfs bij onwetenden zijn die zonden van onzuiverheid afschuwelijk in de ogen van God."

Toen de morgen aangebroken was, liet hij ze wereldse kleding aantrekken en zei tot hen: "Gaat heen, en handelt in overeenstemming met deze klederdracht. Daarvan hebt ge de gebruiken toch al aangenomen." En hij verjoeg ze van de broeders. Voor hen kwam het woord van de profeet tot vervulling: "Ik zal ze uit mijn huis verjagen en zal ze niet opnieuw gaan beminnen." (Hos. 9,15)

Daarna zette onze vader Pachomius zich neer, en richtte hij het woord van God tot de broeders; hij boezemde hun de vrees des Heren in, door te wijzen op de nalatigheid van degenen die hij had weggestuurd, en hij stortte overvloedige tranen over het ongeluk dat hen getroffen had wegens de afschuwelijke dingen die ze dag en nacht bedreven hadden voor Gods oog. Vervolgens stond hij op en bad niet hen allen; daarop keerde ieder naar zijn huis terug, rustig het woord Gods reciterend. Onze vader Pachomius vertrok eveneens met de broeders die met hem meegekomen waren, om het riet te oogsten; op hun tocht reciteerden zij het woord van God tot zij in het noorden Pwoow bereikt hadden.

GENEZINGEN VAN BEZETENEN. SOMS IS HET BETER EEN BEZETENE NIET TE GENEZEN.

's Anderendaags bracht men voor de poort van het klooster een bezetene die veel leed. Toen de mensen die hem begeleidden zich door tussenkomst van de broeder die de poort van het klooster bewaakte, bij onze vader Pachomius hadden laten aandienen en naar hem gevraagd hadden, kwam deze vergezeld van twee broeders vlug naar buiten

GERONTIKON

bij hen. Bij de zieke gekomen, vroeg hij de mensen die hem vergezelden: "Hoe heet hij?" De bezetene antwoordde: "Honderd is mijn naam." Onze vader Pachomius zei hem: "Nietsnut, waar hebt ge de waarde van honderd geleerd?" Met het gezicht naar de grond antwoordde hij onze vader: "Met dit woord hebt gij mij beet!" Onze vader vroeg verder: "Waar hebt ge water gedronken?" De andere antwoordde hem: "Ik heb uit de zee gedronken." Nog eens vroeg onze vader hem: "Onzuivere geest, zeg de waarheid: waar hebt gij gedronken?" Nu antwoordde de ander bescheiden: "Ik heb uit de zee gedronken op de bodem." Onze vader Pachomius zei hem toen: "Zeg mij nu nog: wie heeft u toestemming gegeven in deze man te varen om hem te kwellen?" De onzuivere geest zei hem: "Die gekruisigd werd, Hij gaf mij macht over deze mens." Voor de vijfde maal sprak onze vader: "Verdorven geest, als Hij het is, die u macht gegeven heeft om in deze man te wonen, toon mij dan de nagels die geslagen werden in de gekruisigde op het kruis." Terstond begon de duivel te knarsetanden, terwijl hij zei: "Ook hiermee hebt ge mij verslagen en te schande gezet."

Toen strekte onze vader zaliger zijn armen uit en hij riep de Heer aan met vurige gebeden en overvloedige tranen, zeggend: "Ik bid U, mijn Heer Jezus Christus, voor deze uw dienaar, dat Gij in uw medelijden en uw overvloedige barmhartigheid neerziet op hem, Gij die de mensen liefhebt; genees hem van deze verdorven duivel, want hij is uw beeld en gelijkenis. U alleen komt de glorie toe, de eer en de macht met uw Goede Vader en uw heilige Geest, nu en altijd en in de eeuwen der eeuwen. Amen." Toen hij Amen gezegd had, tekende hij de zieke in de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Vervolgens voer hij uit tegen de onreine geest, die op staande voet de zieke verliet; deze genas door de kracht van Christus en door de gebeden van onze vader Pachomius. Allen die aanwezig waren, loofden God en onze vader Pachomius bij het zien van hetgeen er zo snel gebeurd was.

Ook vanuit een klooster werd er een broeder die door een duivel gekweld werd bij hem gebracht. Toen onze vader Pachomius met hem sprak, gaf deze heel verstandige antwoorden, als iemand die volstrekt niet door duivels gekweld wordt. Onze vader Pachomius zei daarop tot de broeders die de bezetene meegebracht hadden: "Ik verzeker u: de duivel verbergt zich in die man, om niet met mij te hoeven spreken door diens stem; maar ik ga heel het lichaam van de broeder afzoeken om te weten in welk lichaamsdeel de duivel schuilt." Terwijl hij het hele lichaam aftastte, raakte hij diens vingers aan en zei tot de broeders: "Zie, ik heb het ontdekt: het is langs de vingers dat de duivel is binnengekomen!" Al verder tastend kwam hij aan de hals, en dit was de plaats waar de duivel zich bevond; deze gaf een grote schreeuw, en de bezetene sprong met geweld op. Met vier man was men nauwelijks in staat hem te bedwingen. Onze vader Pachomius hield zijn hand op de plaats waar de duivel zich bevond en bad tot Christus, dat Hij de broeder zou genezen. Terwijl hij bad, verliet de duivel de man, en deze was

GERONTIKON

ogenblikkelijk hersteld dankzij de gebeden van onze vader Pachomius. Al de broeders die gezien hadden wat er gebeurd was, loofden de Heer om de wonderdaden (vgl. Sir. 36,6), die Hij tot stand brengt door toedoen van zijn heiligen.

Een andere keer gebeurde het, dat iemand zich aan het portiershuis van het klooster meldde om monnik te worden. Die man had een duivel in zich, die hem dikwijls overstuur maakte, maar zelf was hij een fatsoenlijk en zeer nederig mens. Onze vader keek hem in het gezicht en zag de duivel die in hem was. Hij nam hem aanstonds apart en bad de Heer voor hem, dat Hij hem zou genezen van die duivel. Maar de onzuivere geest antwoordde: "Gij Pachomius, wat hebt ge met mij uit te staan? Tracht ge me uit te drijven uit deze mens? Maar belet ik hem soms in wat dan ook, om de wil van God volledig te volbrengen? Weet wel: deze woning is mij door de Heer gegeven tot de dag van 's mans dood. Als gij nu druk op mij uitoefent om mij uit hem weg te drijven, zal ik u niet ongehoorzaam zijn, maar wel hem eerst doden en dan pas uit hem weggaan! Want mij is de macht gegeven om hem zo te behandelen." Toen onze vader Pachomius dit hoorde, begon hij opnieuw de Heer te bidden voor de man, opdat Hij hem zou genezen van die verdorven duivel. Terwijl onze vader Pachomius de Heer bad medelijden met de man te hebben, de verdorven geest uit hem te verjagen en hem te genezen,

verscheen hem een engel des Heren, die tot hem zei: "Houd op met uw gebed, Pachomius, want de Heer heeft hem dit doen overkomen om hem te redden; genas hij ervan, dan zou hij daarmee, veel verliezen." Toen Pachomius dan zijn gebed beëindigd had, liet hij de broeder komen en zei tot hem: "Wees hier niet ongerust om; want de Heer heeft het u overgezonden voor uw heil. Breng Hem dank en zeg: 'Wees gezegend, Heer, die werkt tot mijn heil.'" Vanaf die dag gaf Pachomius aan hen die met deze ziekte tot hem kwamen en van wie hij wist, dat genezing geen enkel nut voor hen had, steeds ten antwoord: "Dit is voor uw heil; brengt dank aan de Heer om het eeuwig leven te verdienen."

EEN BROEDER DIE BETER NIET GENEZEN KON WORDEN

In het klooster Pwoow was er een broeder die om de drie dagen steeds opnieuw ziek werd. Deze meldde zich wenend bij onze vader Pachomius en zei hem smekend: "U geneest veel wereldlingen; maar voor mij verricht ge geen enkel gebed om mij van deze ziekte te genezen." Onze vader antwoordde hem: "Aan de wereldlingen verschaft hun geloof genezing naar het lichaam; en vanwege de genezing die God hun schenkt, zijn zij bereid het goede te doen. Maar voor ons, dienaars van de Messias, heeft het geloof betrekking op de onvergankelijke rust die God ons in het andere leven zal verlenen. Zonder ziekte of smart zouden we in tegenspraak leven met het gebod dat in het Evangelie staat geschreven: 'Wie zijn leven liefheeft, verliest het; maar wie het haat,

GERONTIKON

bewaart het voor het eeuwig leven.' (Joh. 12,25)" Toen de broeder dit van de man Gods vernam, was hij ten eerste getroost. Enige tijd later evenwel, toen hij bemerkte dat zijn ziekte aanhield, liet hij zich vergezellen door de voornaamsten van het klooster en ging weer tot apa Pachomius. Allen verzochten hem te bidden voor de genezing van de broeder.

Toen Pachomius zag, dat ze hem dwongen een gebed te storten voor de broeder, nam hij ze mee in een vertrek om voor hem te bidden. Maar nadat hij zijn gebed begonnen was, kwam tot hem een stem uit de hemel: "Bid niet voor deze mens; want de Heer heeft hem deze ziekte overgezonden om hem te redden uit de strikken waarmede de duivel degenen belaaft, wier opvoeding nog maar juist begonnen is." Terstond hield hij op met bidden, en in de mening dat de broeders die met hem het vertrek waren binnengegaan deze stem ook gehoord hadden, verliet hij het vertrek en ging hij naar de overige broeders. Dezen zeiden hem nu: "Waarom komt ge weer zo vlug naar buiten en bidt ge niet voor de zieke?" Hij antwoordde: "Hebt gij dan de stem niet gehoord die weerklonken heeft?" Zij zeiden hem: "Neen." Maar degenen die met hem naar binnen waren gegaan, zeiden: "Wij hebben wel de stem gehoord, terwijl we met hem aan het bidden waren." En Pachomius verhaalde wat hem gezegd was tijdens zijn gebed. Toen de broeders dit hoorden, verwonderden zij zich en zeiden: "Groot is de werking des Heren. Hij is vol edelmoedigheid en draagt zorg voor wie Hem zoeken. Zonder Hem zou er niets bestaan."

GEEN PAASVASTEN VOOR EEN ZIEKE BROEDER

Een andere broeder was ziek in de Paasdagen^[2]. Hij verrichtte niettemin zijn godsdienstoefeningen en wilde geen gekookte gerechten gebruiken noch ook wijn drinken, zeggende: "Sterven is beter voor mij dan in deze dagen te eten en te drinken." Nu ging onze vader Pachomius naar hem toe en zei hem: "Alle dagen zijn van God. Want Hij die de mensen bevolen heeft, het Paasfeest te houden, is dezelfde die aan deze ziekte bevel gegeven heeft zich van u meester te maken. Wees niet beangstigd en meen niet, dat het van uw kant zonde is, als ge van de gerechten eet die geoorloofd zijn aan de zieken. Immers er staat geschreven in het Boek der Getallen: 'Indien het iemand onmogelijk is, zijn offer aan de Heer te brengen of het Paasfeest te houden in de eerste maand, laat hij het dan in de tweede maand doen.' (Num. 9,10-11) Omdat ge dus vanwege uw ziekte het Paasfeest thans niet kunt vieren, kunt ge, indien de Heer het wil, dit doen als ge genezen zult zijn en dan uw ziel versterven evenveel dagen lang als de Paasdagen duren."

PACHOMIUS ONTMASKERT SATAN

GERONTIKON

Eens dat onze vader Pachomius zat te werken aan een mat, verscheen hem Satan die de vorm had aangenomen waarmee God zich aan hem had vertoond. Hij zei tot hem: "Verheug u, Pachomius." Toen Pachomius hem zag, dacht hij in zijn binnenste: "Wat is dat?" Toen ontwaarde hij hem uit zichzelf en hij zei: "Ik heb nagedacht als naar gewoonte." Maar toen Satan zijn gedachten bemerkte, begon hij ze uit Pachomius' hart weg te halen. De man Gods zei bij zichzelf: "Tot nu toe had ik nog gedachten; maar nu zijn ze weg." Onmiddellijk deed hij een sprong voorwaarts en stond recht overeind, zoals de Heer het hem geleerd had in een openbaring, om de hand te pakken van het spookbeeld van Satan, dat terstond als rook verdween. Pachomius bad nu: "Wees gezegend, Gij, God van alle heiligen, die mij ontrukkt hebt uit alle nood en aan het onheil van Satan."

VISIOEN VAN PACHOMIUS OVER HET PARADIJS - DE TIEN STEDEN.

Verschillende malen werd Pachomius nog naar het paradijs opgenomen. Op welke wijze? God weet het; volgens het woord van de Apostel: "Was het met zijn lichaam, of was het zonder zijn lichaam, ik weet het niet; God is het die het weet. Het gebeurde, dat deze mens tot de derde hemel werd weggevoerd en geheimzinnige woorden vernam die het een mens niet gegeven is na te zeggen." (2 Kor. 12,2-4) Zo werd dan ook onze vader Pachomius opgenomen naar die plaats en hij zag er de steden der heiligen, welke gebouwen en monumenten niet beschreven kunnen worden, evenmin als de goederen die door de Heer zijn bereid voor wie Hem beminnen. (vgl. 1 Kor. 2,9) Toen hij deze steden zag, herinnerde hij zich wat de Heer in het Evangelie in de vorm van een parabel zegt, als Hij spreekt tot de dienaars wier talent er tien of vijf andere heeft opgebracht: "Treedt binnen in de vreugde van uw Heer." (Mt. 25.23) En elders: "Hij zei tot de ene: 'Ontvang het bestuur over tien steden'; en tot de ander: 'Ontvang het bestuur over vijf steden.'" (vgl. Lc. 19,17-19)" Die wereld daar had een zeer mild klimaat en de uitgestrektheid ervan was grenzeloos. De vruchtbomen en wijngaarden brachten geestelijke vruchten voort en ze zijn onsterfelijk. De vruchten van de bomen in onze wereld zijn slechts waardeloze en verachtelijke dingen vergeleken bij de verscheidenheid van die hemelse. Elke boom en iedere plant in het paradijs blijft altijd voorzien van vruchten, die een overdaad van heerlijke geur verspreiden; het is de mens niet mogelijk deze geur in te ademen zonder buiten zinnen te geraken. Die wereld bevindt zich boven de aarde en buiten het firmament. Veel hoger dan de bergen is die streek. Onze hemellichamen die in het firmament staan en de aarde beschijnen, zijn niet die welke gindse wereld verlichten. Het is de Heer die haar verlicht gelijk Jesaja zegt: "Het is niet het licht van de zon dat onze dag bestraalt en het is niet de glans van de maan die onze nacht zal verlichten, maar het is de Heer die voor altijd ons licht zal zijn." (Jes. 60,19-20) Daar is geen dag en nacht meer, want een overvloedig en onvergankelijk licht bestraalt die wereld. Haar grenzen zijn zo wijds dat deze wereld-hier in

GERONTIKON

vergelijking tot haar niets is. Even buiten het paradijs bevond zich een groot aantal vruchtbomen en wijngaarden, die geheel gelijk zijn aan dat van onze wereld.

Toen Pachomius ze zag, dacht hij bij zichzelf: "Misschien heeft Noach na de zondvloed wel enkele van deze bomen genomen, om daarmee de wereld weer te beplanten." Daarbij hield onze vader Pachomius het woord van Genesis in gedachte: "Na de ark te hebben verlaten, begonnen Noach en zijn zonen het land te bebouwen en plantten zij een wijngaard." (Gen. 9,20) Die wereld-daar was omgeven door zeer dikke duisternis vol ontelbare zeer fijne diertjes, zodat niemand er kan binnendringen, tenzij hij er door Gods wordt heengebracht.

TWEE BROEDERS, DE EEN ZACHTMOEDIG, DE ANDER STRENG. HOE HUN LEVEN IN HET PARADIJS ERTUIT ZIET.

Later kwam er nog eens iemand naar het portiershuis van het klooster, die monnik wenste te worden. Onze vader Pachomius kwam het klooster uit om hem te zien en ondervroeg hem: "Gij wenst monnik te worden?" De man zei hem: "Dat was vroeger mijn voornemen, maar nalatigheid heeft mij meegesleurd naar de werken van de ijdele wereld. Vandaag echter hoorde ik, terwijl ik op weg was, een stem boven mij, die me bij mijn naam riep; en ik heb geantwoord en gezegd: 'Wat is er, Heer?' De stem vervolgde: 'Hoelang zult ge nog nalatig zijn en weigeren boete te doen voor uw zonden? Nu dan, sta op, ga monnik worden bij Pachomius te Tabennêsi en draag ijverig zorg voor uw ziel, voordat ge sterft en in de folteringen geworpen wordt om uw zonden.' Dus mijn Heer en heilige Vader, zie mij hier; ik kom tot u met de bedoeling monnik te worden." Onze vader Pachomius antwoordde hem: "Dat ge u wenst te redden overeenkomstig de stem die ge gehoord hebt, daar verheugen wij ons over, te zamen met u. Zeker, wanneer we zien dat ge de weg bewandelt, die ik u zal aanbevelen, ben ik bereid, als een vader goed voor u te zorgen in alles wat voor uw heil nodig is. Op deze éne voorwaarde: heb geen andere zorg in deze wereld dan in uw hart alleen aan God te denken en Hem alleen te vrezen, en uitsluitend te werken aan het heil van uw ziel." De man gaf ten antwoord: "Stel me maar op de proef; ik geloof, dat God u helemaal zal geruststellen over mij, dankzij uw heilige gebeden, Heer en Vader." En zonder dralen maakte onze vader Pachomius hem monnik.

Eenmaal in het klooster getreden, zag de man de ijver der broeders, hun nederigheid volgens Gods wil en hun liefde tot Hem. Toen gaf ook hij zich over aan strenge ascese, langdurige oefeningen, dikwijls waken en veel vasten, zich vernederend als een argeloos kind zonder kwaadaardigheid. Als iemand hem een kwaad woord in het gezicht slingerde of hem sloeg of beledigde, werd hij er niet bedroefd om en maakte hij zich in het geheel niet kwaad. Hij zei bij zichzelf: "Ik heb zelf een tijd gehad waarin ik de Heer ontstemde door slechte dingen te doen, en Hij betaalde mij toch ook niet met gelijke

GERONTIKON

munt; maar Hij heeft mij integendeel goed gedaan, Hij heeft mij namelijk teruggebracht op de weg van het leven. Zou ik dan geen lichte beproeving of geen terechtwijzing kunnen verdragen die Hij mij doet toekomen? Zou ik niet kunnen verdragen, dat mijn broeder mij zoiets aandoet?" Wanneer hij zag, dat er broeders ruzie maakten of in onenigheid met elkaar verkeerden, richtte hij zich met gepaste nederigheid tot hen, zeggende: "Vergeeft mij, broeders, ik ben in gebreke." Dan begonnen degenen die ruzie hadden meteen te lachen en staakten hun gekibbel. Zo leefde hij gedurende vier maanden. Toen stierf hij.

In de gemeenschap van de broeders was er in diezelfde tijd een broeder, voormalig kluizenaar; hij leefde temidden van de broeders, vastte één op de twee of op de drie dagen, droeg heel zijn leven een boetekleed en at niets anders dan brood en zout; maar als een broeder hem in het een of ander last veroorzaakte, koesterde hij haat en onderhield een voortdurend gevoel van wrok tegen hem, waarmee hij kwaad met kwaad vergold. Toen zij beiden gestorven waren en onze vader Pachomius, zoals wij het hierboven verhaald hebben, was weggevoerd in de andere wereld, gebeurde het, dat onze vader de jonge man, die zo eenvoudig van harte was en die vier maanden in ascese had doorgebracht zag, opgetogen van grote vreugde en blijdschap. Zodra deze onze vader Pachomius had opgemerkt, terwijl hij daar liep met de engel die hem inlichtte over de schoonheid van de andere wereld, ging hij hem tegemoet, greep hem vast en zei: "Kom zien, wat voor een leven mij de Heer bereid heeft om reden van de goede onderrichtingen waarmee gij mij hebt opgevoed, mijn heilige Vader." En hij toonde hem zijn tuinen en de vruchten die zij voortbrachten, duurzaam onvergankelijk; hij toonde hem zijn hele residentie alsmede de bouwwerken die daar waren opgetrokken en hun onuitsprekelijke schoonheid: alles vol van de glorie van de Heer. Toen hij zo zijn verblijfsplaats aan de man Gods had laten zien, was deze zeer verheugd over zijn geluk.

Daarna, een weinig buiten het paradijs van geneugten, zagen zij de oude asceet in een verblijfplaats die geblakerd was door de hitte. Hij bevond zich daar, vastgebonden als een hond aan een boom, beladen met vruchten, waarvan hij leefde zonder dat het hem was toegestaan zich los te maken van die boom. Toen deze hen zag, liet hij, rood van schaamte, zijn hoofd zakken, terwijl zij langs hem heen gingen; zij keken naar hem en namen hem aandachtig op met grote droefenis. Hier zei de broeder met het eenvoudige hart aan onze vader Pachomius: "U hebt nu de oude asceet gezien voor wie gij uzelf hebt afgebeeld om hem te onderrichten. Hij heeft u niet gehoorzaamd in bescheidenheid van levenswandel! Zie hem nu, zie de straf die de Heer hem heeft opgelegd tot vergelding van zijn boosaardige ongehoorzaamheid."

ZIEKTE VAN PACHOMIUS. EPIDEMIE.

GERONTIKON

Ook gebeurde het eens, dat onze vader Pachomius ziek werd. Hij waarschuwde echter niemand en volgens zijn gewoonte geloofde hij ook niet aan zijn ziekte. Integendeel, met zijn ontembare moed was hij met de broeders meegegaan om de oogst te doen. Op dat tijdstip toch waren de broeders aan het oogsten. Maar terwijl hij aan het werk was, viel hij temidden van de broeders voorover neer. De broeders verschrokken, snelden naar hem toe en richtten hem op van de grond. Zij bemerkten, dat zijn lichaam door hoge koorts geteisterd werd als gevolg van de ziekte. Zij gingen met hem op weg en brachten hem in het klooster terug. Daar strekte hij zich uit op de grond, met zijn gordel nog om het middel. De broeders verzochten hem de gordel af te doen wegens de koorts en op een bed te gaan liggen zoals alle zieke broeders. Maar hij gehoorzaamde hen hierin niet en bleef op de grond uitgestrekt. Een der broeders ging naast hem neerzitten en waaide hem koelte toe met zijn kap. Er waren in die dagen veel broeders die door ziekte neergeveld lagen: er heerste namelijk een ernstige epidemie, die op hen was neergestreken. Een van degenen die Pachomius een bezoek kwamen brengen, zei tot de broeder die hem koelte toezwaaide: "Hebt ge dan geen waaier kunnen vinden, om hem koelte te verschaffen?" Pachomius hoorde dit, maar tengevolge van de ziekte die hem teisterde, was hij niet bij machte te antwoorden; met een gebaar van zijn vingers wist hij hem evenwel te beduiden: "Zou men soms voor ieder van deze menigte zieken een waaier kunnen vinden, zodat men er ook nog een voor mij zou hebben?"

Zijn ziekte hield aan. Het was de veertigdagentijd van het heilig Pasen. In de laatste week van die veertig dagen van het Pasen des Heren, toen de broeders van alle kloosters te Pwoow waren bijeengekomen om gezamenlijk Pasen te vieren, kwam er een engel des Heren tot hem en zei hem: "Pachomius, houd u gereed; want de Heer komt op de dag van het feest een voornaam slachtoffer uit uw huis weghalen." Toen dacht hij bij zichzelf: "Misschien zal de Heer mij komen halen op de Zaterdag van 's Heren feest." Gedurende de vier Paasdagen bleef Pachomius zonder eten; hij was bedrukt en verzuchtte in zijn hart, dat de eenheid van de congregatie toch niet zou uiteenvallen.

TOESPRAAK VAN PACHOMIUS OVER HOE HIJ GELEEFD HEEFT.

Op vrijdagavond - het was toen de derde dag dat hij zich van eten onthield - verzamelde bij alle broeders bij zich en sprak hen toe, zoals eertijds Samuël tot het volk Gods gesproken had om hun al zijn wensen op het hart te drukken; zo dus richtte ook Pachomius zich tot de broeders. "Ik denk, broeders en zonen, dat voor mij het uur gekomen is, om de weg van heel de aarde te gaan (1 Kon. 2,2), zoals al mijn vaderen gedaan hebben. Gij weet, hoe in heel de loop van mijn leven mijn weg temidden van u de weg geweest is van de nederigheid en de onthechting. Immers, gelijk gij weet, heb ik in niets meer dan een ander onder u mijn eigen gemak nagestreefd. Integendeel: in onze manier van leven zijn we allen steeds geheel één geweest. Ik ontkwam trouwens in niets

GERONTIKON

aan uw blikken in deze heilige plaats. En de Heer is mijn getuige: ik zeg u dit niet uit hoogmoed of ijdele eer. Inderdaad ik ga u niet spreken over wat ik aan groots of opvallends onder uw ogen heb verricht, om u te overbluffen; neen, ik ga veeleer spreken over wat niemand opvalt om u daarover voldoening te verschaffen, dat ik u namelijk nooit tot aanstoot ben geweest noch voor God noch in het oog van de mensen. Bovendien, de Heer weet, dat gij, indien ge niet leeft volgens de onderrichtingen en wetten die ik voor u heb opgesteld en ge ze niet nakomt en uitvoert, nergens rust zult vinden voor uw zielen. Ik zeg dit, omdat ik in onwetendheid verkeer omtrent hetgeen ons gaat overkomen. Immers de Heer heeft ons in het Evangelie deze waarschuwing gedaan: 'Weest waakzaam, want gij weet dag noch uur waarop de Mensenzoon zal komen.' (Mt. 25,13 en Lc. 12,40) Gij weet dan wat ik heb nagestreefd: nooit heb ik iemand onder u berispt om me te doen gelden als machthebber, maar uitsluitend met het oog op zijn zieleheil, nooit heb ik iemand onder u van de ene plaats naar de andere of van het ene atelier naar het andere doen overgaan dan alleen wanneer ik wist, dat het in zijn belang was volgens God; nooit heb ik ten opzichte van iemand kwaad met kwaad vergolden; en nooit heb ik iemand beledigd die mij uit ongeduld of toorn beledigd had, maar ik heb hem veeleer met geduld onderricht, zeggende: 'Dat ge zondigt tegen mij, die een mens ben als gij, dat kan erbij door; maar wacht u wel te zondigen tegen God die u geschapen heeft.' Nooit ook ben ik verontwaardigd geweest, wanneer iemand mij een verwijt maakte dat verdiend was, ook niet als het een jongere was die me dergelijke verwijten deed; integendeel, ik aanvaardde deze alsof het de Heer was die ze mij deed. Wanneer ik op reis moest naar een andere plaats of klooster, is het me nooit overkomen als machthebber te zeggen: 'Geef me een ezel om te kunnen rijden'; integendeel, ik vertrok te voet in dankbaarheid en nederigheid; en kwam iemand van u, nadat ik al op weg was gegaan, me achterna met een ezel om me erop te laten rijden, accepteerde ik het dier alleen dan van hem, als ik lichamelijk te lijden had en het dus een noodgeval was; maar wist ik me vrij van ziekte, dan aanvaardde ik het niet. En wat het eten en drinken betreft, zalfjes en andere lichamelijke voldoeningen, gij weet maar al te goed hoe het met elk dier dingen gesteld is, zoals ik juist al gezegd heb.^[3] Terwijl Pachomius dit alles zei, was Theodorus op korte afstand van hem neergezeten met het hoofd tussen de benen, en hij schreide. Ook vele broeders weenden, de dienstbaarheid kennende waarmede Pachomius onophoudelijk allen terwille was, en ook de nederigheid waarmee hij zich de dienaar maakte van ieder hunner in de vreze des Heren, volgens het woord van Paulus: 'Wij zijn onder u geworden als kinderen. Zoals een voedster haar kleinen koestert, zo hadden wij u gaarne niet alleen het Evangelie gebracht, maar ook ons eigen leven geschonken, omdat gij ons zo dierbaar zijt.' (1 Tess. 2,7-8) Onze vader Pachomius zette dit alles uiteen, terwijl hij ziek neerlag; het was de derde dag die hij zonder eten doorbracht. En allen weenden, omdat een ramp over hen neerkwam, als de Heer hem zou komen halen.

GERONTIKON

DOOD VAN PAFNOETI EN VELE ANDERE BROEDERS

Apa Pafnoeti, de broer van apa Theodorus en algemeen econoom van de kloosters, was eveneens ziek. En in de avond van de zaterdag van 's Heren feest stierf hij. Toen herinnerde Pachomius zich terstond het woord dat de engel hem had gezegd: "Men zal een voornaam slachtoffer uit uw huis weghalen op de feestdag."

Talrijke broeders bezweken aan deze ziekte, zodat er elke dag één stierf, ja, op sommige dagen twee, en op andere drie of vier. De sterfgevallen deden zich voor in alle gemeenschappen der broeders volgens wilsbesluit van de Heer. Ook meerdere kloosteroversten vielen ten offer aan de epidemie. Zodra de koorts hen aantastte, veranderde hun gelaatskleur, hun ogen werden bloedig rood, en het scheen, alsof zij gewurgd werden, totdat ze de geest gaven. Zo stierven aan deze epidemie apa Pafnoeti, de broer van apa Theodorus en econoom van het grote klooster van Pwoow, apa Soeroes, de overste van het klooster van Pnoem, en apa Cornelius, overste van het klooster van Temoesjons. Het totaal der broeders die aan de ziekte bezweken, was wat betreft degenen die te Pwoow stierven, ongeveer honderddertig.

PACHOMIUS WIL GEEN EXTRA ZORG

Onze vader Pachomius werd gedurende zijn langdurige ziekte verzorgd door Theodorus; veertig dagen lang was hij ziek, en hij lag te bed in het vertrek waar alle zieke broeders zich bevonden. In alles werd hij als alle broeders behandeld, zonder dat er ook maar het minste verschil gemaakt werd tussen hem en dezen, in overeenstemming met de instructies die van tevoren gegeven waren. Door het lang aanhouden van de ziekte was zijn lichaam zeer verzwakt, maar hart en ogen leken op een felle vlam. Hij sprak tot Theodorus: "Wil zo goed zijn een versleten deken te halen en die op me te leggen, want deze is te zwaar en ik kan haar niet hebben; ik ben nu immers al veertig dagen ziek; maar ik breng er dank voor aan de Heer." Terstond ging Theodorus naar de econoom en ontving van deze een goede lichte deken; hij bracht die aan en dekte Pachomius ermee. Maar toen deze de betere kwaliteit van de deken zag, werd hij ontstemd tegen Theodorus en zei hem: "Wat een grove onrechtvaardigheid hebt ge bedreven, Theodorus! Wilt ge dan, dat ik de broeders reden tot aanstoot nalaat en zij zeggen: 'Pachomius heeft het er tijdens zijn leven meer dan alle broeders goed van genomen', zodat ik onder het oordeel des Heren kom te vallen? Neem die deken van me weg; ik red me wel op een of andere manier, in afwachting dat ik tot de Heer ga." Theodorus nam dus de deken weg en bracht nu een verstelde deken, slechter dan die van alle broeders, en met deze dekte hij hem.

PACHOMIUS BENOEMT PETRONIUS ALS OPVOLGER

GERONTIKON

Gedurende de Pinksterdagen was hij nog steeds ziek. Drie dagen vóór zijn sterven riep hij alle Groten onder de broeders om zich heen en richtte het woord tot hen: "Zie, ik sta op het punt naar de Heer te gaan, die ons geschapen heeft. Hij heeft ons samengebracht opdat wij zijn wil zouden volbrengen. Zegt daarom allen gezamenlijk, wie gij wenst te hebben als vader." Maar zij deden niets dan schreien en niemand gaf hem enig antwoord vanwege de smart die ze gevoelden bij de gedachte aan het onheil dat hun zou overkomen, nadat hij hen zou hebben verlaten. Zij zouden worden als schapen aan wie men hun herder ontnomen heeft. Toen herhaalde hij een tweede keer zijn vraag aan apa Orsiësius: "Ga met hen praten en zie wie zij tot vader wensen te hebben." Nu antwoordden zij eenstemmig: "Als het dan moet: buiten de Heer en buiten u kennen wij niemand; het is dus volgens hetgeen gij zult bepalen dat we zullen handelen." Toen antwoordde hij: "Degene onder u die, volgens hetgeen de Heer mij heeft geopenbaard uw zielen in de vreze des Heren moet leiden, is Petronius, de vader van het klooster van Tiesjmien; - deze werd inderdaad om zijn zuiverheid van hart met veelvuldige openbaringen begiftigd en was bekwaam in allerlei opzicht - ik meen wel, dat ook hij ziek is; maar hoe dan ook, als hij leeft, is hij uw vader." En terstond riep hij enkelen uit de ouderen bij zich en zond hen om Petronius te gaan halen, nu hijzelf nog in leven was.

STERFBED VAN PACHOMIUS

Toen Pachomius de broeders rond zich vergaderd had en hun gezegd had: "Zie, ik ga nu de weg van alle vlees op", hadden dezen zich allen daarop naar de kerk begeven, waar zij drie dagen doorbrachten met bidden er, schreien vóór de Heer, vragend dat Hij Pachomius nog een weinig tijd op aarde zou laten. Na die drie dagen zond onze vader Pachomius Theodorus naar hen toe om te zeggen: "Houdt op met schreien, want het bevel is van de Heer gekomen, dat ik gaan moet naar de vergadering van al mijn vaderen." De broeders kwamen nu terug naar het vertrek waar hij neerlag en met grote neerslachtigheid bleven zij over hem wenen.

Nu wendde hij zich tot Theodorus en zei hem: "Als de Heer me komt halen, laat dan mijn lichaam niet op de plaats waar men het zal begraven hebben." Op droeve toon antwoordde Theodorus hem: "Ik zal doen zoals gij zegt." Nu pakte hij Theodorus bij zijn baard, sloeg zichzelf voor de borst en zei voor de tweede keer: "Theodorus, zorg ervoor, dat ge mijn lichaam niet op de plaats laat, waar men het zal gaan begraven." Opnieuw antwoordde Theodorus: "Met erkentelijkheid zal ik alles volbrengen wat u me zult bevelen." Theodorus dacht bij zichzelf, dat hij dit bevel met zoveel nadruk gaf uit vrees dat sommigen misschien zijn lichaam heimelijk zouden weghalen om er een heiligdom van een martelaar^[1] over te bouwen, zoals men voor de heilige martelaren doet. Hij had hem inderdaad dikwijls kritiek horen uiten tegen degenen die zo handelen, zeggend: "Wie zo doet, drijft handel met de lichamen der heiligen." Nogmaals greep hij

GERONTIKON

Theodorus bij zijn baard en zei: "Theodorus, denk eraan, vlug ten uitvoer te brengen wat ik u heb gezegd. En als de broeders nalatig zijn, moet gij ze weer doen leven in de wet des Heren." Daarom begon Theodorus zich af te vragen: "Wat betekent de zin die hij gesproken heeft: 'Als de broeders nalatig zijn, moet gij ze weer doen leven in de wet des Heren?' Heeft hij dan willen zeggen, dat na zekere tijd de broeders aan mij zullen worden toevertrouwd? Ik weet het niet." Maar terwijl hij hierover aldus bij zichzelf nadacht, antwoordde onze vader Pachomius hem: "Wees niet besluiteloos; wees niet kleinmoedig; in waarheid gaat het niet alleen om wat ik u zeg, maar evengoed om datgene waaraan gij in uw binnenste denkt." Wenend antwoordde Theodorus hem: "Het is goed."

Na dit gezegd te hebben sluimerde Pachomius een ogenblik in en hij sprak verder niet meer tot een van hen allen. Daarna maakte hij met de hand driemaal het kruisteken over zichzelf; terstond daarop opende hij de mond en gaf de geest, de veertiende dag van de maand Pasjons^[2], op het tiende uur. Op hetzelfde ogenblik heerste er in het verblijf een grote verwarring en driemaal schudde het heen en weer. Veel ouderen, die veelvuldige visioenen hadden, verhaalden: "We hebben scharen van engelen gezien, in groepen boven elkander geordend, die hem beschouwden; vervolgens gingen ze zingend in grote blijdschap vóór hem uit, totdat hij werd opgenomen in zijn rustplaats. Vandaar dat het vertrek waar hij stierf, gedurende vele dagen een zoete geur uitwasemde." Theodorus hield zijn handen op de ogen van onze vader Pachomius om ze te sluiten, zoals eertijds Jozef, over wie de Heer tot Jakob sprak: "Ga zonder vrees naar Egypte; want Ik zal u daar tot een grote natie maken. Zelf zal Ik er met u heentrekken en u er ook weer uit terugvoeren; en Jozef zal u zijn hand op de ogen leggen." (Gen. 46,3-4) Alle broeders snelden schreiend op hem toe; zij kusten hem de mond en heel zijn heilig lichaam.

BEGRAFENIS EN HERBEGRAFENIS VAN PACHOMIUS

De rest van die dag en heel de nacht brachten ze door met het lezen van lessen rondom zijn lichaam vóór het

altaar. Toen ze de ochtenddienst beeindigd hadden, legden ze zijn heilig lichaam af, zoals bij alle broeders gebeurt; waarna zij voor hem de prosphora²⁷ opdroegen. Toen trokken zij psalmodiërend vóór hem uit en bracht men hem over naar de berg, waar hij ter aarde besteld werd, de vijftiende dag van dezelfde maand pasjons. Zeer ingetogen keerden de broeders van de berg terug in grote neerslachtigheid; velen hunner zeiden tot wie naast hen liepen: "Vandaag zijn we werkelijk wezen geworden."

De nacht daarop ging Theodorus met drie broeders weer naar de berg terug; zij haalden het lichaam weg van de plaats waar men het had begraven en legden het bij het lichaam

GERONTIKON

van apa Pafnoeti, de broer van Theodorus, econoom der congregatie. Tot op de dag van heden kent niemand de plaats waar het zich bevindt.

LEVENSLLOOP PACHOMIUS EN INTOCHT IN HEMEL

De levensduur van Pachomius bedroeg zestig jaar; hij werd monnik op eenentwintigjarige leeftijd; de overige negendertig jaren leidde hij het monniksleven. De Heer die gezien had, hoe hij in alles zijn vlees had gekruisigd (vgl. Gal. 5,24) en Gods heilige wil volbracht had, wilde hem nu de rust verlenen; Hij nam hem tot zich, en liet niet toe, dat hij een lang bestaan moest leiden, dat hem, mogelijk, grotere lichaamszwakte zou bezorgen dan hem lief was.

De Heer overlaadde hem met heerlijkheid in het land der levenden, in het oord waar geen droefheid is noch zuchten, en Hij heeft hem overstraald met het licht der heiligen. Vandaar dat de heiligen hem hebben ontvangen, omdat hij uit heel zijn kracht hun weg gevolgd had. De apostelen hebben hem ontvangen, omdat hij zichzelf onderworpen had aan de regels die hij de cenobieten had opgelegd. De profeten hebben hem ontvangen, omdat de geest der profetie op hem gerust had, zodat hij de geheime daden kende en de gedachten wist van de broeders die de Heer rondom hem verenigd had; hij zag hun gedachten zoals men olie in een glazen vaas ziet, en zoals de mens het gelaat van zijn broeder ziet. De martelaren hebben hem in hun midden ontvangen, omdat hij te allen tijde martelaar geweest was in honger, dorst en nachtwakers en omdat hij geheimnisvolle deugden bezeten had welke slechts door God worden gekend, die ze zal belonen met de hemelse goederen ter vergoeding van de doorstane beproevingen. De kerkleraren ontvingen hem, omdat hij als een engel op aarde geleefd had. De Heer der engelen en de God der heiligen ontving hem bij zich, omdat hij met grote beslistheid zijn voorschriften was nagekomen. En zo is hem door God geschonken wat geen oog heeft gezien, geen oor gehoord en waarvan de gedachte in geen mensenhart is opgekomen, te weten datgene wat God bereid heeft voor zijn vrienden (1 Kor. 2,9) en voor hen die zijn voorschriften naleven. Aan Hem zij de glorie tot in de eeuwigheid, nu en altijd en in alle eeuwen der eeuwen. AMEN.

ABT OLYMPIUS

Abt Olympius zei: Er kwam eens een heidens priester naar de Sketis. Hij logeerde in mijn kluis en overnachtte daar. Toen hij de levenswijze van de monniken in ogenschouw had genomen, zei hij tot mij: "Schouwt u bij een dergelijke levenswijze niets bij uw God?" En ik antwoordde: "Neen". De priester hernam: "In elk geval, als wij onze priesterdienst verrichten, verbergt hij ons niets, maar openbaart ons zijn geheimen. En u, die zich zoveel moeite getroost, slaapderving, stilte en gestrengheden, u zegt: wij

GERONTIKON

schouwen niets? Maar natuurlijk, als u niets schouwt, koestert u boze gedachten in uw hart, en die verwijderen u van uw God. En daarom worden u zijn geheimen niet geopenbaard". Ik ging vervolgens de woorden van de priester overbrengen aan de ouderlingen. En zij stonden verbaasd en zij zeiden: "Zo is het! Want de onreine gedachten houden God van de mens verwijderd".

Abt Olympius van het gebied van de Cellen werd bekoord tot ontucht. Zijn gedachte zei hem: "Kom, neem een vrouw!" En hij stond op, bewerkte een klomp klei en kneedde er een vrouw van. Toen sprak hij tot zichzelf: "Kijk, daar staat je vrouw! Nu moet je ook hard werken om haar te eten te geven". En hij werkte met grote inspanning. Op een dag daarna bewerkte hij opnieuw een klomp klei en kneedde er zich een dochter uit, en hij sprak tot zijn gedachte: "Je vrouw heeft gebaard, nu moet je nog harder werken om ook je kind te eten te geven en te kleden". En zodoende putte hij zich uit. Toen sprak hij tot zijn gedachte: "Ik kan die zware arbeid niet meer aan". Waarop hij antwoordde: "Als je die arbeid niet aankunt, zoek dan ook geen vrouw!" En omdat God op zijn inspanning neerzag, nam Hij de bekoring van hem weg en hij had rust.

ABT ORSISIUS

Orsisius (ook: Orsiesius) was na Pachomius en na het bestuur van enkele maanden van Petronius algemene overste van de Pachomiaanse kloosters. Beide spreuken zijn ontleend aan het eerste Griekse leven van Pachomius, de nrs. 126 en 118, waar ze voorkomen als preekjes van Orsisius. Ze zijn vooral overgenomen wegens de mooie gelijkenissen.

Abt Orsisius zei: Wanneer een ongebakken tichelsteen gebruikt wordt voor het fundament, dicht bij een rivier, houdt hij geen dag stand, maar is hij gebakken, dan blijft hij sterk als steen van de rots. Evenzo, als de mens van vleselijke gesteltenis niet eerst gebakken is door het vuur van de vreze Gods gelijk eens Jozef, dan bezwijkt hij zodra hij tot macht geraakt. Want talrijk zijn de beproevingen van hen, omdat zij te midden van de mensen staan. Daarom is het goed dat, wie zijn eigen krachten kent, de last van het bestuur ontwijkt. Maar zij die vaststaan in het geloof zijn onwrikbaar (vgl. 1 Kor 15,58). Want van de hoogheilige Jozef zal wie over hem verlangt te spreken, moeten zeggen dat hij niet aards was. Hoezeer werd hij beproefd, en in een land, waar toentertijd nog geen spoor te vinden was van godsverering! Maar de God van zijn Vaderen was met hem en ontrukte hem aan elke benauwenis. En nu is hij bij zijn Vaderen in het Koninkrijk der hemelen. Laten wij daarom onze krachten leren kennen en strijd voeren. Want ook zo zullen wij maar amper aan Gods oordeel ontsnappen.

GERONTIKON

Ook zei hij: Ik ben van mening dat wie zijn hart niet goed bewaakt, al wat hij hoort, vergeet en verwaarloost. En dan ziet de vijand zijn kans schoon om hem te onderwerpen. Het gaat immers met hem als met een lamp die in gereedheid is gebracht en brandt. Laat men na er olie bij te doen (vgl. Mt 25,3), dan gaat zij stilletjes uit en de duisternis wint het van haar. En dat niet alleen. Het is niet onmogelijk, dat er een muis aan komt snuffelen om de pit eruit op te eten. Zolang als de olie niet uitgedoofd is, kan zij dat niet. Maar wanneer zij bemerkt dat zij geen licht meer uitstraalt, en dat zelfs de hitte van de vlam eruit is, dan werpt zij de lamp omver in haar begeerte om de pit eruit te trekken. En als de lamp dan van terracotta is, breekt zij in stukken. Maar is zij van koper, dan kan de heer des huizes haar opnieuw in orde brengen.

Op gelijke wijze gaat het met de nalatige ziel: geleidelijk aan wijkt de Heilige Geest van haar, totdat haar hitte geheel en al verkoeld is. En dan verteert de vijand de ijver van die ziel en ondermijnt zelfs het lichaam door boosheid. Maar zou zo iemand in zijn gesteltenis tot God goed blijven, en werd hij alleen maar even door nalatigheid vervoerd, dan stort God, die zo barmhartig is, hem de vrees voor Hem in en de gedachte aan de straffen, en zo brengt Hij hem ertoe waakzaam te zijn en zichzelf voortaan met grote omzichtigheid te behoeden, totdat God hem komt bezoeken.

ABT POIMEN

Defiguur van abt Poimen is onafscheidelijk verbonden met de Vaderspreuken, al was het maar, omdat er ongeveer een vijfde deel van op zijn naam staat. Maar daarbuiten is hij een onbekende. Socrates en Sozomenus, de grote schrijvers van de kerkgeschiedenis van die tijd (PG 67), noemen hem niet. Ook Palladius telt hem niet onder hen wie hij een hoofdstuk van zijn 'Historia Lausiaca' waardig keurde. Ook de 'Geschiedenis van de monniken in Egypte' vermeldt zijn naam niet, en zelfs Johannes Cassianus schijnt hem niet te kennen: zowel in zijn Collationes als in zijn Institutiones zoekt men de naam Poimen of Pastor tevergeefs. De enige informatie over hem komt uit de spreuken zelf. Is zijn naam een schuilnaam (Poimen betekent: herder), of een geconcretiseerd ideaal van een geestelijke leider, een personificatie van de volmaakte abt? Het laatste lijkt me minder waarschijnlijk, omdat uit de vele spreuken, en uit de vele plaatsen waar zijn naam in andere spreuken nog voorkomt, een te nauwkeurige karakteristiek van hem opduikt om te twijfelen aan de historiciteit van deze grote monnik, die zulke diepzinnige, soms echter zeer moeilijke uitspraken ten beste gaf. Maar hoe komt het dan dat niemand buiten de verzamelingen van de spreuken zelfs zijn naam schijnt te kennen? Hij staat voor ons als iemand die school gemaakt heeft en tevens als een trouw getuige van de monastieke traditie. Zijn persoon behoort tot een van de grote raadsels die de Vaderspreuken omhullen.

Eens ging abt Poimen, toen hij jong was, naar een grijsaard om hem drie gedachten voor te leggen. Maar toen hij bij de grijsaard was aangekomen, vergat hij een van de drie. En

GERONTIKON

hij keerde naar zijn kluis terug. Maar toen hij zijn hand uitstak om de sleutel om te draaien, schoot hem te binnen wat hij vergeten was te zeggen. En hij liet de sleutel onaangeroerd en keerde naar de grijsaard terug. De grijsaard sprak tot hem: “U bent spoedig gekomen, breeder!” En hij vertelde hem: “Toen ik mijn hand uitstak om de sleutel te pakken, schoot me de vraag waarnaar ik zocht te binnen. En zonder open te maken ben ik daarom teruggegaan”. De lengte van de weg nu was zeer groot. Toen sprak de grijsaard tot hem: “Een herder van engelen! Uw naam zal in heel Egypte genoemd worden”. *[Een herder van engelen: geestige, dubbele woordspeling. De eigennaam Poimen betekent herder, en het woord voor kudde verschilt bijna niet van het woord voor engelen (ageloon-angeloon)]*

Eens knoopte Paisius, de broer van abt Poimen, een (vriendschappelijke) betrekking aan met sommigen buiten zijn kluis, maar abt Poimen was er tegen. Hij stond op, ging naar abt Ammonas en zei tot hem: “Mijn broer Paisius onderhoudt betrekking met sommigen en ik vind geen rust meer”. Abt Ammonas sprak tot hem: “Poimen, leeft u nog? Ga neerzitten in uw kluis, en prent het in uw hart, dat u al een jaar in het graf ligt”.

Eens kwamen er priesters van de streek naar de kluizenarij, waar abt Poimen woonde. En abt Anoeb kwam binnen en zei tegen hem: “Laten we vandaag de priesters bij ons uitnodigen”. En hoewel hij zeer lang bleef staan, gaf hij hem geen antwoord. En ontstemd ging hij weg. Zij die in zijn nabijheid zaten, zeiden tegen hem: “Abba, waarom hebt u hem geen antwoord gegeven?” Abt Poimen sprak tot hen: “Dat is mijn schuld niet. Ik ben immers gestorven. En de dode spreekt niet. Laten ze dus niet denken, dat ik hier in hun midden ben!”

Nog voor de tijd dat de volgelingen van abt Poimen naar Egypte kwamen, leefde er een grijsaard die grote bekendheid en eer genoot. Maar toen de volgelingen van abt Poimen vanuit de Sketis waren opgetrokken, lieten de mensen hem in de steek en gingen naar abt Poimen. Maar de grijsaard was afgunstig en sprak kwaad van hen. Dit vernam abt Poimen en het deed hem pijn. Daarop sprak hij tot zijn broeders: “Wat zullen wij eens doen voor die grote grijsaard? Want de mensen hebben ons narigheid bezorgd door de grijsaard in de steek te laten en hun aandacht te richten op ons, hoewel wij niets betekenen. Hoe kunnen wij nu de grijsaard genezen?” En even later sprak hij tot hen: “Gaat enkele gerechten klaarmaken en neemt een saites *[een hoeveelheid van ong. 10 liter]* wijn. Laten we dan naar hem toe gaan en tezamen ervan genieten. Misschien kunnen wij hem daardoor genezen”. Zij brachten dus de spijzen aan en gingen heen. En toen zij op de deur klopten, gaf zijn leerling antwoord en zei: “Wie bent u?” Zij zeiden: “Zeg aan uw abt: Poimen is er, en hij wil door u gezegend worden”. Toen zijn leerling hem evenwel de boodschap had overgebracht, verklaarde hij: “Ga heen, ik heb geen tijd”. Maar zij bleven staan wachten in de gloeiende hitte en zeiden: “Wij gaan niet weg

GERONTIKON

voordat de grijsaard ons waardig keurt". En toen de grijsaard hun nederigheid en hun geduld zag, kreeg hij spijt en deed voor hen open. Zij gingen binnen en lieten het zich goed smaken samen met hem. En onder het eten zei hij: "Niet alleen is alles wat ik over u gehoord heb overeenkomstig de waarheid, maar ik heb het honderdvoud ervan in uw werk gezien". En hij werd hun vriend vanaf die dag.

Eens wilde de bewindvoerder van dat gewest abt Poimen bezoeken, maar de grijsaard ontving hem niet. Daarom liet hij de zoon van zijn (= abt Poimens) zuster, onder het voorwendsel van een misdaad, grijpen en in de gevangenis werpen. Hij liet zeggen: "Ais de grijsaard komt om een goed woordje voor hem te doen, ontsla ik hem". En schreiend kwam zijn zuster voor de deur, maar hij gaf haar geen antwoord. Toen voer ze tegen hem uit en zei: "Hardvochtig mens, heb toch medelijden met mij, want het is mijn enigst kind". Maar hij stuurde iemand om haar te zeggen: "Poimen heeft geen kinderen verwekt". En aldus verwijderde zij zich. Toen nu de bewindvoerder dit vernam, liet hij een bode zeggen: "Hij hoeft maar een enkel woord te bevelen en ik ontsla hem al". Maar de grijsaard liet hem dit antwoord overbrengen: "Verhoor hem overeenkomstig de wetten, en als hij de dood verdient, moet hij sterven. Verdient hij die niet, doe dan wat u wilt". Toen de bewindvoerder dit vernam, ontsloeg hij hem.

Eens had een breeder van een kloostergemeenschap een fout begaan. Nu leefde er in die streek een Iduizenaar, die lange tijd niet buiten was gekomen. Daarom ging de abt van de kloostergemeenschap naar die grijsaard toe en deelde hem alles aangaande zijn val mee. Deze nu sprak: "Stuur hem heen!" De breeder verliet dus de kloostergemeenschap en ging in een ravijn zitten wenen. Nu wilde het toeval dat enkele breedters op weg naar abt Poimen hem hoorden wenen. Zij gingen er binnen en vonden hem in grote smart gedompeld. Maar toen zij hem aanspoorden om naar de grijsaard te gaan, wilde hij dat niet, want hij zei: "Ik ga hier sterven". Zij kwamen dan aan bij abt Poimen en vertelden het aan hem, maar hij stuurde hen terug met de woorden: "Gaat hem zeggen: Abt Poimen roept u". En zo kwam de breeder bij hem. Toen de grijsaard hem zo verdrietig zag, stond hij op en omhelsde hem. Hij onderhield zich vrolijk met hem en verzocht hem mee te eten. Intussen stuurde abt Poimen een van de breedters terug naar de kluizenaar om hem te zeggen: "Al vele jaren verlang ik u eens te bezoeken, omdat ik van u hoor spreken, maar wegens de traagheid van ons beiden hebben wij nog geen gesprek gehad met elkaar. Maar nu wil God het, en er doet zich een gelegenheid voor. Spoed u daarom naar deze streek, dan zien wij elkaar". Hij had echter de gewoonte nooit zijn kluis te verlaten, maar toen hij dit vernam, zei hij: "Ais God het de grijsaard niet had ingegeven, zou hij me niet uitgenodigd hebben". Hij stond dus op en ging naar hem toe. Na elkaar met vreugde begroet te hebben, zetten zij zich neer. Toen sprak abt Poimen tot hem: "Op zekere plaats woonden twee mensen, die beiden een dode in huis hadden. En de een liet zijn eigen dode in de steek om die van de ander te gaan bewenen". Toen de grijsaard dit

GERONTIKON

hoorde, werd hij op dit woord vervuld van schaamte. Hij herinnerde zich wat hij gedaan had en zei: “Poimen is boven, boven in de hemel, ik ben beneden, beneden op aarde!”

Eens brachten vele grijsaards een bezoek aan abt Poimen en zie, een familielid van abt Poimen had een jongetje, waarvan het gezicht door een werking (van de duivel) naar achter gedraaid stond. Toen zijn vader al die Vaders bijeen zag, nam hij zijn zoontje met zich mee en ging buiten de kluis zitten wenen. Toevallig kwam er een grijsaard naar buiten, en toen hij hem zag, zei hij: “Waarom weent u, mens?” En hij antwoordde: “Ikben een bloedverwant van abt Poimen, en zie, deze beproeving heeft dit jongetje overvallen. Wij wilden het naar de grijsaard brengen, maar wij waren bang, want hij wenst ons niet te ontmoeten. En als hij er nu achter komt dat ik hier ben, stuurt hij iemand om me weg te jagen. Maar toen ik u alien hier tezamen zag, waagde ik het om te komen. Als u wilt, abba, wees mij genadig, neem het jongetje mee naar binnen en bid voor hem!” De grijsaard nam het bij zich en ging naar binnen. Maar hij gebruikte een list, want hij bracht het niet rechtstreeks naar abt Poimen, maar hij begon bij de jongste broeders, terwijl hij vroeg: “Maakt toch een kruisteken over dit jongetje!” Pas nadat hij alien op de rij af het had laten zegenen, bracht hij het bij abt Poimen. Maar hij liet het niet eens bij zich komen. Toen smeekten de anderen hem: “Doet u toch juist als wij allemaal, vader!” En hij zuchtte, stond op en bad: “God, genees uw schepsel, dat het niet door de vijand overheerst wordt”. Daarna maakte hij er een kruisteken over. En onmiddellijk genas hij het en gaf het zijn vader gezond en wel terug (vgl. Lc 9,42).

Eens reisde een broeder uit het gebied van abt Poimen naar den vreemde en ontmoette daar een kluizenaar. Hij was een liefdevol man en daarom kwamen er velen naar hem toe. De broeder deelde hem alles mee aangaande abt Poimen. En toen hij van zijn deugd hoorde, begeerde hij vurig hem te bezoeken. Nadat de broeder nu naar Egypte teruggekeerd was, stond de kluizenaar na een poosje op en reisde uit den vreemde naar Egypte, naar de breeder, die hem eertijds bezocht had, want die had hem gezegd waar hij woonde.

Toen die hem zag, was hij vol bewondering en het verheugde hem zeer. De kluizenaar zei dan: “Doet u me een genoegen, breng me bij abt Poimen”. Hij ging met hem naar de grijsaard, deelde hem alles over hem mee en zei: “Hij is een groot man, zeer liefdevol, en geniet grote eer in zijn land. Ik vertelde hem ook van u, en verlangend om u te spreken kwam hij hierheen”. Hij ontving hem derhalve met vreugde. En nadat zij elkaar begroet hadden, zetten zij zich neer.

Toen begon de vreemdeling te spreken uit de Schrift en over geestelijke en hemelse zaken. Maar abt Poimen wendde het gelaat af en gaf hem geen antwoord (vgl. Joh 19,9). Bemerkend dat hij niet met hem sprak, ging hij terneergeslagen heen en zei tegen de broeder, die hem gebracht had: “Voor niets heb ik heel die reis gemaakt. Want ik ben bij

GERONTIKON

de grijsaard geweest, maar zie, hij wil niet met me spreken". De broeder ging daarom naar abt Poimen en zei hem: "Abba, ter wille van u is deze grote man gekomen, die zo een faam in zijn land geniet. Waarom hebt u dan niet met hem gesproken?" De grijsaard antwoordde hem: "Hij komt van boven en spreekt hemelse taal. Ik echter ben van hier beneden (Joh 8,23) en spreek aards. Had hij mij gesproken over de hartstochten van de ziel dan zou ik hem wel geantwoord hebben. Maar als het over geestelijke dingen gaat, ja, daar weet ik niets van". De broeder ging dus naar buiten en zei tot hem: "De grijsaard spreekt niet licht over de Schrift. Maar als men spreekt over de hartstochten van de ziel, antwoordt hij".

Toen kwam hij tot inkeer, ging naar de grijsaard en zei tegen hem: "Wat moet ik doen, abba, want de hartstochten van de ziel zijn me de baas?" Blij keek de grijsaard hem aan en zei: "Nu bent u van harte welkom. Open uw mond daarover en ik zal hem met goede zaken vullen (vgl. Ps 80/81,11)". En zeer voldaan sprak hij: "Waarlijk, dat is de juiste weg". En hij keerde naar zijn land terug vol dankbaarheid jegens God, omdat het hem vergund was geweest zich met zo een heilige te onderhouden .

Eens liet de bewindvoerder van de streek iemand uit het dorp van abt Poimen gevangen zetten. En alien kwamen de grijsaard smeken om hem te gaan bevrijden. Maar hij zei: "Gunt me drie dagen, dan kom ik". Abt Poimen bad intussen tot God: "Heer, verleen me die gunst toch niet, want dan laten ze me niet meer neerzitten op deze plaats". Tenslotte ging de grijsaard de bewindvoerder het verzoek doen. Maar deze sprak tot hem: "Voor een rover komt u mij vragen, abba?" Toen was de grijsaard verheugd, omdat hij de gunst van hem niet bekomen had.

Sommigen hebben het volgende verteld: Eens vervaardigden abt Poimen en zijn broers wasdraad, maar het werk vlotte niet, omdat ze geen geld hadden om vials te kopen. Een goede kennis van de breedere vertelde het geval aan een gelovig koopman. Nu wilde abt Poimen nooit iets van iemand aannemen vanwege de overlast. Maar de koopman verlangde toch iets te doen voor de grijsaard en gaf daarom voor, dat hij de wasdraden nodig had. Hij haalde dus zijn kameel en kocht ze. De breeder nu ging naar abt Poimen, omdat hij vernomen had wat de koopman had gedaan en hij zei met de bedoeling hem te prijzen: "Heus, abba, hij had ze niet nodig en kocht ze toch, om iets voor ons te doen". Toen abt Poimen evenwel hoorde dat hij ze gekocht had zonder ze nodig te hebben, sprak hij tot de broeder: "Sta op, huur een kameel en haal de zaken (terug)! En brengt u ze niet, dan zit Poimen hier niet meer met u neer. Want iemand die iets niet nodig heeft, ga ik geen onrecht aandoen. Dan zou hij immers schade lijden en mij mijn verdienste ontnemen". En zijn broeder ging er met grote tegenzin heen en bracht ze weer terug, anders zou de grijsaard hen verlaten hebben. En zodra hij ze zag, was hij verheugd, als had hij een grote schat gevonden.

GERONTIKON

Eens vernam de priester van Pelusium van een paar breedters, dat ze vaak naar de stad gingen, er een bad namen en geen acht meer sloegen op zichzelf. Hij ging naar de gebedsbijeenkomst en liet ze hun monnikskleed uittrekken. Maar daarna begon zijn geweten te spreken en hij kreeg spijt. Hij ging naar abt Poimen, geheel van zijn stuk door zijn gedachten en beladen met de gebedsmantels van de breedters, en legde het geval uit aan de grijsaard. En de grijsaard zei hem: "Draagt u soms niets van de oude mens in u? (vgl. Koi 3,9) Hebt u hem uitgedaan?" En de priester zei: "Jazeker, er steekt nog van de oude mens in me". En de grijsaard: "Welnu, zie, dan bent u ook als die breedters. Want al hebt u maar een Idein stukje van het oude, toch leeft u dan onder de zonde". Toen ging de priester heen. Hij liet de breedters roepen, drukte zijn spijt uit voor de elf, bekleedde hen weer met het monnikskleed en liet hen vertrekken.

Een broeder stelde abt Poimen deze vraag: "Ik heb een zware zonde bedreven en ik wil er drie jaar boete voor doen". De grijsaard zei hem: "Dat is veel". En de broeder zei tot hem: "Dan tenminste een jaar". En weer sprak de grijsaard: "Dat is veel". En de omstanders zeiden: "Veertig dagen dan?" Maar opnieuw zei hij: "Dat is veel". En hij vervolgde: "Ik zeg u, als iemand van ganser harte berouw heeft en de zonde verder niet meer bedrijft, dan neemt God zelfs met drie dagen genoeg".

Ook zei hij: Het merkteken van de monnik wordt zichtbaar in de beproevingen.

Ook zei hij: Zoals de lijfwacht van de keizer altijd voor hem gereed staat, zo moet ook de ziel klaar staan tegen de geest van de ontucht.

Abt Anoeb stelde abt Poimen een vraag over de onreine gedachten, die's mensen hart voortbrengt, en over de ijdele begeerten. En abt Poimen zei hem: "Wordt soms de bijl geprezen zonder hem die ermee houdt? (Js 10,15) Geef ze dus geen bewegingsruimte en schep er geen behagen in, en ze zijn werkeloos".

Ook sprak abt Poimen: Was de opperkok [*opperkok: zo staat het in de Griekse versie van het Oude Testament. In het Hebreeuws staat 'hoofd van de lijfwacht'*] Naboezardan niet gekomen, dan was de tempel van de Heer niet in vlammen opgegaan (vgl. 2 K 25,8). De betekenis hiervan is: was de bevrediging van de gulzigheid niet in de ziel binnengedrongen, dan zou het verstand in de strijd met de vijand niet gevallen zijn.

Men zei van abt Poimen: Toen hij eens tegen zijn zin uitgenodigd was voor een maaltijd, ging hij er toch heen, hoewel in tranen, om aan zijn breder niet ongehoorzaam te zijn en hem geen pijn te doen.

Ook sprak abt Poimen: Ga niet wonen op een plaats, waar u ziet dat er sommigen op u afgunstig zijn, anders maakt u geen vooruitgang.

GERONTIKON

Men vertelde abt Poimen van een monnik dat hij geen wijn dronk. Maar hij zei: "Monniken moeten helemaal geen wijn drinken".

Abt Hesaias stelde aan abt Poimen een vraag over de onreine gedachten, en abt Poimen antwoordde hem: "Het gaat er mee als met een koffer vol kleren: laat men ze onaangeroerd, dan vergaan ze met de tijd. Zo gaat het ook met de gedachten: als we ze niet lichamelijk uitvoeren, verdwijnen ze met de tijd, dat wil zeggen, ze vergaan".

Hetzelfde vroeg abt Jozef, en abt Poimen antwoordde hem: "Stopt men een slang of een schorpioen in een vat en sluit men het af, dan gaan ze absoluut zeker na een tijd dood. Zo verdwijnen ook de boze gedachten, die door toedoen van de duivels opkomen, door het geduld".

Een broeder ging naar abt Poimen en zei hem: "Ik zaai op mijn akker en daarmee beoefen ik liefdadigheid. De grijsaard zei hem: "Daar doet u goed aan". En hij ging opgewekt heen en beoefende nog meer liefdadigheid. Abt Anoeb nu vernam wat hij gezegd had, en hij sprak tot abt Poimen: "Vreest u God niet (vgl. Lc 23,40), dat u zo tot de broeder hebt gesproken?" Maar de grijsaard zweeg. Twee dagen later evenwel liet abt Poimen de broeder bij zich komen en zei hem, zodat abt Anoeb het hoorde: "Wat zei u me eergisteren? Want mijn geest was elders". De broeder zei hem: "Ik zei: ik zaai op mijn akker en daarmee beoefen ik liefdadigheid". En abt Poimen weer: "Ik dacht dat u over uw broeder in de wereld sprak. Maar als u het bent, die dat werk verricht, dat behoort een monnik niet te doen". Toen hij dat hoorde, werd hij verdrietig en hij zei: "Dit is het enige vak dat ik ken, ik moet mijn land wel bezaaien". Nadat hij was vertrokken, verontschuldigde abt Anoeb zich met een buiging en zei: "Vergeef het mij". En abt Poimen sprak: "Ook ik wist al vanaf het begin, dat dat geen arbeid voor een monnik is, maar ik heb gesproken vanuit zijn standpunt, en ik heb hem ijver gegeven om vooruit te gaan in de liefdadigheid. Nu is hij bedroefd heengegaan, en hij doet hetzelfde weer opnieuw".

Abt Poimen zei: Als iemand gezondigd heeft en hij ontkent, beweerend: "Ik heb niet gezondigd", berisp hem dan niet, want anders ondermijnt u zijn ijver. Als u hem evenwel zegt: "Verlies de moed niet, broeder, maar wees voortaan waakzaam", dan wekt u zijn ziel op tot berouw.

Ook zei hij: Goed is de beproeving, want deze maakt de mens deugdelijker.

Ook zei hij: Iemand die leert, maar zelf niet uitvoert wat hij leert, is gelijk aan een bron, die alien drenkt en schoonwast, maar zichzelf niet vermag te reinigen.

Eens, op doorreis door Egypte, zag abt Poimen een vrouw in een grafmonument zitten en bitter wenen. En hij zei: Al zouden alle genoegens van de wereld haar deel worden,

GERONTIKON

dan zouden zij deze ziel nog niet van haar smart afbrengen. Zo behoort ook de monnik te alien tijde de smart in zijn binnenste te hebben.

Ook zei hij: Iemand kan schijnen te zwijgen, hoewel zijn hart anderen veroordeelt. Zo iemand spreekt immer. En een ander kan van's morgens vroeg tot's avonds laat spreken en toch het zwijgen bezitten. Dat gebeurt, wanneer zijn spreken alleen het (geestelijk) voordeel beoogt.

Een broeder kwam bij abt Poimen en zei tot hem: "Abba, ik heb vele gedachten en ze brengen me in gevaar". Toen bracht de grijsaard hem in de open lucht en zei: "Spreid uw schoot open en vang de winden" (vgl. Spr 30,4; Hebreeuwse telling). Maar hij antwoordde: "Dat kan ik niet klaarspelen!" Toen sprak de grijsaard tot hem: "Ais u dat niet kunt klaarspelen, kunt u ook de gedachten niet beletten te komen. Maar wel hebt u het in uw macht eraan te weerstaan".

Abt Poimen zei: Ais er drie op dezelfde plaats wonen, en de een beoefent naar behoren de stilte, de tweede is ziek, maar vol dankbaarheid, en de derde dient met een zuivere mening, dan verrichten de drie eenzelfde bezigheid.

Ook zei hij: Er staat geschreven: *Zoals het hert smacht naar de waterbronnen, zo smacht mijn ziel naar U, o God* (Ps 41/42,2). Omdat de herten in de woestijn veel kruipend gedierte verslinden en het gif hen verschroeit, verlangen ze naar het water te gaan. Dan drinken zij en koelen af van het gif van het kruipend gedierte. Evenzo worden de monniken die in de woestijn neerzitten verschroeid door het gif van de boze duivels, en smachten zij naar de zaterdag en de zondag, om dan naar de waterbronnen te gaan, dat wil zeggen, naar het Lichaam en Bloed van de Heer, om er gereinigd te worden van de bitterheid van de boze.

Abt Jozef vroeg aan abt Poimen: "Hoe moet ik vasten?" En abt Poimen antwoordde: "Ik voor mij wil dat men wel elke dag eet, maar dan heel weinig om niet verzadigd te worden". Abt Jozef zei hem: "Toen u jong was, vastte u toen niet telkens twee dagen, abba?" En de grijsaard sprak: "Jazeker, en telkens drie en vier dagen, zelfs een week. En al deze zaken hebben de Vaders onderzocht, omdat zij daartoe in staat waren. En zij kwamen tot de bevinding, dat het goed is elke dag te eten maar slechts een klein beetje. Zo leerden zij ons de koninklijke weg (vgl. Nu 20,17), want die is licht".

Men zei van abt Poimen: Wanneer hij naar de gebedsdienst moest gaan, zat hij eerst terzijde zijn gedachten te onderzoeken, ongeveer een uur lang, en dan vertrok hij pas.

Een breeder stelde abt Poimen de vraag: "Ik heb een erfenis gekregen. Wat moet ik ermee doen?" De grijsaard zei hem: "Ga heen, kom over drie dagen terug en ik zal het u zeggen". En hij kwam, zoals hem opgedragen was. Toen sprak de grijsaard: "Wat kan ik

GERONTIKON

u zeggen, breeder? Ais ik u zeg, geef het aan de Kerk, dan bakken zij er brood van. Zeg ik u: geef het aan een familielid van u, dan hebt u geen beloning. Maar zeg ik u: geef het aan de armen (vgl. Mt 19,21), dan bent u vrij van bekommernis. Doe dus maar wat u wilt, mij gaat het verder niet aan”.

Een andere breeder vroeg: “Wat betekent: Vergeld geen kwaad met kwaad?” (vgl. 1 Tes 5,15 en 1 Pe 3,9). En de grijsaard antwoordde hem: “Deze hartstocht heeft vier graden: ten eerste van het hart, ten tweede van het gezicht, ten derde van de tong. De vierde is: kwaad voor kwaad metterdaad bedrijven. Ais u in staat bent uw hart te zuiveren, geraakt zij niet tot het gezicht; geraakt zij tot het gezicht, waak er dan voor niet te spreken. Maar zou u zelfs spreken, kap haar dan vlug af, om niet kwaad voor kwaad te bedrijven”.

Abt Poimen zei: De waakzaamheid, de oplettendheid op zichzelf en het onderscheidingsvermogen, deze drie deugden zijn de gidsen van de ziel.

Ook zei hij: Zich neerwerpen voor Gods aanschijn, zichzelf niet meten en zijn eigen wil achter zich werpen, dat zijn de werktuigen van de ziel.

Ook zei hij: Elke moeilijkheid waarin u geraakt, wordt overwonnen door te zwijgen.

Ook zei hij: Een walg voor de Heer is elke lichamelijke tegemoetkoming.

Ook zei hij: De rouwmoedigheid is tweevoudig: zij werkt en behoedt (vgl. Gn 2,15).

Ook zei hij: Ais een gedachte bij u opkomt aan de noodwendigheden van uw lichaam en u bracht het een keer in orde, als de gedachte een tweede keer opkomt en u bracht het opnieuw in orde, als zij dan voor de derde keer opkomt, sla er dan geen acht op, want dan is zij ijdel.

Ook zei hij: Een broeder vroeg aan abt Halonius: “Wat is zichzelf voor niets achten?” En de grijsaard sprak: “Dat u minder bent dan de redeloze wezens, en het besef, dat die geen oordeel kunnen ondergaan”.

Ook zei hij: Wanneer iemand denkt aan het schriftwoord: *Naar uw woorden zult u voor gerecht, en naar uw woorden zult u voor ongerecht verklaard worden* (Mt 12,37), verkiest hij liever te zwijgen.

Ook zei hij: Het begin van alle kwaad is de verstrooiing.

Ook zei hij: Eens sprak abt Isidorus, de priester van de Sketis, aldus tot de menigte: “Broeders, zijn wij niet op deze plaats gekomen om het hard te hebben? Welnu, er is

GERONTIKON

geen hardheid meer. Daarom ga ik mijn mantel klaarmaken, en vertrek ik naar waar het wel hard is: daar vind ik verkwikking”.

Een broeder zei tegen abt Poimen: “Als ik iets zie gebeuren, wilt u dat ik het dan zeg?” De grijsaard antwoordde hem: “Er staat geschreven: *Wie een wederwoord geeft, voordat hij er een gehoord heeft, hij is een dwaas en hem treft smaad* (Spr 18,13). Vraagt men u, zeg het; zo niet, zwijg dan”.

Een broeder vroeg abt Poimen: “Mag men zich verlaten op een enkele handelwijze?” En de grijsaard sprak tot hem: “Abt Johannes de Kleine zei: Ik wil een beetje hebben van alle deugden”.

Ook zei de grijsaard: Een broeder vroeg abt Pambo of het goed was zijn naaste te prijzen. En hij antwoordde hem: “Beter is het te zwijgen”.

Verder zei abt Poimen: Al maakt iemand een nieuwe hemel en een nieuwe aarde (vgl. Apk 21,1), dan kan hij nog niet vrij zijn van zorgen.

Ook zei hij: De mens heeft de nederigheid en de vreze Gods nodig als de adem die uit zijn neus komt.

Een broeder vroeg abt Poimen: “Wat moet ik doen?” De grijsaard antwoordde hem: “Toen Abraham het Beloofde Land binnen was gegaan, kocht hij zich een graftombe, en door middel van het graf werd het land zijn erfenis” (vgl. Gn 23,17). De broeder sprak: “Wat is een graf?” De grijsaard zei hem: “Een plaats van gewezen en van berouw”.

Een broeder zei tegen abt Poimen: “Als ik aan mijn broeder een stuk brood geef of iets dergelijks, besmeuren de duivels mijn daad, als zou het geschied zijn nit ogendienarij”. De grijsaard zei hem: “Al geschiedt het nit ogendienarij, laten we niettemin aan onze broeder het nodige geven”. En hij hield hem ongeveer deze gelijkenis voor: “Er waren eens twee boeren die in eenzelfde stad woonden. En de een zaaide en haalde een beetje en van slechte kwaliteit binnen, terwijl de ander te lui was om te zaaien en helemaal niets binnenhaalde. Als er nu een hongersnood zou uitbreken, wie van de twee vindt dan nog iets om van te leven?” De broeder antwoordde: “Hij die een beetje en van slechte kwaliteit had binnengehaald”. De grijsaard zei hem: “Laten daarom ook wij zaaien, al is het weinig en van slechte kwaliteit, om niet van honger te sterven”.

Ook zei abt Poimen: Abt Ammonas zei: “Iemand kan de hele tijd een bijl hanteren zonder erin te slagen de boom te vellen, terwijl een ander die bedreven is in het hakken, de boom met enkele slagen velt”. En hij zei dat de bijl het onderscheidingsvermogen is.

GERONTIKON

Een broeder vroeg abt Poimen: “Hoe behoort men zijn levenswandel in te richten?” De grijsaard zei hem: We zien van Daniel dat er geen klacht tegen hem kon ingebracht worden, dan alleen het feit dat hij de Heer zijn God diende” (vgl. Da 6,13).

Abt Poimen zei: ‘s Mensen eigen wil is een koperen muur (vgl. Jr 1,18) tussen hem en God en een keiharde rots. Wie er echter aan verzaakt, mag ook zeggen (met de psalmist): Met mijn God zal ik over een muur geraken (Ps 17/18,30). Als evenwel de zelfrechtvaardiging zich paart aan de eigen wil, staat de mens machteloos.

Ook zei hij: Eens zaten de grijsaards samen te eten, toen abt Halonius opstond om hen te bedienen. Zij zagen dit en prezen hem, maar hij gaf in het geheel geen antwoord. Daarom zei iemand persoonlijk tot hem: “Waarom gaf u geen antwoord aan de grijsaards, toen zij u prezen?” Abt Halonius zei: “Als ik ze had geantwoord, zou ik in feite de lofprijzing aangenomen hebben”.

Ook zei hij: De mensen spreken volmaakt, maar uitvoeren doen zij zeer weinig.

Abt Poimen zei: Gelijk de rook de bijen verdrijft en daarna de zoete smaak aan hun werk ontnemt, zo verdrijft ook de lichamelijke verkwikking de vreze Gods uit de ziel en ontkracht heel haar arbeid.

Een broeder bezocht abt Poimen in de twee weken van de Veertigdagentijd [*wellicht zijn de laatste twee weken van de Veertigdagentijd bedoeld*]. Hij legde hem zijn gedachten uit, vond verkwikking en zei hem: “Het scheelde niet veel, of ik had ervan afgezien om vandaag hierheen te komen”. De grijsaard zei hem: “Waarom?” De broeder sprak: “Ik zei: het zou wel eens kunnen zijn, dat u (=kluizenaars) vanwege de Veertigdagentijd niet voor me opendoet”. Toen sprak abt Poimen tot hem: “Wij hebben niet geleerd de houten deuren te sluiten, maar veeleer de deur van de tong”.

Abt Poimen zei: Men moet het lichamelijke ontvluchten. Want wanneer iemand zich vlak bij de lichamelijke aanvechting bevindt, lijkt hij op een man, die op de rand van een zeer diepe put staat. En op elk ogenblik dat het de vijand goeddunkt, werpt hij hem met gemak naar beneden. Maar wanneer hij ver verwijderd is van het lichamelijke, lijkt hij op een man, die ver van de put af staat; zelfs al sleept de vijand hem ernaar toe om hem erin te werpen, al sleept en duwt hij nog zo hard, God zendt hem hulp.

Ook zei hij: Armoede, kwelling, benauwenis en vasten, dat zijn de werktuigen van het kluizenaarsleven. Want er staat geschreven: *Indien deze drie mannen, Noe, Job en Daniel er zijn* (Ez 14,14), *Ik leef, zegt de Heer* (Ez 14,20). Noe is het toonbeeld van de bezitloosheid, Job van het lijden en Daniel van het onderscheidingsvermogen. Als dus deze drie handelingen in de mens aanwezig zijn, woont de Heer in hem.

GERONTIKON

Abt Jozef zei: Toen we samen neerzaten met abt Poimen, noemde hij Agathoon abt. En we zeiden tegen hem: “Hij is nog jong, waarom noemt u hem abt?” En abt Poimen antwoordde: “Zijn mond heeft gemaakt, dat hij abt heet”.

Eens kwam een broeder bij abt Poimen en zei: “Wat moet ik doen, vader, want ik wordt gekweld door de ontucht. En zie, ik ging naar abt Ibistioon en die zei me: U mag niet toelaten dat zo een bekoring nog langer op u inwerkt”. Toen sprak abt Poimen tot hem: “De handelingen van abt Ibistioon zijn hoogverheven bij de engelen, maar het ontgaat hem dat ik en gij in ontucht leven. Ais een monnik zijn buik en zijn tong beteugelt en zich ook het vreemdelingschap eigen heeft gemaakt, schep dan moed, hij sterft niet”.

Abt Poimen zei: Leer uw mond te spreken wat er huist in uw hart (vgl. Ps 14/15,2).

Een broeder vroeg aan abt Poimen: “Ais ik van mijn breeder een font zie, doe ik er dan goed aan haar te bedekken?” De grijsaard zei hem: “Telkens wanneer wij de font van onze broeder bedekken, bedekt

God ook de onze. En wanneer wij die van onze broeder aan het licht brengen, brengt God ook de onze aan het licht”.

Ook zei abt Poimen: Eens vroeg iemand aan abt Paisius: “Wat moet ik voor mijn ziel doen, want zij is zonder gevoel en vreest God niet”. En hij antwoordde hem: “Ga heen, sluit u aan bij iemand, die wel God vreest. En door in zijn nabijheid te verkeren, leert ook u God te vrezen”.

Ook zei hij: “Ais de monnik twee zaken overwint, kan hij bevrijd worden van de wereld”. En de broeder zei: “Welke zijn dat?” En hij antwoordde: “Tegemoetkoming aan het vlees en ijdele eer”.

Abraham, de leerling van abt Agathoon, vroeg aan abt Poimen: “Waarom bevechten de duivels mij?” En abt Poimen zei hem: “U bevechten de duivels? Met ons vechten zij niet, zolang wij onze eigen zinnnetjes uitvoeren. Want onze eigen zinnnetjes zijn duivels geworden; zij kwellen ons, tot wij ze involgen. Maar als u wilt zien met wie de duivels wel hebben gevochten: met Mozes en zijns gelijken”.

Abt Poimen zei: Dit gaf God als levensnorm aan Israel: zich te onthouden van wat met de natuur strijdig is, dat wil zeggen, van toorn, van opvliegendheid, van naijver, van haat, van kwaadspreken tegen zijn broeder, en het overige van de oudheid [*oudheid: het tijdperk van de onverloste mens*].

Een broeder vroeg aan abt Poimen: “Spreek een woord tot mij”. En hij antwoordde: “Het beginsel dat de Vaders aan de handeling ten grondslag hebben gelegd, is de rouwmoedigheid”.

GERONTIKON

Opnieuw zei de broeder: “Spreek nog een woord tot mij”. De grijsaard antwoordde: “Zolang u kunt, verricht handenarbeid, om daarvan aalmoezen te geven. Want er staat geschreven: de aalmoes en het geloof delgen de zonden (vgl. Spr 15,27)”. De broeder zei: “Wat is geloof?” De grijsaard sprak: “Geloof is: leven in nederigheid en aalmoezen geven”.

Een broeder vroeg abt Poimen: “Ais ik een broeder zie, van wie mij een font ter ore is gekomen, wil ik hem niet in mijn kluis binnenlaten. Maar als ik zie dat hij goed is, onthaal ik hem”. De grijsaard zei hem: “Ais u aan die goede broeder een beetje goed doet, doe dan aan de eerste het dubbele, want hij is de zieke. En wel daarom”.

Er leefde in een klooster een kluizenaar, Timotheus genaamd. Nu had de overste bericht gekregen van een beproeving die een broeder had ondergaan, en hij ging Timotheus daar eens over vragen. Deze gaf hem de raad de broeder buiten te zetten. Toen hij dan de broeder buitengezet had, kwam de beproeving van de broeder over Timotheus, in die mate dat hij in gevaar verkeerde. Timotheus riep nu voor Gods aanschijn: “Ik heb gezondigd, vergeef mij!” En er klonk een stem die hem zei: “Timotheus, bedenk dat Ik u dit alleen maar heb aangedaan, omdat u geen acht hebt geslagen op uw broeder in het uur van zijn beproeving”.

Abt Poimen zei: Daarom ondergaan wij zoveel beproevingen, omdat wij onze naam en onze stand niet in acht nemen. Ook de Schrift spreekt aldus. Zien wij niet dat de Kananeese vrouw haar naam aanvaardde? En de Verlosser stelde haar tevreden (vgl. Mt 15,27). En ook Abigaia? Zij zei tegen David: “De zonde rust op mij”. En toen hij dat hoorde, kreeg hij haar lief (vgl. 1 Sam 25, 24). Abigaia nu stelt de ziel voor en David de godheid. Derhalve, als de ziel voor Gods aanschijn het verwijt tot zichzelf richt, bemint de Heer haar.

Eens reisde abt Poimen met abt Anoeb door de gewesten van Diolkos. In de buurt van de graven gekomen, zagen zij daar een vrouw luid weeklagen en bitter schreien. Zij bleven stilstaan en sloegen haar gade. En een beetje verder kwamen ze iemand tegen, aan wie abt Poimen vroeg: “Wat scheelt die vrouw, dat ze zo bitter weent?” En hij zei hem: “Haar man is gestorven, en haar zoon en haar broer”. Toen antwoordde abt Poimen, zich richtend tot abt Anoeb: “Ik zeg u, als men niet alle begeerten van het vlees versterft en zich deze treurnis niet eigen maakt, kan men geen monnik worden. Want heel haar leven en haar geest staan gekeerd naar de treurnis”.

Abt Poimen zei: Meet uzelf niet, maar sluit u aan bij iemand die goed leeft.

Ook zei hij: Wanneer een breeder abt Johannes de Kleine kwam bezoeken, droeg deze aan hem de liefde over waarvan de Apostel zegt: De liefde is lankmoedig, is vriendelijk (1 Kor 13,4).

GERONTIKON

Ook zei hij aangaande abt Pambo, dat abt Antonius van hem getuigde: “Omdat hij God vreesde, maakte hij dat de Geest Gods in hem woonde”.

Een van de Vaders vertelde van abt Poimen en zijn breedters: Zij woonden in Egypte. Hun moeder verlangde hen te zien, maar zij kreeg het niet gedaan. Daarom wachtte ze tot ze naar de kerk gingen, en liep ze dan tegemoet. Maar toen ze haar zagen, keerden ze om en sloten de deur voor haar neus. Toen begon zij voor de deur te schreeuwen, met luide jammerklachten te wenen en te roepen: “Laat me jullie toch zien, lieve kinderen!” Abt Anoeb hoorde haar, begaf zich naar abt Poimen en zei: “Wat doen we met die huilende vrouw daar voor de deur?” Hij nu (=abt Poimen) stond binnen, hoorde haar luid jammerend wenen, en sprak tot haar: “Waarom schreeuw je toch zo, vrouw?” Maar toen zij zijn stem hoorde, schreeuwde ze nog veel harder en zei wenend: “Ik wil jullie zien, mijn kinderen! Wat is er toch tegen, dat ik jullie zie? Ben ik niet jullie moeder? Heb ik jullie niet de borst gegeven? Nu ben ik helemaal grijs, want op het horen van je stem ben ik mijn hoofd kwijt”. De grijsaard zei haar: “Wil je ons hier op aarde zien of in de wereld daarginder?” Zij zei: “Ais ik jullie niet op aarde te zien krijg, zal ik jullie dan in de andere wereld zien?” Hij antwoordde haar: “Ais je nu je best doet om ons niet op aarde te zien, zie je ons ginder”. Daarop ging ze verheugd weg, want ze zei: “Ais ik jullie dan vast en zeker ginder zie, wil ik jullie niet eens op aarde zien”.

Een breeder vroeg aan abt Poimen: “De hoge (gedachten) (Rom 11,20; 12,16), wat betekent dat?” De grijsaard zei hem: “De zelfrechtvaardiging”.

Eens kwamen enkele ketters bij abt Poimen en begonnen de aartsbisschop van Alexandria te belasteren, als zouden hem de handen zijn opgelegd door priesters. Maar de grijsaard zweeg, riep vervolgens zijn broer

[zijn broer: namelijk abt Anoeb] en zei: “Richt de tafel aan, nodig hen uit om te eten, en doe ze dan uitgeleide in vrede”.

Abt Poimen zei: Een broeder die met breedters samen woonde, vroeg aan abt Bessarioon: “Wat moet ik doen?” En de grijsaard zei hem: “Zwijg en meet uzelf niet”.

Ook zei hij: Ais uw hart in iemand niet zijn vertrouwen vindt, houd uw hart dan niet op hem gericht.

Ook zei hij: Ais u zichzelf geringschat, zult u verkwikking vinden, op welke plaats u ook neerzit.

Ook zei hij: Abt Sisoës sprak: “Er bestaat een ontzag, dat de zonde van God-niet-te-vrezen in zich bevat”. [Ef 6,6-7]

Ook zei hij: De eigen wil, de verkwikking en beider gewoonte vellen de mens.

GERONTIKON

Ook zei hij: Ais u zwijgzaam bent, zult u verkwikking vinden op welke plaats u ook gaat wonen.

Ook zei hij van abt Ploor: Elke dag begon hij opnieuw.

Een broeder vroeg abt Poimen: "Ais iemand door een of andere fout verrast is en hij bekeert zich, krijgt hij dan vergiffenis van God?" De grijsaard zei hem: "Ais God aan de mensen heeft geboden om zo te handelen, zou Hij het dan zelf niet nog meer doen? Want aan Petrus gebod Hij: *Vergeeftot zeventigmaal zevenmaal uw broeder* (Mt 18,22)".

Een broeder vroeg abt Poimen: "Is het goed te bidden?" De grijsaard zei hem: "Abt Antonius sprak: Deze stem gaat uit van Gods aangezicht, te weten: Troost mijn volk, zegt de Heer, troost het (Js 40,1)".

Een broeder vroeg abt Poimen: "Kan iemand al zijn gedachten beheersen en er geen enkele van aan de vijand prijsgeven?" En de grijsaard sprak: "Men kan er tien krijgen en een prijsgeven".

Dezelfde broeder vroeg hetzelfde aan abt Sisoës, en deze zei hem: "Welzeker, het is mogelijk dat iemand niets de vijand in handen geeft".

Er leefde een groot kluizenaar op de berg Athlibeus. Toen de grijsaard door rovers overvallen werd, begon hij te schreeuwen, en zijn burens die hem hadden gehoord, grepen de rovers, brachten ze naar de commandant en deze wierp hen in de gevangenis. De breedere nu waren bedroefd en zij zeiden: "Door ons zijn zij overgeleverd". Zij stonden daarom op, gingen naar abt Poimen en verhaalden hem het gebeurde. Toen schreef hij een brief aan de grijsaard, waarin hij zei: "Bedenk waaruit uw eerste verraad ontstaan is, en zie dan naar het tweede. Want was u niet eerst verraden door uw inwendige neigingen, dan had u ook niet het tweede verraad gepleegd". Toen hij de brief van abt Poimen gelezen had - en hij was in heel de streek beroemd en verliet zijn kluis niet - stond hij op, ging naar de stad, haalde de rovers uit de gevangenis en schonk hun in het openbaar de vrijheid.

Abt Poimen zei: Een monnik is geen vitter, een monnik wreekt zich niet en een monnik is niet opvliegend.

Enkele grijsaards brachten een bezoek aan abt Poimen en zeiden hem: "Ais we zien dat de breedere tijdens de gebedsbijeenkomst zitten te knikkebollen, wilt u dan dat we hen aanstoten zodat ze wakker zijn voor de gebedswake?" Maar hij antwoordde hun: "Wat mij betreft, als ik een breeder zie zitten knikkebollen, dan leg ik zijn hoofd op mijn knieën en ik maak het hem gemakkelijk".

GERONTIKON

Men zei van een breeder, dat hij tot godslastering bekoord werd, maar zich schaamde het te zeggen. En elke beroemde grijsaard van wie hij vernam, ging hij bezoeken, waar deze zich ook bevond, om het hem mee te delen. Maar wanneer hij dan bij hem was, schaamde hij zich het te bekennen. Zo bezocht hij ook dikwijls abt Poimen. De grijsaard zag wel dat hij met gedachten rondliep, en het deed hem verdriet, dat de breeder het hem niet meedeelde. Op zekere dag nu sprak hij, terwijl hij hem uitgeleide deed: "Zie, al zo lang komt u hierheen om me de gedachte die u hebt mee te delen, en wanneer u bij me bent, wilt u haar niet zeggen, maar telkens opnieuw vertrekt u in kwelling, omdat u haar voor zich houdt. Zeg me dus, kind: wat scheelt u eigenlijk?" Toen gaf hij hem ten antwoord: "Tot godslastering bekoort mij de duivel en ik schaamde me het te zeggen". En zodra als hij hem de toestand had verteld, voelde hij zich opgelucht. En de grijsaard zei hem: "Maak u geen zorgen, kind, maar telkens als deze gedachte bij u opkomt, zeg dan: 'Ik heb er niets mee te maken. Je laster mag op jou vallen, satan! Want van dat gedoe wil mijn ziel niets weten'.

Maar elk gedoe waarvan de ziel niets wil weten, is kortstondig". En genezen ging de breeder heen.

Een breeder ondervroeg abt Poimen hierover: "Ik zie van mezelf dat ik overal waar ik heenga, hulp vind". *[hulp: namelijk God. Het Griekse woord dat hier gebruikt wordt is het gewone in de bijbel voor God als Helper in de bekoringen en beproevingen]* De grijsaard zei hem: "Zelfs zij die het zwaard in de hand houden, ondervinden Gods barmhartigheid in dit aardse leven. Als we dus moedig zijn, bewijst Hij ons zijn erbarmen".

Abt Poimen zei: Als iemand zichzelf beschuldigt, volhardt hij overal.

Ook zei hij: Abt Ammonas zei: Het is mogelijk dat iemand honderd jaar in zijn kluis doorbrengt, zonder te leren hoe hij in zijn kluis moet neerzitten.

Abt Poimen zei: "Als iemand geraakt is tot wat de Apostel zegt: Alles is rein voor de reinen (Tit 1,15), dan beschouwt hij zichzelf als minder dan de ganse schepping". De breeder zei: "Hoe kan ik me voor minder houden dan de moordenaar?" De grijsaard antwoordde hem: "Als iemand tot dit gezegde geraakt is en hij ziet iemand een moord bedrijven, zegt hij: Deze hier begaat slechts deze ene zonde, maar ik bedrijf een moord elke dag".

De breeder vroeg abt Anoeb over hetzelfde (schrift)woord, erbij voegend wat abt Poimen ervan gezegd had. En abt Anoeb sprak tot hem: "Als iemand tot dit gezegde geraakt is en hij ziet de tekortkomingen van zijn breeder, dan laat hij zijn rechtvaardigheid gene verslinden". De breeder vroeg hem: "Waarin bestaat dan zijn rechtvaardigheid?" De grijsaard antwoordde: "Dat hij te alien tijde zichzelf laakt".

GERONTIKON

Een breeder sprak tot abt Poimen: “Als ik in een beklagenswaardige zonde ben gevallen, verteert mijn gedachte mij en beschuldigt me: Waarom ben je gevallen?” De grijsaard zei hem: “Op het ogenblik zelf, waarop iemand die door een zonde overmand is, zegt: ik heb gezondigd (Lc 15,18), is (zijn gedachte) weer kalm”.

Een breeder vroeg abt Poimen: “Waarom zetten de duivels mijn ziel aan om te zijn bij wie mij overtreft, en laten ze mij verachten wie minder is dan ik?” De grijsaard zei hem: “Daarom zei de Apostel: In een groot huis zijn er niet alleen voorwerpen van goud en zilver, maar ook van hout en aardewerk. Als men zich dus ontdaan heeft van dit alles, zal men een voorwerp zijn met eervolle bestemming, dienstig voor de Heer, gereed tot elk goed werk’ (vgl. 2 Tim 2,20-21)”.

Een breeder vroeg abt Poimen: “Waarom kom ik er niet toe om vrijuit met de ouderlingen over mijn gedachten te spreken?” De grijsaard antwoordde hem: “Abt Johannes de Kleine zei: Over niemand verheugt de vijand zich zozeer als over hen, die hun gedachten niet openbaren”.

Een breeder zei tegen abt Poimen: “Mijn hart is ontmoedigd, als ik onverwachts iets te lijden krijg”. De grijsaard sprak tot hem: “Staan we er niet verwonderd over, hoe Jozef, nog maar een jongen van zeventien jaar, de beproeving doorstond tot het einde toe? En God heeft hem verheerlijkt. En zien we ook niet hoe Job tot het einde toe niet verflauwde en zijn geduld bewaarde? En de beproevingen vermochten hem niet los te rukken van zijn hoop op God”.

Abt Poimen zei: In het klooster moeten er drie soorten van handelwijzen zijn: een is een nederige, een is gericht op de gehoorzaamheid, en een is actief en draagt de sporen, vanwege het werk in het klooster.

Een breeder vroeg aan abt Poimen: “Op een keer dat ik in hoge nood zat, vroeg ik een van de heiligen iets te leen. En hij gaf het me als een liefdegift. Als God nu ook mij erin voorziet, moet ik het dan als liefdegift aan anderen geven, of eerder aan wie het mij gegeven heeft?” De grijsaard sprak tot hem: “De gerechtigheid Gods vraagt dat u het aan hem geeft, want het is van hem”. De breeder zei: “En als ik het hem dan kom brengen en hij wil het niet aannemen, maar zegt: ‘Ga heen, geef het als liefdegift aan wie u wilt’, wat moet ik dan doen?” De grijsaard zei hem: “Uiteindelijk is de zaak van hem. Maar als iemand u iets uit eigen beweging schenkt, zonder dat u erom gevraagd hebt, dan is het van u. Vraagt uzelf evenwel iets aan een monnik of een wereldling, en hij wenst het niet meer terug te krijgen, dan is dit de eindbeslissing, dat u het met zijn medeweten en ten bate van hem als liefdegift wegschenkt”.

Men zei van abt Poimen: Nooit wilde hij zijn woord spreken over iets, waarover een andere grijsaard al gesproken had; integendeel, hij prees hem in ieder opzicht.

GERONTIKON

Abt Poimen zei: Velen van onze Vaderen werden heldhaftig in de gestrengheid, maar in het fijn aanvoelen van de gedachten, door middel van het gebed, slechts een heel enkele.

Toen op zekere keer abt Isaak bij abt Poimen verbleef, weerklonk het gekraai van een haan. En hij zei tegen hem: "Hoe is dat hier mogelijk, abba?" Maar hij antwoordde hem: "Isaak, waarom dwingt u mij te spreken? U en uws gelijken horen deze dingen, maar de waakzame van hart let daar niet op".

Men zei: Ais enige personen bij abt Poimen kwamen, stuurde hij ze eerst door naar abt Anoeb, omdat die ouder in jaren was. Maar abt Anoeb zei dan tegen hen: "Gaat naar mijn broer Poimen, want hij bezit de gave van het woord". Maar als abt Anoeb in de nabijheid van abt Poimen zat, zei abt Poimen volstrekt niets, omdat hij erbij tegenwoordig was.

Er was eens een wereldling, die tijdens zijn leven zeer godvrezend was. Toen hij abt Poimen een bezoek bracht, trof het juist dat er bij de grijsaard nog andere breedters waren die hem verzochten een woord tot hen te spreken. De grijsaard zei dan tegen de gelovige wereldling: "Spreek een woord tot de breedters!" Maar hij smeekte hem: "Neemt u me niet kwalijk, abba, ik kwam om te leren". Maar op aandringen van de grijsaard sprak hij: "Ik ben in de wereld groenten verkoper en handelaar; ik maak de bosjes los en maak er kleine van; ik sla goedkoop in en verkoop duur. Weliswaar kan ik niet spreken nit de Schrift, maar ik zal u een gelijkenis vertellen.

Iemand zei tegen zijn vriend: Ik begeer toch zozeer de koning te zien. Kom met me mee. Zijn vriend antwoordde hem: Ik vergezel je tot halverwege. En hij zei tegen een andere vriend van hem: Kom, breng jij me naar de koning. En hij antwoordde hem: Ik breng je tot het koninklijk paleis. En tegen de derde zei hij: Kom met me mee naar de koning. En hij antwoordde: Ik kom en breng je het paleis binnen. Daar houd ik stil, spreek (met de wacht) en breng je voor de koning". Zij vroegen hem daarna: "Wat betekent die gelijkenis?" En hij gaf hun ten antwoord: "De eerste vriend is de ascese, die brengt tot aan de weg, de tweede is de reinheid, die reikt tot aan de hemel, en de derde is de aalmoes, die in vrijmoedigheid voert tot voor God, de koning". En gesticht vertrokken de breedters.

Een breeder zat neer buiten zijn dorp en gedurende vele jaren ging hij niet op naar het dorp. En hij zei tegen zijn breedters: "Zie, zoveel

jaren bracht ik door zonder op te trekken naar het dorp, terwijl u er telkens naar toe gaat". Zij spraken nu over hem met abt Poimen en de grijsaard zei: "Ik zou's nachts naar het dorp gaan en er omheen lopen, zodat mijn gedachte zich er niet op kan beroemen dat ik er niet heenga".

GERONTIKON

ill (685) Een broeder vroeg abt Poimen: “Spreek een woord tot mij. En hij sprak tot hem: “Ais er onder de ketel gestookt wordt, kan geen vlieg of enig kruipend dier hem aanraken. Maar zo gauw hij koud is, zitten zij erop. Zo gaat het ook met de monnik: als hij blijft bij zijn geestelijke verrichtingen, slaagt de vijand er niet in hem ten onder te brengen”.

Abt Jozef zei van abt Poimen dat hij aldus sprak: Dit is het woord dat er in het Evangelic geschreven staat: Laat, wie een kleed heeft, het verkopen en zich een zwaard aanschaffen (Lc 22,36); hetgeen wil zeggen: Laat, wie comfort geniet, dat opgeven en de enge weg inslaan”.

Enige vaders vroegen abt Poimen: “Als wij een broeder zien zondigen, wilt u dan dat we hem terechtwijzen?” De grijsaard sprak tot hem: “Wat mij betreft, als ik beslist moet gaan langs datgene wat daar gebeurt en ik zie hem zondigen, dan loop ik hem voorbij zonder hem terecht te wijzen”.

Abt Poimen zei: Er staat geschreven: Wat uw ogen hebben gezien, dat moet u (slechts) getuigen (Spr 25,7). Maar Ik zeg u (Mt 5,22 en elders): Al hebt u het met uw handen betast, getuigt er dan nog niet van! Want een broeder liep er eens op deze manier in. Hij zag als het ware zijn broeder zondigen met een vrouw. En omdat hij er zwaar door bekoord werd, ging hij erop af en gaf aan wat hij dacht dat zij waren een trap, zeggende: “Houdt nou op, hoe lang moet dat duren?” En zie, het bleken busseis koren te zijn. Daarom zei ik u: Al hebt u het met uw handen betast, wijst niet terecht.

Een broeder vroeg abt Poimen: “Wat moet ik doen, want ik word bekoord tot onkuisheid en ik laat me vervoeren tot woede?” De grijsaard sprak: “Daarom zei David: de leeuw heb ik doodgeslagen, maar de beer gewurgd (vgl. 1S 17,36). Ofwel, mijn woede heb ik afgehouden, maar mijn onkuisheid onderdrukt door zware arbeid”.

Ook zei hij: Er bestaat geen groter liefde dan deze, dat iemand zijn ziel geeft voor zijn naaste (vgl. Joh 15,13). Want als iemand een slecht woord opvangt, ik bedoel een woord dat hem ontstemt, en hij kan iets soortgelijks terugzeggen, maar hij doet zich geweld aan en zegt het niet, of iemand wordt getergd en verdraagt het zonder het hem te vergelden, dan geeft zo iemand zijn ziel voor zijn naaste.

Een broeder vroeg abt Poimen: “Wat is een huichelaar?” De grijsaard antwoordde hem: Een huichelaar is iemand die zijn evenmens iets leert waartoe hij zelf nog niet geraakt is. Want er staat geschreven: Waarom ziet u de splinter in het oog van uw broeder, en zie, de balk zit in uw eigen oog (Mt 7, 3-4) enzovoorts.

Een broeder vroeg abt Poimen: “Wat is: zich zonder reden kwaad maken op zijn broeder?” [‘zonder reden’: tekstvariant van Mt 5,22]. En hij zei: “Telkens als uw broeder

GERONTIKON

u tergt en u maakt zich kwaad op hem, maakt u zich kwaad zonder reden. Zelfs al rukt hij uw rechteroog uit en hakt hij uw rechterhand af, en u maakt zich kwaad op hem, maakt u zich kwaad zonder reden. Maar als hij u van God verwijdert, word dan maar kwaad!"

Een broeder vroeg abt Poimen: "Wat moet ik doen met mijn zonden?" De grijsaard sprak tot hem: "Wie zonden wil delgen, delgt ze door te wenen, en wie deugden wil verwerven, verwerft ze door te wenen. Want wenen is de weg die de Schrift en onze Vaders ons hebben overgeleverd, zeggend: Weent (vgl. Jak 4,9). Een andere weg immers dan deze bestaat er niet".

Een broeder vroeg abt Poimen: "Wat is bekering van de zonde?" En de grijsaard zei: "Haar niet meer bedrijven. Daarom zijn de rechtvaardigen vlekkeloos genoemd, omdat zij de zonden nalieten en rechtvaardig werden".

Ook zei hij: De boosheid van de mensen ligt verstopt achter hun rug.

Een broeder vroeg abt Poimen: "Wat moet ik doen met die veelvuldige opwinding, die me in de war brengt?" De grijsaard zei hem: "Laten we wenen voor het aanschijn van Gods goedheid in al onze bekommernis, opdat Hij ons zijn barmhartigheid mag betonen".

Die broeder vroeg hem nog: "Wat moet ik doen met de overbodige vrienden [letterlijk: vriendschappen] die ik heb?" Maar hij zei: "Bestaat het dat iemand, die reutelend ligt te sterven, nog belangstelt in zijn vrienden van deze wereld? Nader ze niet meer, ga er niet meer naar toe, en ze verkoelen vanzelf wel".

Een breeder vroeg abt Poimen: "Kan iemand een dode zijn?" Hij zei: "Ais hij in zonde valt, ligt hij op sterven, maar bereikt hij het goede, dan gaat hij leven en het uitvoeren".

Abt Poimen zei: De heilige abt Antonius heeft gezegd: "'s Mensen grote kracht bestaat hierin, dat hij zijn misslagen onder Gods ogen aan zichzelf wijt en dat hij beproevingen verwacht tot aan zijn laatste ademtocht".

De vraag werd aan abt Poimen gesteld: Op wie slaat het woord dat er geschreven staat: "Denkt niet na over de dag van morgen!" (vgl. Mt 6,34). De grijsaard antwoordde hem: Dit gezegde is gericht tot iemand die beproefd wordt en misnoegd raakt, opdat hij zich geen zorgen maakt en zegt: "Hoeveel jaren zal die beproeving nog duren?" Maar dat hij eerder bij zichzelf denkt, en elke dag herhaalt: "Vandaag".

Ook zei hij: Zijn evenmens onderrichten komt iemand toe die gezond is en vrij van hartstochten. Immers, wat voor nut heeft het een andermans huis te bouwen en zijn eigen te slopen?

GERONTIKON

Ook zei hij: Wat voor nut heeft het zich te zetten aan een ambacht en het niet te leren?

Ook zei hij: Alle overmaat komt van de duivel.

Ook zei hij: Ais iemand van plan is een huis te bouwen, verzamelt hij vele grondstoffen om zijn huis duurzaam te kunnen maken, en hij brengt er van allerlei soort bijeen. Zo ook wij, laten wij een beetje van alle deugden nemen.

Enige vaders vroegen aan abt Poimen: "Hoe heeft abt Nistherooios het toch zo met zijn leerling uitgehouden?" Abt Poimen zei hun: "Ais ik het was geweest, ik had zelfs een kussentje onder zijn hoofd gelegd". Abt Anoeb zei hem: "En wat zou u tot God gezegd hebben?" Abt Poimen antwoordde: "Dan zal ik zeggen: U hebt gezegd: Haal eerst de balk uit uw eigen oog, dan zult u scherp zien om de splinter uit het oog van uw broeder te halen (Mt 7,5)".

Abt Poimen zei: De honger en de slaperigheid hebben ons niet toegelaten die onbenulligheden te zien.

Ook zei hij: Velen werden invloedrijk, maar weinigen zonder verdriet berokkend te hebben.

Ook zei hij, terwijl hij een zucht slaakte: "Alle deugden zijn dit huis binnengegaan min een, en zonder deze ene houdt een mens met moeite stand". Zij vroegen hem dan: "Welke is dat?" En hij zei: "Dat iemand de kritiek op zichzelf richt".

Abt Poimen zei dikwijls: Wij hebben niets anders nodig dan waakzaam te zijn bij het nadenken.

Een van de Vaders vroeg aan abt Poimen: "Wie is het die zegt: Deelgenoot ben ik van alien die U vrezen (Ps 118/119,63)"? En de grijsaard antwoordde: "De heilige Geest is het die dat zegt".

Abt Poimen zei dat een broeder aan abt Simoon vroeg: "Ais ik mijn kluis verlaat en ik tref mijn broeder bekommerd aan, dan ben ik bekommerd met hem. En als ik hem lachend aantref, lach ik met hem. Maar als ik dan mijn kluis weer inga, slaag ik er niet in rust te hebben". De grijsaard antwoordde hem: "Als u uw kluis verlaat en u treft lachers aan, wilt u dan zelf ook gaan lachen? En als u praters aantreft, wilt u dan zelf ook gaan praten? En als u dan in uw kluis terug bent, wilt u zich dan terugvinden zoals u was?" De broeder zei: "Maar wat dan?" En de grijsaard antwoordde: "Betracht waakzaamheid binnen, betracht waakzaamheid buiten".

Abt Daniel zei: Eens brachten we abt Poimen een bezoek en we aten samen iets. En nadat we samen gegeten hadden, sprak hij tot ons: "Gaaf nu heen om wat op verhaal te

GERONTIKON

komen, breeders!” De breeders gingen dus heen om een beetje te rusten, maar ik bleef achter om met hem alleen te spreken. Ik stond op en ging naar zijn cel. Maar zodra hij me zag aankomen, hield hij zich slapend. Want dat was de handelwijze van de grijsaard, alles in het verborgene te verrichten.

Abt Poimen zei: Als u gezichten krijgt en stemmen hoort, vertel het dan niet aan uw naaste, want dat betekent een wending in de strijd.

Ook zei hij: De eerste keer: vlucht eenmaal, de volgende keer: vlucht (andermaal), de laatste: word een zwaard!

En weer sprak abt Poimen tot abt Isaak: Ontdoe u van een deel van uw gerechtigheid en u zult rust hebben gedurende uw weinige dagen.

Een breeder kwam op bezoek bij abt Poimen, en terwijl anderen erbij zaten, prees hij een zekere breeder, omdat hij de boosheid verafschuwde. Abt Poimen vroeg hem die dit gezegd had: “En wat is afschuw van het boze?” De breeder ontstelde en wist niet wat te antwoorden. Hij stond op, maakte ter verontschuldiging een buiging voor de grijsaard en zei: “Zeg me wat is afschuw van het boze?” En de grijsaard sprak: “Afschuw van het boze is er, als men zijn zonden verafschuwt en zijn evenmens rechtvaardigt”.

Tijdens een bezoek vroeg een breeder aan abt Poimen: “Wat moet ik doen?” De grijsaard zei hem: “Ga u aansluiten bij hem die zegt: Waarom wil ik eigenlijk?, dan zult u rust hebben”.

Abt Jozef vertelde dat abt Isaak zei: Eens zat ik bij abt Poimen en ik zag dat hij in verrukking geraakte. En omdat ik met hem op zeer vertrouwelijke voet stond, maakte ik een buiging ter verontschuldiging en smeekte hem met Idem: “Zeg me toch, waar was u?” En omdat ik zo aandrong, zei hij: “Mijn gedachte was waar de heilige Maria, de Moeder Gods, stond te wenen, bij het Kruis van de Verlosser (vgl. Joh 19,25). En ik zou wel altijd zo willen wenen”.

Een breeder vroeg abt Poimen: “Wat moet ik doen met deze last, die me zo beklemmt?” De grijsaard antwoordde hem: “De Ideine en de grote schepen beschikken over gordels om, als de gunstige wind uitblijft, het sleeptouw uit te werpen, de gordels om de boeg te bevestigen en het schip langzaam voort te trekken, tot God de wind stuurt. Maar als ze bemerken, dat er een zware lucht opkomt, dan reppen zij zich om een meerpaal in de grond te slaan, dat het schip niet op drift raakt. De meerpaal nu is de zelfkritiek”. *[Het gaat hier voornamelijk over schepen op de Nijl. Zij konden van de wal afvoortgesleept worden en bij storm kon men een meerpaal in de grond slaan en het schip daaraan vastjorren]*

GERONTIKON

Een breeder, die door zijn gedachte werd lastig gevallen, ondervroeg abt Poimen daarover, en de grijsaard zei hem: “Deze kwestie lijkt op een man, die links van hem een vuur heeft en een vat water rechts van hem. Als het vuur nu oplaait, neemt hij water uit het bekken en dooft het. Het vuur nu is het zaad van de vijand, en het water is: zich voor God neerwerpen”.

Een broeder vroeg abt Poimen: “Wat is beter, te spreken of te zwijgen?” De grijsaard antwoordde hem: “Wie spreekt om God, doet wel, en wie zwijgt om God, eveneens”.

Een broeder vroeg abt Poimen: “Hoe kan men het kwaadspreken tegen zijn naaste ontvluchten?” De grijsaard zei hem: “Wij en onze broeders zijn twee portretten. Op het ogenblik nu waarop iemand zichzelf bekijkt en bekritiseert, vindt hij, dat zijn broeder achtenswaardiger is dan hij; maar wanneer hij zichzelf aanstaat, is in zijn ogen zijn broeder lelijk”.

Een broeder vroeg abt Poimen iets over de lusteloosheid. En de grijsaard zei hem: “De lusteloosheid heeft postgevat aan elk begin en er is geen slechter hartstocht. Maar als men herkend heeft, dat zij het is, heeft men rust”.

Abt Poimen zei: Wij merkten bij abt Pambo drie lichamelijke handelwijzen op: spijsderving tot de avond elke dag, zwijgen en veel handenarbeid.

Ook zei hij dat abt Theonas sprak: Ook al verwerft iemand zich een deugd, dan schenkt God niet aan hem alleen zijn genade. Want Hij weet, dat hij zich niet trouw heeft ingespannen. Maar gaat hij naar zijn gezelschap, dan blijft zij voorgoed bij hem.

Een broeder vroeg aan abt Poimen: “Ik wil naar een klooster gaan en daar blijven wonen”. De grijsaard antwoordde hem: “Als u naar een klooster wilt gaan, terwijl u nog niet onverschillig bent wat betreft een gesprek of enig ding, wat dan ook, dan kunt u de kloosterregels niet uitvoeren, want zelfs over een enkele karaf hebt u geen zeggenschap”.

Een broeder vroeg abt Poimen: “Wat moet ik doen?” En hij zei: “Er staat geschreven: Ik zal mijn ongerechtigheid openbaren en me zorgen maken over mijn zonde (Ps 37/38,19)”.

Abt Poimen zei: Wat ontucht en kwaadspreken aangaat, over die beide gedachten behoort men nog niet eens te spreken; en evenmin in zijn hart erover te denken, want zelfs ze te willen onderscheiden in zijn hart is nutteloos. Maar als men kwaad op ze is, zal men rust hebben.

De breedters van abt Poimen zeiden tegen hem: “Laten we van deze plaats weggaan. De kloosters op deze plaats storen ons en wij verliezen onze ziel. Zie, zelfs het huilen van

GERONTIKON

Ideine kinderen laat ons niet meer in stilte leven. Abt Poimen zei hun: “Vanwege die engelenstemmen wilt u hier vandaan?”

Abt Bitimius vroeg aan abt Poimen: “Ais iemand tegen mij ontstemd is en ik heb hem vergeving gevraagd, maar hij liet zich niet vermurwen, wat moet ik dan doen?” De grijsaard zei hem: “Neem twee andere breedters met u mee en vraag hem vergiffenis. En als hij zich niet laat vermurwen, neem er dan vijf mee. En als hij zich ook door dezen niet laat vermurwen, neem dan een priester mee. Zou hij zich zelfs zo nog niet laten vermurwen, bid dan verder in alle gemoedsrust tot God, dat Hij hem tevreden mag stellen, en dat u zich geen zorgen behoeft te maken”.

Abt Poimen zei: Zijn evenmens onderrichten staat gelijk aan hem terechtwijzen.

Ook zei hij: Zoek niet uw wil door te drijven. Harder nodig is dat u zich voor uw breeder vernedert.

Een breeder vroeg abt Poimen: “Ik heb een plaats gevonden waar ik helemaal veriest ben van mijn breedters. Wilt u dat ik daar ga wonen?” De grijsaard sprak: “Waar u geen hinder bezorgt aan uw breeder, ga daar wonen!”

Abt Poimen zei: Deze drie zaken zijn van nut: de Heer vrezen, onafgebroken bidden (vgl. 1 Tes 5,17) en zijn naaste weldoen.

Een breeder zei tegen abt Poimen: “Mijn lichaam is wel erg zwak geworden, maar mijn hartstochten zijn niet afgenomen”. De grijsaard zei hem: “Stekelige wortels zijn de hartstochten”.

Een breeder vroeg aan abt Poimen: “Wat moet ik doen?” De grijsaard zei hem: “Als God ons zou komen bezoeken, waar zouden we dan bezorgd om zijn? De breeder zei: “Om onze zonden”. De grijsaard sprak dan: “Laten we daarom onze kluis binnengaan, er neerzitten en onze zonden gedenken, dan is de Heer in alles met ons”.

Een broeder, die op weg naar de markt was, vroeg abt Poimen: “Wat wilt u dat ik doe?” De grijsaard sprak tot hem: “Sluit vriendschap met wie u afzet, en in gemoedsrust verkoopt u dan uw zaken”.

[Hierna volgt in de PG (Griekse uitgave van Migne) een spreuk 738, die letterlijk spreuk 163 herhaalt. Ten gevolge daarvan is onze nummering een achter op die van de PG]

Men vroeg abt Poimen over de bezoedelingen, en hij antwoordde: Ais wij volharden in onze oefeningen en zorgvuldig waken, zullen we in onszelf geen bezoedeling vinden.

GERONTIKON

Abt Poimen zei: Vanaf het derde geslacht van de Sketis en vanaf abt Mozes hebben de breedere geen verdere vooruitgang meer gemaakt.

Ook zei hij: Als iemand de hem toekomende plaats behoudt, geraakt hij niet in verwarring.

Een breeder vroeg abt Poimen: "Hoe moet ik neerzitten in mijn cel?" En hij zei hem: "Voor het uitwendige bestaat het neerzitten in zijn cel in de handenarbeid, in eens per dag eten, in zwijgen en in overweging. Maar in zijn cel in het verborgene vooruitgang maken bestaat in het meedragen van het zelfverwijt overal waar men heengaat en in het niet overslaan van de uren van de getijden en van de gebeden in het verborgene. En als het mocht voorkomen dat u op de tijd van uw handenarbeid ledig bent gebleven, ga dan toch gerust uw getijden verrichten. En tenslotte, zoek u een goed gezelschap te verwerven en houd u ver van een slecht gezelschap".

Een breeder vroeg abt Poimen: "Als een broeder een paar muntstukken van mij heeft, wilt u dan dat ik hem erom vraag?" De grijsaard zei hem: "Vraag hem er eenmaal om". De broeder hernam: "Wat moet ik dan doen? Want ik kan mijn gedachte niet baas worden". De grijsaard antwoordde: "Laat uw gedachte met rust [*nb: onzekere vertaling*], zet alleen uw broeder niet onder druk".

Het gebeurde eens, dat enkele Vaders op bezoek waren in het huis van een christen en abt Poimen bevond zich onder hen. Onder de maaltijd werd er vlees opgediend. Allen aten ervan, behalve abt Poimen. En de ouderlingen verbaasden zich erover dat hij er niet van at, want ze kenden zijn onderscheidingsvermogen. En nadat zij opgestaan waren, zeiden ze tot hem: "U bent Poimen, en u hebt zo gehandeld?" De grijsaard gaf hun ten antwoord: "Vergeeft het me, Vaders, u hebt ervan gegeten zonder dat iemand erdoor geërgerd werd. Maar als ik ervan zou eten, aangezien er veel breedere bij mij komen, zij zouden er schade van ondervinden en zeggen: 'Poimen heeft wel vlees gegeten, en wij eten het niet?'" En zij bewonderden zijn onderscheidingsvermogen.

Abt Poimen zei: Ik zeg: In dezelfde plaats waar de satan gegooid wordt, word ik gegooid.

Zo zei hij ook tegen abt Anoeb: *Wend uw ogen afom geen ijdelheid te zien* (Ps 118/119,37), want de vrijheid doodt de zielen.

Eens had Paisius met zijn broer gevochten, terwijl abt Poimen erbij zat, en het bloed liep uit beider hoofd, zonder dat de grijsaard hun ook maar iets gezegd had. Toen kwam abt Anoeb binnen, zag hen en sprak tot abt Poimen: "Waarom hebt u de broers laten vechten met elkaar en hun niets gezegd?" Abt Poimen zei: Ze zijn broers, dadelijk is de vrede weer getekend". Waarop abt Anoeb: "Wat heeft dat te betekenen? U ziet dat ze op

GERONTIKON

zo een manier te werk zijn gegaan, en u zegt: Dadelijk is de vrede weer getekend?" Abt Poimen antwoordde hem: "Prent het in uw hart, dat ik hier niet binnen was".

Een breeder vroeg abt Poimen: "Er wonen breedere bij me in, wilt u dat ik ze bevelen geef?" De grijsaard zei hem: "Geenszins. Maar doe zelf eerst het werk, en als ze leven willen, moeten ze zelf maar zien". De breeder hemam: "Maar zij verlangen zelf, vader, dat ik bevelen geef". De grijsaard antwoordde: "Neen, integendeel, word voor hen een model en geen wetgever".

Abt Poimen zei: Als een breeder bij u op bezoek komt en u bemerkt dat u met zijn komst niet gebaat bent, tracht dan bij uzelf te achterhalen, welke de gedachte was die u had v66r zijn komst; dan zult u de oorzaak kennen van het nadeel. Als u zo handelt, nederig en met begrip, dan zal uw gedrag met uw naaste smetteloos zijn, omdat u uw eigen tekortkomingen op u neemt. Want als iemand godvruchtig neerzit, begaat hij geen fout, omdat God hem voor ogen staat. Volgens mijn gevoelen verwerft iemand uit deze wijze van neerzitten de vreze Gods.

Verder zei hij nog: Iemand die een klein kind bij zich heeft inwonen en die onder invloed daarvan verleid wordt tot een of andere hartstocht van de oude mens, en het niettemin bij zich houdt, zo iemand gelijkt op een man die een akker heeft, uitgevreten van de maden.

Ook zei hij: De ene boosheid neemt de andere boosheid geenszins weg. Daarom, als iemand u kwaad doet, moet u hem weldoen, om door uw weldaad zijn boosheid weg te nemen.

Ook zei hij: Toen David met de leeuw slaags raakte, greep hij hem bij de keel en doodde hem onmiddellijk (vgl. 1S 17,35). Als dus ook wij onszelf bij de keel en bij de buik grijpen, overwinnen wij met Gods hulp de onzichtbare leeuw.

Een broeder vroeg aan abt Poimen: "Wat moet ik doen? Mij staat narigheid te wachten, en ik sidder". En de grijsaard zei: "Het geweld doet kleinen en groten sidderen".

Men vertelde van abt Poimen, dat hij met zijn twee broers in de Sketis neerzat. De jongste nu verveelde hen, en hij zei tegen zijn andere broer: "Die jongen maakt het ons onmogelijk. Kom, laten we hiervandaan gaan". En zij vertrokken en lieten hem achter. Maar toen hij bemerkte dat ze wegbleven en zag dat ze al ver weg waren, begon hij hen achterna te rennen en te schreeuwen. Abt Poimen zei: "Laten we maar wachten op onze broer. Hij is moe". Zodra hij hen dan had ingehaald, maakte hij hun zijn verontschuldiging en sprak: "Waar gaan jullie naartoe, en waarom laten jullie me alleen achter?" De grijsaard zei hem: "Je verveelt ons, daarom trekken wij ons terug". Hij sprak: "Heus, heus, waar jullie ook naartoe gaan, laten we samen gaan". De grijsaard

GERONTIKON

zag zijn onschuld en daarom zei hij tegen zijn broer: “Laten we terugkeren, broer, want hij doet die dingen niet met opzet, de duivel doet ze hem aan”. En zij keerden om en gingen weer naar hun woonplaats.

Een kloosteroverste vroeg aan abt Poimen: “Hoe kan ik me de vreze Gods eigen maken?” Abt Poimen antwoordde hem: “Hoe kunnen we ons de vreze Gods eigen maken, als we daarbinnen (namelijk in ons klooster) tonnen vol kaas en kruiken vol gepekeld vis hebben?”

Een broeder vroeg abt Poimen: “Abba, er waren twee mannen, een monnik en een wereldling. De monnik maakte’s avonds het plan om de volgende morgen zijn kap over de haag te gooien, en de wereldling om monnik te worden. Maar beiden stierven in die nacht. Wat wordt hun nu aangerekend?” En de grijsaard antwoordde hem: “De monnik stierf als monnik, en de wereldling als wereldling. Zij gingen heen in het kleed dat ze droegen”.

Abt Johannes zei: Eens kwamen we vanuit Syrie om abt Poimen te bezoeken, want we verlangden hem te ondervragen over de hardheid van het hart. Nu verstond de grijsaard geen Grieks en een tolk was toevallig niet aanwezig. Toen de grijsaard merkte, dat we in verlegenheid verkeerden, begon hij in het Grieks te spreken, en hij zei: De natuur van water is week, die van steen hard. Maar als een kruik is opgehangen boven een steen, gestadig druppelend, dan holt het water de steen nit. Zo is ook Gods woord week en ons hart hard. Als nu de mens geregeld naar Gods woord luistert, opent zich zijn hart om God te vrezen”.

Toen abt Isaak bij abt Poimen op bezoek was, zag hij hem een beetje water over zijn voeten gieten. Omdat hij vrijuit met hem kon spreken, zei hij: “Wat kunnen sommigen toch meedogenloos zijn en hun lichaam afbeulen!” En abt Poimen zei hem: “Ons heeft men niet voorgehouden doders van het lichaam te worden, maar doders van de hartstochten”.

Ook zei hij: Deze drie zaken kan ik niet afschaffen: Het voedsel, de kleding, en de slaap, maar wel kunnen we ze gedeeltelijk afschaffen.

Een broeder vroeg abt Poimen: “Ik eet veel groente”. De grijsaard zei: “Daar hebt u niets aan, maar eet uw brood met een beetje groente, en ga niet naar het huis van uw vader voor uw benodigdheden”.

Men vertelde van abt Poimen: Als er ouderlingen voor hem zaten, en ze spraken over de ouderlingen, en als ze dan abt Sisoës noemden, dan zei hij: “Laat dat spreken over abt Sisoës toch. Want al wat hem betreft, laat zich niet in woorden afmeten”.

GERONTIKON

ABT PAMBO

Abt Pambo, een monnik van het eerste uur, behoort tot de grote figuren onder de woestijnvaders. In spreuk 6 van abt Isidorus van de Sketis wordt hij naast Antonius gesteld. Hij is priester geworden en verzorgde de woestijn van Nitrie, zoals blijkt uit Macarius 2. Hierop duidt de elfde spreuk, die niet zijn naam, maar alleen zijn taak noemt. Hij muntte uit door armoede en zwijgzaamheid.

Er was iemand die abt Pambo heette en van hem zei men, dat hij drie jaar God bleef vragen: “Verheerlijk me niet op aarde” (vgl. Joh 17,4). En God verheerlijkte hem zozeer, dat niemand hem in het gelaat kon zien wegens de heerlijkheid die er over zijn gelaat lag uitgespreid (vgl. 2 Kor 3,7).

Eens brachten breedere een bezoek aan abt Pambo en een van hen vroeg: “Abba, ik vast om de dag en ik eet een tweetal broodjes. Red ik mijn ziel nu, of vergis ik me?” En een ander zei: “Abba, ik verdien aan mijn handenarbeid twee kerations [*keration: zilveren munt t.t.v. Constantijn de Grote ter waarde van ong. 1/18 drachme in die tijd*] per dag. Daarvan behoud ik een beetje voor mijn voedsel, maar de rest geef ik weg als aalmoes. Word ik nu gered, of ga ik verloren?” En hoezeer ze ook om een antwoord verzochten, hij gaf het niet. Na vier dagen evenwel moesten ze vertrekken en de geestelijken bemoedigden hen en zeiden: “Zit er maar niet mee in, breedere, God zal u uw loon schenken. Zo is nu eenmaal de gewoonte van de grijsaard. Hij spreekt niet gauw, als God hem niet geruststelt”. Daarom gingen zij bij de grijsaard binnen en zeiden hem: “Abba, bid voor ons”. Hij sprak tot hen: “Gaaf u vertrekken?” Zij zeiden: “Ja”. Hij riep zich dan hun handelingen voor de geest en op de grond schrijvend (vgl. Joh 8,6) zei hij: “Als Pambo om de dag vast en een tweetal broodjes eet, wordt hij daardoor monnik? Neen. En als Pambo met zijn werk twee kerations verdient en ze als aalmoes weggeeft, wordt hij daardoor monnik? Nog niet”. En dan sprak hij verder tot hen: “Uw handelingen zijn goed. Maar als ge uw geweten zuiver bewaart ten opzichte van uw naaste zult u gered worden”. En tevredengesteld en verheugd gingen zij heen.

Eens bezochten vier monniken uit de Sketis, gehuld in huiden, de grote Pambo en elkeen deelde hem de deugden mee van zijn gezelschap. De eerste vastte veelvuldig, de tweede was bezitloos, de derde had zich een grote liefde eigen gemaakt, maar van de vierde zeiden ze dat hij tweeëntwintig jaar had doorgebracht in gehoorzaamheid aan een grijsaard. Abt Pambo gaf hun ten antwoord: “Ik zeg u, de deugd van de laatste is de grootste, want elk van u heeft zich de deugd die hij zich eigen maakte, verworven door zijn eigen wil. Maar hij heeft zijn eigen wil afgesneden en doet de wil van een ander. Zulke mannen immers zijn belijders, als zij tot het einde volharden”. [*Belijder: (geloofs)belijder was het woord voor de christen die wel had geleden, maar niet de dood doorstaan*]

GERONTIKON

had voor het geloof. We hebben hier een van de zeldzame aanwijzingen in de oudste teksten waarin het kluizenaarsleven gezien wordt als vervanging van het martelaarschap.]

De aartsbisschop van Alexandria Athanasius, heiliger gedachtenis, had abt Pambo aangespoord om vanuit de woestijn naar Alexandria te komen. Toen hij daar was, zag hij er een toneelspeelster en zijn ogen vulden zich met tranen. De aanwezigen vroegen hem waarom hij begon te wenen en hij zei: “Twee dingen schokken mij: het ene is de ondergang van die vrouw, en het andere is dat ik niet dezelfde ijver aan de dag leg om God te behagen, als zij om te behagen aan schaamteloze lieden”.

Abt Pambo zei: Met Gods hulp heb ik geen woord gesproken, sinds ik aan de wereld verzaakt heb, dat me heeft berouwd.

Ook zei hij: De monnik moet een kleed van die aard dragen dat, wanneer hij het uit zijn kluis gooit, na drie dagen nog niemand het meegenomen heeft.

Het gebeurde eens dat abt Pambo met breedters door de gewesten van Egypte reisde. Op het zien van wereldlingen die bleven zitten, sprak hij tot hen: “Staat op en groet de monniken om hun zegen te ontvangen. Want voortdurend spreken zij met God en hun mond is heilig”.

Het verhaal gaat dat abt Pambo, toen hij ging sterven, op het ogenblik van zijn dood tegen de heilige mannen die hem omringden zei: “Sinds ik op deze plaats in de woestijn ben gekomen, mijn kluis heb gebouwd en haar heb betrokken, kan ik me niet herinneren dat ik ooit brood heb gegeten, dat ik niet met mijn handen verdiend had. En ook heb ik tot op dit ogenblik geen woord gesproken dat me heeft berouwd. En toch vertrek ik naar God alsof ik nog niet begonnen ben God te dienen”.

Hierin muntte hij boven velen uit dat hij, als men hem over een woord uit de Schrift vroeg of over een geestelijk woord, niet aanstonds antwoordde. Integendeel, hij zei dat hij het woord niet begreep. En wanneer hij over meer ondervraagd werd, gaf hij eenvoudig geen antwoord.

Abt Pambo zei: Als u een hart hebt, kunt u gered worden.

Men zei van de Vaders abt Pambo, abt Bisarioon, abt Hesaias en abt Paisius dat ze machtig in woord (vgl. Lc 24,19) waren. Terwijl ze eens bij abt Athre vergaderd waren, vroeg de priester van Nitrie [*dit is abt Pambo*] hun: “Hoe behoren de breedters hun leven in te richten?” En zij zeiden: “In strenge ascese en in reinheid van geweten ten opzichte van de naaste”.

Men zei van abt Pambo: Zoals Mozes de gelijkenis van Adams heerlijkheid ontving, toen zijn gelaat verheerlijkt werd (vgl. Ex 34,30), zo schitterde ook het gelaat van abt Pambo

GERONTIKON

als het bliksemlicht, en hij geleek op een koning die op zijn troon was gezeten. Hetzelfde deed zich voor bij abt Silvanus en abt Sisoës.

Men zei van abt Pambo dat er nooit een glimlach op zijn gelaat verscheen. Op zekere dag nu wilden de duivels hem aan het lachen maken. Zij bonden een veer aan een houtje, hielden het in de lucht en maakten luid lawaai, terwijl ze riepen: “Ha, ha!” Toen abt Pambo hen zag, begon hij te lachen, waarop de duivels aan het dansen gingen en riepen: “Hoera, hoera, hoera, Pambo heeft gelachen!” Maar hij gaf hun ten antwoord: “Ik heb niet gelachen, maar ik heb jullie uitgelachen om jullie machteloosheid, omdat jullie met zovelen de veer in de lucht houden”.

Abt Theodorus van Ferine vroeg aan abt Pambo: “Spreek een woord tot mij”. En met veel tegenzin sprak hij tot hem: “Theodorus, ga heen, wees barmhartig jegens iedereen. Want de barmhartigheid heeft vertrouwelijkheid ten opzichte van God gevonden”.

ABT PISTOS

Abt Pistos vertelde: Eens gingen wij in een groep van zeven kluizenaars naar abt Sisoës, die in Clysmā [*Clysmā: noordelijke punt van de Rode Zee*] woonde, en we verzochten hem een woord tot ons te spreken. En hij zei: Neemt u me niet kwalijk, ik ben een ongeletterd man. Maar ik bracht een bezoek aan abt Oor en abt Athre. Nu sukkelde abt Oor al achttien jaar met zijn gezondheid. En met een buiging ter verontschuldiging verzocht ik hem tot mij een woord te spreken. En abt Oor zei: “Wat kan ik u zeggen. Kom hier, en wat u ziet, doe dat. God is met degene die zichzelf uitbuit, dat wil zeggen die zichzelf in alles geweld aandoet”. En hoewel abt Oor en abt Athre niet uit dezelfde streek kwamen, heerste er toch grote vrede tussen hen beiden totdat zij hun lichaam verlieten. Want groot was de onderdanigheid van abt Athre en diep de nederigheid van abt Oor. Ik bracht dan enkele dagen bij hen door om hun leven na te gaan. Toen zag ik iets heel bijzonders, verricht door abt Athre. Iemand had hun een beetje vis gebracht en abt Athre wilde ze klaar maken voor de grijsaard. Hij was juist bezig met een mes de vis in stukken te snijden, toen abt Oor riep: “Athre, Athre!” En hij liet het mes midden in de vis steken zonder de rest te snijden. Ik stond verbaasd over zijn grote gehoorzaamheid, want hij zei niet: “Wacht even, totdat ik de vis gesneden heb”. Ik zei dus tot abt Athre: “Waar hebt u die gehoorzaamheid vandaan?” En hij zei me: “Die is niet van mij, maar van de grijsaard”. En me meenemend sprak hij: “Kom mee, en zie zijn gehoorzaamheid”. Hij kookte de vis, maar met opzet liet hij hem aanbranden en zette hem dan de grijsaard voor. Deze at hem zonder iets te zeggen. Dan vroeg hij hem: “Smaakt het, grijsaard?” Hij antwoordde: “Zeer goed”. Daarna bracht hij hem iets, dat zeer smakelijk was en zei: “Het is aangebrand, grijsaard”. En hij gaf ten antwoord: “Zeker, het is een beetje aangebrand”. En abt Athre sprak tot mij: “Hebt u nu de onderdanigheid van de

GERONTIKON

grijsaard gezien?" Toen ging ik van hen heen en als ik iets (goeds) zag, deed ik mijn best het te onderhouden. Dit alles nu zei abt Sisoës aan de breedere.

Een van ons deed hem toen dit verzoek: "Alstublieft, zeg ons nu zelf eens een woord". En hij sprak: "Wie het niet-in-tel-zijn beoefent met kennis, vervult heel de Schrift".

["het niet-in-tel-zijn": Een moeilijk en zeldzaam woord, afgeleid van stemsteentje. Geen steentje op zijn naam hebben betekent: geen achting genieten en niet in tel zijn, vandaar: nederigheid.]

Een ander van ons zei hem op zijn beurt: "Wat is vreemdelingschap, vader?" En hij zei: "Zwijg en zeg: 'Ik heb er niets mee te maken', op elke plaats waar u komt. Dat is vreemdelingschap".

ABT PIOOR

Deze Pioor wordt ook elders vermeld. Daaruit blijkt dat hij in de leer bij Antonius ging en vervolgens kluizenaar werd in de woestijn. Hij was ook priester.

Toen de gelukzalige Pioor bij iemand mee had helpen oogsten, herinnerde hij hem eraan dat hij zijn loon nog moest ontvangen. Maar toen deze uitstelde, keerde hij naar zijn kluis terug. Weer riep hem het seizoen, hij ging bij hem oogsten en werkte met ijver, maar omdat deze hem niets gaf, ging hij naar zijn kluis terug. En toen het in het derde jaar weer zover was, en de grijsaard zijn gewone werk af had, trok hij zich opnieuw terug zonder iets te hebben ontvangen. Daarop beproefde God het huis van die man. Hij stak het loon bij zich en liep de kluizen langs op zoek naar de heilige. Nauwelijks had hij hem gevonden of hij viel hem te voet en terwijl hij hem zijn loon uitbetaalde, sprak hij: "De Heer heeft het mij vergolden". Maar hij droeg hem op het naar de priester in de kerk te brengen.

Abt Pioor at op en neer wandelend. Iemand vroeg hem: "Waarom eet u op deze wijze?" "Ik wil niet, zo zei hij, mijn voedsel nuttigen als hoofdzaak, maar als bijzaak". En aan een ander die hem erover vroeg, antwoordde hij: "Opdat mijn ziel geen lichamelijk genot gewaar wordt van het eten".

Eens vergaderde men in de Sketis over een broeder die een fout bedreven had. En terwijl de Vaders spraken, zweeg abt Pioor. Tenslotte stond hij op, ging naar buiten, nam een zak, vulde die met zand en legde hem over zijn schouder. Verder nam hij een mandje zand en droeg dat voor zich uit. Op de vraag van de Vaders, wat dat te betekenen had, antwoordde hij: "Deze zak zand zijn mijn eigen misslagen, want die zijn talrijk. En die laat ik achter mijn rug om er niet over te treuren en te gaan wenen. En zie, deze weinige van mijn broeder bevinden zich voor mij. Daar praat ik nu over en die oordeel ik. Maar

GERONTIKON

zo behoor ik niet te doen. Integendeel, ik behoor eerder de mijne voor me uit te dragen, daarover me zorgen te maken en God te smeken me te vergeven". Toen stonden de Vaders op en spraken: "Waarlijk, dat is de weg van het heil".

ABT PITYRIOON

Abt Pityrioos, de leerling van abt Antonius, zei: Wie duivels wil veijagen, moet eerst zijn hartstochten aan zich onderwerpen. Want als men een bepaalde hartstocht de baas wordt, verdrijft men tevens de betreffende duivel. Zo zegt men dat bij de toom een duivel behoort. Als u dus uw toorn beteugeld hebt, is ook de duivel van de toom verdreven. En zo met elke hartstocht.

[Dit was de leer van de oude Kerk: elke hartstocht werd in beweging gebracht door een bepaalde duivel, een daimoon, dat wil zeggen een boze geest. Men sprak dan van de geest van ontucht, de geest van toorn, enzovoort.]

ABT PISTAMOON

Een broeder stelde deze vraag aan abt Pistamoon: "Ik voel me verontrust bij het verkopen van mijn handenarbeid". En de grijsaard antwoordde hem: "Ook abt Sisoës en de anderen verkochten hun handenarbeid. Dat bezorgt u geen nadeel. Maar als u een voorwerp verkoopt, zeg dan eenmaal de prijs ervan, en zou u daarna de prijs een beetje willen verlagen, dan kunt u dat doen. Op die manier zult u wel rust hebben". Opnieuw sprak de breeder tot hem: "Als ik heb wat ik nodig heb, waar het dan ook vandaan is, wilt u dat ik me dan nog met handenarbeid bezighoud?" En de grijsaard antwoordde: "Al hebt u nog zoveel, laat uw handenarbeid niet achterwege. Doe zoveel als u kunt, maar niet met gejaagdheid".

ABT PETRUS VAN PIONIA

Men zegt van abt Petrus van Pionia, in het gebied van de Cellen, dat hij geen wijn dronk. Maar toen hij oud was geworden, maakten de breedters een beetje aangelengde wijn klaar en zij spoorden hem aan hem te aanvaarden. Maar hij sprak: "Neem het van me aan, ik beschouw dat als belegen wijn". En de versneden wijn diende hem nog tot een oordeel.

Een breeder zei aan abt Petrus, (leerling) van abt Loot: "Als ik in mijn kluis ben, is mijn ziel in vrede. Maar als een breeder op bezoek komt en over zaken van buiten spreekt, geraakt mijn ziel in verwarring". Abt Petrus zei: "Abt Loot was gewoon te zeggen: Uw

GERONTIKON

sleutel opent mijn deur". De breeder vroeg de grijsaard: "Wat betekent dit woord?" En de grijsaard: "Als iemand bij u op bezoek komt, zegt u tot hem: Hoe maakt u het? Waar komt u vandaan? Hoe gaat het met de breedere? Hebben ze goed voor u gezorgd of niet? En dan opent u de deur van uw breeder en hoort u wat u niet wenst". En hij weer: "Zo is het. Wat moet dan iemand doen als een breeder bij hem komt?" De grijsaard antwoordde: "De rouwmoedigheid zal u alles leren, maar waar geen rouwmoedigheid is, kan men zich onmogelijk in acht nemen". De breeder hernam: "Wanneer ik in mijn kluis ben, is de rouwmoedigheid bij me, maar wanneer er iemand bij me binnenkomt, of wanneer ik mijn kluis verlaat, vind ik haar niet meer". Waarop de grijsaard: "Zij is u nog niet onderworpen, maar u kunt er om zo te zeggen alleen even gebruik van maken. Want er staat in de Wet geschreven: 'Wanneer u een Hebreeuwse slaaf hebt gekocht, moet hij u zes jaar dienen, maar in het zevende jaar moet u hem vrijlaten. Maar geeft u hem een vrouw en krijgt hij een kind in uw huis, en hij wil niet heengaan om zijn vrouw en kinderen, dan moet u hem bij de deur van uw huis zetten om hem daar zijn oor met een priem te doorboren, dan zal hij uw slaaf zijn in eeuwigheid!' (vgl. Ex 21,2-6)". De breeder vroeg: "Wat is de zin van dit woord?" De grijsaard antwoordde: "Als iemand zijn uiterste best doet voor iets, zal hij het vinden op het ogenblik dat hij het behoeft en ernaar zoekt". En hij weer: "Alstublieft, verklaar me dit woord". De grijsaard sprak: "De bastaardzoon blijft toch niet iemand dienen, alleen de echte zoon laat zijn vader niet in de steek".

Men zei van abt Petrus en abt Epimachus dat zij gelijkgezinde vrienden waren in Raitho. Tijdens een maaltijd in de kerk [*maaltijd in de kerk: een agape, liefdemaal*], werden zij met klem uitgenodigd om plaats te nemen aan de tafel van de grijsaards. Aileen abt Petrus ging er heen, hoewel met veel tegenzin. Nadat men nu opgestaan was, zei abt Epimachus tegen hem: "Hoe hebt u het gewaagd plaats te nemen aan de tafel van de grijsaards?" En hij antwoordde: "Ais ik te midden van u was blijven zitten, zouden de broeders mij als ouderling aangespoord hebben de eerste zegen uit te spreken en zo moest ik dan de grootste onder u zijn. Maar nu ik bij de Vaders ben gaan aanzitten, was ik de geringste van allen en ben ik in mijn gedachte nederiger geworden".

Abt Petrus zei: We mogen ons niet verheffen als de Heer iets door ons tot stand brengt, maar we moeten Hem veeleer danken, omdat we waardig gekeurd worden door Hem te worden uitgenodigd. Hij zei dat het nuttig is aldus bij elke deugd te denken.

ABT PAFNOETIUS

Abt Pafnoetius zei: Het overkwam me dat ik op mijn reis de weg volgend, ten gevolge van de dauw verdwaalde en dat ik me dicht bij een dorp bevond. Ik zag daar een paar mensen, die zich met elkaar op oneerbare wijze gedroegen, en ik bleef staan om te

GERONTIKON

bidden voor mijn zonden. En zie, er verscheen een engel met een zwaard, die me zei: “Pafnoetius, alien die hun broeder oordelen zullen door dit zwaard omkomen ([vgl. Mt 26,52](#)). Maar omdat u niet geoordeeld hebt, maar u hebt vernederd voor God, alsof u de zonde bedreven had, daarom staat uw naam opgeschreven in het boek der levenden”.

Men zei van abt Pafnoetius dat hij niet gauw wijn dronk. Toen hij eens op reis was, stootte hij op een bende rovers, en hij trof ze juist terwijl ze wijn zaten te drinken. Nu kende de roverhoofdman hem en hij wist dat hij geen wijn dronk. Omdat hij echter zag dat hij zeer vermoeid was, schonk hij een kroes wijn in, nam zijn zwaard in zijn hand en zei tegen de grijsaard: “Als je niet drinkt, steek ik je neer”. De grijsaard besefte dat hij (de rover)

Gods bevel van de naastenliefde wilde volbrengen, en verlangend hem te winnen (vgl. Mt 18,15), nam hij aan en dronk. Daarop bood de roverhoofdman hem zijn verontschuldiging aan en zei: “Vergeef me, abba, dat ik u lastig gevallen heb”. En de grijsaard zei: “Ik vertrouw op God, dat deze beker zijn barmhartigheid voor u aftrekt voor deze tijd en voor het toekomstig leven”. De roverhoofdman sprak: “Ik vertrouw op God, dat ik van nu af aan niemand meer kwaad doe”. En de grijsaard won heel de bende rovers, omdat hij aan zijn eigen wil verzaakt had om de Heer.

Abt Poimen zei dat abt Pafnoetius gewoon was dit te zeggen: Zolang de grijsaards in leven waren, bracht ik hun tweemaal per maand een bezoek, hoewel ik op twaalf mijl afstand van hen woonde, en ik zei hun iedere gedachte. Maar zij zeiden me niets anders dan dit: “Waar u ook heengaat, meet uzelf niet en u zult rust genieten”.

Er leefde een broeder in de Sketis samen met abt Pafnoetius en hij werd bekoord tot ontucht. Hij zei: “Al neem ik tien vrouwen, dan zal ik aan mijn begeerte nog niet voldaan hebben”. Maar de grijsaard troostte hem: “Welneen kind, dat is een bekoring van de duivels”. Maar hij liet zich niet overtuigen, integendeel, hij vertrok naar Egypte en nam een vrouw. Na geruime tijd gebeurde het dat de grijsaard optrok naar Egypte en daar kwam hij hem tegen, terwijl hij manden met afval droeg. De grijsaard herkende hem echter niet, maar hij zei tot hem: “Ik ben die en die, uw leerling”. Toen de grijsaard hem in die eerloze toestand zag, barstte hij uit in geweën en hij zei: “Waarom hebt u toch die eervolle staat verlaten en bent u vervallen tot deze eerloze toestand? Hebt u dan tenslotte toch die tien vrouwen genomen?” Hij zuchtte en antwoordde: “Heus, ik heb er een genomen en ik moet me al zo uitsloven om haar genoeg brood te geven”. De grijsaard hernam: “Vooruit, kom weer bij ons”. En hij vroeg: “Bestaat daar nog berouw voor, abba?” En hij antwoordde: “Jazeker”. Toen verliet hij alles en volgde hem (vgl. Lc

GERONTIKON

5,28). Hij vestigde zich in de Sketis en dank zij zijn ervaring werd hij een beproefde monnik.

Bij een broeder, die in de woestijn van Thebais neerzat, kwam de gedachte op: “Waarom zit je hier toch onvruchtbaar? Sta op, ga naar een klooster, daar breng je vrucht voort”. Hij stond op, ging naar abt Pafnoetius en vertelde hem zijn gedachte. En de grijsaard sprak tot hem: “Ga in uw kluis neerzitten, verricht een enkel gebed’s morgens, een’s avonds en een’s nachts. En als u honger hebt, eet dan, hebt u dorst, drink dan, hebt u slaap, ga dan slapen, maar blijf in de woestijn, en laat u niet overhalen”. Toen ging hij ook naar abt Johannes en bracht hem de woorden van abt Pafnoetius over. En abt Johannes zei: “Verricht helemaal geen gebed, maar zit alleen neer in uw kluis”. En hij stond op, ging naar abt Arsenins en vertelde hem alles. En de grijsaard sprak tot hem: “Houd u aan wat de Vaders u gezegd hebben, want meer dan deze dingen kan ik u niet zeggen”. En gerustgesteld ging hij heen.

ABT PAULUS

Een van de Vaders vertelde van een zekere abt Paulus: Hij was afkomstig uit de lage gewesten van Egypte, maar hij woonde in Thebais. Hij pakte met zijn blote handen angel dragende insecten, schorpioenen en slangen, en scheurde ze in tweeën. De breedters maakten een buiging voor hem en zeiden: “Zeg ons eens, wat voor werk hebt u verricht, dat u deze genade hebt mogen ontvangen?” En hij zei: “Neemt u het me niet kwalijk, Vaders, aan wie de reinheid verworven heeft, is alles onderworpen, evenals aan Adam, toen hij nog in het paradijs vertoefde, voordat hij het gebod overtrad”.

ABT PAULUS DE POETSER

(poetser of veger: het is onduidelijk wat de zin van zo’n beroep in de woestijn was)

Abt Paulus de Poetser en zijn broer Timotheus woonden in de Sketis. En dikwijls ontstond er een woordenwisseling tussen hen. Abt Paulus zei: “Hoelang blijft dat nog zo voortduren?” Abt Timotheus antwoordde hem: “Doe me dit genoeg: als ik u aanval, verdraag me dan. En valt u mij aan, dan verdraag ik u op mijn beurt”. Zo deden ze en ze hadden rust al hun verdere dagen.

Dezelfde abt Paulus en Timotheus waren poetsers in de Sketis en de breedters maakten het hun zeer druk. En Timotheus zei tot zijn broer: “Waarom wensen we dat beroep? Men laat ons de hele dag niet stil worden”. En abt Paulus gaf hem ten antwoord: “Voor ons is de stilte van de nacht genoeg, indien onze gedachte maar waakt”.

GERONTIKON

ABT PAULUS DE GROTE

Abt Paulus de Grote, uit Galatie, zei: Een monnik die een paar zaken voor zijn kluis nodig heeft en erop uit gaat om ze zich te bezorgen, wordt

door de duivels uitgelachen. Ook ik heb dat immers ondervonden.

Abt Paulus zei: In modder ben ik ondergedompeld tot aan mijn nek, en ik schrei het uit voor God, zeggend: "Heb erbarmen met mij".

Men zei van abt Paulus: Hij bracht de veertigdaagse vastentijd door op een mation [*mation: een Egyptische maat van kleine hoeveelheid*] linzen en een kruikje water, en terwijl hij eenzelfde mandje vlocht en weer uithaalde, bleef hij tot aan het feest ingesloten.

ABT PAULUS DE EENVOUDIGE

De gelukzalige abt Paulus de Eenvoudige, de leerling van de heilige Antonius, vertelde het volgende aan de Vaders: Eens, toen hij zich naar een klooster begeven had om de breedere te bezoeken en hun van dienst te zijn, ging hij, na het gebruikelijke onderhoud met elkaar, Gods heiligdom binnen om er de gewone gebedsdienst te verrichten. De gelukzalige Paulus echter, zo sprak hij, sloeg elkeen gade bij het betreden van de kerk, om te weten in welke gesteltenis zij naar de gebedsdienst gingen. Hij had namelijk deze genade van de Heer ontvangen, dat hij van iedereen de gesteltenis kon zien waarin zijn ziel verkeerde, evenals wij elkaars gezicht zien. En allen gingen er binnen met stralende ogen en verheerlijkt gelaat, en elke engel verheugde zich over degene die hij vergezelde. Een evenwel merkte hij, volgens zijn zeggen op, die zwart als de nacht was over heel zijn lichaam, terwijl duivels hem van alle kanten vasthielden, hem naar zich toe trokken en hem een toom door de neus legden. Zijn heilige engel daarentegen volgde hem van verre, somber en bedroefd. Paulus barstte in snikken uit, sloeg zich met de hand op de borst, gezeten voor de kerk jammerde hij luid om de breeder die hij in die staat gezien had. Toen men zijn vreemd gedrag bemerkte, zijn plotselinge verandering, waardoor hij in tranen en droefheid verkeerd was, vroegen zij hem met aandrang te zeggen waarom hij weende, in de mening dat hij dit deed omdat hij allen ergens van wilde aanklagen. En ze spoorden hem aan om samen met hen de gebedsdienst bij te wonen. Maar Paulus wimpelde hen af, hij bleef buiten zitten in diepe treurnis over degene, die hij in zo een staat gezien had.

De gelukzalige abt Paulus de Eenvoudige, de leerling van de heilige Antonius, vertelde het volgende aan de Vaders: Eens, toen hij zich naar een klooster begeven had om de

GERONTIKON

breeders te bezoeken en hun van dienst te zijn, ging hij, na het gebruikelijke onderhoud met elkaar, Gods heiligdom binnen om er de gewone gebedsdienst te verrichten. De gelukzalige Paulus echter, zo sprak hij, sloeg elkeen gade bij het betreden van de kerk, om te weten in welke gesteltenis zij naar de gebedsdienst gingen. Hij had namelijk deze genade van de Heer ontvangen, dat hij van iedereen de gesteltenis kon zien waarin zijn ziel verkeerde, evenals wij elkaars gezicht zien. En alien gingen er binnen met stralende ogen en verheerlijkt gelaat, en elke engel verheugde zich over degene die hij vergezelde. Een evenwel merkte hij, volgens zijn zeggen op, die zwart als de nacht was over heel zijn lichaam, terwijl duivels hem van alle kanten vasthielden, hem naar zich toe trokken en hem een toom door de neus legden. Zijn heilige engel daarentegen volgde hem van verre, somber en bedroefd. Paulus barstte in snikken uit, sloeg zich met de hand op de borst, gezeten voor de kerk jammerde hij luid om de breeder die hij in die staat gezien had. Toen men zijn vreemd gedrag bemerkte, zijn plotselinge verandering, waardoor hij in tranen en droefheid verkeerd was, vroegen zij hem met aandrang te zeggen waarom hij weende, in de mening dat hij dit deed omdat hij alien ergens van wilde aanklagen. En ze spoorden hem aan om samen met hen de gebedsdienst bij te wonen. Maar Paulus wimpelde hen af, hij bleef buiten zitten in diepe treurnis over degene, die hij in zo een staat gezien had.

Toen nu na een poosje de dienst uit was en alien naar buiten kwamen, sloeg Paulus weer iedereen gade, want hij wilde weten hoe ze eruit kwamen. En hij zag de man die eerst zwart was als de nacht over heel zijn lichaam, naar buiten komen met stralend gezicht en blank van huid, terwijl de duivels hem op grote afstand volgden maar zijn heilige engel vergezelde hem van dichtbij, opgewekt, vurig en vol blijdschap over hem. Verheugd sprang Paulus recht, hij zegende God en riep uit: "O onuitsprekelijke liefde en goedheid Gods voor de mens!" Daarna rende hij een hoge trede op en zei met luide stem: "Komt en ziet de geduchte en verbazingwekkende werken van God! (vgl. Ps 45/46,9 en 65/66,5) Komt en ziet Hem die wil dat alle mensen gered worden en komen tot de kennis van de waarheid! (1 Tim 2,4) Komt, aanbidden we Hem, vallen we Hem te voet (Ps 94/95,6) en zeggen we: Gij alleen kunt de zonden wegnemen". In allerijl liepen alien te hoop, want ze wilden horen wat er gezegd werd, en toen ze er alien waren, vertelde Paulus wat hij gezien had voordat de kerk begon, en wat erna. Daarna verzocht hij de man, te zeggen hoe het kwam dat God hem de genade geschonken had van een zo onverwachte en zo volledige ommekeer. En ontmaskerd door Paulus vertelde hij onverholen ten aanhoren van alien zijn geschiedenis.

Hij zei: "Ik ben een zondaar en sinds lange tijd leefde ik in ontucht, tot op dit ogenblik. Maar toen ik ditmaal de heilige kerk van God binnengegaan was, hoorde ik uit de profeet Hesaïas voorlezen, of beter, hoorde ik hoe God tot mij sprak: Wast u, wordt rein, verwijder de boosheid uit uw hart voor mijn ogen en leert het goede te doen. En al zijn

GERONTIKON

uw zonden als scharlaken, Ik zal ze wit maken als sneeuw. En zo u wilt luisteren naar Mij, zult u het goede van de aarde eten (vgl. Js 1,16-19). Toen werd ik, ontuchtige, zo sprak hij, op het woord van de profeet beschaamd in mijn gemoed, ik zuchtte in de geest en sprak tot God: 'U, God, bent in de wereld gekomen om zondaars te redden (vgl. 1 Tim 1,15), zoals U nu beloofd hebt bij monde van de profeet, vervul dat ook aan mij, zondaar en onwaardige. Zie, voortaan geef ik U mijn woord erop, ik beloof het U, en van harte belijd ik U, dat ik geen kwaad meer zal doen. Ik verzaak aan alle overtredingen en voortaan zal ik U dienen met rein geweten. Wees mij, Heer, vandaag, op dit eigenste ogenblik, genadig, nu ik berouw heb, voor U neerval en me onthoud van alle verdere zonde'. Na deze beloften, zo sprak hij, ging ik de kerk uit, vastbesloten in mijn ziel om geen kwaad meer te bedrijven voor God".

Allen die dit hoorden, riepen met luide stem tot God: Hoe groot zijn uw werken, Heer, alles hebt Gij met wijsheid tot stand gebracht (Ps 103/104,24). Christenen, nu wij uit de goddelijke Schriften en uit de heilige openbaringen weten hoe groot Gods goedheid is jegens hen die oprecht tot

Hem hun toevlucht nemen en die door hun inkeer zich beteren van hun vroegere misslagen, nu wij ook weten dat Hij weer zijn schone beloften inlost, geen straf eist voor de vroegere zonden, laten wij dan niet wanhopen aan onze redding. Want evenals Hij bij monde van de profeet Hesaias beloofd heeft, hen die besmeurd waren door hun zonden te zullen wassen en hen als wol en sneeuw zo wit te maken (vgl. Js 1,18), zodat zij de goederen van het hemelse Jeruzalem (vgl. Heb 12,22) waardig zijn, zo bevestigt Hij opnieuw onder ede bij monde van de heilige profeet Ezechiël ons niet te zullen verdelgen: "Zo waar Ik leef, zegt de Heer, Ik wil de dood van de zondaar niet, maar dat hij zich bekere en leve". (vgl. Ez 18, 23 en 33. 11).

Toen nu na een poosje de dienst uit was en alien naar buiten kwamen, sloeg Paulus weer iedereen gade, want hij wilde weten hoe ze eruit kwamen. En hij zag de man die eerst zwart was als de nacht over heel zijn lichaam, naar buiten komen met stralend gezicht en blank van huid, terwijl de duivels hem op grote afstand volgden maar zijn heilige engel vergezelde hem van dichtbij, opgewekt, vurig en vol blijdschap over hem. Verheugd sprang Paulus recht, hij zegende God en riep uit: "O onuitsprekelijke liefde en goedheid Gods voor de mens!" Daarna rende hij een hoge trede op en zei met luide stem: "Komt en ziet de geduchte en verbazingwekkende werken van God! (vgl. Ps 45/46,9 en 65/66,5) Komt en ziet Hem die wil dat alle mensen gered worden en komen tot de kennis van de waarheid! (1 Tim 2,4) Komt, aanbidden we Hem, vallen we Hem te voet (Ps 94/95,6) en zeggen we: Gij alleen kunt de zonden wegnemen". In allerijl liepen alien te hoop, want ze wilden horen wat er gezegd werd, en toen ze er alien waren, vertelde Paulus wat hij gezien had voordat de kerk begon, en wat erna. Daarna verzocht

GERONTIKON

hij de man, te zeggen hoe het kwam dat God hem de genade geschonken had van een zo onverwachte en zo volledige ommekeer. En ontmaskerd door Paulus vertelde hij onverholten ten aanhoren van alien zijn geschiedenis.

Hij zei: “Ik ben een zondaar en sinds lange tijd leefde ik in ontucht, tot op dit ogenblik. Maar toen ik ditmaal de heilige kerk van God binnengegaan was, hoorde ik uit de profeet Hesaias voorlezen, of beter, hoorde ik hoe God tot mij sprak: Wast u, wordt rein, verwijderd de boosheid uit uw hart voor mijn ogen en leert het goede te doen. En al zijn uw zonden als scharlaken, Ik zal ze wit maken als sneeuw. En zo u wilt luisteren naar Mij, zult u het goede van de aarde eten (vgl. Js 1,16-19). Toen werd ik, ontuchtige, zo sprak hij, op het woord van de profeet beschaamd in mijn gemoed, ik zuchtte in de geest en sprak tot God: ‘U, God, bent in de wereld gekomen om zondaars te redden (vgl. 1 Tim 1,15), zoals U nu beloofd hebt bij monde van de profeet, vervul dat ook aan mij, zondaar en onwaardige. Zie, voortaan geef ik U mijn woord erop, ik beloof het U, en van harte belijd ik U, dat ik geen kwaad meer zal doen. Ik verzaak aan alle overtredingen en voortaan zal ik U dienen met rein geweten. Wees mij, Heer, vandaag, op dit eigenste ogenblik, genadig, nu ik berouw heb, voor U neerval en me onthoud van alle verdere zonde’. Na deze beloften, zo sprak hij, ging ik de kerk uit, vastbesloten in mijn ziel om geen kwaad meer te bedrijven voor God”.

Allen die dit hoorden, riepen met luide stem tot God: Hoe groot zijn uw werken, Heer, alles hebt Gij met wijsheid tot stand gebracht (Ps 103/104,24). Christenen, nu wij uit de goddelijke Schriften en uit de heilige openbaringen weten hoe groot Gods goedheid is jegens hen die oprecht tot

Hem hun toevlucht nemen en die door hun inkeer zich beteren van hun vroegere misslagen, nu wij ook weten dat Hij weer zijn schone beloften inlost, geen straf eist voor de vroegere zonden, laten wij dan niet wanhopen aan onze redding. Want evenals Hij bij monde van de profeet Hesaias beloofd heeft, hen die besmeurd waren door hun zonden te zullen wassen en hen als wol en sneeuw zo wit te maken (vgl. Js 1,18), zodat zij de goederen van het hemelse Jeruzalem (vgl. Heb 12,22) waardig zijn, zo bevestigt Hij opnieuw onder ede bij monde van de heilige profeet Ezechiël ons niet te zullen verdelen: “Zo waar Ik leef, zegt de Heer, Ik wil de dood van de zondaar niet, maar dat hij zich bekere en leve”. (vgl. Ez 18, 23 en 33. 11).

ABT PETRUS VAN DE MONNIKEN VAN DION

Wanneer Petrus, de priester van de monniken van Dion [*Dion is waarschijnlijk de naam van een klooster*], samen met anderen aan het bidden was, moest hij eigenlijk wegens zijn priesterschap voorop staan, maar in zijn nederigheid plaatste hij zich achteraan, met de

GERONTIKON

verklaring: Zoals het beschreven is in het leven van abt Antonius. Dit deed hij zonder iemand te kwetsen.

DE ABT UIT ROME

Met de abt uit Rome is abtArsenius bedoeld. Spreuk 1 is de lang ere versie vanArsenius³⁶.

Eens kwam er uit Rome een monnik, die een hoge positie aan het hof bekleed had, in de Sketis wonen, vlak bij de kerk, en hij bracht nog een dienaar mee om hem bij te staan. De priester zag wel dat hij tenger was, en hij had vernomen uit welk een luxueus milieu hij kwam. Daarom stopte hij hem toe wat God beschikte dat er naar de kerk gebracht werd. Vijfentwintig jaar had hij in de Sketis doorgebracht, en nu bezat hij de gave om in de harten te lezen, en was beroemd geworden. Toen hoorde een groot Egyptenaar [*d.w.z. een heilig en invloedrijk monnik*] van hem en hij ging hem een bezoek brengen, in de verwachting bij hem een uitzonderlijk strenge lichamelijke levenswijze aan te treffen.

Hij trad dan binnen, begroette hem, en na een gebed verricht te hebben, zetten zij zich neer. Toen zag de Egyptenaar dat hij fijne kleren droeg en dat hij sliep op een strozak, een vacht en een hoofdkussentje. Ook waren zijn voeten schoon en zij staken in sandalen. En op het zien hiervan was hij geërgerd, omdat op die plaats een dergelijke manier van leven niet bestond; integendeel, het was er eerder aan de strenge kant. Daar de grijsaard in de harten kon lezen, bemerkte hij dat hij geërgerd was. En hij sprak tot zijn dienaar: “Maak er vandaag voor ons een feestdag van omwille van de abt”.

Hij had juist wat groenten, en die liet hij koken. En op het etensuur stonden zij op en gingen eten. Ook had de grijsaard wegens zijn ziekelijkheid een beetje wijn in huis. En die dronken zij op. Toen nu de avond viel, zeiden zij de twaalf psalmen en gingen slapen. Zo deden zij eveneens gedurende de nacht. De volgende morgen vroeg stond de Egyptenaar op en zei tegen hem: “Bid voor mij”. Daarna vertrok hij, zonder enig nut te hebben ontvangen (voor zijn ziel).

Toen hij nu een eindje op weg was, zond de grijsaard, die hem van nut wilde zijn, hem zijn dienaar achterna om hem terug te halen. Hij kwam, en hij ontving hem voor de tweede maal met vreugde. En de grijsaard vroeg hem: “Uit welke streek komt u?” En hij zei: “Ik ben een Egyptenaar”. “En uit welke stad?”, hernam hij. En hij antwoordde: “Ik ben helemaal geen stedeling”. En hij weer: “Wat was uw werk in uw dorp?” Waarop hij antwoordde: “Veldwachter”. En hij: “Waar sliep u?” “Op het land”, sprak hij. “En had u een matras onder u?” Waarop de ander: “Welzeker, op het land zou ik me daar een matras onder me hebben!” “Maar hoe sliep u dan?” En de ander: “Op de grond”. Vervolgens vroeg hij: “Wat voor spijzen at u op het land? En wat voor soort wijn dronk

GERONTIKON

u?” En weer antwoordde hij: “Kan je op het land dan eten en drinken?” “Maar hoe leefde u dan?”, vroeg hij verder. Hij zei: “Ik at hard brood, of, als ik het kon vinden, wat gepekeld vis, en verder water”. Hierop hernam de grijsaard: “Dat was toch erg zwaar! Maar er was in het dorp dan toch een badhuis om u te wassen”. Maar hij zei: “Nee. Ja, in de rivier als we wilden”.

Nadat de grijsaard hem zover gekregen had en de benarde omstandigheden van zijn vroeger leven te weten gekomen was, begon hij hem, omdat hij hem wilde helpen, zijn eigen vroeger leven in de wereld te vertellen.

Hij sprak: “Ik, de armzalige, die u hier voor u ziet, ik kom van de grote stad Rome, en ik had een hoge plaats aan het keizerlijk hof’. En zodra de Egyptenaar hoorde dat hij zo begon te spreken, kreeg hij spijt, en hij luisterde aandachtig naar wat hij zei. En hij vervolgde aldus: “Ik verliet dus de stad en ging naar deze woestijn. En ik, die u hier voor u ziet, ik bezat grote woonhuizen en veel geld. Maar dat heb ik veracht en ik betrok deze kleine kluis. En verder nog, ik, die hier voor u sta, ik bezat geheel gouden bedden met duur beddengoed, en in plaats daarvan gaf God me deze strozak en deze vacht. Verder droeg ik kleren van hoge waarde, en in plaats daarvan draag ik nu deze armoedige kleren. En voor mijn maaltijden gaf ik handenvol goudstukken nit. En in plaats daarvan gaf God me dit beetje groenten en dit bekertje wijn. Ook had ik veel slaven in dienst, en zie, in plaats daarvan wekte God in deze grijsaard de rouwmoedigheid op om mij te dienen. En in plaats van het badhuis giet ik een beetje water over mijn voeten. En de sandalen draag ik om mijn zwakte. Verder zeg ik, ter vervanging van muziekinstrumenten en citers, de twaalf psalmen. Op dezelfde manier verricht ik tegenwoordig gedurende de nacht, voor de zonden die ik bedreef, in tevredenheid mijn bescheiden gebedsdienst. Daarom smee ik u, abba, wees niet geërgerd over mijn zwakte”.

Toen de Egyptenaar dit gehoord had, kwam hij tot nadenken en zei: “Wee mij. Ik ben vanuit mijn zeer benarde levensomstandigheden in de wereld geraakt tot een luxueus leven, en wat ik toen niet bezat, bezit ik nu. Maar u bent van grote luxe tot deze benardheid gekomen, en van grote eer en rijkdom tot deze ellendige staat en deze armoede”. En zeer geholpen vertrok hij. Hij werd van toen af aan zijn vriend en bezocht hem vaak omwille van het nut. Want hij was een man die de gave van onderscheid bezat, en die vol was van de goede geur van de heilige Geest.

Dezelfde abt sprak: Er was eens een grijsaard die een goede leerling had. En in een vlaag van kleinmoedigheid zette hij hem buiten met monniksmantel en al. Maar de broeder zette zich buiten neer en bleef er wachten. Toen nu de grijsaard de deur open deed, vond hij hem daar neergezeten. En hij maakte voor hem een buiging ter verontschuldiging en sprak: “Vader, uw nederige lankmoedigheid heeft mijn

GERONTIKON

kleinmoedigheid verslagen. Kom binnen! Van nu af aan bent u grijsaard en vader, ik jongen en leerling”.

ABT RUFUS

Een broeder vroeg aan abt Rufus: “Wat is stil zijn [*grieks: hesychid*], en wat is het nut ervan?” En de grijsaard antwoordde hem: “Stil zijn is: in uw kluis gezeten zijn in vreze en kennis van God, en u ver houden van wraakgierigheid en eigendunkelijkheid. Zulke stilte baart alle deugden, beschermt de monnik voor de brandende pijlen van de vijand (vgl. Ef 6,16), en maakt dat hij er niet door gewond wordt. Ja, broeder, maak u haar eigen, indachtig uw heengaan door de dood, want u weet niet op welk uur de dief komt (vgl. Lc 12,39). In het algemeen trouwens, sla wel acht op uw ziel [*letterlijk: wees nuchter*]”.

Abt Rufus zei: Wie neerzit in onderdanigheid aan een geestelijke vader, verwerft groter loon dan wie zich in de woestijn terugtrekt naar eigen inzicht. Vervolgens zei hij dat een Vader dit verhaal deed. Ik zag vier rangen in de hemel. Op de eerste rang was er de zieke mens die God dankte. Op de tweede rang hij die de gastvrijheid najoeg, daarvoor leefde en zich dienstbaar maakte. Op de derde rang, die de woestijn najoeg om niemand meer te zien. Op de vierde rang, die neerzat in onderdanigheid aan een vader en hem onderdanig was omwille van de Heer. Deze laatste droeg wegens zijn gehoorzaamheid een gouden halssnoer en een schild, en genoot groter eer dan de anderen. Daarop, zo zei hij, vroeg ik aan mijn gids: “Hoe kan deze, die de geringste is, groter eer genieten dan de anderen?” En hij antwoordde me aldus: “Omdat hij die de gastvrijheid najaagt, dat doet krachtens zijn eigen wil, en wie in de woestijn verblijft, heeft zich teruggetrokken krachtens zijn eigen wil, maar wie de gehoorzaamheid bezit, liet geheel zijn eigen wil in de steek en hangt af van God en van zijn vader. Daarom ontving hij meer eer dan de overigen”.

En dus, kinderen, goed is de gehoorzaamheid, die om de Heer geschiedt. U hebt er nog maar een stukje van gehoord, kinderen, een klein spoor van deze grote handelwijze. O gehoorzaamheid, redding van alle gelovigen, o gehoorzaamheid, moeder van alle deugden! O gehoorzaamheid, vindster van het koninkrijk! O gehoorzaamheid, die de hemelen opent en de mensen van de aarde omhoog voert! O gehoorzaamheid, voedster van alle heiligen! Van u kregen zij de borst en door u werden zij volmaakt. O gehoorzaamheid, huisgenoot van engelen!

GERONTIKON

ABT ROMANUS

Toen abt Romanus op sterven lag, verzamelden zijn leerlingen zich rondom hem en vroegen: “Hoe moeten wij bestuurd worden?” De grijsaard antwoordde hun: “Ik ben me bewust dat ik nooit aan iemand van u zei iets te doen, zonder eerst mijn gedachte ertoe gebracht te hebben om me niet kwaad te maken, als niet gebeurde wat ik gezegd had. En op die manier hebben we al onze jaren in vrede samengewoond”.

ABT SISOES DE GROTE

Evenals de naam Poimen komt die van Sisoës zeer dikwijls voor hoewel we van zijn persoon praktisch niets afweten. Er heerst nogal wat verwarring, want er hebben minstens twee monniken bestaan van die naam, zoals blijkt uit de spreuk 36, waar beide voorkomen, terwijl de naam Tithoes (zie de letter tau) er ook een rol in speelt. De stijl van de uitspraken van Sisoës is opvallend elliptisch. [Een ellips (of: onvolledige zin) is een zin waarin of het onderwerp, of de persoonsvorm, of beide ontbreken en die geen beknopte bijzin, zin in de gebiedende wijs of een samengetrokken zin is. Voorbeelden van elliptische zinnen: (1) (Wanneer kun je me dat laten weten?) Morgen, ('morgen kan ik je dat laten weten') (2) (Wie heeft je daarmee geholpen?) Mijn broer. ('mijn broer heeft me daarmee geholpen')]

Een breeder, die door een andere breeder beledigd was, kwam bij abt Sisoës en sprak tot hem: “Ik ben door een breeder beledigd en ik wens me te wreken!” De grijsaard gaf hem een vermaning en zei: “Neen, kind, laat alles wat het wreken betreft liever aan God over”. Maar hij zei: “Ik zal niet rusten voor ik me gewroken heb”. Daarop sprak de grijsaard: “Laten we bidden, breeder”. Hij stond op en zei: “God, wij hebben U niet meer nodig om voor ons te zorgen, want we zullen onszelf wel wreken”. Toen de breeder dat hoorde, viel hij de grijsaard te voet en zei: “Ik eis mijn recht niet meer op bij mijn breeder. Vergeef me, abba!”

Een breeder vroeg aan abt Sisoës: “Wat moet ik doen. Ais ik naar de kerk ga, heeft er dikwijls een liefdemaal plaats en dan houden ze bij me aan”. De grijsaard antwoordde hem: “Dat is een moeilijke zaak”.

Toen vroeg zijn leerling Abraham aan hem: “Ais men op zaterdag of zondag samenkomt en een breeder drinkt drie bekers, dan is dat toch niet zo erg?” En de grijsaard sprak: “Ais de duivel er niet tussen zit, is dat niet erg”.

De leerling van abt Sisoës sprak tot hem: “Vader, u bent oud geworden, laten we voortaan in de buurt van de bewoonde wereld gaan wonen”. De grijsaard zei hem:

GERONTIKON

“Waar geen vrouw kan komen, daar gaan we wonen”. Waarop zijn leerling sprak: “Een andere plaats zonder vrouw dan de woestijn, is er immers niet”. Toen sprak de grijsaard: “Breng me dan naar de woestijn”.

Dikwijls zei de leerling van abt Sisoës: “Abba, sta op, laten we gaan eten”. En dan antwoordde hij hem: “Hebben we dan niet al gegeten, kind?” En hij weer: “Neen, vader”. Waarop de grijsaard zei: “Ais we niet gegeten hebben, dien dan maar op, dan gaan we eten”.

Eens zei abt Sisoës openhartig: Houd moed! Zie, dertig jaar vraag ik God niet meer om vergiffenis voor enige zonde; alleen dit bid ik: “Heer Jezus, bescherm mij tegen mijn tong!” En elke dag tot nu toe val ik in zonde door haar.

Een broeder vroeg aan abt Sisoës: “Hoe komt het dat de hartstochten niet van mij wijken?” En de grijsaard sprak tot hem: “Hun zaken staan binnen bij u. Geef ze hun kostbaarheden [letterlijk: pand] terug, en ze gaan”.

Eens, toen abt Sisoës neerzat op de berg van abt Antonius, duurde het heel lang voordat zijn dienaar bij hem terugkwam, en tien maanden zelfs zag hij geen mens. Op een rondwandeling door het gebergte trof hij een Faraniet aan, die op wilde dieren joeg, en de grijsaard zei hem: “Waar komt u vandaan? En hoe lang bent u al hier?” En hij antwoordde: “Heus, abba, elf maanden ben ik al in dit gebergte en ik heb geen ander mens gezien dan u”. Toen de grijsaard dit hoorde, ging hij zijn kluis binnen, sloeg zich op de borst en zei: “Zie je nu, Sisoës, je dacht dat je iets groots verricht had, en je hebt nog niet eens gedaan wat deze wereldling deed”.

Eens werd er een grote plechtigheid gehouden op de berg van abt Antonius en er stond ook een vat met wijn. Een grijsaard nu nam een kruikje en een beker, ging ermee naar abt Sisoës en bood hem de drank aan. En hij dronk. Voor de tweede maal deed hij op gelijke wijze, en hij aanvaardde het. En voor de derde maal reikte hij hem de beker aan, maar toen nam hij niet. Hij zei: “Houd op, broeder, weet u dan niet dat satan er is?”

Een broeder bezocht abt Sisoës op de berg van abt Antonius, en tijdens het gesprek zei hij tegen abt Sisoës: “U hebt nu zeker wel de maat van abt Antonius bereikt, vader? En de grijsaard antwoordde hem: “Ais ik slechts een enkele gedachte van abt Antonius had, zou ik helemaal van vuur worden. Toch ken ik iemand (vgl. 2 Kor 12,2) die met inspanning wel in staat is zijn (=Antonius) gedachte te torsen.

Een inwoner van Thebe kwam eens bij abt Sisoës, omdat hij monnik wilde worden. De grijsaard nu stelde hem de vraag of hij nog iemand in de wereld had. En hij zei: “Ik heb een zoon”. Dan sprak de grijsaard tot hem: “Ga hem dan in de rivier gooien, zo wordt u monnik”. Maar toen hij hem erin ging gooien, stuurde de grijsaard een broeder nit om

GERONTIKON

hem tegen te houden. Hij tilde hem al op om hem erin te gooien, toen de broeder zei: “Stop, wat doet u?” Maar hij zei: “De abt heeft me gezegd, dat ik hem erin moest gooien”. Waarop de broeder zei: “Maar daarna heeft hij gezegd: gooi hem er niet in”. Toen verliet hij hem (=zijn zoon) en ging naar de grijsaard, en hij is een beproefd monnik geworden om zijn gehoorzaamheid.

Een broeder vroeg aan abt Sisoës: “Heeft de satan de oude monniken ook zo vervolgd?” De grijsaard antwoordde hem: “Nu meer, want zijn uur is genaderd en hij is zenuwachtig”.

Eens werd de leerling van abt Sisoës, Abraham, door de duivel bekoord en de abt zag dat hij gevallen was. Hij stond op, spreidde zijn handen ten hemel en sprak: “God, of U nu wilt of niet, ik laat U niet los als U hem niet geneest”. En onmiddellijk was hij genezen.

Een broeder vroeg abt Sisoës het volgende: “Ik zie dat de gedachte aan God altijd bij me aanwezig is”. De grijsaard zei hem: “Het is niets bijzonders dat uw gedachte bij God verwijlt. Bijzonder is het uzelf te zien als het onderste van heel het geschapene. Want dit, met de lichamelijke vermoeienis, voert tot een leven van nederigheid”.

Men vertelde van abt Sisoës het volgende: Toen hij op sterven lag en de Vaders bij hem zaten, begon zijn gelaat te stralen als de zon (vgl. Mt 17,2), en hij zei tegen hen: “Zie, daar kwam abt Antonius”. En even later zei hij: “Zie, daar kwam de stoet van de profeten”. En terwijl zijn gelaat nog meer begon te schitteren, zei hij: “Zie, daar kwam de stoet van de apostelen”. En opnieuw werd zijn gelaat tweemaal zo schitterend. En zie, het leek wel alsof hij met anderen sprak. Daarom vroegen de grijsaards hem: “Met wie onderhoudt u zich, vader?” En hij antwoordde: “Zie, de engelen kwamen me halen en ik smeed ze om me nog een poosje tot inkeer te laten komen”. De grijsaards zeiden daarop: “U hoeft toch niet meer tot inkeer te komen, vader!” Maar de grijsaard antwoordde: “Waarlijk, ik ben me bewust dat ik er nog niet aan begonnen ben”. Toen begrepen ze alien dat hij volmaakt was. En ineens werd zijn gelaat opnieuw als de zon, en alien werden bevreesd (vgl. Mt 17,6). Dan sprak hij tot hen: “Ziet toch, daar kwam de Heer. Hij zei: Brengt Mij het vat van de woestijn”. Onmiddellijk daarna gaf hij de geest (vgl. Joh 19,30) en werd verblindend als het weerlicht (vgl. Mt 28,3). En het hele huis werd vervuld van een welriekende geur (vgl. Joh 12,3).

Abt Adelfios, bisschop van Neilopolis [*ten zuiden van de Nijldelta*], bezocht abt Sisoës op de berg van abt Antonius. Toen ze op het punt stonden te vertrekken om de tocht te ondernemen, liet hij voor hen in de vroege morgen wat eten klaar maken. Nu was het juist een vastendag. En onder het gereed zetten van de tafel, zie, daar klopten breedters op de deur. Hij zei daarom tegen zijn leerling: “Geef hun wat maispap, want ze zijn

GERONTIKON

vermoeid". Abt Adelfios zei tegen hem: "Laat dit voor het ogenblik, anders gaan ze zeggen: Abt Sisoës eet al in de vroege morgen". Maar de grijsaard keek hem strak aan en zei tegen de breeder: "Ga het hun geven!" Toen ze nu de pap zagen, zeiden ze: "Hebben jullie soms bezoekers? De grijsaard eet toch niet met jullie mee?" De breeder gaf hun ten antwoord: "Ja". En zij geraakten neerslachtig en zeiden: "Moge God het jullie vergeven, dat jullie op dit ogenblik de grijsaard aan het eten gezet hebt. Weten jullie dan niet dat hij dat vele dagen zal bezoeken?" [*bezoeken: de broeders wisten dat abt Sisoës het later op zichzelf zou verhalen*] Toen de bisschop hen dit hoorde zeggen, maakte hij een buiging ter verontschuldiging voor de grijsaard en hij sprak: "Vergeef me, abba, ik heb op menselijke wijze gedacht, maar u deed het goddelijke". Waarop abt Sisoës hem ten antwoord gaf: "Als God een mens niet prijst, telt de eer van de mensen niet".

Eens bezochten enkelen abt Sisoës om van hem een woord te vernemen, maar hij zei hun niets. Alles wat hij zei was: "Vergeeft me". Toen ze zijn mandjes zagen, zeiden ze tegen zijn leerling Abraham: "Waarom maakt u al die mandjes?" En hij antwoordde: "Die verkopen we hier of daar". De grijsaard hoorde dat en zei: "Sisoës eet van hier en van daar". Het horen hiervan deed hun veel deugd, en dankbaar gestemd vertrekken zij, gesticht

in zijn nederigheid.

Abt Arnmoon van Raithoe vroeg aan abt Sisoës: "Wanneer ik de Schrift lees, wil mijn gedachte er een mooie toespraak uit vervaardigen om iets te hebben als men mij vraagt". De grijsaard sprak tot hem: "Dat is niet nodig. Tracht liever door uw reinheid van geest zover te komen, dat u zich daarover geen zorg maakt en dat u kunt spreken".

Eens ging een wereldling, vergezeld van zijn zoon, abt Sisoës op de berg van abt Antonius een bezoek brengen, maar onderweg gebeurde het dat zijn zoon stierf. Hij werd er niet nerveus bij, maar droeg hem in geloof naar de grijsaard. Hij wierp zich ter aarde met zijn zoon, alsof hij hem vereerde, om door de grijsaard gezegend te worden. Dan stond de vader op, liet zijn kind aan de voeten van de grijsaard achter, en ging naar buiten. De grijsaard nu meende dat hij hem zijn hulde betuigde en zei tegen hem: "Sta op en ga naar buiten", want hij wist niet dat hij dood was. En onmiddellijk stond hij op en ging naar buiten. Toen zijn vader hem zag, was hij buiten zichzelf van verbazing. Hij ging naar binnen, viel de grijsaard te voet en legde hem de zaak uit. Maar het gehoorde deed de grijsaard leed, want dat had hij niet gewild. En zijn leerling gelastte hem (=de vader) het aan niemand te zeggen v66r de dood van de grijsaard.

Drie grijsaards brachten een bezoek aan abt Sisoës, want ze hadden van zijn daden gehoord. De eerste zei tegen hem: "Vader, hoe kan ik ontkomen aan de stroom van vuur?" Maar hij gaf hem geen antwoord. De tweede zei: "Vader, hoe kan ik ontkomen

GERONTIKON

aan het tandengeknars en aan de nooit stervende worm?" De derde zei: "Vader, wat moet ik doen, want de gedachte aan de duisternis daarbuiten vermoordt me?" En de grijsaard antwoordde hun: "Ik denk aan geen van deze dingen, want God is zeer barmhartig, en daarom hoop ik dat Hij genade met mij zal hebben". Op het horen van deze uitspraak gingen de grijsaards teleurgesteld heen. Maar de grijsaard wilde hen toch niet teleurgesteld laten vertrekken. Daarom wendde hij zich tot hen en zei: "Zalig bent u, broeders! Ik ben jaloers op u. Want de eerste van u sprak over de stroom van vuur, de tweede over de onderwereld, en de derde over de duisternis. Als uw geest meester is van zo een gedachte, kunt u onmogelijk zondigen. Wat moet ik met mijn hard gemoed wel beginnen, ik aan wie het nog niet eens is toegestaan te weten, dat er voor de mensen een straf bestaat? Vandaar dan ook dat ik elk ogenblik zondig". Toen bogen zij zich voor hem ter verontschuldiging en zeiden: "Zoals wij het gehoord hadden, zo hebben wij het ook gezien (Ps 47/48,9)".

Men vroeg abt Sisoës: "Ais een breder gevallen is, dan moet hij zeker een jaar boete doen?" Maar hij zei: "Hard is dat woord". Zij zeiden toen: "Zes maanden dan". En weer zei hij: "Het is veel". Waarop zij spraken: "Dan tenminste veertig dagen". Weer zei hij: "Het is veel". Maar hoelang dan?" vroegen zij. "Ais een breder gevallen is en vlak daarna heeft er een liefdemaal plaats, mag hij er dan ook heengaan?" De grijsaard gaf hun ten antwoord: "Neen, maar hij moet enkele dagen boete doen. Want ik vertrouw erop dat, als zo iemand van ganser harte boete doet, God hem zelfs na drie dagen weer aanneemt".

Toen abt Sisoës eens naar Clysma [*aan de noordpunt van de Rode Zee*] was gekomen, gingen enige wereldlingen naar hem toe voor een onderhoud. En hoeveel ze ook spraken, hij antwoordde hun met geen woord. Tenslotte zei een van hen: "Waarom vallen jullie de grijsaard lastig? Hij eet niet, daarom kan hij ook niet spreken". De grijsaard antwoordde: "Ik eet als ik het nodig heb".

Abt Jozef vroeg aan abt Sisoës: "Hoeveel jaar moet men zijn hartstochten blijven uitroeien?" De grijsaard antwoordde hem: "U wilt weten hoeveel jaar?" Abt Jozef zei: "Ja". Waarop de grijsaard zei: "Snijd uw hartstocht meteen af, zodra hij de kop opsteekt".

Een breder ondervroeg abt Sisoës van de Petra over levenswijzen. En de grijsaard antwoordde hem: Daniel zei: Brood van begeerten at ik niet (Da 10,3).

Men zei van abt Sisoës dat hij altijd, wanneer hij in zijn kluis ging neerzitten, de deur op slot deed (vgl. Mt 6,6).

Eens kwamen er Arianen [*aanhangers van Arius*] bij abt Sisoës op de berg van abt Antonius en zij begonnen de rechtgelovigen te belasteren. Maar de grijsaard gaf hun

GERONTIKON

geen antwoord. Hij riep echter zijn leerling en zei: “Abraham, breng me het boek van de heilige Athanasius [*Athanasius bestreed de Arianen, en werd daarbij 5 keer verbanneri*] en lees eruit voor”. En terwijl zij zwijgend toehoorden vernamen ze hun ketterij. Daarna liet hij hen in vrede vertrekken.

Eens kwam abt Ammoen van Raithoe naar Clysma om abt Sisoës te bezoeken. Toen hij hem zo bedrukt zag, omdat hij de woestijn verlaten had, zei hij tegen hem: “Waarom bent u zo bedrukt, abba? Wat zou u op zo een hoge leeftijd nog in de woestijn kunnen doen?” Maar de grijsaard

staarde hem bitter aan en zei: “Wat zegt u me daar, Ammoen! Was dan voor mij alleen reeds de vrijheid van mijn gedachte in de woestijn niet genoeg?”

Toen abt Sisoës eens in zijn cel neerzat en zijn leerling aanklopte, riep de grijsaard luidkeels: “Gauw weg, Abraham, kom niet binnen! Het is hier nog druk aan de gang!”

Een broeder vroeg abt Sisoës: “Waarom hebt u tezamen met abt Oor de Sketis verlaten om hier te komen neerzitten?” De grijsaard zei: “Omdat de Sketis begon vol te raken. En toen ik vernam dat abt Antonius ontslapen was, stond ik op en ging hier naartoe, naar de berg. En toen ik vaststelde dat het hier stil was, heb ik er een tijdje neergezeten”. En de broeder vroeg hem: “Hoeveel jaar bent u hier nu al?” En de grijsaard antwoordde hem: “Dat zijn nu tweeenzeventig jaren”.

Abt Sisoës zei: Ais iemand zorg voor u draagt, moet u hem geen bevelen geven.

Een broeder vroeg abt Sisoës: “Ais we een tocht maken en onderweg verdwaalt onze gids, moeten wij het hem dan zeggen?” De grijsaard zei hem: “Neen”. En de broeder vervolgde: “Laten we dan maar toe dat hij ons op de verkeerde weg brengt?” De grijsaard antwoordde hem: “Wat anders? Wilt u dan een stok nemen om hem af te ranselen? Ik weet van broeders dat hun gids hen’s nachts op hun tocht liet verdwalen. Zij waren met zijn twaalven en alien wisten dat ze verdwaald waren, en iedereen streed met zichzelf om het niet te zeggen. Toen de dag aanbrak, bemerkte de gids dat hij de weg kwijt was en zei tegen hen: ‘Vergeeft me, ik ben de weg kwijt’. En alien zeiden: ‘Dat wisten wij ook al, maar we hebben gezwezen!’ . Toen hij dat hoorde, stond hij verbaasd en zei: “Die broeders beheersen zich in het spreken tot de dood toe”. En hij loofde God. De lengte van de verkeerde weg nu bedroeg twaalf mijl.

Eens waren er Saracenen de grijsaard en zijn broeders komen uitschudden. Toen zij nu de woestijn ingingen om er iets eetbaars te zoeken, vond de grijsaard kamelendrek. Hij brak het middendoor en vond er gerstekorrels in. Een korrel at hij op en de andere hield hij in zijn hand. Zijn broeder liep op hem toe, zag hem eten en zei tegen hem: “Is dat nu de liefde, iets eetbaars te vinden en het alleen opeten, zonder mij te roepen!” Abt Sisoës

GERONTIKON

antwoordde hem: “Ik heb u geen onrecht gedaan, broeder. Zie, uw deel heb ik in mijn hand gehouden”.

Men zei van abt Sisoës van Thebe: Tijdens zijn verblijf in het rietveld van Arsinoë werd een grijsaard andere lura ziek. *[Een lura is een reeks kluizen die zo gelegen zijn dat ze als het ware huizen in een straatje (lura) vormen. De kluizenaars hebben wel enig bestuursverband, maar zij maken geen klooster uit. Het woord is gebruikelijk voor Palestijnse en Syrische nederzettingen]* Het bericht ervan bracht hem in het nauw, want hij vastte telkens twee dagen en het was juist de dag waarop hij niet at. Op dit bericht zei hij tot zijn gedachte: “Wat moet ik doen? Als ik erheen ga, noodzaken de broeders mij wellicht om te eten, maar als ik hier blijf tot morgen, is hij wellicht gestorven. Hoe dan ook, dit doe ik: ik ga, maar ik eet niet”. En aldus vertrok hij nuchter. Zo is hij Gods gebod nagekomen en heeft hij toch ook zijn levenswijze, die hij om God onderhield, niet verbroken.

Een vader vertelde van abt Sisoës van het rietveld dat hij, om de slaap te overwinnen, zich ophing aan de uiterste rand van de afgrond van de Petra *[Petra: in dit geval een steile rots die die eigennaam kreeg]*. En er kwam een engel die hem losmaakte, hem gebod zo iets niet meer te doen en zo een handelwijze niet aan anderen door te geven.

Een vader vroeg abt Sisoës: “Als ik in de woestijn neerzit en er komt een wilde om me te vermoorden, maar ik kan hem aan, mag ik hem dan vermoorden?” En de grijsaard zei: “Neen! Geef hem over aan God. Bij elke beproeving die iemand overkwam, moet hij zeggen: dat is gebeurd om mijn zonden. Bij iets goeds: dat was een beschikking van God”.

Een broeder vroeg abt Sisoës van Thebe: “Spreek een woord tot mij”. En hij sprak: “Wat zou ik u te zeggen hebben! Ik lees het Nieuwe Testament en ik keer terug naar het Oude”.

Dezelfde broeder vroeg abt Sisoës van Petra aangaande het Woord, dat abt Sisoës van Thebe gesproken had. En de grijsaard zei: “Ik ga in mijn zonde naar bed en in mijn zonde sta ik op”.

Men zei van abt Sisoës van Thebe: “Als de kerk uit was, rende hij naar zijn kluis”. En men zei: Hij is van de duivel bezeten (Mt 11,18). Maar hij deed het werk Gods.

Een broeder vroeg abt Sisoës: “Wat moet ik doen, abba, ik ben gevallen”. De grijsaard antwoordde hem: “Weer opstaan”. En de broeder: “Ik ben opgestaan, maar opnieuw gevallen”. En de grijsaard zei: “Sta telkens opnieuw op”. Vervolgens zei de broeder: “Tot hoelang?” En de grijsaard: “Tot de dood u overvalt of in het goede of in uw val. Want waarin de mens wordt aangetroffen, daarin vertrekt hij” *[harde leer, maar*

GERONTIKON

gemeengoed in de kerk van die dagen, vgl. Leven van Antonius § 18; Mt 26,47; Me 14,43; Lc 22,47; Jh 13,30 en 18,3]

Een broeder vroeg aan de grijsaard: “Wat moet ik doen? De handenarbeid brengt me in een moeilijkheid, want ik houd van snoervlechten, maar ik kan het niet uitvoeren”. De grijsaard antwoordde hem: “Abt Sisoës zei: We moeten niet het werk dat ons aanstaat verrichten”.

Abt Sisoës zei: Zoek God en zoek niet waar Hij woont.

Ook zei hij: Schroomvalligheid zowel als afwezigheid van de vreze Gods veroorzaken dikwijls de zonde.

Een broeder vroeg abt Sisoës: “Wat moet ik doen?” Hij zei hem: “De zaak die u vraagt, bestaat uit zeer veel te zwijgen en uit nederigheid. Want er staat geschreven: Zalig zij die daarin volharden (vgl. Js 30,18). Aldus kunt u standhouden”.

Abt Sisoës zei: Word een geminacht mens, werp uw eigen wil achter u en wees onbekommerd. Zo zult u rust hebben.

Een broeder vroeg abt Sisoës: “Wat moet ik doen met mijn hartstochten?” En de grijsaard sprak: “Elk van ons wordt beproefd door zijn eigen begeerte” (Jak 1,14).

Een broeder vroeg abt Sisoës: “Spreek een woord tot me”. Maar hij zei: “Waarom noodzaakt u me tot ijdel spreken? Zie, doe wat u waarneemt (van mij)”.

Eens was abt Abraham, de leerling van abt Sisoës, vertrokken om een boodschap te doen, en al die dagen wenste hij niet door iemand anders gediend te worden, want hij zei: “Zou ik iemand anders er aan gewoon laten worden om met mij om te gaan dan mijn broeder?” En hij aanvaardde niemand totdat zijn leerling was aangekomen, en hij verdroeg er de last van.

Men vertelde van abt Sisoës: Terwijl hij neerzat, riep hij ineens luidkeels: “Wat een ellende!” Zijn leerling vroeg hem: “Wat scheelt u, vader?” De grijsaard zei: “Ik zou graag iemand willen spreken, maar ik vind niemand”.

Eens verliet abt Sisoës de berg van abt Antonius om in het buitengebergte van Thebais te gaan wonen. Nu woonden daar Meletianen [volgelingen van de niet-orthodoxe Meletios], die zich in het rietveld van Arsinoë hadden gevestigd. Toen men nu vernam dat hij naar het buitengebergte gekomen was, verlangden enkele mensen hem te zien. En zij zeiden: “Wat moeten wij doen? In het gebergte wonen Meletianen. Wij weten dat de grijsaard tegen hun slechte invloed wel bestand is, maar wat ons betreft, wij zouden wel eens, in ons verlangen om met hem te spreken, kunnen vallen onder de bekoring

GERONTIKON

van de ketters". En om de ketters niet te ontmoeten, gingen zij ook de grijsaard niet opzoeken.

Men vertelde van abt Sisoës: Toen hij ziek was geworden en grijsaards rondom hem gezeten waren, onderhield hij zich met enigen van hen. Zij zeiden: "Wat ziet u, vader?" En hij sprak tot hen: "Ik zie enkelen op mij af komen en ik smeeke hen om me nog wat tot inkeer te laten komen". Een van de grijsaards zei toen: "En als ze u dat toestaan, kunt u dan nu nog iets doen wat dienstig is tot inkeer?" Waarop de grijsaard zei: "Als ik dan niets meer kan doen, dan zucht ik tenminste over mijn ziel, en dat is me genoeg".

Men vertelde van abt Sisoës: Toen hij naar Clysmā gekomen was, werd hij daar ziek, en terwijl hij met zijn leerling in de Idūis neerzat, zie, daar werd op de deur geklopt. De grijsaard dacht na en hij zei tegen zijn leerling Abraham: "Zeg tegen hem die klopt: 'Ik was op de berg Sisoës, ik ben op mijn strozak Sisoës'". Toen deze dat hoorde, verdween hij. *[Abt Sisoës had begrepen dat het de duivel was die op de deur geklopt had, om te profiteren van de ziekte van de abt om hem te bekoren]*

Abt Sisoës van Thebe sprak tot zijn leerling: "Zeg me eens wat u in mij ziet, dan zal ik u zeggen wat ik zie in u". En zijn leerling zei: "U bent goed van inborst, maar een beetje streng". De grijsaard zei hem: "U bent goedaardig, maar slap van inborst".

Men vertelde van abt Sisoës van Thebe: Hij at geen brood. En op het paasfeest verzochten zijn breedere hem met een buiging om met hen samen te eten. Maar hij gaf hun ten antwoord: "Ik zal maar een ding doen: of brood, of de gerechten die u klaar gemaakt hebt nuttigen. Toen zeiden zij: "Eet alleen brood". En zo deed hij.

ABT SILVANUS

Silvanus was afkomstig uit Palestina, liet zich neer in de Sketis, waar hij veel leerlingen kreeg, vertrok dan naar de Sinai en beëindigde zijn jaren in Gaza. Hij kwam tot hoge beschouwing en las in de harten van de mensen. In N 217 heet hij: de grote Ziener.

Eens bezochten abt Silvanus en zijn leerling Zacharias een klooster, en alvorens weer op weg te gaan, gaf men hun een beetje te eten. Toen zij nu vertrokken waren, vond zijn leerling onderweg water en hij wilde drinken. Maar de grijsaard zei hem: "Zacharias, het is vandaag vastendag". Maar hij antwoordde: "En hebben wij dan niet gegeten, vader?" De grijsaard sprak: "Wat wij aten, was een liefdegift. Laten wij onze eigen vasten onderhouden, kind".

Terwijl hij op zekere dag met enkele breedere neerzat, geraakte hij in vervoering en viel voorover op zijn aangezicht. En toen hij na lange tijd opstond, weende hij. De breedere

GERONTIKON

nu vroegen hem: “Wat scheelt u, vader?” Maar hij zweeg en bleef wenen. Maar zij noopten hem te spreken, en hij zei: “Ik was weggerukt naar het oordeel. En ik zag dat er velen van ons geslacht [*geslacht: namelijk de monniken*] naar de strafplaats gingen, maar vele wereldlingen gingen het koninkrijk binnen”. En de grijsaard bleef in een staat van rouwmoedigheid verkeren en wilde zijn kluis niet uitgaan. En als hij zich wel genoodzaakt zag om buiten te komen, bedekte hij zijn gelaat met zijn hoofddoek, zeggend: “Waarom zou ik dit vergankelijke licht nog verlangen te zien, dat nergens voor dient”.

Toen zijn leerling Zacharias op een andere keer bij hem binnenkwam, vond hij hem in verrukking met de handen ten hemel gericht. Hij sloot de deur en ging weer naar buiten. En toen hij op het zesde uur en het negende binnenkwam, vond hij hem nog zo. Rond het tiende uur kwam hij opnieuw kloppen, maar nu vond hij hem in stilte neergezeten. En hij zei hem: “Wat is er vandaag toch met u, vader?” Hij antwoordde: “Ik was ziek vandaag, kind”. Maar hij vatte zijn voeten en zei: “Ik laat u pas los als u me zegt, wat u zag”. Waarop de grijsaard tot hem sprak: “Ik ben weggerukt in de hemel (vgl. 2 Kor 12,2). Ik zag Gods glorie en daar vertoefde ik tot op dit ogenblik, en nu pas kwam ik ervan los”.

Eens zat abt Silvanus neer op de berg Sinai en zijn leerling Zacharias vertrok om een boodschap te doen en zei tegen de grijsaard: “Laat het water lopen en bevoei de moestuin”. Hij ging dus naar buiten, bedekte zijn gelaat met zijn hoofddoek en zag alleen zijn voeten nog. Nu kwam er op dat uur juist een broeder bij hem. Hij zag hem al op een afstand en beschouwde wat hij deed. Daarna kwam de broeder bij hem binnen en zei: “Zeg me eens, abba, waarom bedekte u uw gelaat met uw hoofddoek en besproeide u op die manier de moestuin?” De grijsaard antwoordde hem: “Kind, dat mijn ogen de bomen niet zouden zien en mijn geest zich, in plaats van met zijn eigen werkzaamheid, daarmee zou onledig houden”.

Eens bracht een broeder abt Silvanus op de berg Sinai een bezoek. Toen hij zag dat de breedters aan het werk waren, zei hij tegen de grijsaard: Werkt toch niet voor de vergankelijke spijs (Joh 6,27), want Maria had het beste deel verkoren (Lc 10,42). De grijsaard zei tegen zijn leerling: “Zacharias, geef de broeder een boek en breng hem naar een cel waar niets in is”. Toen het nu negen uur werd, lette hij op de deur of ze hem lieten roepen om te komen eten. Maar toen niemand hem kwam roepen, stond hij op en ging naar de grijsaard. En hij vroeg hem: “Hebben de broeders vandaag niet gegeten, abba?” De grijsaard antwoordde hem: “Welzeker”. En hij: “Waarom hebt u me dan niet geroepen?” De grijsaard sprak tot hem: “Omdat u immers een geestelijk mens bent en geen behoefte hebt aan deze spijs. Wij evenwel zijn vleselijk en willen eten, en daarom werken we ook. U daarentegen hebt het beste deel verkoren, u leest de hele dag en u

GERONTIKON

wenst geen vleselijke spijs te eten". Toen hij dat hoorde, verontschuldigde hij zich met een buiging en zei: "Vergeef het me, abba". En de grijsaard zei hem: "Ook Maria heeft Marta volstrekt nodig. Want dank zij Marta, wordt Maria geprezen".

Men vroeg eens aan abt Silvanus: "Wat voor levenswijze hebt u toch beoefend, vader, dat u deze wijsheid mocht ontvangen?" En hij gaf ten antwoord: "Nooit liet ik in mijn hart een gedachte toe die God kon vergrammen".

Men vertelde van abt Silvanus: Hij ging eens onopgemerkt in een cel neerzitten met een beetje erwten en daarop levend, vervaardigde hij honderd zeven. *[De zeefoan de oudheid bestond uit een holle steen waarin men met groot geduld gaatjes boorde]* En zie, er kwam iemand uit Egypte met een ezel, beladen met broden, klopte en legde ze in zijn kluis. Daarop nam de grijsaard de zeven, laadde ze op de ezel en liet hem heengaan.

Men zei van abt Silvanus het volgende: Zijn leerling Zacharias ging weg zonder hem, haalde de breedters, sloopte het muurtje van de moestuin en maakte een grotere. Toen de grijsaard het bemerkte, greep hij zijn reismantel en vertrok, tegen de breedters zeggend: "Bidt voor mij". Toen ze dat zagen, vielen ze hem te voet en zeiden: "Zeg ons, wat scheelt eraan, vader?" Maar hij antwoordde: "Ik kom hier niet meer binnen en ik leg mijn reismantel niet af voordat u het muurtje op zijn plaats hebt teruggebracht". En zij sloopten het muurtje en maakten het weer zoals het was. En daarna keerde de grijsaard naar zijn kluis terug.

Abt Silvanus zei: Ik ben een knecht en mijn Heer zei tegen mij: "Verricht het werk dat Ik u geef, dan zal Ik u onderhouden. Maar waarvan, probeer daar niet achter te komen. Of Ik het nu bezit of steel of leen, u moet daar niet achter willen komen. Werk slechts, dan onderhoud Ik u". En dus, als ik werk, eet ik wat ik verdien, maar als ik niet werk, eet ik genadebrood.

Verder zei hij: Wee de mens, wiens faam groter is dan zijn werk.

Abt Mozes vroeg aan abt Silvanus: "Kan iemand elke dag opnieuw beginnen?" En de grijsaard sprak: "Als hij een werker is, kan hij zelfs elk uur opnieuw beginnen". *[Een werker is een monnik, die zich ernstig toelegt op het verwerven van de deugden en daartoe ook alle lichamelijke inspanning er ijverig in betreft]*

Een Vader zei: Eens bezocht iemand abt Silvanus. Maar toen hij gewaar werd dat zijn gelaat en zijn lichaam een engelachtige glans vertoonden, wierp hij zich voorover. En hij zei vaak dat ook enkele anderen dezelfde genadegave bezaten.

GERONTIKON

ABT SIMOON

Eens ging een landvoogd op weg om abt Simoon te bezoeken. Maar zodra hij het vernam, pakte hij zijn gordel en krom in een palmboom om die te snoeien. Bij hun aankomst riepen zij: “Ouwe, waar is de kluizenaar?” Maar hij zei: “Hier woont geen kluizenaar”. En toen ze dat hoorden, gingen ze heen.

Een andermaal ging een andere landvoogd op weg om hem te bezoeken, en de geestelijken meldden het hem op voorhand. “Abba, maak u klaar, de landvoogd hoort over u en is nu op komst om door u gezegend te worden”. En hij zei: “Ja, ik ga me klaar maken op mijn manier”. Hij trek zijn versleten pij aan, nam brood en kaas in zijn handen, begaf zich naar de ingang en ging daar zitten eten. Toen nu de landvoogd met zijn gevolg aankwam en ze hem zo zagen, kregen ze minachting voor hem en ze zeiden: “Is dat nu de kluizenaar, over wie we hebben horen spreken?” En ze keerden onmiddellijk terug.

ABT SOPATROS

Iemand vroeg abt Sopatros: “Geef me een voorschrift, abba, dan zal ik het naleven”. En hij sprak tot hem: “Laat geen vrouw uw kluis betreden, lees geen apocriefe geschriften en redetwist niet over het beeld [*redetwisten over het beeld: ga geen theologische discussie aan over de interpretatie van de mens als beeld Gods*]. Want dat is wel geen ketterij, maar geen van beide partijen weet daar iets vanaf en wil toch gelijk hebben. Deze zaak kan immers onmogelijk doorgrond worden door welk schepsel ook.

ABT SARMATAS

Abt Sarmatas zei: “Ik verkies iemand die gezondigd heeft, maar die zich bewust is, gezondigd te hebben en er berouw over heeft, boven iemand die niet gezondigd heeft, maar die van zichzelf denkt dat hij gerechtigheid beoefent”.

Men vertelde van abt Sarmatas het volgende: Dikwijls ondernam hij een veertigdaagse [*veertig dagen: vasten*] op raad van abt Poimen, en de dagen vlogen voorbij alsof ze niets waren voor hem. Dan kwam abt Poimen bij hem en vroeg: “Zeg me eens, wat hebt u gezien toen u deze geweldige prestatie verrichtte?” Hij antwoordde hem: “Niets meer (dan gewoon)”. Maar abt Poimen zei tegen hem: “Ik laat u niet gaan als u het me niet zegt”. Toen sprak hij: “Een ding slechts heb ik vastgesteld: als ik tegen de slaap zeg: ga, dan gaat hij, en als ik zeg: kom, dan komt hij”.

GERONTIKON

Een breeder vroeg abt Sarmatas: “Mijn gedachten zeggen mij: werk niet, maar eet, drink en slaap”. De grijsaard antwoordde hem: “Wanneer u honger hebt, ga dan eten, wanneer u dorst hebt, ga dan drinken, wanneer u slaap hebt, ga dan liggen”. Nu trof het juist zo dat een andere grijsaard bij de breeder kwam. De breeder vertelde hem wat abt Sarmatas had geantwoord. Toen sprak de grijsaard tot hem: “Dit is de zin van wat abt Sarmatas u zei: Wanneer u een geweldige honger hebt en zoveel dorst dat u het niet meer uithoudt, ga dan eten en ga dan drinken. En wanneer u zeer lang nachtwake gehouden hebt en u voelt zich slaperig, ga dan liggen. Dat is wat de grijsaard u zei”.

Dezelfde breeder stelde abt Sarmatas de vraag: “Mijn gedachten zeggen mij: Ga erop uit en breng de breedere een bezoek”. En de grijsaard antwoordde hem: “Luister hierin niet naar hen, maar zeg: Zie, aanvankelijk luisterde ik naar u, maar hierin mag ik niet naar u luisteren”.

ABT SERAPIOON

Op zekere keer, toen abt Serapioon een dorp in Egypte doortrok, zag hij er een hoer voor haar huisje staan. En de grijsaard zei tegen haar: “U kunt me vanavond verwachten, want ik wil eens bij u komen en de nacht bij u doorbrengen”. En zij antwoordde: “Goed, abba”. Zij maakte zich op en spreidde het bed. Toen de avond dan gevallen was, ging de grijsaard naar haar toe. Hij ging haar huisje binnen en vroeg: “Hebt u het bed in gereedheid gebracht?” En zij zei: “Ja, abba”. Dan sloot zij de deur. Hij zei tegen haar: “Wacht een beetje, dan vervul ik eerst de wet die wij hebben”. En de grijsaard begon zijn dagelijkse gebeden. Hij ving aan met het psalter, en bij elke psalm sprak hij een gebed om God te smeken dat zij tot inkeer mocht komen en gered worden. En God verhoorde hem. De vrouw stond trillend naast de grijsaard te bidden. En toen de grijsaard het hele psalter af had, wierp de vrouw zich ter aarde. Maar nu ving de grijsaard aan met de apostel [*apostel: de brieven van Paulus*] en zei er veel uit op. En zo verrichtte hij zijn dagelijks gebed. De vrouw was diep getroffen en begreep dat hij niet om te zondigen naar haar toe was gekomen, maar om haar ziel te redden. Daarom viel ze hem te voet en zei: “Alstublieft, abba, hoe kan ik God behagen? Leid u mij”. Toen geleidde de grijsaard haar naar een klooster voor maagden en gaf haar over aan de ammas met de woorden: “Neem deze zuster op, maar leg haar geen juk of gebod op zoals aan de andere zusters. Ais zij iets verlangt, geeft het haar dan, en laat haar gaan, waarheen ze maar wil”.

Na verloop van enkele dagen zei ze: “Ik ben een zondares, ik zal om de dag eten”. En enkele dagen later zei ze: “Ik ben aan vele zonden schuldig, ik zal elke vierde dag eten”. En weer na enkele dagen verzocht zij de ammas: “Omdat ik God door mijn ongerechtigheden zeer vergramd heb, alstublieft, plaats me in een cel, metsel die toe en

GERONTIKON

geef mij door een luik een kleine hoeveelheid brood en mijn handenarbeid". En zo deed de ammas voor haar.

En zij was welbehaaglijk aan God gedurende de overblijvende tijd van haar leven.

Een broeder vroeg aan abt Serapioon: "Spreek een woord tot mij". De grijsaard zei: "Wat moet ik tegen u zeggen? U hebt het geld van weduwen en wezen weggenomen en op die plank gezet". Want hij zag haar vol met boeken.

Abt Serapioon zei: Zoals de soldaten van de keizer, als ze voor hem staan, het niet wagen naar rechts of naar links te kijken, zo is het ook met de mens. Als hij voor Gods aanschijn staat en onder zijn ogen vol vrees voortdurend goed acht geeft, kan de vijand hem met niets schrik aanjagen.

Een broeder bezocht abt Serapioon en de grijsaard spoorde hem aan om, zoals het gebruikelijk was, een gebed te verrichten. Maar hij zei dat hij een zondaar was, het monnikskleed niet waardig, en hij gehoorzaamde niet. Daarna wilde hij ook zijn voeten wassen, maar ook dat duldde hij niet om dezelfde redenen. Vervolgens liet hij hem iets gebruiken en ook de grijsaard begon te eten. Onderwijl vermaande hij hem en zei: "Kind als u vooruitgang wilt maken, houd dan vol in uw kluis en let op uzelf en op uw handenarbeid. Want erop uitgaan bezorgt u niet zoveel voordeel als neer te zitten". Toen hij dit echter hoorde, vloog hij op en zijn gelaat veranderde zo, dat het de grijsaard niet kon ontgaan. Daarom zei abt Serapioon: "Tot nu toe zei u: ik ben een zondaar, u beschuldigde uzelf en verklaarde niet waard te zijn om te leven. En omdat ik u dit met liefde onder ogen bracht, werd u zo razend? Als u nederig wilt zijn, leer dan wat u door anderen wordt aangedaan, edelmoedig te verdragen en wend geen ijdele woorden op u zelf aan". Toen de broeder dit gehoord had, betuigde hij de grijsaard zijn spijt en ten eerste geholpen vertrok hij.

ABT SERINUS

Men verhaalde van abt Serinus dat hij hard werkte en toch altijd slechts twee hard gebakken broden at. Abt Jozef, zijn beste vriend en eveneens een groot asceet, ging naar hem toe en zei: "Binnen mijn kluis volg ik mijn eigen praktijk, maar als ik buiten kom, pas ik me aan mijn broeders aan". Toen sprak abt Serinus: "De deugd is niet groot, als u uw praktijk volgt in uw kluis, maar wel als u hem volgt telkens wanneer u uw kluis verlaat".

Abt Serinus zei: Al mijn jaren heb ik doorgebracht met te oogsten, te maaien en te vlechten, en toch, ondanks dat alles, als Gods hand me niet genoeg te eten gegeven had, was ik niet in staat geweest om het mezelf te geven.

GERONTIKON

ABT SPYRIDOON

Spyridoon leefde met vrouw en kinderen op Cyprus als herder, maar werd na de dood van zijn vrouw bisschop van Trimythoes op Cyprus. Hij verrichtte tal van wonderen en geraakte aldus ook in het westen bekend, waar hij grote verering genoot.

Toen Spyridoon nog maar een herdersjongen was bezat hij zo een heiligheid dat hij daardoor de waardigheid verwierf om herder van mensen te worden. Want in een van de steden op Cyprus, Trimythoes geheten, vervulde hij het bisschopsambt. Maar in zijn grote nederigheid weidde hij zelfs als bisschop nog de schapen. Midden in de nacht nu drongen dieven heimelijk de schaapskooi binnen, met de bedoeling om een paar schapen te stelen. Maar God die de herder redt, redde ook de schapen. Want door een onzichtbare macht werden de dieven aan de schaapskooi vastgebonden. De morgen brak aan en de herder kwam bij zijn schapen. Toen hij hen daar aantrof met de handen op de rug, begreep hij wat er gebeurd was. Hij stortte een gebed en maakte de dieven los. Daarna gaf hij hun een geduchte vermaning en spoorde hen aan om hun best te doen, en te leven van rechtvaardige arbeid, liever dan van onrecht. En na hun een ram geschonken te hebben, liet hij hen heengaan. En schertsend zei hij: “Dan hebben jullie vannacht toch niet voor niets gewaakt”.

Ook zei men dat hij een ongehuwde dochter had, Irene geheten, die al even godsdienstig was als haar vader. Een bekende nu had haar een kostbaar sieraad in bewaring gegeven, en om zeker te zijn, had zij het bewaarde in de grond verborgen. Kort daarna ontsliep zij. Na een poosje daagde hij die het in bewaring gegeven had op, en omdat hij het meisje niet meer vond, diende hij een aanklacht in tegen haar vader, abt Spyridoon. Nu eens beschuldigde hij hem, dan weer smeekte hij. Aangezien de grijsaard het verlies dat de uitlener geleden had, beschouwde als een ramp voor zichzelf, ging hij naar het graf van zijn dochter en smeekte God om haar de beloofde opstanding te verlenen vóór de vastgestelde tijd. En hij werd in zijn verwachting niet beschaamd. Want het meisje verscheen weer levend aan haar vader. En nadat zij de plaats aangeduid had, waar het sieraad verborgen lag, verdween zij weer. Daarna nam de grijsaard het in bewaring gegevene en gaf het.

ABT SAIO

Men vertelde dat abt Saio en abt Moeë bij elkaar woonden. Nu was abt Saio zeer gehoorzaam, maar ook buitengewoon mager. En de grijsaard zei hem, om hem op proef te stellen: “Ga uit stelen”. En hij ging heen en bestal de breedters uit gehoorzaamheid, dankbaar jegens de Heer bij alles. De grijsaard echter nam (het gestolene) weer weg en

GERONTIKON

bracht het heimelijk terug. Eens, toen ze onderweg waren, kon hij niet meer, en de abt liet hem geheel uitgeput achter. Hij ging naar de breedters en zei: "Komt Saio wegdragen, want hij ligt in elkaar gezakt". En zij kwamen en brachten hem weg.

AMMAS SARRA

Men verhaalde van ammas Sarra dat ze dertien jaar hevig bekoord werd door de geest van ontucht. Nooit bad ze dat de strijd mocht wijken, integendeel, ze zei: "God, geef me sterkte".

Eens viel dezelfde geest van ontucht haar nog heviger aan en hij toverde haar de ijdelheden van de wereld voor. Zij nu verslapte niet in de vreze Gods en haar gestrengheden, maar ging onmiddellijk haar opkamertje in om er te bidden. En de geest van ontucht verscheen haar in lichamelijke gedaante en zei tegen haar: "Jij, Sarra, hebt me overwonnen". Maar zij zei terug: "Niet ik heb je overwonnen, maar mijn Heer, Christus".

Men zei van haar dat ze zestig jaar in de hoogte aan de rivier heeft gewoond en dat ze nooit haar hoofd naar buiten heeft gestoken om ernaar te kijken.

Een andere keer kwamen er twee grijsaards bij haar, grote kluizenaars uit de gewesten van Pelusium. En op weg naar haar toe spraken zij tot elkaar: "Laten we die oude vrouw eens vemederen". En zij zeiden tegen haar: "Zie toe, dat uw gedachte zich niet verheft en dat u gaat zeggen: Kijk, de kluizenaars komen naar mij toe, hoewel ik maar een vrouw ben". Ammas Sarra gaf hun ten antwoord: "Van geslacht ben ik een vrouw, maar niet van gedachte".

Ammas Sarra zei: Ais ik God bid dat alle mensen over mij tevreden zijn, moet ik in rouwmoedigheid aan ieders deur komen staan. Liever bid ik dat mijn hart rein is ten opzichte van alien.

Verder zei ze: Ais ik mijn voet oplicht om de trap te bestijgen, stel ik mij de dood voor ogen alvorens erlangs naar boven te gaan.

Ook zei ze: Het is goed een aalmoes te geven zelfs omwille van de mensen. Want, al geschiedt het ook om de mensen te behagen, uiteindelijk gebeurt het toch om God te behagen.

Eens kwartien enkele Sketioten [=monniken van de Sketis] bij ammas Sarra en zij bood hun een mandje (fruit) aan. Zij nu lieten het goede erin en aten wat rot was. Toen sprak zij tot hen: "U bent toch echte Sketioten!"

GERONTIKON

AMMAS SYNKLETIKE

Behalve de nde zijn alle spreuken die op naam van ammas Synkletike staan, overgenomen uit het geschrift: Leven en werken van de heilige en gelukzalige lerares Synkletike (PG 28,1487-1558). Dit is een van de oudste heiligenlevens. Tijd van ontstaan en auteur zijn onbekend. Ais leven van een vrouw is het de tegenhanger van het Leven van Antonius. De stijl van de navolgende spreuken is dan ook meer letterkundig.

Synkletike verkocht na de dood van haar ouders haar bezittingen en trok zich met haar blinde zus terug op het landgoed van eenfamilielid, niet ver van Alexandria. Zij gaf zich daar over aan alle gestrengheden. Toen zij tachtig jaar oud was, kreeg zij een longkwaal en kanker in de kaak. Na drie en een half jaar zwaar lijden stierf zij.

Ammas Synkletike zei: Tot God naderen kost in het begin veel strijd en lijden, maar daarna heerst er onuitsprekelijke vreugde. Want zoals zij, die een vuur willen aansteken, eerst in de rook staan en tranen, en op die manier bereiken wat ze nastreven, - want, zegt Zij [Zij = de Heilige Schrift], onze God is een verterend vuur - zo moeten ook wij het goddelijk vuur ontsteken door tranen en lijden.

Verder zei zij nog: Wij, die deze belofte op ons genomen hebben, wij moeten de uiterste matigheid betrachten. Zeker, ook bij de wereldlingen schijnt er matigheid beoefend te worden, maar deze gaat gepaard met onmatigheid, omdat zij met alle overige zinnen font zijn. Want zij kijken maar onbeschaamd rond en lachen uitbundig.

Verder zei ze: Zoals giftige dieren verdreven worden door de bitterste kruiden, zo wordt ook een boze gedachte vejiaagd door gebed met vasten (vgl. Mt 17,21).

En nog zei ze: Laat de luxe van de rijke wereldlingen u niet verleiden, alsof dat toch nog wel een goede zij de heeft. Om te kunnen genieten, stellen zij de kookkunst op hoge prijs. Door vasten en door uw alledaagse spijsen overtreft u de overdaad van hun spijsen. Want Zij zegt: *Een ziel die in luxe leeft, haalt de neus op voor honingraat* (Spr 27,7). Verzadig u niet met brood, en u zult niet naar wijn verlangen.

Men vroeg de heilige Synkletike eens of de bezitloosheid een volmaakt goed is. En zij antwoordde: "Zeer volmaakt voor hen die ertoe in staat zijn. Want zij die haar verdragen, ondervinden kwelling in het vlees (vgl. 1 Kor 7,28), maar in de ziel genieten zij verkwikking. Zware kleren immers worden gewassen door erop te trappen en ze met geweld nit te wringen. Aldus wordt een sterke ziel door de vrijwillige armoede nog krachtiger".

GERONTIKON

Verder zei ze nog: Ais u in een klooster leeft, verander dan niet van plaats, want dat berokkent u veel schade. Ais een vogel van haar eieren opstaat, laat ze windeieren achter en maakt ze onvruchtbaar. Zo verkilt en sterft het geloof van de monnik of van de maagd, die van de ene plaats naar de andere rondtrekt.

Verder zei ze: Talrijk zijn de listen van de duivel: als hij de ziel niet door armoede van haar stuk bracht, dan legt hij het aas uit van de rijkdom; vermocht hij niets met ruwheden en beschimpingen, dan veroorzaakt hij lofprijzingen en roem; werd hij verslagen door de gezondheid, dan maakt hij het lichaam ziek; slaagde hij er niet in door genoegens te bedriegen, dan tracht hij de misleiding te bereiken door onvrijwillig lijden; want op verzoek [*verzoek: zinspelend op Job 1 waar de duivel aan God vraagt macht te ontvangen over het lichaam van Job*] verwekt hij zekere zeer ernstige ziekten om door middel daarvan hen tot moedeloosheid te laten vervallen en zo hun liefde tot God te vertroebelen. Ja, het lichaam wordt door de hoogste koorts verscheurd en gekweld door onuitstaanbare dorst. Als u, zondaar die u bent, dit alles ondergaat, denk dan aan de toekomstige straf, het eeuwige vuur en het gerechtelijk vonnis. Dan zult u voor dit aardse leven de moed niet verliezen. Verheug u, omdat God u heeft bezocht, en neem dit gezegende woord op de tong: Zwaar heeft de **Heer me getuchtigd, maar Hij leverde me niet uit aan de dood (Ps 117/11848)**.

U was als ijzer, en door het vuur raakt u de roest kwijt. En als u ziek ligt, maar u bent rechtvaardig, dan gaat u voort van grote dingen naar nog grotere. Bent u goud? Wei, door het vuur wordt u gelouterd. Kreeg u een engel in het vlees, juich dan! Zie, op wie u gelijkt: het lot van Paulus immers mag u delen (vgl. 2 Kor 12,7). Wordt u door koorts beproefd, geslagen door rillingen? Wei, de Schrift zegt: Wij gingen door vuur en water, en U leidde ons er vandaan naar de verkwikking (Ps 65/66,12). Hebt u het eerste al bereikt, verwacht dan nu het tweede. Beoefent u de deugd, gebruik dan de woorden van de heilige (David), die zegt: Arm en kwijnend ben ik (Ps 68/69,30). Volmaakt zal u worden door deze dubbele kwelling. Hij zegt immers: In mijn kwelling hebt U me ruimte gegeven (Ps 4,2). Laten wij veeleer in deze oefenschool onze ziel vaardig maken, want vlak voor ons zien wij de tegenstander.

En nog zei ze: Als ziekte ons kwelt, moeten we niet treuren dat wij, ten gevolge van onze ziekte en de wonde in ons lichaam, de psalmen niet meer luidop kunnen bidden. Dat alles geschiedt namelijk om onze begeerten te zuiveren. Ook het vasten immers en het op de grond slapen zijn ons voorgeschreven vanwege onze genotzucht. Als deze echter door de ziekte gekortwiekt worden, hebben zij geen zin meer. Want dan is de grote oefening stand te houden in onze kwalen en dankliedertjes tot God te richten. [*“wonde in ons lichaam”: in haar laatste ziekte kreeg ammas Synkletike door een zwerende kies een infectie in de kaak, zodat heel het bot wegrotte. Behalve de hevige pijnen, die dat veroorzaakte, onderging zij*

GERONTIKON

ook de grote verlatenheid, toen niemand het bij haar kon uithouden vanwege de onverdraaglijke stank, die het rottende been verspreidde. Men naderde haar slechts vergezeld van reukwerken].

Verder zei ze nog: Als u vast, doe dan niet alsof u ziek bent. Ook zij immers die niet vasten, lijden dikwijls aan dezelfde ziekten. Vangt u iets goeds aan, word dan niet kopschuw als de vijand u hindert. Want uw geduld maakt hem machteloos. Ook zij, die uitvaren en aanvankelijk gunstige wind treffen en de zeilen ontplooien, krijgen op hun beurt met tegenwind te kampen. Maar de matrozen gaan vanwege de opstekende wind het schip niet van zijn ballast ontdoen. Zij kijken eerst eens rustig toe, of strijden tegen de deining, en vervolgen dan weer de vaart. Zo moeten ook wij, als er tegenwind opsteekt, het kruis bij wijze van zeil oprichten, en onbevreesd de vaart voleinden.

Verder zei ze: Zij die de zichtbare rijkdom hebben bijeengegaard door inspanning en ondanks gevaren ter zee, streven toch naar meer, ook al hebben ze grote winst gemaakt. Wat ze reeds bezitten, achten ze voor niets, maar zij reikhalzen naar wat ze niet bezitten. Wij evenwel, die van al die begeerde zaken niets hebben, wij wensen er ook niets van te verwerven wegens de vreze Gods.

En nog zei ze: Volg de tollenaar na, om niet met de farizeeër veroordeeld te worden (vgl. Lc 18,10-14). En verkies de zachtmoedigheid van Mozes (vgl. Nu 12,3), zodat uw hart van een ruwe rotspunt in een waterbron (Ps 113/114, 8) verandert.

Verder zei ze: Het is gevaarlijk voor iemand, die het leven van de daad [= *de deugdbeoefening*] niet doorgemaakt heeft, om te gaan onderrichten. Als iemand een bouwvallig huis bewoont en daarin gasten ontvangt, berokkent hij veel schade als het huis in elkaar stort. Eveneens hebben ook zij, die niet eerst zichzelf hadden opgebouwd, ook degenen die tot hen kwamen in het ongeluk gestort. Want met hun woorden wezen ze de weg naar het heil, maar door de slechtheid van hun levenswandel hebben zij degenen die hen volgden, eerder benadeeld.

Verder zei ze: Goed is het, niet toornig te worden. En zou dat toch gebeuren, dan laat hij (Paulus) u nog niet een dag de tijd voor uw hartstocht, want hij zei: Laat de zon niet ondergaan (Ef 4,26). En u wacht tot heel uw levenstijd is ondergegaan! Waarom haat u de mens, die u verdriet deed? Niet hij heeft u benadeeld, maar de duivel. Haat de ziekte, maar niet de zieke!

Verder zei ze: Hoe meer de atleten vooruitgang maken, met des te sterker tegenstander meten ze zich.

Verder zei ze: Ook aan de kant van de vijand wordt er voortdurend geoefend: ook zijn leerlingen doen dat namelijk. Hoe moeten we nu de goddelijke en koninklijke oefening onderscheiden van die van de dwingeland en van de duivel? Klaarblijkelijk aan het

GERONTIKON

evenwicht. Heel het jaar door moet u een regel in uw vasten onderhouden, en niet vier of vijf dagen vasten, en de volgende dag u overgeven aan overdaad van spijzen. Waar de onevenwichtigheid zich voordoet, brengt zij verderf. Zolang u nog jong en gezond bent, vast dan, want daarna komt de ouderdom met zijn zwakte. Verzamel daarom spijzen zolang u kunt, om wanneer u niet meer kunt, er verlichting van te ondervinden.

Verder zei ze: Wanneer we in een klooster leven, moeten we de gehoorzaamheid hoger stellen dan de gestrengheid. Het laatste leert ons maar hoogmoed, het eerste nederigheid.

Verder zei ze: Wij moeten onze ziel besturen met het wijze onderscheid. Leven wij in een klooster, dan moeten we niet zoeken wat ons aangaat, of de slaaf zijn van onze eigen wil, maar onze vader in het geloof gehoorzamen.

Verder zei ze: Er staat geschreven: Wordt voorzichtig als de slangen en onschuldig als de duiven (Mt 10,16). Met het worden als de slangen is bedoeld, dat ons de aanvallen en de sluwe streken van de duivel niet moeten ontgaan, want het gelijke wordt zeer gemakkelijk door het gelijke onderkend. De onschuld van de duif slaat op de zuivere bedoeling van de daad.

ABT TITHOES

Men zei van abt Tithoes: Als hij niet gauw zijn handen omlaag bracht, wanneer hij stond te bidden, werd zijn geest naar boven vervoerd. Als het dus voorkwam dat er breedters met hem samen baden, haastte hij zich zijn handen omlaag te brengen, dat zijn geest niet in vervoering zou geraten en er in zou blijven.

Abt Tithoes zei: Vreemdelingschap is: zijn mond in bedwang hebben.

Een broeder vroeg aan abt Tithoes: "Hoe moet ik mijn hart bewaken?" De grijsaard antwoordde hem: "Hoe zouden wij ons hart bewaken als onze mond en onze buik wijd open staan?"

Abt Matoes zei van abt Tithoes: Er is niemand te vinden die in een of andere zaak zijn mond tegen hem kan openen. Integendeel, zoals het zuivere goud op een weegschaal, zo is abt Tithoes.

Eens, toen abt Tithoes neerzat in Clysma, zei hij nadenkend en voorzichtig tegen zijn leerling: "Laat het water lopen over de palmen, kind". Maar hij wierp tegen: "We zijn in

GERONTIKON

Clysma, abba". De grijsaard zei: "Clysma, wat doe ik daar? Breng me weer naar het gebergte".

Eens, terwijl abt Tithoes neerzat, bevond zich een broeder in de buurt. Hij wist het niet en slaakte een zucht. En hij bemerkte niet dat zich een broeder in de buurt bevond, omdat hij in verrukking was. Maar hij maakte een buiging ter verontschuldiging en zei: "Vergeef me, broeder, want ik ben nog geen monnik, ik slaakte een zucht in uw tegenwoordigheid".

Een broeder vroeg aan abt Tithoes: "Welke is de weg die naar de nederigheid leidt?" De grijsaard antwoordde hem: "De weg van de nederigheid is: zelfbeheersing, gebed en zichzelf houden voor de minste van de schepselen".

ABT TIMOTHEUS

Abt Timotheiis, de priester, stelde een vraag aan abt Poimen. Hij zei: "In Egypte leeft een vrouw die een bordeel houdt, maar haar verdienste weggeeft als aalmoes". En abt Poimen antwoordde: "Dan blijft zij ook niet hoereren, want er vertoont zich in haar een vrucht van het geloof". Nu gebeurde het dat de priester Timotheiis bezoek kreeg van zijn moeder en hij vroeg haar: "Die vrouw, gaat zij nog door met haar hoererij?" Zij antwoordde: "Ja, en zij heeft zelfs nog meer minnaars. Maar ook met haar aalmoezen gaat zij door". En abt Timotheiis bracht het over aan abt Poimen. Deze nu zei: "Dan blijft zij ook niet hoereren". Toen de moeder van abt Timotheiis weer eens bij hem was, zei ze: "Weet je al, dat die hoer probeerde met me mee te komen, dat jij voor haar zou bidden?" En hij bracht wat hij gehoord had, over aan abt Poimen. Deze zei hem: "Ga er dan liever zelf heen en spreek met haar". En abt Timotheiis ging er heen en had met haar een onderhoud. Zodra zij hem nu zag en van hem het woord Gods hoorde, kreeg zij berouw en begon te wenen. En zij sprak tot hem: "Van vandaag af sluit ik mij aan bij God en ik zal niet meer hoereren". En onmiddellijk trad zij een klooster in en heeft aan God behaagd.

ABT HYPERECHIUS

Deze spreuken zijn alle ontleend aan de "Adhortatio ad monachos" van de gelukzalige Hyperechius in PG 79,1473-1490.

Abt Hyperechius zei: Zoals de leeuw gevreesd is bij de wilde ezels, zo is de beproefde monnik gevreesd bij de gedachten van begeerte.

GERONTIKON

Verder zei hij: Het vasten is voor de monnik de teugel tegen de zonde. Wie hem laat glippen is als een bronstig paard.

Verder zei hij: Wie zijn tong niet in bedwang houdt als hij kwaad wordt, zal ook geen hartstochten in bedwang houden.

Verder zei hij: Het is beter vlees te eten en wijn te drinken, dan het vlees van zijn breedere te verslinden door lasterpraatjes.

Verder zei hij: Door zijn influistering heeft de slang Eva uit het paradijs gebannen. Op hem lijkt wie zijn naaste belastert: hij stort de ziel van de hoorder in het verderf, en die van zichzelf redt hij niet.

Verder zei hij: Een schat is voor de monnik de vrijwillige bezitloosheid. Verwerf u schatten in de hemel, broeder, want eindeloos zullen de eeuwen van genot zijn.

Verder zei hij: Uw gedachte zij altijd in het koninkrijk van de hemelen. Dan zult u het ook spoedig beerven.

Verder zei hij: Een kleinood is voor de monnik de gehoorzaamheid. Wie haar bezit, zal door God verhoord worden en onbevreesd zal hij staan voor de Gekruisigde. Want de gekruisigde Heer is gehoorzaam geworden tot de dood (Fil 2,8).

ABT FOKAS

Toelichting bij Fokas 1: De dogmatische beroering in de vroege Kerk heeft aanleiding gegeven tot diepgaande verdeeldheid zelfs in de monnikenwereld. In spreuk 1 van abt Fokas zijn we na het jaar 451, waarin het concilie van Chalkedoon plaatsvond en waarin de leer van

Eutyches veroordeeld werd. Deze beroemde monnik uit Constantinopel kende aan Christus slechts een, de goddelijke natuur toe. Zijn leer heette daarom het monojysitisme, en zijn aanhangers monojysieten. Zij werden niet scheurmakers, maar in het bijzonder afgescheurden genoemd (apostichistai). De belijders van het concilie heetten dan de conciliairen (synodikoi). Maar de monojysieten beschouwden hen als ketters, als aanhangers van Nestorius, die reeds in 431 te Efeze veroordeeld was. Nestorius immers legde te grote nadruk op de eigenheid van elke natuur in Christus. Maar Chalkedoon heeft geenszins Nestorius gerehabiliteerd.

Abt Fokas, van het klooster van abt Theognius uit Jeruzalem, zei: Toen ik in de Sketis neerzat, leefde er een zekere abt Jakobus, een jongeman, in het gebied van de Cellen, samen met zijn vader naar het vlees, en die tegelijkertijd ook zijn geestelijke vader was. Er staan in het gebied van de Cellen twee kerken, een van de rechtgelovigen, waar hij gemeenschap had, en een van de afgescheurden. Nu bezat abt Jakobus de genade van de

GERONTIKON

nederigheid en hij werd door alien, de kerkelijken zowel als de afgescheurden, bemind. De rechtgelovigen spraken tot hem: "Let goed op, abt Jakobus, dat de afgescheurden u niet tot afval brengen en u meetronen naar hun gemeenschap". Op dezelfde manier spraken ook de afgescheurden tot hem: "U moet wel weten, abt Jakobus, dat u, door gemeenschap te hebben met de aanhangers van de twee naturen, uw ziel in het verderf stort, want zij zijn Nestorianen en vervalsen de waarheid". In zijn onschuld werd abt Jakobus in het nauw gedreven door wat beide partijen hem zeiden, en niet wetend wat te doen, besloot hij tot God te smeken. Daarom verborg hij zich in een kluis buiten de laura, waar het stil was, en deed de dodengewaden aan, alsof hij binnenkort ging sterven. Want de Egyptische Vaders hebben de gewoonte om het levitoon, waarin zij het heilig kleed ontvangen hebben, alsmede de hoofddoek, te bewaren tot hun dood toe om zich daarin te laten begraven. Aileen op de zondagen dragen zij ze bij het ontvangen van de heilige Communie, maar dan vouwen zij ze onmiddellijk weer op. Hij ging dus naar die kluis, biddend tot God. En toen hij van het vasten geheel uitgeput was, viel hij op de grand en bleef er zo liggen. Hij zei dat hij in die dagen veel van de duivels geleden heeft, vooral in zijn gedachte. Nadat er veertig dagen verstreken waren, zag hij een allervrolijkst kind binnenkomen, dat naar hem toekwam en zei: "Abba Jakobus, wat doet u hier?" En terstond daagde het licht in hem en hij herkreeg zijn kracht door dit visioen. En hij zei: "Meester, U weet wat mij scheelt. Dezen zeggen me: verlaat de Kerk niet, en genen zeggen: de aanhangers van de twee naturen misleiden u. En ik zat vast en wist niet wat ik moest doen, en daarom besloot ik tot deze handelwijze". De Heer gaf hem ten antwoord: "Waar u bent, is het goed dat u bent". En ogenblikkelijk na dit gezegde bevond hij zich aan de ingang van de heilige Kerk van de rechtgelovigen, de conciliairen.

Ook zei abt Fokas: Toen abt Jakobus naar de Sketis verhuisd was, werd hij hevig door de geest van ontucht bekoord. En omdat hij reeds in groot gevaar verkeerde, kwam hij bij mij en vertrouwde mij zijn toestand toe. En hij zei me: "Maandag vertrek ik naar die en die grot. Ik smEEK u echter omwille van de Heer het aan niemand te zeggen, ook niet aan mijn vader. Tel veertig dagen af en als die voorbij zijn, bewijs me dan deze liefdedienst en breng me daarheen de heilige Communie. En als u me dood aantreft, begraaf me dan, maar leef ik nog, dan nuttig ik de heilige Communie". Toen ik dat van hem gehoord had en de veertig dagen om waren, nam ik de heilige Communie en gewoon wittebrood met een beetje wijn en ging naar hem toe. En alleen reeds bij het naderen van de grot rook ik een sterke stank, die uit zijn mond kwam. En ik zei bij mijzelf: "De heilige is te ruste gegaan". Maar toen ik bij hem binnenkwam, stelde ik vast dat hij halfdood was. Zodra hij me zag, bewoog hij lichtjes zijn rechterhand, voor zover hij daartoe in staat was, en beduidde me door de kromming van zijn hand de heilige Communie. En ik zei: "Die heb ik bij me". Ik wilde daarna zijn mond openen, maar die was vergrendeld. Radeloos wat te doen, liep ik de woestijn in en vond daar een takje

GERONTIKON

van een doomstruik. En na lang werken slaagde ik er met moeite in zijn mond een beetje open te krijgen. Ik bracht er het kostbaar Lichaam en Bloed in, voor zover het ging, in kleine beetjes. En hij hervond de kracht uit de nuttiging van de heilige Communie. Even later weekte ik enkele kruimels van het wittebrood en gaf ze hem. Dan weer een paar andere, in de mate dat hij kon opnemen. En op deze wijze is hij, door Gods genade, na een dag met me meegegaan, de weg langs naar zijn eigen Iduis, bevrijd met de hulp van God van de verderfelijke hartstocht van de ontucht.

ABT FELIX

Eens bezochten enkele breedere, vergezeld van wereldlingen, abt Felix. Zij verzochten hem een woord tot hen te spreken, maar de grijsaard zweeg. Nadat ze hem met aandrang erom verzocht hadden, zei hij tegen hen: "Wilt u een woord horen?" Zij zeiden: "Ja, abba". Waarop de grijsaard: "Tegenwoordig kan men geen woord meer spreken. Toen de breedere vroeger de grijsaards erom vroegen en toen ze uitvoerden wat ze hun zeiden, verleende God hun het inzicht hoe te spreken. Maar tegenwoordig verzoeken ze er wel om, maar ze doen niet wat ze horen, en daarom heeft God de genade van het woord de grijsaards ontnomen. Zij weten niet meer wat ze zeggen moeten, omdat niemand ernaar handelt". Toen de breedere dat hoorden, slaakten zij een zucht en zeiden: "Bid voor ons, abba".

ABT FILAGRIUS

Er leefde een heilige, Filagrius geheten, die woonde in de woestijn van Jeruzalem en die hard werkte om zijn brood te verdienen. Toen hij nu op de markt zijn handenarbeid stond te verkopen, zie, daar verloor iemand een beurs met duizend muntstukken. De grijsaard vond hem, vatte post op die plaats en zei: "Hij die hem verloren heeft, komt hier vast en zeker terug". En zie, wenend kwam hij daar aan. De grijsaard nam hem dan terzijde en gaf hem zijn beurs. Deze echter probeerde hem vast te houden, want hij wilde hem een deel ervan ter hand stellen, maar de grijsaard wilde niet. Toen begon hij te roepen: "Komt, en ziet van een man Gods, wat hij gedaan heeft". Maar de grijsaard ging er stilletjes vandoor en verliet de stad, om niet geeerd te worden.

ABT FORTAS

Abt Fortas zei: Als God wil dat ik leef, weet Hij ook wel wat Hij me moet beschikken. Maar als Hij dat niet wil, waartoe dient me het leven dan nog? Want hij nam van niemand iets aan, hoewel hij bedlegerig was. Hij zei immers: Als iemand me iets brengt,

GERONTIKON

maar niet om God, dan mag ik hem er niets voor (terug)geven, en ook ontvangt hij geen loon van God. Want hij heeft het niet gebracht om God. En zo lijdt de bringer weliswaar onrecht, maar de godgewijden die alleen naar Hem opzien, behoren zo godvruchtig gesteld te zijn, dat zij het geen smaad achten al zouden zij ontelbare malen onrecht lijden.

ABT CHOMAI

Men vertelde van abt Chomai dat hij in zijn stervensuur tot zijn zonen sprak: “Ga niet samenwonen met ketters, houdt er geen kennissen op na onder landvoogden en laat uw armen niet uitgespreid staan om te verzamelen. Laten ze liever uitgespreid staan om te geven”.

ABT CHAIREMOON

Men zei van abt Chairemoon in de Sketis: Zijn grot lag veertig mijl van de kerk af, en van de oase en het water twaalf mijl. Daarom droeg hij (het benodigde voor) zijn handenarbeid naar zijn grot, en ook twee kruikjes, die hij een voor een haalde, en daarna zat hij neer in rust.

ABT PSENTHAISIOS

Deze spreuk is een van de weinige die ontleend zijn aan het Leven van Pachomius, in dit geval aan het eerste Griekse leven, nr.25.

Abt Psenthaïsios, abt Soeros en abt Psoeios zeiden: Ais wij luisterden naar de woorden van onze vader, abt Pachomius, deden wij er zeer ons voordeel mee, en wij werden opgewekt tot ijver in goede werken. En als wij zagen dat, als hij zweeg, zijn daad nog een woord was, stonden wij verbaasd en wij zeiden tegen elkaar: “Wij meenden dat alle heiligen door God vanaf de moederschoot (vgl. Ps 21/22,10) heilig en onwankelbaar zijn gevormd, en geen eigen wil hadden. Vervolgens dat de zondaars niet godvruchtig kunnen leven, omdat zij nu eenmaal zo geschapen zijn. Maar nu zien we Gods goedheid duidelijk uit het leven van onze Vader. Want hoewel zijn ouders heidenen waren, is hij toch zo godvruchtig geworden en heeft hij al Gods geboden aangetrokken. Derhalve zijn ook wij alien in staat op onze beurt hem na te volgen, die zelf de heiligen navolgde. Dit staat er immers geschreven: Komt alien tot Mij die het zwaar hebt en onder last gebukt

GERONTIKON

gaat, en Ik zal u opbeuren (Mt 11,28). Laten wij dus sterven en leven (vgl. 2 Tim 2,11) met deze man, want hij geleidt ons recht naar God”.

ABT OOR

Men zei van abt Oor en van abt Theodorus: Eens stortten zij klei voor een kluis en zij zeiden tegen elkaar: “Als God ons nu eens kwam bezoeken, wat zouden we dan doen?” En zij barstten uit in geweën, lieten hun klei in de steek en ieder trok zich in zijn kluis terug.

Men zei van abt Oor: Nooit heeft hij gelogen, nooit gezworen, nooit iemand vervloekt en nooit zonder noodzakelijkheid gesproken.

Abt Oor zei tegen zijn leerling Paulus: Let er wel op dat u nooit een vreemd woord deze kluis binnenbrengt.

Eens ging Paulus, de leerling van abt Oor, palmtakken inkopen, maar hij bevond dat anderen hem voor waren geweest en een pand hadden gegeven. Want abt Oor gaf nooit een pand, maar hij liet de prijs terstond brengen en kocht. Zijn leerling ging dus naar een andere plaats om palmtakken. En de plantagehouder zei: “Wie heeft een pand bij me achtergelaten en is er nooit voor gekomen? Neemt u de takken dus maar mee”. En hij nam ze mee, bracht ze naar de grijsaard en vertelde hem de toedracht. Maar toen de grijsaard dat gehoord had, sloeg hij zijn handen ineen en zei: “Oor werkt een heel jaar niet”, en hij liet de takken niet binnen, maar (wachtte) tot ze naar hun plaats waren teruggebracht.

Abt Oor zei: Ais u bemerkt dat ik een gedachte koester tegen iemand, weet dan dat hij dezelfde tegen mij koestert.

Er woonde in de streek van abt Oor een edelman, Longinus geheten, die veel aalmoezen uitdeelde. Bij zijn bezoek aan een van de Vaders vroeg hij deze om hem bij abt Oor te introduceren. De monnik ging dan naar de grijsaard en begon de edelman hoog te prijzen: “Hij is goed en geeft veel aalmoezen (vgl. Lc 7,5)”. De grijsaard nu dacht na en zei: “Ja, hij is goed”. Toen kwam de monnik uit voor zijn verzoek en zei: “Sta hem toe, abba, om eens te komen en u te bezoeken”. Maar de grijsaard gaf hem ten antwoord: “Waarachtig, hij steekt deze rotskloof niet over om mij te zien”.

Abt Sisoës vroeg aan abt Oor: “Spreek een woord tot mij”. En hij zei: “Stelt u vertrouwen in mij?” En hij: “Ja”. Waarop hij weer: “Ga dan heen en wat u mij hebt zien doen, doet u dat ook”. En hij vroeg hem: “Wat zie ik dan, vader, van u?” Toen sprak de grijsaard tot hem: “Dat ik in mijn gedachte de minste ben van alle mensen”.

GERONTIKON

Men zei van abt Oor en abt Theodorus: Zij maakten telkens een goed begin en zij dankten God te alien stond.

Abt Oor zei: De krans van de monnik is de nederigheid.

Verder zei hij: Wie meer dan hij verdient geeerd of geprezen wordt, lijdt grote schade. Wie echter helemaal geen eer geniet bij de mensen, zal van boven geroemd worden.

Verder zei hij: Wanneer u een gedachte van trots en van hoogmoed besluipt, onderzoek dan uw geweten of u alle geboden onderhouden hebt, of u uw vijanden bemint (vgl. Mt 5,44), of u treurt over hun vernederingen, of u zichzelf voor een onnutte dienaar houdt (vgl. Lc 17,10) en de zondigste van alien. Koester dan maar niet zo een hoge dunk van uzelf, alsof u alles al tot stand hebt gebracht, maar weet dat deze gedachte alles ondermijnt.

Verder zei hij: Werp bij elke beproeving de schuld niet op een ander, maar alleen op uzelf en zeg: omwille van mijn zonden overkomt me dit.

Verder zei hij: Zeg niet tegen uw breeder in uw hart: “Maar ik ben toch waakzamer en leef gestrenger”, maar onderwerp u aan Christus’ genade in een geest van armoede en van ongeveinsde liefde (vgl. 2 Kor 6,6), om niet aan de geest van grootspraak ten prooi te vallen en al uw moeiten te verliezen. Want er staat geschreven: Wie meent dat hij staat, moet toezien dat hij niet valt (1 Kor 10,12), maar wees met zout gekruid (vgl. Koi 4,6).

Nog zei hij: Ofwel vlucht de mensen zoveel u kunt, ofwel drijf de spot met de wereld en de mensen door u in alles als dwaas aan te stellen.

Nog zei hij: Als u uw breeder belasterd hebt en uw geweten knaagt, ga dan naar hem toe, maak een buiging voor hem ter verontschuldiging en zeg: “Ik heb u belasterd”. Maar wees op uw hoede er niet meer in te lopen, want de laster is de dood van de ziel.

AMMAS THEODORA

Ammas Theodora vroeg pans Theofilus [*Ook de patriarch van Alexandrie droeg in die tijd de titel van papas, paus*] naar de zin van het woord van de Apostel: *De tijd uitkopen* (Ef 5,16). Hij antwoordde haar: “Dit betekenisvolle woord duidt op de winst. Bijvoorbeeld: op zeker ogenblik wordt u grof bejegend. Koop dan door nederigheid en lankmoedigheid het ogenblik van die grove belediging en haal aldus de winst binnen. Een ander ogenblik treft u smaad. Koop het ogenblik door verdraagzaamheid en maak winst. Ais

GERONTIKON

men u vals beschuldigt, maak dan winst door volharding en hoop. Zo veranderen alle onaangename zaken in winst, als we maar willen.

Ammas Theodora zei: Men moet strijden *om de engepoort binnen te gaan* (Mt 7.13). Want zoals de bomen, die geen winterstormen en regenvlagen hebben doorgemaakt, geen vruchten kunnen dragen, zo is ook voor ons dit tijdsgewricht een winterstorm. En alleen door veel kwellingen en beproevingen kunnen we erfgenamen worden van het Rijk der hemelen.

Verder zei ze: Goed is het in rust te verkeren. Want een verstandig man houdt zich rustig. Ja waarlijk groot is het voor de maagd of de monnik in rust te verkeren, vooral echter voor de jongeren. Maar weet wel dat, zodra men het voornemen gemaakt heeft om in rust te verkeren, de boze komt en de ziel lastig valt met lusteloosheid, met kleinmoedigheid en met gedachten. En ook het lichaam valt hij lastig met ziekte, krachteloosheid, verlamming van de knieën en van alle ledematen, en tenslotte verlamt hij de kracht van ziel en lichaam, zodat ik ziek word en de gebedsbijeenkomst niet meer kan verrichten. Maar als we nuchter blijven, wordt dat alles ontzenuwd.

Immers, er was eens een monnik die, wanneer hij zijn gebedsdienst ging verrichten, aangegrepen werd door rillingen en koorts, terwijl hoofdpijn hem kwelde. En daarom sprak hij tot zichzelf: "Kijk, ik ben ziek en misschien ga ik wel dood. Daarom sta ik op alvorens te sterven en verricht ik mijn gebedsdienst". En met die gedachte deed hij zich geweld aan en verrichtte de dienst. Als dan de dienst afgelopen was, was ook de koorts over. En ook een andermaal weerstond hij door die gedachte, verrichtte de dienst en versloeg de boze.

Verder zei dezelfde ammas Theodora: Eens werd een vroom man door iemand beledigd. En hij zei tegen hem: "Hetzelfde zou ik tegen u kunnen zeggen, maar de wet van God snoert me de mond".

Dan zei zij ook dit: Een christen disputeerde met een Manicheer over het lichaam. Hij zei toen: "Schrijf uw lichaam de wet voor en u zult zien dat uw lichaam zijn Schepper toebehoort". [*Het lichaam, zoals alle stof, kwam volgens de Manicheeers niet uit de hand van God, maar van het tweede beginsel: het kwaad. Het was daarom in zichzelf slecht*].

Ook zei zij nog: "De leraar moet vreemd zijn aan heerszucht en vrij van ijdele roem, ver van hoogmoed, niet door vleierij om de tuin te leiden, niet door geschenken te verblinden, niet door zijn buik te overwinnen, niet door toorn te overweldigen, maar wel lankmoedig, zachtzinnig, en boven alles nederig, algemeen geacht en verdraagzaam, zorgzaam en vol liefde voor de zielen".

GERONTIKON

Dan zei zij nog: Geen ascese, geen slaapderving, geen inspanning welke dan ook brengt redding, maar alleen de waarachtige nederigheid. Er was immers eens een kluizenaar die duivels uitdreef. Hij hoorde hen uit: "Waardoor worden jullie uitgedreven, door vasten?" Ze zeiden: "Wij eten en drinken immers niet". "Door slaapderving? Zij zeiden: "Wij slapen immers niet". "Door afzondering?" Zij zeiden: "Wij, wat ons betreft, verblijven juist in de woestijnen". "Maar waardoor worden jullie dan uitgedreven?" Toen antwoordden zij: "Ons overwint uitsluitend de nederigheid". Ziet u nu dat de nederigheid in staat is de duivels te verslaan.

Tenslotte sprak ammas Theodora: Er was eens een monnik, die vanwege zijn talrijke beproevingen zei: "Ik ga hier vandaan". En toen hij zijn sandalen aanschoot, zag hij iemand anders die eveneens zijn sandalen aanschoot, en die hem zei: "Om mij ga je toch niet? Heus, ik ga met je mee, waar je ook naartoe gaat".

ABT THEODORUS VAN DE ENATON

Abt Theodorus van de Enaton zei: In mijn jonge jaren woonde ik in de woestijn. Ik ging eens naar de bakkerij om er twee maten tarwemeel te verwerken en ik trof daar een broeder aan, die broden wilde bakken, maar hij had niemand om hem een handje te helpen. Ik liet daarom mijn zaken rusten en hielp hem een handje. En toen ik ermee klaar was, kwam er een andere broeder, en ook deze hielp ik een handje en ik bakte zijn broodjes. Daarna kwam er een derde, en ik deed insgelijks, en zo deed ik ook met elkeen die aankwam. En ik verwerkte aldus zes maten tarwemeel. Ten laatste bewerkte ik ook de twee maten tarwemeel van mezelf, toen er niemand meer kwam opdagen.

Men zegt van abt Theodorus en abt Lucius, beiden van de Enaton, dat ze vijftig jaar doorbrachten met de spot te drijven met hun gedachten. Zij spraken namelijk aldus: "Ais deze winter voorbij is, gaan we verhuizen". Maar als dan de zomer weer aanbrak, zeiden ze: "Ais deze zomer voorbij is, gaan we hier vandaan". En zo handelden ze ieder jaar, deze onvergetelijke Vaders.

Abt Theodorus van de Enaton zei: Als God ons onze slordigheden in onze gebeden en onze verstrooidheden tijdens de psalmen aanrekent, is er geen redding voor ons mogelijk.

ABT THEODORUS VAN DE SKETIS

Abt Theodorus van de Sketis zei: De gedachte komt in me op, brengt me in verwarring, houdt me bezig en is niet in staat ook de handeling te stellen, maar zij houdt me slechts

GERONTIKON

af van de deugd. Wie echter waakzaam is, schudt haar van zich af en staat op om te gaan bidden.

ABT THEODORUS VAN ELEUTHEROPOLIS

Abt Abraham de Iberier stelde eens deze vraag aan abt Theodorus van Eleutheropolis: "Wat moet ik nu eigenlijk doen, vader, moet ik streven naar roem of naar schande?" De grijsaard antwoordde: "Wat mij betreft, ik wil liever roem dan schande verwerven. Want als ik een goed werk verricht heb en erom geroemd word, kan ik mijn gedachte veroordelen, omdat ik die roem niet waardig ben. De schande echter komt voort uit slechte handelingen. Maar hoe kan ik nu mijn hart geruststellen, als de mensen in me geërgerd zijn? Beter is het dus het goede te doen en geroemd te worden". En abt Abraham zei: "U hebt goed gesproken, vader!"

Abt Theodotus zei: Spijsderving teert het lichaam van de monnik uit. Maar een andere grijsaard zei: Slaapderving teert zijn lichaam nog meer uit!

ABT THEODORUS VAN FERME

Abt Theodorus van Ferme bezat drie mooie boeken. Hij ging eens naar abt Macarius en zei hem: "Ik heb drie mooie boeken en ze zijn me van groot nut. En de broeders lenen ze en ook zij hebben er veel nut van. Zeg me nu: wat moet ik doen? Moet ik ze bewaren tot mijn nut en dat van mijn broeders, of moet ik ze verkopen en (het geld) aan de armen geven?" De grijsaard antwoordde hem: "Goed zijn die daden, maar beter dan alle is de bezitloosheid". Toen hij dit hoorde, ging hij ze verkopen en deelde (het geld) uit aan de armen.

Een broeder, die in de streek van de Cellen woonde, geraakte in zijn eenzaamheid overstuur en ging dat aan abt Theodorus van Ferme zeggen. Maar de grijsaard antwoordde: "Ga weer heen, verneder uw gedachte, onderwerp u en ga bij anderen wonen". En hij keerde bij de grijsaard terug en zei tot hem: "Ook onder de mensen vind ik geen rust". Hierop sprak de grijsaard: "Ais u geen rust vindt wanneer u alleen leeft, en ook geen rust wanneer u in gezelschap van de anderen bent, waarom bent u dan monnik geworden? Was dat eigenlijk niet om kwellingen te verduren? Zegt u me eens, hoeveel jaren draagt u uw monnikskleed?" Hij zei: "Acht". De grijsaard sprak dan tot hem: "Waarachtig, ik draag het al zeventig jaar en geen enkele dag heb ik rust gevonden. En u, met uw acht jaar, u wilt al rust hebben!" En toen hij dat gehoord had, ging hij gesterkt heen.

GERONTIKON

Eens kwam een broeder bij abt Theodorus op bezoek en drie dagen lang bleef hij hem verzoeken om een woord te mogen horen. Maar hij gaf hem geen antwoord. Toen ging hij teleurgesteld heen. Zijn leerling zei dan tot hem: “Abba, waarom hebt u geen woord tot hem gesproken? Hij is teleurgesteld vertrokken”. De grijsaard sprak tot hem: “Het is waar, ik heb hem niets gezegd. Maar hij is een handelaar, en hij wil eer inleggen met de woorden van anderen”.

Verder zei hij het volgende: Als u vriendschap gesloten hebt met iemand en het gebeurt dat hij bekoord wordt tot ontucht, reik hem dan de hand als u kunt, en trek hem omhoog. Maar vervalt hij tot ketterij en hij laat zich niet overreden om ervan terug te komen, snijd hem dan terstond van u af, anders trekt hij u op de lange duur mee de afgrond in.

Men zegt van abt Theodorus van Ferine dat hij deze drie kernzaken in hogere mate bezat dan vele anderen: de bezitloosheid, de ascese en het ontvluchten van de medemens.

Eens bevond abt Theodorus zich bij de broeders in de Sketis. Onder het eten nu hieven zij eerbiedig en zwijgend hun bekers zonder te zeggen: neemt u me niet kwalijk. Toen sprak abt Theodorus: “De monniken hebben hun adeldom, namelijk het zeggen van: neemt u me niet kwalijk, verloochend!”

Eens vroeg een broeder hem: “Vindt u goed, abba, dat ik een paar dagen geen brood eet?” De grijsaard zei hem: “Daar doet u goed aan, want zo heb ik zelf ook gedaan”. De broeder zei hem vervolgens: “Dan ga ik mijn erwten naar de bakkerij brengen om ze tot meel te laten malen”. Toen sprak de grijsaard tot hem: “Als u toch naar de bakkerij teruggaat, bak dan ook uw brood! Waarom moet u er de aandacht op vestigen?”

Een van de ouderlingen kwam naar abt Theodorus en zei: “Zie nu toch, die en die broeder is in de wereld teruggekeerd”. Toen sprak de oude man tot hem: “Verbaast u dat? Dat moet u in het geheel niet verbazen, eerder moet het u verbazen, als u verneemt dat iemand heeft kunnen ontsnappen aan de muil van de vijand”.

Eens kwam een broeder bij abt Theodorus en hij begon te spreken en vragen te stellen over zaken, die hij nog niet metterdaad beoefende. Maar de grijsaard zei tot hem: “U hebt het schip nog niet gevonden en uw bezittingen er nog niet heengebracht, en toch, alvorens te varen, bent u al in die gindse stad aangekomen. Eerst als u het werk beoefend hebt, kunt u op weg gaan naar dat waarover u nu spreekt”.

Ook bezocht hij eens abt Johannes, de eunuch vanaf zijn geboorte. En toen zij zich met elkaar onderhielden, zei hij: “Toen ik nog in de Sketis was, waren de werken van de ziel

GERONTIKON

ons werk, terwijl we de handenarbeid maar als bijzaak beschouwden. Nu echter is het werk van de ziel bijzaak geworden, en de bijzaak ons werk”.

Maar de breeder vroeg hem: “Wat is dan het werk van de ziel, dat we nu als bijzaak beschouwen, en wat is de bijzaak, die we nu voor ons werk houden?” En de grijsaard gaf hem ten antwoord: “Alles wat geschiedt omwille van Gods gebod, is een werk van de ziel, maar werken en verzamelen voor onszelf, dat moeten we voor bijzaak houden”. Daarna zei de breeder: “Legt u me deze stelling eens nit”. En de grijsaard sprak: “U hoort bijvoorbeeld van mij dat ik ziek ben. U moet mij gaan bezoeken, maar u zegt bij uzelf: moet ik mijn werk in de steek laten en nu al gaan? Laat ik het eerst even afmaken, dan ga ik. Maar dan komt er weer iets anders tussen, en misschien gaat u dan helemaal niet meer. Een andere keer zegt een breeder tot u: help me eens een handje, breeder! Maar u zegt: moet ik dan mijn werk laten staan en met hem gaan werken? Als u dan niet gaat, laat u het gebod van God in de steek, dat namelijk het werk van de ziel is, en u verricht de bijzaak, uw handenarbeid”.

Abt Theodorus van Ferme zei: In de tijd dat iemand tot inkeer komt en boete doet, is hij niet aan het gebod gehouden. *[Het gebod' betekende altijd de naastenliefde. De spreuk bedoelt te zeggen: Wie een boetetijd doormaakt (na een zonde of eenvoudig om monnik te worden, dus een noviciaat) mag niet afgeleid worden door werken van naastenliefde].*

Ook zei hij: Geen deugd kan vergeleken worden met het niet minachten.

En nog zei hij: Als iemand de zoetheid van zijn kluis heeft leren smaken, trekt hij zich daarin terug, maar niet omdat hij zijn evenmens zou minachten.

Ook zei hij: Als ik mezelf niet losruk van deze gevoelens van medelijden, laten ze me niet toe monnik te zijn. *[medelijden: metfamilie, vrienden, armen enzovoort. Theodorus had een bijzondere roeping tot eenzaamheid].*

Ook dit zei hij: Velen hebben verkozen tijdens dit leven reeds uit te rusten, nog voordat God het hun verleend had.

Nog zei hij: Ga niet slapen op een plaats, waar zich een vrouw ophoudt.

Een broeder vroeg abt Theodorus: “Ik wil de geboden volbrengen”. Toen vertelde de grijsaard dat ook abt Theonas eens aldus sprak: “Ik wil mijn gedachten met Gods hulp ten uitvoer brengen”. Hij bracht een maat tarwemeel naar de bakkerij en bakte broden. En toen arme mensen hem iets vroegen, gaf hij hun de broden. Anderen kwamen op hun beurt vragen, en hij gaf hun de mandjes en het kleed dat hij aan had. En toen hij zijn kluis binnenging, was hij slechts omgord met zijn schouderkleedje. En desondanks verweet hij zichzelf dat hij Gods gebod niet vervuld had”.

GERONTIKON

Abt Jozef was eens ziek geworden en stuurde iemand naar abt Theodorus met de boodschap: “Korn naar me toe, dat ik u nog zie alvorens uit dit lichaam heen te gaan”. Het was nu halverwege de week. En hij kwam niet af, maar stuurde iemand terug met de boodschap: “Ais u nog tot zaterdag blijft, kom ik. Maar als u heengaat, zien wij elkaar wel in de andere wereld”.

Een broeder zei tot abt Theodorus: “Spreek een woord tot me, want ik ga ten onder!” En met moeite kwam het eruit: “Ik zelf verkeer in gevaar; wat kan ik u dan zeggen?”

Een broeder ging naar abt Theodorus toe om van hem te leren vlechten. En hij bracht hem tevens zijn vlechtband. Maar de grijsaard sprak tot hem: “Ga heen en kom morgenvroeg hier”. Daarna stond de grijsaard op, weekte de vlechtband en maakte voor hem het begin van het vlechtwerk, terwijl hij hem zei: “Doe zus en zo!” Dan liet de grijsaard hem alleen, ging naar zijn kluis en zette zich neer. En op tijd gaf hij hem te eten en stuurde hem weg. Maar de volgende morgen kwam hij terug. Toen sprak de grijsaard tot hem: “Neem uw vlechtband met u mee en vertrek van hier! Want uw komst stort me in bekoring en zorg”. En hij liet hem niet meer bij zich binnen.

De leerling van abt Theodorus zei dat er eens iemand kwam om uien te verkopen. En heel mijn kruik vulde hij ermee. Toen sprak de grijsaard: “Vul hem een kruik met tarwe en geef hem die”. Nu lagen er twee hopen, de een met gewande, de ander met ongewande tarwe. En ik vulde voor hem zijn kruik met de ongewande. Hierop keek de grijsaard me met ontstemming en misprijzing aan. Van schrik viel ik ter aarde en brak de kruik. Maar toen ik hem mijn verontschuldiging aanbood, sprak de grijsaard: “Sta op, u treft geen schuld; het was mijn fout, omdat ik u de opdracht gaf”. Daarna ging de grijsaard naar binnen, vulde zijn schoot met zuivere tarwe en gaf die aan hem met de uien.

Eens ging abt Theodorus met een broeder water putten. De broeder nu kwam het eerst bij de put aan en zag er een slang liggen. En de grijsaard zei hem: “Vooruit, trap hem op zijn kop!” Maar hij was bang en ging er niet naar toe. Toen ging de grijsaard erop af. Maar zodra het dier hem zag, droop het beschaamd af en vluchtte de woestijn in.

Iemand vroeg abt Theodorus: “Ais er nu plotseling iets met een klap neervalt, zou u dan ook schrikken, abba?” De grijsaard gaf hem ten antwoord: “Al valt de hemel neer op de aarde, dan schrikt Theodorus nog niet!” Hij had God namelijk gebeden om de vrees van hem weg te nemen. Daarom ook stelde hij hem die vraag.

Men vertelt van hem dat hij na zijn diakenwijding in de Sketis er niet toe gebracht kon worden dienst te doen als diaken, en dat hij naar allerlei plaatsen wegvluchtte. Maar telkens haalden de grijsaards hem terug en zeiden: “Laat uw diaconaat niet ongebruikt”. Abt Theodorus antwoordde hun: “Laat me even de tijd, dan vraag ik aan God om me de

GERONTIKON

zekerheid te geven, of ik mijn liturgische bediening moet waarnemen". En tot God biddend, zei hij: "Als het uw wil is, dat ik mijn liturgische bediening waarneem, geef me dan zekerheid". En er verscheen hem een vuurzuil die reikte van de aarde tot de hemel, en een stem sprak: "Als je kunt worden als deze zuil, treed dan op als diaken". Toen hij dat vernam, besloot hij van dat ogenblik af het niet aan te nemen. Maar in de kerk gekomen, bogen de broeders zich voor hem neer en zeiden: "Als u geen diaken wilt zijn, houd dan tenminste de kelk vast!" Hij stemde er echter niet in toe en zei: "Als u me nu niet met rust laat, ga ik uit deze streek weg!" En daarom lieten ze hem met rust.

Men zei van hem dat hij na de ontvolking van de Sketis [*door invallen van woeste stammeh*] in Ferme ging wonen. Daar werd hij oud en ziek. Daarom bracht men hem allerlei spijzen. Maar wat de eerste bracht, gaf hij aan de volgende, en zo gaf hij achtereenvolgens wat hij van de een kreeg weer weg aan de ander. Maar op het etensuur at hij wat degene, die dan binnenkwam, hem bracht.

Men zei van abt Theodorus dat, toen hij nog in de Sketis verbleef, er een duivel naar hem toe kwam die naar binnen wilde, maar hij bond hem

buiten zijn kluis vast. En er kwam een andere duivel, die naar binnen wilde, en ook die bond hij vast. Tenslotte kwam de derde duivel en vond de beide andere vastgebonden. En hij zei tot hen: "Waarom staan jullie hier buiten?" En zij antwoordden hem: "Binnen is iemand neergezeten en die laat ons er niet in!" Hij gebruikte geweld en maakte aanstalten om op zijn beurt naar binnen te gaan. Maar de grijsaard bond ook hem vast. Vol vrees voor de gebeden van de grijsaard smeekten ze hem: "Maak ons los!" Toen zei de grijsaard tegen hen: "Vooruit, weg!" En beschaamd dropen ze af.

Een van de Vaders vertelde het volgende van abt Theodorus van Ferme: Eens kwam ik's avonds bij hen en ik trof hem aan in een gescheurd hemd, met blote borst, en met zijn hoofddoek naar voren. En juist op dat ogenblik kwam een hoogwaardigheidsbekleder hem een bezoek brengen. Op diens kloppen ging de grijsaard opendoen, begroette hem en, gezeten bij de deur, onderhield hij zich met hem. En ik nam een stuk van een (oud) schouderkleed en bedekte zijn schouders. Maar de grijsaard strekte zijn hand uit en wierp het weg. Toen nu de magistraat vertrokken was, zei ik: "Abba, waarom deed u dat? Hij was gekomen om zich te stichten, niet om zich te ergeren". Maar de grijsaard gaf me ten antwoord: "Wat zegt u me daar, abba! Dienen wij dan nog de mensen? Wij deden wat behoorde. En dan, hij is alweer weg. Wie zich wil stichten, laat hij zich stichten, wie zich wil ergeren, laat hij zich ergeren, maar ik begroet een bezoeker in de toestand waarin ik me bevind!" Daarna gelastte hij zijn leerling: "Ais er iemand komt om me een bezoek te brengen, zeg hem dan niets van wat onder mensen gebruikelijk is, maar als ik zit te eten, zeg dan: hij eet, en als ik lig te slapen, zeg dan: hij slaapt".

GERONTIKON

Eens overvielen hem drie rovers, twee hielden hem vast en de derde droeg zijn have en goed weg. En bij het naar buiten dragen van de boeken wilde hij tevens de gebedsmantel meenemen. Toen sprak hij tot hen: "Laat dat hier!" Maar zij wilden niet. Daarna rukte hij zijn handen los en wierp de twee tegen de grond. En schrik beving hen. Maar de grijsaard zei tegen hen: "Weest maar niet bang! Maakt er vier pakken van (vgl. Joh 19,23), neemt er drie mee en laat er een achter!" Zo deden ze, opdat hij als zijn deel de gebedsmantel zou nemen.

AARTSBISSCHOP THEOFILUS

Zijne hoogwaardigheid aartsbisschop Theofilus bracht eens een bezoek aan de berg van Nitrie en de abt van de berg maakte hem zijn opwachting. De aartsbisschop zei: "Wat vindt u op deze weg van het meeste gewicht? De grijsaard gaf hem ten antwoord: "Zichzelf de schuld geven en zich altijd verwijten maken". Toen sprak abt Theofilus: "Een andere weg dan deze is er niet".

Dezelfde abt, aartsbisschop Theofilus, bracht eens een bezoek aan de Sketis. De broeders verzamelden zich en zeiden tegen abt Pambo: "Spreekt u eens een of ander woord tot de paus om hem van nut te zijn". *[Ook de patriarch van Alexandria droeg in die tijd de titel van papas, paus]* De grijsaard antwoordde hun: "Ais mijn zwijgen hem niet van nut is, zal hij ook geen nut trekken uit mijn woorden".

Eens kwamen er vaders naar Alexandria op uitnodiging van aartsbisschop Theofilus, want hij wilde bidden alvorens de (heidense) heiligdommen neer te halen. Toen zij met hem zaten te eten, werd er kalfsvlees opgediend. En zij aten zonder enig onderscheid te maken. Toen nam de bisschop een stuk vlees, reikte het de grijsaard naast hem aan en zei: "Kijk toch eens, wat een heerlijke kotelet! Dat is voor u, abba!" Toen gaven zij hem ten antwoord: "Tot nu toe aten wij groenten. En als dit vlees is, gebruiken wij het niet!" En vanaf dat ogenblik raakte geen enkele van hen er meer aan.

Dezelfde abt Theofilus zei: Wat een angst en beven en wat een nood zullen we beleven, wanneer de ziel van het lichaam gescheiden wordt. Want dan nadert ons een legermacht van de vijandige machten, de vorsten van de duisternis, de wereldbeheersers van de boosheid, de krachten en de heerschappijen, de geesten van de duisternis (vgl. Ef 6,12). En juist als in een rechtsgeding grijpen zij de ziel en houden haar al haar misslagen voor, bewust of onbewust bedreven, vanaf haar jeugd tot de ouderdom die zij bereikt heeft. Dan staan zij haar aan te klagen van al de door haar bedreven daden. Wat een angst zal de ziel, denkt u eens in, in dat uur moeten doorstaan, totdat de uitspraak komt en haar de vrijheid geschonken wordt. Dit is het uur van haar nood, tot het ogenblik waarop zij ziet wat haar lot zal zijn. En dan nemen de goddelijke machten plaats tegenover de

GERONTIKON

vijandige, en die voeren dan al het goede van haar aan. En daar tussenin staande bedenkt de ziel in hoeveel angst en beven ze zich nu bevindt, totdat de rechtvaardige Rechter in het oordeel uitspraak doet. En als ze het waardig bevonden wordt, krijgen de eersten een berisping en zichzelf wordt door de anderen meegevoerd. Dan ben je, of liever woon je vrij van zorg volgens het schriftwoord: *In u te wonen is als een vreugde voor alien* (Ps 86/87,7). Dan gaat dit schriftwoord in vervulling: *“Gevloden zijn verdriet, treurnis en gesteun”* (Js 35,10). Dan treedt zij bevrijd die onuitsprekelijke vreugde en heerlijkheid binnen, waar haar plaats zal zijn. Maar indien het blijkt dat ze geleefd heeft in nalatigheid, dan hoort ze het vreeswekkende woord: *Laat de boze verwijderd worden om niet de heerlijkheid van de Heer te zien* (Js 26,10). Dan overvalt haar de dag van de toorn, de dag van kwelling en nood, de dag van duisternis en somberheid. Dan wordt zij uitgeleverd aan de duisternis daarbuiten en veroordeeld tot het eeuwige vuur, om daar eindeloze eeuwen lang gestraft te worden.

Waar is dan de grootspraak van de wereld? Waar haar ijdele roem? Waar haar genietingen? Waar haar ontspanning, haar praal, haar goederen, haar stand? Waar vader, moeder en broer? Wie zal haar eruit kunnen halen, als ze door het vuur gebrand wordt en gegrepen is door bittere kwellingen? Dit heeft nu eenmaal zo plaats en daarom: *Hoezeer behoren wij dan door een heilige en vrome levenswandel uit te munten!* (2 Pe 3,11) Wat een liefde behoren we ons eigen te maken! Wat een gedrag, wat een levenswijze, wat een levensloop! Wat een nauwgezetheid, wat een gebed! Wat een zekerheid! *Als we dan, zegt hij* (2 Pe 3,14), *deze dingen verwachten, laten we ons er dan met ijver op toelagen voor Hem onbezoodeld en onbevlekt te zijn, in vrede, dan zullen we ook waardig gekeurd worden van Hem te mogen horen: Komt, gezegenden van mijn Vader, neemt het Koninkrijk in bezit, dat u als erfdeel werd bereid vanaf de grondvesting van de wereld* (Mt 25,34), in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Dezelfde abt Theofilus, aartsbisschop, zei, toen hij op sterven lag: Zalig zijt gij, abt Arsenius, omdat u altijd dit uur in uw gedachte hield.

ABT THEONAS

Abt Theonas zei: Omdat ons verstand zich niet bezighoudt met de schouwing Gods, worden wij ingepalmd door de hartstochten van ons vlees

GERONTIKON

ABT ZACHARIAS

Abt Macarius zei tot abt Zacharias: “Zeg me eens het werk van de monnik”. Hij zei hem: “Dat vraagt u aan mij, vader!” En abt Macarius weer: “Ik ben zeer tevreden over u, Zacharias, mijn kind. Er is namelijk iemand, die me aanzet om dat te vragen aan u”. Toen antwoordde Zacharias hem: “Naar mijn mening, vader, zich in alles geweld aandoen, dat is de monnik”.

Toen abt Mozes eens water ging scheppen, trof hij abt Zacharias in gebed aan bij de put, terwijl de Geest Gods op hem rustte.

Abt Mozes zei eens tot zijn broer Zacharias: “Zeg me, wat moet ik doen?” Op het horen hiervan echter wierp hij zich voor zijn voeten ter aarde en sprak: “U, vader, vraagt dat aan mij!” De grijsaard zei hem: “Geloof me, Zacharias, mijn kind, ik zag de Heilige Geest op u neerdalen, en daarom moet ik u die vraag wel stellen”. Toen nam Zacharias de doek? van zijn hoofd, wierp hem onder zijn voeten, vertrapte hem en zei: “Wie zich niet op deze wijze laat vermorzelen, kan geen monnik zijn”.

Toen abt Zacharias in de Sketis verbleef, kreeg hij eens een visioen. Hij stond op en ging het aan zijn vader Karioon vertellen. De grijsaard nu was een werker en niet op de hoogte van zulke zaken. Hij stond op en diende hem een pak slaag toe, zeggend dat het van de duivel kwam. Maar de gedachte bleef voortduren. Daarom stond hij op en ging's nachts naar abt Poimen om hem het gebeurde te verhalen en te zeggen hoezeer zijn binnenste gloeide. De grijsaard nu zag dat het van God kwam en hij sprak tot hem: “Ga naar die en die grijsaard en wat hij u ook mag zeggen, doe het!” Hij ging dus naar die grijsaard, maar nog voordat hij hem iets gevraagd had, zei de grijsaard hem reeds alles, en ook dit: “Het visioen komt van God. Maar keer terug en onderwerp u aan uw vader”.

Abt Poimen vertelde het volgende: Toen abt Zacharias op sterven lag, vroeg abt Mozes hem: “Wat ziet u?” En hij antwoordde hem: “Zou het niet beter zijn te zwijgen, vader?” En hij zei: “Zeker kind, zwijg maar”. Op

het uur van zijn dood nu was abt Isidorus gezeten [*gezetten: in stil gebed*]. Hij sloeg zijn ogen op naar de hemel en zei: “Verblijd u, Zacharias, mijn kind, want de poorten van het Koninkrijk der hemelen gingen voor u open”.

ABT ZENO

Abt Zeno, leerling van abt Silvanus, zei eens: Ga niet wonen op een beroemde plaats, ga niet samenleven met iemand van grote naam en leg nooit een hindering om u een kluis te bouwen.

GERONTIKON

Dit wordt verteld van abt Zeno: Aanvankelijk wilde hij helemaal niets aannemen, en zo gingen zij, die iets kwamen brengen, teleurgesteld weer heen, omdat hij het niet aannam. Anderen kwamen tot hem met de bedoeling iets te ontvangen van zo een groot ouderling, maar hij kon hun niets geven, en zo gingen ook zij teleurgesteld heen. Toen zei de grijsaard: "Wat moet ik doen? Zowel zij die iets brengen, zijn teleurgesteld, als zij die iets willen ontvangen. Dit lijkt me nuttiger: als iemand iets brengt, neem ik het aan, en als iemand iets vraagt, verschaf ik het hem". Zo deed hij, en hij had zelf rust en stelde alien tevreden.

Eens bracht een Egyptische broeder abt Zeno in Syrie een bezoek en hij beschuldigde zich bij de grijsaard van zijn gedachten. Maar deze verwonderde zich en zei: "De Egyptenaren verbergen de deugden die ze bezitten, maar zij beschuldigen zich steeds van de tekortkomingen die ze niet bezitten. De Syriërs echter en de Grieken zeggen deugden te hebben, die ze niet bezitten, terwijl ze de tekortkomingen, die ze wel bezitten, verbergen".

Eens kwamen er breedters bij hem met de vraag: Wat is de zin van wat er in Job geschreven staat: *Zelfs de hemel is niet rein voor Hem?* (Job 1545) De grijsaard gaf hun ten antwoord: "De breedters hebben hun zonden in de steek gelaten om over de hemelen navorsing te doen! Welnu, dit is de verklaring van het woord: omdat Hij alleen rein is, daarom zei hij: *Zelfs de hemel is niet rein*".

Men zegt van abt Zeno dat hij eens, toen hij in de Sketis verbleef, 's nachts zijn kluis verliet omdat hij naar het wad wilde gaan. Maar hij verdwaalde en bracht drie dagen en drie nachten door met gaan. Toen gaf hij het op, en uitgeput liet hij zich neervallen om te sterven. En zie, daar stond een jongetje voor hem met een brood en een kruik water, en het sprak tot hem: "Sta op en eet!" (1 K 19,7) Hij stond op, maar begon te bidden, want hij dacht dat het inbeelding was. Maar het zei tot hem: "U hebt goed gehandeld". En opnieuw begon hij te bidden, voor de tweede en de derde keer. En het sprak tot hem: "U hebt goed gehandeld". Dan stond de grijsaard op, nam er wat van en at. Vervolgens zei het tot hem: "Zo ver als u gegaan bent, zo ver bent u ook van uw kluis verwijderd. Maar sta op en volg mij". En ogenblikkelijk bevond hij zich in zijn kluis. De grijsaard zei toen tot hem: "Kom binnen, en verricht voor ons een gebed". Maar toen de grijsaard binnen was, verdween het kind.

Toen abt Zeno een ander maal door Palestina rondtrok, ging hij uitgeput zitten bij een komkommeraanplanting om ervan te eten. En zijn gedachte zei hem: "Pi uk toch een komkommertje en eet het op! Wat heeft dat te betekenen!" Maar hij gaf zijn gedachte ten antwoord: "Dieven worden gestraft. Probeer derhalve eens, of je de straf verdragen kunt". Hij richtte zich op en bleef vijf dagen in de zonnegloed rechtstaan, totdat hij

GERONTIKON

geheel verschroeid was. Toen sprak hij: "Die straf kan ik niet verdragen". Daarop zei hij tot zijn gedachte: "Als je dat niet kunt, steel dan niet en eet er niet van!"

Abt Zeno zei eens: Als iemand wil dat God zijn gebed spoedig verhoort, moet hij, telkens wanneer hij opstaat en zijn handen naar God uitstrekt, voor alles, zelfs nog voordat hij bidt voor zijn eigen ziel, van harte bidden voor zijn vijanden. Waar hij God dan ook om moge vragen, Hij verhoort hem omwille van deze edele handelwijze.

Men zegt dat er in een dorp iemand zoveel vastte, dat hij de naam van 'de vaster' kreeg. Toen abt Zeno van hem hoorde, liet hij hem bij zich roepen. En deze ging met vreugde. Na een gebed namen ze plaats. Dan begon de grijsaard in stilte te werken. Omdat de vaster niets vond om met hem te bespreken, werd hij meer en meer gekweld door verveling. Tenslotte zei hij tot de grijsaard: "Bid voor mij, abba, ik wil vertrekken". De grijsaard vroeg: "Waarom?" En hij antwoordde: "Omdat mijn hart als het ware in brand staat en ik niet weet wat eraan scheelt. Toen ik in het dorp was, vastte ik tot de avond en nooit overkwam me zoiets". Toen sprak de grijsaard tot hem: "In het dorp ontving u uw voedsel van uw oren. Maar ga nu heen en eet van nu af aan op het negende uur'. En als u iets verricht, verricht het in het verborgene". En toen hij dit ging uitvoeren, wachtte hij met beklemd gemoed het negende uur af. En zij die hem kenden zeiden: "De vaster is van de duivel bezeten!" Maar hij ging alles aan de grijsaard vertellen. Deze antwoordde hem echter: "Dit is nu de weg volgens God".

ABT JOHANNES VAN THEBAIS

Men zei van de beginneling Johannes van Thebais, de leerling van abt Ammoes, dat hij de grijsaard in zijn ziekte twaalf jaar diende en dat hij met hem op de mat neerzat. Maar de grijsaard toonde hem geen achting. En hoewel hij zich veel moeite voor hem getroostte, zei hij nooit tot hem: "Dat God je redde!" Toen hij nu op sterven lag en de ouderlingen erbij zaten, pakte hij zijn hand en sprak tot hem: "God mag je redden, God mag je redden, God mag je redden!" En terwijl hij hem aan de grijsaards overdroeg, sprak hij: "Deze hier is een engel en geen mens!"

ABT JOHANNES, DE LEERLING VAN ABT PAULUS

Men zei van abt Johannes, de leerling van abt Paulus, dat hij in hoge mate de gehoorzaamheid bezat. In een zekere streek nu bevonden zich grafholten waarin een hyena woonde. Toen de grijsaard rond die plaats echter drek zag liggen, zei hij aan

GERONTIKON

Johannes erheen te gaan en het hem te brengen. Maar deze zei hem: “En wat moet ik doen, abba, vanwege de hyena?” En schertsend zei de grijsaard: “Ais ze op je aanvalt, bind haar dan en breng haar hier!” De breeder ging er dan des avonds heen. En zie, daar viel de hyena hem aan. Maar hij sprong naar voren om haar volgens het woord van de grijsaard vast te grijpen, waarop de hyena de vlucht nam. Maar hij zette haar na en zei: “Blijf hier, mijn abt heeft me gezegd dat ik je moet binden!” En hij greep haar en bond haar vast. Intussen zat de grijsaard in grote benauwdheid op hem te wachten. En zie, daar kwam hij aan met de vastgebonden hyena. En op het zien daarvan stond de grijsaard verwonderd. Maar om hem te vernederen, diende hij hem slaag toe en zei: “Domkop, een stomme hond breng je me hier?” En de grijsaard maakte haar terstond los en liet haar in vrijheid heengaan.

ABT ISAAK VAN THEBAIS

Op zekere dag kwam abt Isaak van Thebais in een klooster. Hij zag daar een breeder een misslag begaan en hij veroordeelde hem. Toen hij nu vertrokken was, de woestijn in, kwam er een engel des Heren. Deze plaatste zich voor de deur van zijn kluis en zei: “Ik laat u er niet in”. Maar met klem sprak hij: “Wat heeft dat nu te betekenen?” En de engel gaf hem ten antwoord: “God zond me en zei: Zeg hem: Waar verlangt u dat ik de broeder die een misslag beging en die u hebt geoordeeld, heenstuur?” En terstond kwam hij tot inkeer en zei: “Ik heb gezondigd, vergeef me!” Toen sprak de engel: “Sta op, God heeft u vergeven. Maar let voortaan wel op dat u niemand oordeelt, voordat God hem geoordeeld heeft!”

Men zei van abt Apolloos dat hij een leerling had, Isaak geheten, die in de hoogste mate opgeleid was tot het verrichten van elk goed werk. En hij bezat ook de rust van de heilige Eucharistie. Wanneer hij namelijk zijn kluis verliet, op weg naar de kerk, duldde hij niet dat iemand hem aansprak. Zijn redenering luidde immers: Alle goede dingen op hun tijd, want iedere handeling is een tijd toegemeten (Pr 3,1). Wanneer de dienst dan uit was, repte hij zich alsof het vuur hem op de hielen zat om zijn kluis te bereiken. Dikwijls ook ontvingen de breedters na de dienst een broodje met een beker wijn, maar hij nam het niet aan, niet omdat hij het gezegende brood van zijn breedters misprijzend verstootte, maar omdat hij in de rust van de dienst verkeerde. Nu gebeurde het dat hij door een ziekte op bed werd geworpen. Toen de breedters dat hoorden, kwamen ze hem bezoeken. De breedters zetten zich neer en vroegen hem: “Abt

GERONTIKON

Isaak, waarom ontloopt u uw breedere toch na de dienst?" En hij zei tot hen: "Ik ontloop niet de breedere, maar de boze streken van de duivels. Als iemand bijvoorbeeld met een brandend olielampje lang in de open lucht blijft staan, gaat het vanzelf uit. En zo is het met ons, die verlicht zijn door het heilige Offer: als we lang buiten onze kluis blijven, wordt onze geest verduisterd". Zo was de levenswijze van de heilige abt Isaak.

ABT JOZEF VAN THEBAIS

Abt Jozef van Thebais zei: Drie zaken zijn kostbaar in Gods ogen. Wanneer iemand ziek ligt en hij ondervindt nog beproevingen op de koop toe en hij aanvaardt ze in dankbaarheid. Het tweede is: wanneer iemand in een zuivere gesteltenis voor God al zijn werken verricht en als deze volstrekt niets hebben wat de mens behaagt. En het derde is: wanneer iemand neerzit in onderdanigheid aan een geestelijke vader en verzaakt aan al zijn eigen verlangens. Zo iemand ontvangt een buitengewoon fraaie krans. Ik voor mij heb de ziekte gekozen.

ABT HILARIOON

Abt Hilarioon leefde van 291-371. Hij werd geboren in Gaza. Na zijn bekering tot het christendom volgde hij enige jaren de grote Antonius. Hij keerde terug naar Palestina, waar hij als kluizenaar leefde en de vader van het monnikendom in Palestina werd. Om de verering te ontvluchten, woonde hij op verschillende plaatsen. Hij stierf op Cyprus. Onze kennis van zijn leven ontleen we bijna geheel aan de heilige Hieronymus.

Abt Hilarioon kwam eens vanuit Palestina abt Antonius bezoeken op de berg. En abt Antonius zei tot hem: "Welkom hier, morgenster die rijst in de prille ochtendstond!" (Jes 14,12) En abt Hilarioon zei tot hem: "Vrede zij u, lichtzuil, die de wereld overstraalt!"

ABT ISCHYRIOON

De heilige vaders van de Sketis profeteerden eens over het laatste geslacht. "Wat is ons werk geweest?" zeiden ze. En een groot man onder hen, abt Ischyrioon, antwoordde: "Wij hebben Gods geboden onderhouden". In antwoord daarop zeiden ze: "En die na ons komen, wat doen zij?" En hij zei: "Zij zullen geraken tot de helft van wat wij deden". En weer zeiden ze: "En die na hen komen, hoe staat het daarmee?" Hij zei: "Die van dat geslacht zijn, verrichten helemaal geen werk meer. Maar een beproeving zal hen treffen

GERONTIKON

en zij die op dat ogenblik deugdelijk blijken te zijn, zijn groter dan wij en dan onze vadersen”.

ABT CASSIANUS

Johannes Cassianus, ± 365 - ± 435, trok met zijn intieme vriend Germanus op zeerjeugdige leeftijd al naar Bethlehem, waar hij, dicht bij de grot waar de Heer geboren werd, een eerste kennismaking had met het monastieke leven. Aangetrokken door defaam van de Sketis trok hij daarheen. Toen rond hetjaar 400 heel het monastieke Egypte in rep en roer kwam wegens de houding van patriarch Theofluis, verliet Cassianus de eenzaamheid en begaf zich naar Johannes Chrysostomus, wiens genie hemfascineerde en door wie hij diaken werd gewijd. In 405 reisde hij

naar Rome om de patriarch (Johannes Chrysostomus) te verdedigen. Daar, of in Marseille, schijnt hij priester gewijd te zijn. Tienjaar later stichtte hij in laatstgenoemde stad twee kloosters. Door zijn Collationes en zijn Institutiones werd hij de grote schakel tussen het oosters en westers monachisme.

Abt Cassianus vertelde: Ik en de heilige Germanus brachten eens een bezoek aan een zekere grijsaard in Egypte. En nadat hij ons hartelijk verwelkomd had, stelden we hem deze vraag: “Om welke reden onderhoudt u (kluizenaars) onze regel van het vasten niet, wanneer u breedters uit de vreemde ontvangt, zoals men ons dat toch in Palestina geleerd heeft?” En hij antwoordde: “Het vasten is te alien tijde bij me, maar u kan ik niet altijd bij me houden. Zeker, het vasten is een nuttige en noodzakelijke aangelegenheid, maar toch iets waartoe we besluiten. De vervulling van de liefde echter eist Gods wet als plicht van ons. Welnu, omdat ik in u Christus ontvang, moet ik u dienen met al mijn krachten. Zodra als ik u evenwel uitgeleide heb gedaan, kan ik de regel van het vasten weer opnemen. Want de zonen van het bruidsvertrek kunnen niet vasten zolang de bruidegom bij hen is, maar is de bruidegom vertrokken, dan zullen zij mogen vasten” (vgl. Mt 9,15).

Ook zei hij: Er was een grijsaard die door een heilig meisje gediend werd. En de mensen zeiden: “Ze zijn niet rein”. Dit was de grijsaard ter ore gekomen. En toen hij op sterven lag, sprak hij tot de Vaders: “Als ik gestorven ben, plant dan mijn staf op mijn graf. En als hij gaat bloeien en vruchten draagt, dan weet u dat ik rein was ten opzichte van haar, maar als hij niet gaat bloeien, weet dan dat ik met haar gevallen ben”. Men plantte zijn staf en op de derde dag stond hij in bloei en bracht vrucht voort. En alien loofden God.

Dan zei hij nog: We brachten eens een bezoek aan een andere grijsaard die ons smakelijk liet eten. En toen wij verzadigd waren, spoorde hij ons aan nog wat te nemen. Maar ik zei dat ik niet meer kon. Hierop antwoordde hij: “Ik heb nu al voor de zesde keer de tafel aangericht voor broeders die me kwamen bezoeken. En omdat ik elk van hen

GERONTIKON

aanspoorde, at ik met hen mee, en nog heb ik trek! Maar u hebt hiervan slechts eenmaal gegeten, en u hebt uzelf zo verzadigd dat u niet meer kunt”.

Verder vertelde hij: Abt Johannes, bestuurder van een grote monnikengemeenschap, bracht eens een bezoek aan abt Paisius, die al

veertig jaar in een uitermate woeste streek woonde. En omdat hij een grote liefde jegens hem koesterde en daarom zeer vrijmoedig met hem mocht spreken, zei hij hem: “U bent nu zo lange tijd en zo ver van de wereld weg en niet licht door iemand gestoord, wat hebt u tot stand gebracht?” En hij zei: “Sinds ik alleen ben gaan leven heeft de zon me nooit zien eten”. Toen sprak abt Johannes op zijn beurt: “En mij nooit kwaad gezien”.

Toen deze abt Johannes zijn einde naderde en vurig en blij naar God ging vertrekken, omringden de breedters hem en verzochten hem, dat hij hun een beknopt en heilzaam woord bij wijze van erfenis zou nalaten, waardoor zij tot volmaaktheid in Christus konden geraken. Hij nu zuchtte en sprak: “Nooit heb ik mijn eigen wil gedaan, en niemand heb ik geleerd, wat ik niet eerst zelf heb uitgevoerd”.

Ook verhaalde hij het volgende van een andere grijsaard die neerzat in de woestijn. Deze had God gesmeekt hem de gunst te verlenen om nooit te dommelen tijdens een geestelijke samenspraak, maar integendeel, om hem wel in slaap te laten vallen, zodra iemand lasterlijke of ijdele woorden uitte, opdat zijn oren niet van zulk vergif zouden proeven.

Hij was gewoon te zeggen: De duivel snakt naar ijdele praat, terwijl hij een vijand is van elk geestelijk onderricht. Daartoe haalde hij dit voorbeeld aan: Eens sprak ik met enkele breedters over iets nuttigs, toen zij door zo een zware slaap overmand werden dat ze hun oogleden niet konden oplichten. Ik wilde hun de inwerking van de duivel aantonen en daarom smokkelde ik er een woordje van ijdele praat in. Zij hadden plezier en waren er ogenblikkelijk weer bij. Waarop ik met een zucht sprak: “Tot nu toe onderhielden we ons over hemelse zaken, en de ogen van u alien vielen toe van de slaap, maar zodra er een ijdel woord viel, schoot u allemaal met vuur weer recht. Daarom, breedters, vermaan ik u: leert de tactiek van de boze duivel kennen, en geeft acht op uzelf door u te hoeden voor slaperigheid, wanneer u iets geestelijks doet of hoort!”

Dan zei hij nog: Een senator had aan de wereld verzaakt en zijn goederen uitgedeeld aan de armen, maar enkele ervan hield hij achter voor eigen gebruik, omdat hij de vernedering die uit de volmaakte verzaking voortvloeit, en de oprechte onderworpenheid aan de regel van de monnikengemeenschap niet wilde aanvaarden. De heilige Basilius richtte toen dit woord tot hem: “U bent uw senatorspositie kwijt, en u bent geen monnik geworden!”

GERONTIKON

En weer sprak hij: Een monnik woonde in een spelonk in de woestijn. En van zijn bloedverwanten ontving hij deze kennisgeving: “Uw vader ligt zwaar ziek en gaat sterven. Kom om de erfenis te halen!” Maar hij antwoordde hun: “Ik ben al voor hem gestorven aan de wereld. Een dode erft niet van een levende!”

ABT KRONIOS

Een breeder sprak tot abt Kronios: “Zeg me een of ander woord”. En hij zei hem: “Elissaios ging naar de Sunamitische en stelde vast dat ze met niemand gemeenschap had. En daarom werd zij zwanger en baarde door de komst van Elissaios (vgl 2 K 4,17)”. *[komst: namelijk door het gebed van Elissaios]* De breeder vroeg daarop: “Wat betekent dit woord?” En de grijsaard sprak: “Ais de ziel waakzaam is, zich onthoudt van de beslommeringen en haar wensen laat varen, dan komt de Geest Gods bij haar binnen en kan zij baren; uit zichzelf immers is zij onvruchtbaar”.

Een broeder stelde abt Kronios deze vraag: “Wat moet ik doen met mijn vergeetachtigheid? Zij neemt mijn verstand in beslag en laat me niet tot mezelf komen totdat zij me zelfs tot de zonde gebracht heeft”. En de grijsaard sprak: “Toen de Filistijnen de ark in handen gekregen hadden wegens het slechte gedrag van de zonen van Heli, sleepten zij ermee rend tot ze hem tenslotte neerzetten in het huis van hun god Dagon. En toen viel deze voorover” (vgl. 1S 5,2-3). En de broeder vroeg: “Wat betekent dat?” Waarop de grijsaard antwoordde: “Wanneer zij erin geslaagd zijn het verstand van de mens gevangen te laten nemen door zijn eigen driften, dan slepen zij hem weg tot zij hem gebracht hebben voor het aanschijn van de schandelijke hartstocht. Ais nu het verstand op die plaats zich bekeert, God zoekt en zich de eeuwige veroordeling herinnert, dan valt de hartstocht onmiddellijk en is vernietigd. Want er staat geschreven: *Wanneer gij u zuchtend ajkeert, zultge gered worden en weten waar ge waart* (Js 30,15 LXX)”. *[LXX: volgens de Griekse vertaling van het Oude testament, de Septuagint]*

Een broeder vroeg aan abt Kronios: “Op welke wijze komt men tot de nederigheid?” En de grijsaard zei hem: “Door middel van de vreze Gods”. De broeder hemam: “En door welk werk komt men tot de vreze Gods?” Toen antwoordde de grijsaard hem: “Naar mijn mening moet men zich van alles terugtrekken, zich overgeven aan lichamelijke gestrengheid en zich zoveel men kan, het vertrek nit het lichaam en het oordeel Gods in herinnering brengen”.

Abt Kronios zei: “Ais Mozes zijn schapen niet tot aan de voet van de berg Sinai had gedreven, had hij niet gezien dat de braamstruik in brand stond”. De broeder vroeg de grijsaard: “Waarop slaat de braamstruik?” En hij sprak tot hem: “De braamstruik slaat op het lichamelijk handelen. Want er staat geschreven dat het Koninkrijk der hemelen

GERONTIKON

gelijk is aan een schat, het lichamelijk handelen. Want er staat geschreven dat *het Koninkrijk der hemelen gelijk is aan een schat, verborgen in een akker* (Mt 13,44)”. De broeder hernam: Geraakt niemand dan tot enige waardigheid zonder zich lichamelijk uit te putten?” En de grijsaard gaf hem ten antwoord: “Tenslotte staat er geschreven: *Opziende naar Jezus, de bewerker en de voltooiër van het geloof, die om de vreugde die voor Hem gereed lag, te bereiken, eerst het kruis onderging...* (Heb 12,2), en van zijn kant zegt David: *Ais ik aan mijn ogen slaap gun en aan mijn oogleden sluimer...* (Ps 131/132,4)” enzovoort.

Abt Kronios zei dat abt Jozef van Pelusium dit verhaal deed: Toen ik nog neerzat op de Sinai, was daar een edele en ascetisch levende broeder, en ook lichamelijk was hij welgevormd. En wanneer hij naar de kerk ging voor de gebedsbijeenkomst, droeg hij een gelapt en versleten schouderkleed. Op zekere keer, dat ik hem aldus naar de gebedsbijeenkomst zag gaan, zei ik tot hem: “Broeder, merkt u niet hoe de broeders tijdens de dienst in de kerk eruitzien als engelen? Waarom komt u altijd hierheen in zulke oude voddën?” Hij nu antwoordde: “Neemt u me niet kwalijk, abba, maar ik heb niets anders”. Ik bracht hem daarom naar mijn kluis en gaf hem een gebedsmantel en wat hij verder nog nodig had. En voortaan droeg hij hem gelijk de overige broeders, en ook hij zag eruit als een engel. Nu gebeurde het eens dat de Vaders tien broeders voor een of andere aangelegenheid naar de keizer moesten sturen, en zij kozen ook hem uit om mee te gaan. Maar toen hij dat vernam, ging hij de Vaders zijn verontschuldiging aanbieden, zeggend: “Omwille van de Heer, vergeeft het mij, want ik ben slaaf van een van de magistraten daarginder. En als hij me herkent, laat hij me mijn pij uittrekken en dwingt me om hem weer te dienen”. Zo overtuigde hij de Vaders, en zij lieten hem met rust. Maar later vernamen ze van iemand die hem goed kende, dat hij eertijds in de wereld prefect van de pretorianen [*pretorianen: lijfwacht van de keizer*] was, en om niet herkend te worden en van de kant van de mensen geen overlast te ondervinden, had hij dit voorwendsel gebruikt. Zo groot was de ijver van de Vaders om de eer en de genoegens van de wereld te ontvluchten.

ABT KARIOON

Abt Karioon zei: Ik heb al heel wat lichamelijke gestrengheden gepleegd, meer dan mijn zoon Zacharias, maar ik heb nog niet zijn maat bereikt wat betreft zijn nederigheid en zijn zwijgen.

Er leefde een monnik in de Sketis die abt Karioon heette. Hij had twee kinderen, liet die over aan zijn vrouw en verliet de wereld. Toen er zich na een zekere tijd in Egypte een hongersnood voordeed, begon de vrouw gebrek te lijden en ging met haar twee kinderen bij zich naar de Sketis. Het een was een jongetje dat Zacharias heette, het andere was een meisje. En zij liet zich neer ver van de grijsaard, bij de oase. Want tot de

GERONTIKON

Sketis behoort ook een oase; daar worden de kerken opgetrokken en daar bevinden zich ook de waterbronnen. Nu bestond er deze gewoonte in de Sketis: als een vrouw haar broer kwam spreken of iemand die aan haar verwant was, dan gingen zij op een afstand van elkaar zitten om zich aldus met elkaar te onderhouden. Toen sprak de vrouw tot abt Karioon: "Kijk, je bent monnik geworden en er heerst hongersnood. Wie geeft je kinderen te eten?" Abt Karioon zei haar: "Stuur ze maar hierheen". De vrouw sprak dan tot haar kinderen: "Gaan jullie maar naar je vader". En toen ze naar hun vader op weg waren, keerde het meisje terug naar haar moeder, terwijl de jongen naar zijn vader ging. Toen sprak hij tot haar: "Kijk, dat is nu goed gebeurd. Neem jij het meisje met je mee, dan neem ik de jongen". En hij voedde hem op in de Sketis, en allen wisten dat het zijn kind was.

Maar toen hij in de puberteitsjaren was, ontstond er gemopper in de broederschap om hem. Abt Karioon hoorde ervan en zei tegen zijn kind: "Zacharias, sta op, laten we hier weggaan, want de Vaders mopperen". De knaap zei: "Abba, hier weten ze allemaal dat ik uw zoon ben, maar als we ergens anders heengaan, kunnen ze daar niet zeggen, dat ik uw zoon ben". En de grijsaard antwoordde: "Sta op, laten we hier weggaan". En zij vertrokken naar Thebais. Daar betrokken zij een kluis en gingen er neerzitten, maar een paar dagen later ontstond ook daar ontevredenheid wegens de knaap. Toen zei zijn vader hem: "Zacharias, sta op, laten we naar de Sketis gaan". En zij gingen naar de Sketis, maar toen er een paar dagen verlopen waren, ontstond er weer ontevredenheid om hem. Toen ging de jongeman Zacharias naar het zoutmeer, kleepte zich uit, daalde af en

dompelde zich erin tot aan zijn neus. Hij bleef er menig uur in, zolang hij maar kon, en verwoestte zijn lichaam, want hij zag eruit als een melaatse. Daarna kwam hij eruit, deed zijn kleren weer aan en ging naar zijn vader. En die kende hem nauwelijks temg. Toen zij dan zoals gewoone ter heilige Tafel naderden, werd aan de heilige Isidors, de priester van de Sketis, geopenbaard wat hij gedaan had. Toen hij hem zag, stond hij verbaasd en sprak: "De jonge Zacharias kwam verleden zondag communiceren als een mens, maar nu is hij een engel geworden!"

ABT KOPRIS

Abt Poimen zei van abt Koprisk: Tot zo een hoge graad is hij gestegen dat, wanneer hij ziek was en bedlegerig, hij zich dankbaar toonde en zijn eigen wil weerstond.

Abt Koprisk zei: Zalig wie dankbaar zijn last draagt.

GERONTIKON

Eens belegde men een vergadering in de Sketis, waar over Melchisedek gediscussieerd werd, en men vergat abt Kopriss te roepen. En toen ze hem achteraf hadden laten roepen, stelden zij hem dienaangaande enkele vragen. Maar hij sloeg zich driemaal op de mond en zei: “Wee jou, Kopriss, wee jou, Kopriss, wee jou, Kopriss, want wat God je gebod te doen, liet je na, en wat Hij niet van je vraagt, onderzoek je!” En toen de breedters dat hoorden, vertrokken ze naar hun kluizen.

ABT CYRUS

Ondervraagd over de gedachte van ontucht, gaf abt Cyrus van Alexandria dit antwoord: “Als u geen gedachte [*gedachte: gewoonlijk in de zin van slechte gedachte, bekoering*] hebt, is er geen hoop meer voor u, (want) als u geen gedachten hebt, hebt u de daad! Dat wil het volgende zeggen: wie in zijn gedachten niet vecht tegen de zonde en haar niet tegenspreekt, voert haar uit met het lichaam. Want wie de daden stelt, wordt niet gekweld door de gedachten”. En hierop vroeg de grijsaard aan de broeder: “Bent u niet gewoon te spreken met een vrouw?” En de broeder zei: “Neen! Maar mijn gedachten zijn schilders van oude en nieuwe voorstellingen. De herinneringen en beelden van vrouwen hinderen me”. Toen sprak de grijsaard tot hem: “Vrees niet de doden, maar vlucht de levenden, en leg u liever toe op het gebed!”

ABT LUCIUS

Op zekere keer brachten enige monniken, behorend tot de bidders, een bezoek aan abt Lucius in de Enaton. En de grijsaard vroeg hun: “Wat is uw handwerk?” Maar zij zeiden: “Wij raken geen handwerk aan, maar zoals de Apostel het zegt, wij bidden onafgebroken” (1 Tes 5,17). En de grijsaard vroeg: “Eet u dan niet?” En zij zeiden: “Ja!” En hij hernam: “Wanneer u dan zit te eten, wie bidt dan voor u?” En daarna vroeg hij: “Slaapt u dan niet?” En zij zeiden: “Ja!” En de grijsaard weer: “Wanneer u dan ligt te slapen, wie bidt dan voor u?” En zij wisten niet wat hem daarop te antwoorden. Dan sprak hij tot hen: “Neemt u me niet kwalijk, u ziet, u doet niet wat u zegt. Maar ik zal u aantonen dat ik, terwijl ik bezig ben met mijn handwerk, onafgebroken bid. Neergezeten met God, zet ik enkele palmblederen in de week, en terwijl ik ze tot een band samenvlecht, zeg ik: *Wees mij genadig, God, naar uw grote genade en naar de overloed van uw barmhartigheden, wis mijn overtreding a/* (Ps 50/51,3)”. Vervolgens vroeg hij hun: “Is dat soms geen gebed?” En zij zeiden: “Zeker”. En hij weer: “Wanneer ik dan de hele dag doorwerk en bid, verdien ik zo ongeveer zestien muntstukken. Twee daarvan geef ik af aan de deur en van de overige eet ik. En hij die de twee muntstukken in ontvangst

GERONTIKON

neemt, bidt voor mij, wanneer ik eet en wanneer ik slaap. En door Gods genade gaat het (gebod van) onafgebroken bidden voor mij in vervulling”.

ABT LOOT

Een van de grijsaards richtte zich tot abt Loot in de kleine oase van Arsinoe en smeekte hem om een kluis. En hij gaf hem er een. Nu was die grijsaard ziekelijk en abt Loot verzorgde hem. En als er personen bij abt Loot op bezoek kwamen, liet hij hen tevens een bezoek brengen aan de zieke grijsaard. En dan begon hij tot hen woorden van Origenes te spreken [*Origenes (185-253/4) was een auteur rond wie spoedig na zijn dood onenigheid ontstond onder de monniken*]. Voor abt Loot was dat een kwelling en hij zei: “Mogen de Vaders toch niet gaan menen, dat wij ook zo zijn”. Maar hij durfde hem er niet uit te zetten wegens het gebod [*van de naastenliefde*]. Daarom stond abt Loot op, ging naar abt Arsenins en vertelde hem alles van de grijsaard. En abt Arsenins zei hem: “Jaag hem niet weg, maar zeg tot hem. ‘Zie, u kunt van de dingen van God zoveel eten en drinken als u wilt, maar zeg alleen niet zulke zaken’. En als hij dan wil, betert hij zich, maar wil hij zich niet beteren, dan zal hij vanzelf wel verzoeken die plaats te verlaten. En dan gaat zijn vertrek niet van u uit”. Abt

Loot vertrok dan en handelde aldus. En toen de grijsaard dat vernam, wilde hij zich niet beteren, maar hij begon te vragen: “Omwille van de Heer, laat me hiervandaan gaan, want ik kan het in de wildernis niet meer harden”. En daarom stond hij op en vertrok, uitgeleide gedaan met liefde.

Iemand vertelde van een breeder, die een font begaan had, dat hij abt Loot ging opzoeken, en dat hij in zijn zenuwachtigheid maar in- en uitliep, niet in staat om rustig te gaan zitten. En abt Loot zei hem: “Wat scheelt er toch aan, breeder?” En hij zei: “Een grote zonde heb ik bedreven, en ik durf haar niet aan de Vaders bekend te maken”. De grijsaard sprak: “Belijdt haar aan mij, dan zal ik haar dragen”. Toen sprak hij: “Ik ben in een zonde van ontucht gevallen en ik offerde (aan de afgoden) om het te kunnen uitvoeren”. En de grijsaard sprak tot hem: “Houd moed, want er bestaat boete voor. Ga heen, zit neer in de grot en vast om de dag, en ik draag met u de helft van de zonde”. Toen er dan drie weken verlopen waren, kreeg de grijsaard de zekerheid dat God de boete van de breeder had aanvaard. En hij bleef de grijsaard tot aan zijn dood onderdanig.

GERONTIKON

ABT LONGINUS

Longinus verzette zich tegen de besluiten van Chalcedoon (451). Hij week uit naar Syrië en ging op aanraden van abt Lucius naar het klooster de Enaton, dat hij geleidelijk in het klooster van de monofysieten veranderde. De spreuken op zijn naam en die waar zijn naam in voorkomt, zullen daarom wel dateren van de tijd voor Chalcedoon.

Abt Longinus ondervroeg abt Lucius eens over drie gedachten. Hij zei: “Ik wil als vreemdeling leven”. De grijsaard gaf hem ten antwoord: “Ais ge uw tong niet meester wordt, bent u geen vreemdeling, waar u ook heen gaat. Daarom, bedwing hier ter plaatse uw tong, en u bent vreemdeling”. Vervolgens zei hij: “Ik wil vasten”. De grijsaard gaf hem ten antwoord: “De profeet Hesaias zegt: ‘Al buigt u uw nek als eenjuk en een ring, uw vasten zal niet aangenaam genoemd worden’ (Js 58,5). Maar beheers liever uw boze gedachten!” En op de derde plaats zei hij: “Ik wil de mensen ontvluchten”. De grijsaard gaf hem ten antwoord: “Als u niet eerst een goed leven leidt te midden van de mensen, kunt u het ook niet als u op uw eentje bent”.

Abt Longinus zei: Als u eens ziek bent, zeg dan [*tegen uw lichaam*]: “Wees maar ziek en sterf maar! Maar als je van me eist om buiten de

gestelde tijden te eten, bezorg ik je zelfs het dagelijkse voedsel niet!”

Een vrouw had aan haar borst de kwaal die kanker heet. Zij vernam van abt Longinus en zij ging op zoek om hem te spreken te krijgen. Nu zat hij neer op de negende mijl van Alexandrie. Toen de vrouw aan het zoeken was, trof het zo dat de gelukzalige langs de zee bezig was met hout te sprokkelen. Zij vond hem daar en sprak tot hem: “Abba, waar woont de dienaar Gods, abt Longinus?”, zonder te vermoeden dat hij het zelf was. En hij zei: “Waarom wenst u die oplichter? Ga toch niet naar hem toe, want hij is een oplichter! Maar wat scheelt er eigenlijk aan?” De vrouw liet hem haar kwaal zien. Hij maakte toen een kruis over de plaats en liet haar heengaan met de woorden: “Ga, en God geneest u, want Longinus kan u van geen nut zijn”. De vrouw vertrok dan in vertrouwen op zijn woord en ogenblikkelijk was zij gezond. Later, toen zij het gebeurde vertelde en de uitwendige kentekenen van de grijsaard beschreef, vernam ze dat het abt Longinus zelf was geweest.

Weer een andere keer bracht men hem iemand die van de duivel bezeten was. Maar hij sprak tot hem: “Om dat te doen voor u, daartoe ben ik niet in staat. Maar gaat liever naar abt Zeno”. Abt Zeno begon vervolgens de duivel te bezweren en hem uit te drijven. En de duivel begon te roepen: “Nu denk je zeker, abt Zeno, dat ik omwille van jou heenga? Zie, daarginds zit abt Longinus te bidden tegen mij. En omdat ik bang ben voor zijn gebeden ga ik heen. Immers, op jou zou ik nog niet reageren!”

GERONTIKON

Abt Longinus sprak tot abt Acacius: De vrouw komt te weten dat zij ontvangen heeft, wanneer haar bloedvloeïngen ophouden. Zo gaat het ook met de ziel: zij komt te weten dat zij de Heilige Geest heeft ontvangen, als er geen hartstochten meer uit haar lagere delen wegvloeien. Maar hoe kan zij, zolang zij er nog aan onderworpen is, prat gaan op haar passieloosheid? Geef bloed en ontvang geest!

ABT MACARIUS DE EGYPTENAAR

Van Macarius de Grote, de Egyptenaar, is slechts bekend wat Palladius ons verhaalt in zijn Historia Lausiaca en wat staat in de Historia Monachorum in Egypto. Hij zou geleefd hebben van ± 300 - ± 390, en op dertigjarige leeftijd monnik geworden zijn, eerst als leerling van Antonius de Grote, later alleen levend in de Sketis. Op zijn naam staan vijftig

homilieën, nog eens zeven en nog eens achtentwintig, en verder een zogenaamde 'grote brief, maar zijn auteurschap is bijna zeker onecht. Overigens hebben vele monniken de naam Macarius gedragen, en verwarring ligt voor de hand.

Abt Macarius gaf dit verhaal, over zichzelf: Toen ik jong was en neerzat in een kluis in Egypte, kwam men me halen om mij geestelijke te maken voor het dorp. Maar ik wilde het niet aanvaarden en ik vluchtte naar een andere plaats. Daar kwam een godvrezend wereldling naar me toe, nam mijn handenarbeid in ontvangst en diende mij. Nu gebeurde het echter dat een meisje in het dorp ten gevolge van een beproeving een misslag beging. Zij werd zwanger, en toen vroeg men haar wie dat gedaan had. En zij zei: "De kluizenaar". De dorpingen trokken dus uit, grepen me vast en hingen om mijn hals zwartgerookte potten en oren van kruiken, en zo leidden ze me in optocht door de straten van het dorp, terwijl ze me sloegen en zeiden: "Deze monnik heeft onze jonge dochter verkracht! Geef hem ervan langs, geef hem!" En ze sloegen me zo dat ik er bijna van stierf. Maar nu kwam er een grijsaard langs die zei: "Hoelang nog slaan jullie de vreemde monnik?" En de man die mij diende, volgde me diep beschaamd, want ze scholden hem erg uit en zeiden: "Daar is nu die kluizenaar, waar jij zo hoog van opgaf. Wat heeft hij gedaan?" En haar ouders zeiden: "Wij laten hem niet los voordat hij een borgstelling gegeven heeft, dat hij haar zal onderhouden!" Dit zei ik tegen mijn dienaar en hij stelde zich borg voor mij. Toen ging ik terug naar mijn kluis, gaf hem alle manden die ik had, en zei: "Verkoop ze en geef aan mijn vrouw te eten!" En tegen mijn gedachte zei ik: "Macarius, kijk, je hebt nu een vrouw voor je gevonden, nu moet je ook wat harder werken om haar te eten te geven". En ik werkte dag en nacht, en zond het naar haar. Maar toen het ogenblik kwam, waarop de ongelukkige moest bevallen, werd ze vele dagen door de weenen gekweld, maar baarde niet. En men zei tot haar: "Waarom is dat nu?" (Zij antwoordde): "Ik weet het wel, want ik heb de kluizenaar belasterd en hem valselyk aangeklaagd. Hij heeft er niets mee uit te staan, maar die en die jongeman".

GERONTIKON

Mijn dienaar kwam me verheugd zeggen: "Dat meisje kon niet bevallen, voordat zij dit bekend had: 'De kluizenaar heeft er niets mee uit te staan, maar ik heb tegen hem gelogen'. En zie, het hele dorp wil nu hier naar toe komen met zijn eerbetoon en u zijn verontschuldiging aanbieden". Ik vernam het, en om niet door de mensen lastig gevallen te worden, stond ik op en week uit naar hier, de Sketis. En zo begon de reden, waarom ik hierheen ben gekomen.

Eens kwam abt Macarius de Egyptenaar vanuit de Sketis naar de berg van Nitrie voor de Eucharistieviering van abt Pambo. En de ouderlingen zeiden tot hem: "Spreek een woord tot de broeders, vader." Maar hij zei: Ik ben nog geen monnik, maar ik heb monniken gezien. Want, terwijl ik nog neerzat in mijn kluis in de Sketis, hinderden mijn gedachten mij aldus: "Ga naar de wildernis en let op wat je daar te zien krijgt". Ik bleef deze gedachte bestrijden vijf jaar lang, zeggend: "Misschien komt het wel van de duivel". Maar toen de gedachte bleef aanhouden, ging ik naar de wildernis.

En daar trof ik een meer met een eiland er middenin. En de dieren van de wildernis kwamen er drinken. Toen zag ik daartussen twee naakte mannen. En ik huiverde over heel mijn lichaam, want ik meende dat het geesten waren. Maar zodra ze me zagen huiveren, spraken ze tot mij: "Vrees niet, ook wij zijn mensen". Ik zei tot hen: "Waar bent u vandaan en hoe bent u in deze wildernis geraakt?" En zij zeiden: "Wij komen nit een monnikengemeenschap. Wij werden het samen eens en gingen op weg hierheen. Zie, veertig jaar zijn we er al. En de een is een Egyptenaar, de ander een Libier". En dan ondervroegen zij mij op hun beurt: "Hoe gaat het met de wereld? En stijgt het water nog op zijn tijd, en geniet de wereld nog voorspoed?" En ik zei tot hen: "Jazeker". Ik vroeg hun daarna: "Hoe kan ik monnik worden?" En zij zeiden me: "Ais u niet verzaakt aan alle dingen van de wereld, kunt u geen monnik worden". Maar ik zei: "Ik ben zwak en ik vermag niet wat u vermag". En opnieuw zeiden ze. "Ais u dan niet vermag wat wij vermogen, zit dan neer in uw cel en beween uw zonden". Ik stelde hun ook deze vraag: "Ais het nu guur is, rilt u dan niet? En als het heet wordt, verbrandt uw lichaam dan niet? Maar zij antwoordden: "God heeft het in zijn voorzienigheid zo beschikt, dat wij niet rillen bij guur weer, en dat de hitte van de zomer ons niet deert". Daarom heb ik u gezegd: "Ik ben nog geen monnik, maar ik heb monniken gezien. Vergeeft het me, broeders!"

Toen abt Macarius in de volstrekte eenzaamheid woonde - hij had zich daar geheel alleen in teruggetrokken, maar een beetje noordelijker lag een andere woestijn, bewoond door meerdere broeders - zat de grijsaard eens op de weg te letten. En hij zag de satan aankomen in de gedaante van een mens en hem voorbijtrekken. Hij scheen een linnen kleed te dragen, vol met gaten, en in elk gat hing een flesje. De grote ouderling sprak tot hem: "Waar ga je heen?" En hij antwoordde: "Ik ga de broeders iets in herinnering

GERONTIKON

brengen". Waarop de grijsaard vroeg: "Maar waarom heb je al die flesjes bij je?" Hij zei: "Ik bezorg de breedere iets smakelijks". En de grijsaard weer: "En is dat alles?" Hij antwoordde: "Ja. Als iemand het een niet aanstaat, reik ik hem een ander aan. En als hem dat ook niet bevalt, geef ik weer een ander. In elk geval zal hij toch wel een daarvan lekker vinden". En na dit gezegd te hebben, vertrok hij. De grijsaard nu bleef de wegen in het oog houden, totdat de ander weer terugkeerde. En zo gauw als de grijsaard hem zag, zei hij: "Wees gered!" Maar hij antwoordde: "Hoe kan ik nog gered worden?" De grijsaard vroeg hem: "Waarom?" En hij zei: "Ze werden allemaal woest op me en niemand luisterde naar me". De grijsaard sprak: "Heb je dan geen enkele vriend daar?" Hij antwoordde: "Ja, een enkele vriend heb ik daarginds. Hij gehoorzaamt me tenminste, en als hij me ziet, zit hij te draaien als een weefklos". De grijsaard zei hem: "En hoe heet die breeder?" Hij zei: "Theopemptus". En na dit gezegd te hebben, ging hij heen.

Abt Macarius nu stond op en ging naar de noordelijker gelegen woestijn. En toen de breedere dat hoorden, trokken ze hem met palmtakken tegemoet (vgl. Joh 12,13). En iedereen maakte zich gereed in de mening, dat de grijsaard bij hen zijn intrek zou nemen. Maar hij was op zoek, wie op de berg degene was die Theopemptus heette. En toen hij hem gevonden had, trad hij zijn kluis binnen. En Theopemptus ontving hem met vreugde.

Zodra hij nu met hem alleen was, sprak de grijsaard: "Hoe staan de zaken met uzelf, breeder?" Hij antwoordde: "Dankzij uw gebeden, goed". En de grijsaard weer: "Bekoren uw gedachten u niet?" Maar hij antwoordde: "Tot nu toe gaat het me goed", want hij was bang om te spreken. De grijsaard zei hem weer: "Zie eens, hoeveel jaren beoefen ik gestrengheden, en ik word door alien geeerd, en toch benauwt mij in mijn ouderdom de geest van ontucht". En Theopemptus gaf hem ten antwoord: "Geloof me, abba, mij ook". Toen wendde de grijsaard voor dat nog andere gedachten hem bekoorden, totdat hij hem ertoe bracht te bekennen. Vervolgens sprak hij tot hem: "Hoe doet u met vasten?" En hij zei: "Tot het negende uur". *[negende uur: drie uur's middags]* De grijsaard zei hem: "Vast tot de avond en pleeg gestrengheid. En zeg van buiten op uit het Evangelie en uit de andere bijbelboeken. En als een gedachte in u opkomt, sla uw blik dan nooit naar beneden, maar altijd naar boven. En terstond zal de Heer u helpen". En na hem die voorschriften gegeven te hebben, keerde hij terug naar zijn eigen woestijn.

Toen hij nu zat op te letten, zag hij de duivel opnieuw aankomen en hij zei tot hem: "Waar ga je weer heen?" Hij antwoordde: "Ik ga de breedere iets in herinnering brengen", en hij ging verder. Toen hij terugkwam, sprak de heilige tot hem: "Hoe gaat het met de broeders?" Maar hij antwoordde: "Slecht". En de grijsaard: "Waarom?" "Weil, zei hij, nu zijn ze allemaal woest, en wat nog erger is, ook hij die ik nog als mijn vriend

GERONTIKON

beschouwde en die mij gehoorzaamde, ik weet niet hoe hij zo bedorven is, maar ook hij luistert niet naar me, maar is nog woester dan de anderen. En ik heb gezworen, dat ik de grond daar niet meer betreed, tenzij na zoveel tijd". En na aldus gesproken te hebben, verliet hij de grijsaard. En de heilige ging zijn kluis binnen.

Abt Macarius de Grote bracht eens een bezoek aan abt Antonius op de berg. En nadat hij op de deur geklopt had, kwam hij naar buiten en zei tot hem: "Wie bent u?" Hij zei dan: "Ik ben Macarius". Daarop sloot hij de deur, ging naar binnen en liet hem staan. Maar toen hij zijn geduld zag, opende hij de deur voor hem en schertsend sprak hij: "Al zo lange tijd verlangde ik u te zien, omdat ik grote dingen van u hoorde. En gastvrij nam hij hem op en liet hem uitrusten, want hij had een vermoeiende tocht achter de rug. Toen de avond aanbrak, begon abt Antonius voor zichzelf palmblederen te bevochtigen, en abt Macarius zei tot hem: "Sta me toe dat ook ik er voor mezelf nat maak". En hij sprak: "Maak ze maar nat". Daarop bracht hij een grote bundel bijeen en weekte die. En terwijl ze na het invallen van de avond neerzaten en spraken over de redding van de zielen, vlochten ze verder. En het vlechtsnoer hing door het raam af in de grot, 's Morgens kwam de gelukzalige Antonius binnen, en zag de massa vlechtsnoer van abt Macarius, en hij sprak: "Een grote kracht gaat er van die handen uit!"

Abt Macarius zei met betrekking tot de verwoesting van de Sketis tot de broeders: "Wanneer u ziet dat er een kluis gebouwd wordt vlak bij de oase, weet dan dat de verwoesting nabij is (Lc 21,20). Wanneer u er bomen ziet, dan staat het voor de deur (vgl. Mt 24,33), maar wanneer u er kinderen ziet, neemt dan uw reismantels maar en verlaat de plaats".

Een ander maal zei hij om zijn broeders te bemoedigen: Er kwam hier een van de duivel bezeten knaapje met zijn moeder, en het zei tegen zijn moeder: "Sta op, oudje, laten we hier vandaan gaan!" Maar zij zei: "Ik kan niet te voet gaan". Daarop sprak het knaapje tot haar: "Dan draag ik u wel!" En ik stond verbaasd met hoeveel boosaardigheid de duivel hen wilde verdrijven.

Abt Sisoës zei: Toen ik bij de grote Macarius in de Sketis was, trokken we eens met zeven man, hij meegerekend, erop uit om de oogst binnen te halen. En daar liep een weduwe achter ons aan aren te lezen (vgl. Ruth 2,7), en ze hield maar niet op met wenen. De grijsaard riep daarom de eigenaar van het land en sprak tot hem: "Wat scheelt die oude vrouw, dat ze voortdurend schreit?" Hij zei hem: "Haar man was pandhouder van iemand. Plotseling is hij gestorven en heeft haar niet meegedeeld, waar het pand opgeborgen is. En nu wil de bezitter van het pand haar en haar kinderen tot slaven maken". De grijsaard zei hem: "Zeg haar dat zij naar ons toe komt, als we rusten tijdens de middaghitte". En toen de vrouw gekomen was, zei de grijsaard haar: "Waarom schreit u voortdurend?" En zij zei: "Mijn man is gestorven, toen hij iemands

GERONTIKON

pand in bezit had, en hij heeft me bij zijn sterven niet gezegd waar hij het opborg". En de grijsaard sprak tot haar: "Kom, toon me de plaats waar u hem neergelegd hebt" En tezamen met de breedters ging hij met haar mee.

Ter plaatse aangekomen zei de grijsaard tot haar: "Trek u terug in uw huis!" En nadat zij gebeden hadden, riep de grijsaard de overledene toe: "Die en die, waar hebt u het onderpand van de ander geborgen?" En deze gaf dit antwoord: "Ik verborg het in mijn huis, onder het voeteneinde van het bed". En de grijsaard sprak tot hem: "Slaap nu weer tot de dag van de opstanding". Maar de breedters die dat gezien hadden, vielen hem van ontsteltenis te voet. En de grijsaard zei hun: "Dit is niet om mij gebeurd, want ik ben niets, maar omwille van de weduwe en de wezen bewerkte God dit feit. Het grote echter bestaat hierin, dat God de ziel zonder zonde wil, en dan zal zij als ze iets vraagt, ook verkrijgen". Daarna hij heen en berichtte aan de weduwe, waar het onderpand lag. En zij haalde het tevoorschijn, gaf het aan de eigenaar en bevrijdde haar kinderen. En alien die het hoorden, loofden God.

Abt Petrus zei aangaande de Heilige Macarius: Op zekere keer bezocht hij een kluizenaar en trof hem ziek aan. Hij vroeg hem wat hij verlangde te eten, hoewel er niets in zijn kluis was. En nadat de ander gezegd had: een medieijn, schrok de moedige man er niet voor terug helemaal naar Alexandria te gaan om het de patient te verschaffen. En het verwonderlijke is, dat niemand het heeft opgemerkt.

Verder zei hij: Abt Macarius beoefende als levenswijze de ongeveinsdheid jegens alle breedters. Eens zeiden enkelen tegen hem: "Waarom gedraagt u zich zo?" En hij zei: ""Twaalf jaar heb ik de Heer gediend, opdat Hij mij deze genade zou verlenen, en u geeft me alien de raad om ervan af te zien?"

Men vertelde van abt Macarius: Wanneer hij toevallig tezamen met breedters was, stelde hij zich dit als regel: "Als er wijn geschonken wordt, drink dan omwille van de breedters, maar voor iedere beker wijn drink je een dag geen water!" Om hem nu te trakteren, gaven de breedters hem dikwijls wijn. En de grijsaard nam het met blijdschap aan om zichzelf te kwellen. Maar zijn leerling die de ware toedracht kende, zei tegen de breedters: "In Godsnaam, geef hem toch niets. Want anders gaat hij het in zijn kluis op zichzelf verhalen!" Toen de breedters dat vernamen, gaven ze hem geen wijn meer.

Op een keer, toen abt Macarius zich van de oase naar zijn kluis begaf, beladen met palmladeren, zie daar kwam de duivel hem op weg tegen met een zeis. En toen hij hem wilde slaan, kon hij het niet. En hij zei tot hem: "Een grote macht gaat er van u uit, Macarius, want tegen u vermag ik niets. Want zie, al wat u doet, doe ik ook: u vast, ik eet helemaal niet, u waakt, ik slaap helemaal niet. In een ding slechts overwint u me!"

GERONTIKON

Abt Macarius vroeg hem: “Waarin dan?” En hij zei: “In uw nederigheid. En daarom kan ik niet tegen u op”.

Enige Vaders vroegen abt Macarius de Egyptenaar: “Hoe komt het dat, of u nu eet of vast, uw lichaam even mager blijft?” De grijsaard antwoordde hun toen: “De stok waarmee men het brandende sprokkelhout omkeert, wordt zelf helemaal door het vuur verteerd. En daarom, als iemand zijn geest reinigt in de vreze Gods, verteert diezelfde vreze Gods zijn lichaam”.

Op een keer ging abt Macarius van de Sketis naar Terenoethin. En hij trad een tempel binnen om er te slapen. Nu lagen daar oude lijken van heidenen. Hij nam er een en legde het onder zijn hoofd bij wijze van kussen. Toen de duivels zijn stoutmoedigheid zagen, werden ze jaloers. En om hem schrik aan te jagen deden ze alsof ze een vrouwen naam riepen en zeiden: “Jij, die en die, kom met ons mee naar het badhuis!” Hierop antwoordde een andere duivel, die zich onder hem bevond, alsof hij sprak vanuit de dode: “Ik heb een vreemdeling bovenop me en ik kan niet komen!” De

grijsaard echter werd niet bevreesd, maar dapper sloeg hij op het lijk en zei: “Sta op, ga het donker in, als je kan!” Dit horend brulden de duivels met vervaarlijke stem: “Je hebt ons verslagen!”, en beschaamd dropen ze af.

Men zegt van abt Macarius de Egyptenaar, dat hij eens beladen met manden op tocht was vanuit de Sketis en uitgeput ging zitten. En hij bad aldus: “God, U weet dat ik niet meer kan”. En terstond bevond hij zich aan de rivier.

Iemand in Egypte had een zoon die verlamd was. Hij bracht hem naar de kluis van abt Macarius, legde hem, hoewel hij hilde, neer voor de deur en trok zich ver terug. De grijsaard boog zich dan uit het venster, zag het ventje en zei tot hem: “Wie heeft je hier gebracht?” En hij zei: “Mijn vader legde me hier neer en ging weg!” De grijsaard sprak tot hem: “Sta dan op en ga naar hem toe”. En ogenblikkelijk was hij gezond, stond op en ging naar zijn vader, en zo keerden ze naar huis terug.

Macarius de Grote zei tot zijn broeders in de Sketis, wanneer de kerk uit was: “Vlucht, broeders!” Een grijsaard vroeg hem: “Kunnen we ergens heen vluchten, waar het nog eenzamer is dan hier?” Maar hij legde zijn vinger op de mond en sprak: “Vlucht dit!”, en hij begaf zich naar zijn kluis, sloot de deur en ging neerzitten.

Abt Macarius zei eveneens: Als u iemand terechtwijst en daarbij in toorn ontvlamt, voldoet u aan uw eigen hartstocht. Want u moet niet, om anderen te redden, uzelf verliezen.

GERONTIKON

Toen dezelfde abt Macarius in Egypte woonde, trof hij er iemand aan met een lastdier, die bezig was zijn inboedel op te laden. En als was hij een vreemdeling kwam hij naast de inbreker staan, hielp diens lastdier opladen en liet hem daarna in de grootste gemoedsrust vertrekken. En hij zei: “Niets hebben we meegebracht in deze wereld, we mogen er dus ook niets uit meenemen (1 Tim 6,7). De Heer heeft het gegeven: zoals Hij het wilde, zo is het geschied. Gezegend zij de Heer in alles! (vgl. Job 1,21)”

Enige personen vroegen abt Macarius: “Hoe moeten we bidden?” (vgl. Lc 11,1) De grijsaard sprak tot hen. “Aan veel gepraat is geen behoefte, maar strekt uw handen uit, en zegt: ‘Heer, zoals U wilt en zoals U weet, wees mij genadig! (Ps 26/27,7)’ En wanneer de bekoring aanhoudt: ‘Heer, help me!’ Hij weet wat ons nuttig is en bewijst ons daarom barmhartigheid.

Abt Macarius zei: Ais de verachting voor u gelijk geworden is aan de loftuiting, de armoede gelijk aan de rijkdom en de behoefte gelijk aan de overvloed, sterft u niet. Want het is onmogelijk dat iemand, die oprecht gelooft en zijn werk verricht in godvrezendheid, zou vallen in onreine hartstochten of in misleiding van de boze geesten.

Men zegt dat twee broeders in de Sketis een misslag begaan hadden en dat abt Macarius de Stedeling *[uit Alexandrie]* hen geexcommuniceerd had. Enige personen kwamen het meedelen aan abt Macarius de Grote, de Egyptenaar. Maar hij sprak: “De broeders zijn niet geexcommuniceerd, maar Macarius”. Want hij koesterde veel liefde voor hem. Toen abt Macarius vernam, dat hij geexcommuniceerd was, nam hij de vlucht naar de oase. Ook abt Macarius de Grote ging erheen en vond hem daar doorzeefd van muggensteken. En hij zei hem: “U hebt de broeders geexcommuniceerd en zij moesten zich daarom terugtrekken in het dorp. Ik echter heb u geexcommuniceerd en u bent hierheen uitgeweken, als een lief meisje naar haar slaapkamer midden in het huis. Ik heb echter de broeders laten roepen, vernam wat er gebeurd was, en zij zeiden: ‘Niets van die dingen heeft er plaatsgehad’. Let ook u dus goed op, broeder, dat u niet door de duivels bespot wordt, want u hebt niets gezien! Maar doe boetvaardigheid voor uw misslag!” En hij zei: “Als u wilt, leg me dan een boete op”. En omdat de grijsaard zag dat hij nederig was, sprak hij: “Ga heen en vast drie weken lang, eenmaal per week etend!” Want dat was altijd zijn praktijk, de hele week te vasten.

Abt Mozes zei tot abt Macarius in de Sketis: “Ik zou zo graag rust hebben, maar de broeders geven me geen kans”. En abt Macarius sprak tot hem: “Ik zie, dat u zacht van aard bent en u kunt een broeder niet de deur wijzen. Maar als u rust wilt hebben, ga dan dieper de woestijn in bij Petra, daar hebt u rust”. Zo deed hij en hij vond verkwikking.

GERONTIKON

Een broeder bezocht abt Macarius de Egyptenaar en zei tot hem: “Abba, zeg me eens kort, hoe ik gered moet worden”. En de grijsaard zei: “Ga naar de graftombe en beledig de doden!” De broeder ging dus heen, beledigde hen en wierp er stenen naar toe. Dan kwam hij weer bij de grijsaard om het hem mee te delen, en deze zei: “Hebben ze u niets gezegd?” Hij antwoordde: “Neen”. De grijsaard hernam: “Ga er morgen weer heen en prijs hen!”. De broeder ging er dus heen en preees hen met de woorden: “Apostelen, heiligen, rechtvaardigen!” Daarna ging hij naar de grijsaard en zei: “Ik heb ze geprezen”. En deze sprak: “Hebben ze u niets

geantwoord?” En de broeder: “Neen”. Toen sprak de grijsaard tot hem: “U weet hoezeer u ze beledigd hebt zonder dat ze iets antwoordden en hoezeer geprezen, en toch zeiden ze u niets. Zo moet ook u, als ge uw redding wilt, worden als een dode. Tel niet het onrecht van de mensen, maar ook niet hun loftuitingen, juist als de doden. Dan kunt u gered worden”.

Toen abt Macarius eens met enkele breedters op tocht was door Egypte, hoorde hij hoe een kind tot zijn moeder zei: “Mama, een rijke houdt van me, maar ik heb afkeer van hem, en een arme heeft een afkeer van mij, maar ik houd van hem”. Op het horen hiervan stond abt Macarius verbaasd. En de breedters zeiden hem: “Wat is er gezegd, vader, dat u verbaasd staat?” De grijsaard antwoordde hun: “Waarlijk, onze Heer is rijk en bemint ons, maar wij willen niet naar Hem luisteren. Onze vijand echter, de duivel, is arm en haat ons, en wij houden van zijn onreinheid”.

Abt Poimen smeekte hem onder veel tranen: “Zeg me toch in een woord hoe ik gered kan worden!” Als antwoord sprak de grijsaard tot hem: “De zaak die u zoekt, is heden ten dage verdwenen bij de monniken”.

Op zekere keer kwam abt Macarius bij abt Antonius op bezoek en na met hem gesproken te hebben, keerde hij naar de Sketis terug. En de Vaders kwamen hem begroeten. En tijdens het gesprek zei de grijsaard tot hen: “Ik zei tegen abt Antonius, dat we op onze plaats geen Offer hebben”. *[Offer: waarschijnlijk wordt de Eucharistie bedoeld]* Maar de Vaders begonnen over iets anders te praten en vroegen niet meer of ze het antwoord van de grijsaard mochten vernemen, en ook de grijsaard zei het hun niet. Daarom was een vader gewoon te zeggen dat, wanneer de Vaders bemerkten dat de breedters vergaten vragen te stellen over een aangelegenheid die hun van nut was, dat zij dan zichzelf verplicht achtten de kwestie aan te roeren, maar dat, als zij daartoe niet door de breedters genoopt werden, zij ook niet verder op de zaak ingingen, om niet de schijn te hebben van ongevraagd te spreken of ijdele praat te berde te brengen.

GERONTIKON

Abt Hesaias vroeg aan abt Macarius: “Spreek een enkel woord tot me”. En de grijsaard zei hem: “Vlucht de mensen”. Abt Hesaias zei hem: “Wat is de mensen vluchten?” En de grijsaard sprak: “Neerzitten in uw Iduis en uw zonden bewenen”.

Abt Pafnoetius, de leerling van abt Macarius, zei: Ik smeekte mijn vader: “Zeg me een woord”. En hij zei: “Krenk niemand en veroordeel niemand. Onderhoud dat en u wordt gered”.

Abt Macarius zei: Ga niet slapen in de kluis van een broeder die een slechte naam heeft.

Eens kwamen er breedters bij abt Macarius in de Sketis en zij vonden in zijn kluis alleen bedorven water. En zij zeiden tot hem: “Abba, kom mee naar het dorp, dan laten we u eens fris water drinken”. De grijsaard zei hun: “Kent u, breedters, de bakkerij van en die in het dorp?” Ze zeiden hem: “Ja”. En de grijsaard zei: “Die ken ik ook. Kent u ook het landgoed van die en die, waar de rivier klotst?” Zij zeiden hem: “Ja”. De grijsaard sprak: “Dat ken ik ook. Wanneer ik dus wil, heb ik u niet nodig, maar haal ik het zelf wel (namelijk het water)”.

Men zei van abt Macarius: Als een broeder bij hem kwam, bedeesd als voor een heilige en beroemde grijsaard, dan zei hij niets tegen hem. Maar als een broeder, om hem te kleineren, zei: “Abba, toen u nog kameeldrijver was, zout stal en dat verkocht, sloegen de opzichters u dan niet?” Als iemand dat tegen hem zei, antwoordde hij hem met blijdschap, als hij hem iets vroeg.

Men zegt van abt Macarius de Grote dat hij, zoals er geschreven staat, werd als een aardse god. Want gelijk God de wereld beschut, zo was abt Macarius de beschutter geworden van de misslagen, want hij zag ze alsof hij ze niet zag, en vernam ze alsof hij ze niet vernam.

Abt Bitimios verhaalde deze woorden van abt Macarius: Op zekere dag dat ik neerzat in de Sketis, kwamen er twee jeugdige vreemdelingen aan. De een had een baard, terwijl de ander een begin van baard had. Zij gingen naar me toe en zeiden: “Waar is de kluis van abt Macarius?” En ik zei: “Waarom verlangt u hem?” En zij antwoordden: “Wij vernamen grote zaken van hem en ook van de Sketis, en wij zijn gekomen om hem te bezoeken”. Ik zei hun: “Dat ben ik”. Zij maakten een buiging zeggende: “Wij willen hier blijven”. Ik zag dat ze er chic uitzagen, als mensen van geld, en daarom zei ik: “U bent niet in staat om hier neer te zitten”. De oudste zei daarop: “Als wij niet hier kunnen neerzitten, gaan wij elders”. Ik zei tegen mijn gedachte: “Waarom zou ik ze wegsturen en ze ergeren? De hardheid zal hen wel vanzelf leren been te gaan”. Ik zei hun dus: “Komt maar mee, en maakt een kluis voor uzelf, als u kunt”. En zij: “Wijst u ons de plaats aan, dan doen we het”. De grijsaard gaf hun toen een bijl en een zakje met brood en zout. De grijsaard wees hun ook een harde rots aan en zei: “Gaat hier maar kappen,

GERONTIKON

haalt hout uit de oase, maakt een dak en zit neer!” En ik dacht, zo zei hij, dat ze zich wel vanwege de zware arbeid zouden terugtrekken. Zij vroegen me nog: “Wat voor werk verricht men hier?” Ik zei hun: “Vlechtsnoer maken”. En ik haalde palmladeren uit de oase en wees hun het begin van het vlechtsnoer, en hoe men moet vlechten. En ik zei: “Vervaardigt manden, draagt ze over aan de wachters en zij brengen u brood”. En vervolgens trok ik me terug.

Zij volbrachten echter al wat ik hun gezegd had met geduld, en ze kwamen me in drie jaar niet bezoeken. Intussen worstelde ik met mijn gedachten en zei: “Wat mag toch hun werk zijn, dat ze geen vraag over een gedachte zijn komen stellen? Zij die veraf wonen, komen naar me en dezen, die dichtbij wonen, zijn niet gekomen en gingen ook niet naar anderen. Ze gaan slechts naar de kerk, in diep stilzwijgen, om het gezegende brood te ontvangen”. En ik bad tot God en vastte de hele week, dat Hij mij hun werk zou openbaren. Toen de week voorbij was, stond ik op en ging naar hen toe om te zien hoe ze neerzaten. En op mijn geklop deden ze open en begroetten me in stilte. Ik verrichtte een gebed en nam plaats. De oudste gaf toen aan de jongste een wenk om heen te gaan, ging zelf zitten vlechten aan zijn vlechtsnoer en zei niets. Op het negende uur klopte hij, de jongste kwam binnen en bereidde een klein papje. Daarna richtte hij de tafel aan op een wenk van de oudste. Hij plaatste daarop drie beschuiten en bleef zwijgend staan. Toen zei ik: “Staat op, laten we gaan eten”. En we stonden op en aten. En hij reikte de kruik aan en wij dronken. Toen de avond viel, zeiden ze me: “Gaat u heen?” Maar ik antwoordde: “Neen, ik blijf hier slapen”. Daarop spreidden ze een mat voor me langs de ene kant, en langs de andere kant, in de tegenovergestelde hoek, een voor zichzelf. Dan legden zij hun gordels af en hun schouderkleed, en strekten zich eveneens uit op hun mat in mijn bijzijn.

Toen zij zich hadden neergelegd, bad ik tot God om mij hun werk te openbaren. Toen ging het dak open en het werd licht als overdag, maar zij zagen het licht niet. En toen zij meenden dat ik sliep, stootte de oudste de jongste in de zij. Zij stonden op, omgordden zich en strekten hun handen ten hemel. Ik zag hen wel, maar zij zagen mij niet. Dan zag ik de duivels als vliegen op de jongste afkomen. En sommigen zetten zich op zijn mond, anderen op zijn ogen. Ook zag ik een engel Gods met een vlamvend zwaard, die hem beschermde en de duivels van hem veijog. Maar de oudste konden zij niet naderen. Tegen de morgenstond legden zij zich neer.

En ik hield me alsof ik ontwaakte, en zij deden eveneens. Daarop zei de oudste tot mij slechts dit: “Wenst u dat we de twaalf psalmen zingen?” Ik zei: “Ja”. En de jongste zong vijf psalmen van zes verzen en een Alleluia. En bij elk vers laaide er een straal vuur uit zijn mond en steeg ten hemel.

GERONTIKON

Evenzo bij de oudste: zodra hij de mond opende om te psalmodieren schoot er vuur uit zijn mond als een koord, dat reikte tot de hemel. Ook ik zei iets uit het hoofd op. En bij het vertrek zei ik: "Bidt voor mij". En zij maakten zwijgend een buiging. Zo kwam ik erachter dat de oudste volmaakt was, terwijl de jongste nog door de vijand bestreden werd. Na enkele dagen echter ontsliep de oudste broeder en drie dagen later de jongste. En toen enige Vaders abt Macarius kwamen bezoeken, bracht hij hen naar hun kluis met deze woorden: "Komt en ziet het martelaarschap van de jonge vreemdelingen!"

Op een keer vaardigden de ouderlingen van de berg [*van Nitric*] enkele personen af naar abt Macarius in de Sketis om hem een verzoek te doen. Zij lieten hem zeggen: "Om het volk de inspanning te besparen om naar u te komen, verzoeken wij u naar ons toe te komen, opdat wij u nog eens aanschouwen, alvorens u naar de Heer vertrekt". Toen hij op de berg aankwam, stroomde heel het volk samen. En de ouderlingen verzochten hem een woord te richten tot de broeders. Hij willigde hun verzoek in en sprak: "Laten we wenen, broeders, laten de tranen ons uit de ogen vloeien, in plaats van dat wij daarheen gaan waar onze tranen onze lichamen zullen wegbranden!" En allen begonnen te wenen. Zij vielen voorover ter aarde en zeiden: 'Vader, bid voor ons!'

Op een andere keer viel de duivel abt Macarius aan met een mes om hem een voet af te snijden. Maar hij slaagde er niet in vanwege zijn nederigheid en hij zei tot hem: "Al wat jullie hebben, hebben wij ook, maar u verschilt van ons door uw nederigheid. Daarin overtreft u ons".

Abt Macarius zei: Als we ons het kwaad voorde geest halen dat de mensen ons aandoen, vernietigen wij de kracht van de voortdurende gedachte aan God. Maar als we ons het kwaad herinneren van de duivels, zullen we onkwetsbaar zijn.

Abt Pafnoetius, de leerling van abt Macarius, zei dat de grijsaard aldus sprak: Toen ik nog een ventje was, weidde ik de vaarzen samen met andere jongens. Zij gingen vijgjes stelen, en terwijl ze wegrenden, viel er

een van op de grond. En ik pakte het en at het op. En wanneer ik daaraan terugdenk, zit ik nog te wenen.

Abt Macarius zei: Eens wandelde ik door de wildemis, toen ik op de grond de schedel van een gestorvene zag liggen. Met mijn palmhouten stok duwde ik ertegen en de schedel begon tot mij te spreken. En ik zei tot hem: "Wie bent u?" De schedel antwoordde mij: "Ik was afgodspriester van de heidenen, die op deze plaats woonden. En u bent Macarius, de geestdrager. Op elk ogenblik dat u in uw mededogen met de gestraften voor hen bidt, worden zij een beetje opgebeurd". De grijsaard sprak tot hem: "Waarin bestaat de opbeuring en die straf?" Hij zei: "Zover als de hemel van de aarde af is (Js 55,9), zo diep is het vuur onder ons, want wij staan van het hoofd tot de voeten

GERONTIKON

midden in het vuur. En niemand kan de ander van aanschijn tot aanschijn zien, want elkeen is met zijn rug vastgeplakt tegen de rug van de ander. Als u nu voor ons bidt, mag iemand een stukje van het gezicht van de ander zien, dat is de opbeuring". Daarop barstte de grijsaard uit in geweën en hij zei: "Wee de dag waarop de mens geboren is!" En de grijsaard vroeg hem: "Bestaat er soms nog een erger kwelling?" De schedel antwoordde: "Een grotere kwelling is er onder ons". De grijsaard hernam: "En wie zijn daar?" De schedel antwoordde hem: "Omdat wij God niet gekend hebben, genieten wij nog een beetje barmhartigheid. Maar zij die God wel gekend hebben, maar Hem verloochenden en zijn wil niet volbrachten, zijn nog beneden ons". Toen raapte de grijsaard de schedel op en begroef hem.

Men zei van abt Macarius de Egyptenaar, dat hij eens van de Sketis trok naar de berg van Nitrie. Toen hij de plaats naderde, sprak hij tot zijn leerling: "Ga wat vooruit!" En terwijl hij vooruitging, ontmoette hij een heidense priester. De leerling begon tegen hem te schreeuwen en riep uit: "He, he, duivel, waar ga jij naartoe?" Maar de ander draaide zich om en sloeg hem zo hard, dat hij hem halfdood achterliet (vgl Lc 10,30). Hij raapte zijn stok op en snelde weg. Nog was hij maar weinig gevorderd, of abt Macarius kwam hem tegen, terwijl hij voortrende. En hij zei hem: "Wees gered, wees gered, uitgeputte mens!" En verbaasd kwam hij naar hem toe en zei: "Wat voor goeds ziet u in me, dat u me aanspreekt?" De grijsaard zei: "Ik zag dat u zich aftobde, maar u weet niet dat u zich uitslooft voor niets". Toen sprak de ander op zijn beurt: "En ik voelde me beschaamd door uw begroeting, want ik begreep ineens dat u van Godswege bent. Maar ik kwam een andere, slechte monnik tegen en die beledigde me. En ik heb hem doodgeslagen". En de grijsaard begreep dat het zijn leerling moest zijn. De priester greep zijn voeten en zei: "Ik laat u pas los, als u me monnik maakt!" Zij kwamen nu aan de plaats waar de monnik lag. Zij beurden hem op en droegen hem naar de kerk van de berg. Toen zij de priester in zijn gezelschap zagen, geraakten zij buiten zichzelf van verbazing. Zij maakten hem monnik, en vele heidenen werden christen omwille van hem. Toen sprak abt Macarius: "Het boze woord maakt de goeden nog slecht, maar het goede woord maakt zelfs de slechten goed".

Men vertelde van abt Macarius: Tijdens zijn afwezigheid drong er eens een dief zijn kluis binnen. Toen hij terugkeerde naar zijn kluis, trof hij de dief bezig met het opladen van de inboedel op zijn kameel. Hij ging dan de kluis binnen, nam wat huisraad en hielp hem de kameel op te laden. Toen de kameel volgeladen was, begon de dief hem te slaan om hem te doen opstaan. Maar deze kwam niet overeind. Abt Macarius zag dat hij niet opstond, ging zijn kluis binnen en vond daar nog een schepje. Hij pakte het mee, legde het op de kameel en zei: "Broeder, dat is het wat de kameel wil". Daarna gaf de grijsaard hem een duw met zijn voet en zei: "Sta op!" En onmiddellijk stond hij op en liep een

GERONTIKON

klein stukje vanwege zijn bevel. Maar dan legde hij zich weer neer en stond pas op toen ze de hele inboedel afgeladen hadden. En toen ging hij.

Abt Aio vroeg aan abt Macarius: "Spreek een woord tot me". Abt Macarius zei hem: "Vlucht de mensen! Zit neer in uw cel en beweet uw zonden! En wees niet gesteld op de taal van de mensen! En u wordt gered".

ABT MOZES

We staan hier voor een van de merkwaardigste figuren onder de monniken: een man uit een geminacht volk, de zwarte Ethiopiërs, die als symbolen van de duivel dienden, met een slecht verleden, want als roverhoofdman had hij het land onveilig gemaakt, van geweldige lichaamskracht, die vier bandieten twee aan twee aan elkaar bond, een monnik, wiens nederigheid door zijn priesterschap nog meer schitterde, en die zich op vijfenzeventigjarige leeftijd in grote gemoedsrust door een handjevol wilde bedoeïenen liet vermoorden, een reus naar lichaam en geest.

Op een keer werd abt Mozes zwaar bekoord tegen de kuisheid. Hij hield het niet meer uit in zijn kluis ging naar abt Isidorus en vertelde het hem. En de grijsaard spoorde hem aan om naar zijn kluis terug te keren maar hij stemde niet toe en zei: "Dat kan ik niet, abba!" Daarom nam hij hem met zich mee, geleidde hem naar het dak en sprak tot hem: "Let eens op het westen". En hij keek die kant op en zag er een ontelbare menigte duivels. Zij waren druk in de weer en schreeuwden vol strijdlust. En opnieuw sprak abt Isidorus: "Kijk nu ook eens naar het oosten". En hij keek die kant op en zag daar een ontelbare menigte heilige engelen in verheerlijkte staat. Abt Isidorus hernam: "Zie, dezen zijn door de Heer gezonden om de heiligen te helpen. Die in het westen bekoren hen, maar onze bondgenoten zijn talrijker". Toen zegde abt Mozes God dank, vatte moed en ging zijn kluis weer binnen.

Eens had een broeder in de Sketis een fout bedreven. De raad kwam bijeen en stuurde iemand uit om ook abt Mozes uit te nodigen. Maar deze wilde niet komen. Toen stuurden ze de priester naar hem toe. Deze zei: "Komt u toch, de mensen zitten op u te wachten!" Hij stond dan op en ging, maar hij nam tevens een mand met gaatjes mee, vulde die met zand en droeg hem op zijn rug. Zij kwamen naar buiten om hem te begroeten en zeiden: "Wat hebt u daar nu, vader?" De grijsaard antwoordde: "Mijn zonden vloeien achter mijn rug op de grond en ik zie ze niet. En vandaag ben juist ik hierheen gekomen om over de zonden van een ander te oordelen". Toen zij dit hoorden, maakten ze die broeder geen verwijten meer, maar schonken hem vergiffenis.

GERONTIKON

Een andermaal was de raad van de Sketis weer bijeen en de Vaders wensten hem op de proef te stellen. En om hem te kleineren, zeiden ze hem: "Waarom komt die Ethiopier in ons midden?" Toen hij dat hoorde, zweeg hij. Maar toen zij uiteengingen, zeiden ze: "Abba, voelde u zich zo-even niet geschokt?" Hij sprak tot hen: Geschokt wel, maar ik heb niets gezegd (Ps 76/77,5)-

Men vertelde van abt Mozes dat hij in de geestelijke stand werd opgenomen en dat men hem de stoel op legde. De aartsbisschop zei toen tot hem: "Zie, u bent helemaal blank geworden, abt Mozes". De grijsaard zei hem: "Vanbinnen of vanbuiten, heer Paus?" [*de aartsbisschop van Alexandria droeg destijds ook de titel van pans*] De aartsbisschop wenste hem op de proef te stellen en zei tot de geestelijken: "Zodra abt Mozes de priesterraad binnenkomt, moet u hem weggagen en nalopen, om te horen wat hij zegt". Toen de grijsaard dus binnenkwam, vielen ze tegen hem uit, joegen hem weg en zeiden: "Eruit, Ethiopier!" En hij ging heen, terwijl hij bij zichzelf sprak. "Terecht behandelen ze je zo, zwarte ashuid! Jij bent geen mens; waarom verschijn je dan onder mensen?"

Op een keer was in de Sketis het bevel uitgevaardigd: "Vast deze week!" Nu trof het zo dat er broeders uit Egypte abt Mozes kwamen bezoeken. En hij kookte een eenvoudig gerecht voor hen. Maar zijn burens zagen de rook en zeiden tegen de geestelijken: "Ziet eens, Mozes verbreekt het bevel en heeft een gerecht in zijn kluis gekookt!" Zij nu zeiden: "Wanneer hij komt, spreken wij hem erover aan". Maar toen het zaterdag was geworden en de geestelijken inmiddels de verheven levenswijze van abt Mozes hadden vastgesteld, zeiden zij in het bijzijn van alle mensen: "Abt Mozes, u hebt het gebod van de mensen verbroken, maar dat van God onderhouden".

Een breeder kwam bij abt Mozes in de Sketis en vroeg van hem een woord. De grijsaard zei hem: Ga heen, zit neer in uw kluis, en uw kluis leert u alles.

Abt Mozes sprak: Iemand die zich afzondert, lijkt op een rijpe druif, maar wie onder de mensen verkeert is als een onrijpe druif.

Eens kwam het districtshoofd de faam van abt Mozes ter ore en hij ging naar de Sketis om hem te spreken. En enige personen brachten de boodschap over aan de grijsaard. Daarom stond hij op en trok zich terug in de oase. Daar ontmoetten ze hem en zeiden: "Zegt u ons, grijsaard, waar is de kluis van abt Mozes?" En hij antwoordde hun: "Wat verlangt u van hem? Hij is een dwaas!" Het hoofd begaf zich naar de kerk en zei tegen de geestelijken: "Ik verneem grote dingen van abt Mozes en ben nu gekomen om hem te spreken. En ziet, wij ontmoetten een grijsaard op reis naar Egypte en wij zeiden: 'Waar is de kluis van abt Mozes?' En hij antwoordde ons: 'Wat verlangt u van hem? Hij is een dwaas!'" Toen de geestelijken dat hoorden, waren zij pijnlijk ontsteld en ze zeiden: "Hoe zag de grijsaard er uit die u dat van de heilige vertelde?" Zij zeiden: "Het was een oude

GERONTIKON

man, in versleten kleren, lang en zwart van kleur". Daarop zeiden ze: "Dat was abt Mozes zelf! En om niet met u in contact te komen, sprak hij zo tegen u". En zeer gesticht vertrok het districtshoofd.

Toen abt Mozes in de Sketis woonde, sprak hij: Indien wij de voorschriften van onze Vaderen onderhouden, dan sta ik er borg voor bij God, dat de barbaren hier niet komen. Maar als wij ze niet onderhouden, zal deze plaats verwoest worden.

Terwijl de breedere eens bij hem zaten, sprak hij tot hen: "Ziet, vandaag vallen de barbaren de Sketis binnen. Daarom, staat op en vlucht!" Zij zeiden hem: "En U abba, vlucht u dan niet?" Maar hij antwoordde: "Wat mij betreft, al zoveel jaren verwacht ik die dag, opdat het woord van Christus de Heer in vervulling mag gaan: alien die het zwaard grijpen, zullen door het zwaard sterven (Mt 26,52)". Zij zeiden tot hem: "Dan vluchten wij ook niet, maar sterven met u!" Maar hij hernam: "Daar kom ik niet tussen, ieder moet voor zich zien of hij blijft zitten". De breedere nu waren zeven in getal, en hij zei: "Ziet, de barbaren staan voor de deur". En zij drongen binnen en doodden hen. Een van hen echter vluchtte in zijn angst achter de stapel vlechtsnoer, en hij zag zeven kransen neerdalen en hen omkransen.

Een breeder vroeg abt Mozes het volgende: "Aan mijn ogen doet zich een zaak voor die ik niet kan vastgrijpen". De grijsaard zei hem: "Als u niet wordt als een dode, gelijk zij die begraven zijn, kunt die niet vastgrijpen".

Poimen zei dat een broeder aan abt Mozes vroeg: "Op welke manier kan iemand afsterven aan zijn evenmens?" En de grijsaard antwoordde hem: "Als iemand niet eerst met zijn hart ervan overtuigd is dat hij al drie dagen in het graf ligt, geraakt hij niet tot waar u van **spreekt**".

Men vertelde van abt Mozes in de Sketis: Hij stond op het punt de Petra op te gaan, toen hij uitgeput raakte van de reis. En hij zei bij zichzelf: "Hoe kan ik hier het water waaraan ik behoefte heb, bijeenkrijgen?" En er klonk een stem die hem zei: "Ga er binnen en maak u geen zorgen!" Hij ging dus binnen. En enige Vaders bezochten hem en hij had slechts een enkel kruikje water. De grijsaard voelde zich daarom bedrukt. Hij liep in en uit, terwijl hij bad tot God. En zie, er daalde een regenwolk neer juist op de Petra, en hij vulde al zijn kruiken. Daarna zeiden ze tot de grijsaard: "Zegt u ons eens, waarom ging u in en uit?" En de grijsaard antwoordde hun: "Ik hield een rechtsgeding met God: u hebt me hierheen gebracht, en zie, ik heb geen water, zodat uw dienaren kunnen drinken. Daarom liep ik in en uit, en ondertussen smeekte ik God zolang tot Hij het ons zond."

Abt Mozes zei: Men moet sterven aan zijn kameraad, wil men hem in niets oordelen.

GERONTIKON

Verder zei hij: Men moet eerst aan elke slechte zaak afsterven nog voordat men nit het lichaam gaat, wil men niemand kwaad doen.

Ook zei hij nog: Ais iemand niet in zijn hart de overtuiging heeft zondaar te zijn, verhoort God hem niet. En de broeder vroeg: “Wat betekent: in zijn hart de overtuiging hebben zondaar te zijn?” En de grijsaard sprak: “Ais iemand zijn zonden torst, ziet hij die van zijn naaste niet”.

Dan zei hij ook: Ais de daad niet overeenstemt met het gebed zwoegt men tevergeefs. En de broeder zei: “Wat betekent: de overeenstemming van de daad met het gebed?” En de grijsaard sprak: “Dat wij datgene waartegen wij bidden, niet meer doen. Want wanneer iemand van zijn verlangens afziet, verzoent God zich met hem en aanvaardt zijn gebed”.

De broeder vroeg: “Wat is de hulp van de mens in al zijn ellende?” En de grijsaard sprak: “God is de helper. Want er staat geschreven: *God is onze toevlucht en kracht, een helper in de noden die ons zo zwaar treffen* (Ps 45/46,2)”.

De broeder vroeg: “Het vasten en de nachtwaken die men houdt, wat hebben die voor zin?” De grijsaard sprak tot hem: “Die maken dat de ziel zich vernedert. Want er staat geschreven: *Zie naar mijn vernedering en mijn ellende, en vergeefal mijn zonden!* (Ps 24/25,18) Ais de ziel deze vruchten voortbrengt, heeft God ter wille daarvan medelijden met haar”.

De broeder sprak tot de grijsaard: “Wat moet iemand doen bij elke beproeving die over hem komt, of bij elke (boze) gedachte van de vijand?” De grijsaard sprak tot hem: “Hij moet wenen voor het aanschijn van Gods goedheid, opdat Hij hem mag helpen. En dra komt hij tot rust, als hij smeekt met kennis, want er staat geschreven. *De Heer is mijn helper en ik zal niet duchten wat iemand mij zal aandoen* (Ps 117/118,6)”.

De broeder vroeg: “Zie, iemand tuchtigt zijn slaaf wegens een vergrijp, waaraan hij zich schuldig gemaakt heeft. Wat zal die slaaf zeggen?” De grijsaard sprak: “Als het een edele slaaf is, zal hij zeggen: ‘Wees mij genadig, ik heb gefaald!’” De broeder hernam: “Zal hij niets anders zeggen?”

Waarop de grijsaard: “Neen, want vanaf het ogenblik dat hij zichzelf de berisping toediende en zei: ‘ik heb gefaald’, heeft zijn heer terstond medelijden met hem (vgl. Mt 20,30-34)”.

“De slotsom van dit alles is: zijn naaste niet te oordelen. Want toen de hand van de Heer alle eerstgeborenen van het land Egypte doodde, was er geen huis of er was een gestorvene”. De broeder zei hem: “Wat betekent dit woord?” De grijsaard gaf hem ten antwoord: “Ais wij onze aandacht schenken aan de beschouwing van onze eigen

GERONTIKON

zonden, zien wij de zonden van de naaste niet. Want het is een dwaasheid om, als iemand zelf een dode in huis heeft, deze in de steek te laten en die van zijn buurman te gaan bewenen. Sterven aan zijn naaste betekent daarom zijn eigen zonden dragen en er zich niet om bekommeren of deze mens goed en gene slecht is, wie het ook moge wezen. Doe niemand kwaad, en zin niet op boosheid tegen iemand. Minacht ook niet iemand die kwaad doet, en schenk geen vertrouwen aan wie zijn naaste kwaad berokkent. Verheug u evenmin in het kwaad dat iemand zijn naaste aandoet. Spreek van niemand kwaad, maar zeg: 'God kent eenieder'. Sympathiseer niet met de kwaadspreker en gnuif niet over zijn kwaadsprekerij, maar haat ook niet wie van zijn naaste kwaadspreekt. En dat betekent nu: niemand oordelen. Koester geen vijandschap jegens enig mens, en vat ook geen vijandschap op in uw hart. Haat niet wie met zijn naaste in vijandschap verkeert. Daarin bestaat nu de vrede. Spoor uzelf aan door deze zaken. De inspanning duurt maar kort, terwijl de verkwikking voor immer is, door de genade van het Woord Gods. Amen".

ABT MATOES

Abt Matoes zei: Liever heb ik een lichte, maar langdurige arbeid, dan een die in het begin zwaar is, maar gauw is gedaan.

Verder zei hij: Hoe iemand nadert tot God, des te meer beschouwt hij zich als zondaar. Want nadat de profeet Hesaias God gezien had, noemde hij zich rampzalig en onrein (vgl. Js 6,5).

Dan zei hij ook: Toen ik jong was, zei ik tegen mezelf: iets goeds doe ik toch wel! Maar nu ik oud ben geworden, zie ik in mezelf niet een enkel goed werk.

Verder zei hij: De satan weet niet door welke hartstocht de ziel overwonnen wordt. Hij zaait wel, maar weet niet of hij oogsten zal. (Hij zaait) de gedachten van ontucht, van kwaadspreken en evenzo de overige hartstochten. En die hartstocht waarnaar hij de ziel ziet overhellen, bezorgt hij haar.

Een breeder bracht abt Matoes een bezoek en zei: "Waarom deden de monniken van de Sketis meer dan de Schrift (vraagt), want zij beminden hun vijanden (vgl. Mt 5,44) meer dan zichzelf?" Abt Matoes zei tot hem: "Ik in elk geval bemin zelfs wie mij bemint nog niet als mezelf!"

Een broeder vroeg aan abt Matoes: "Wat moet ik doen als een breeder me bezoekt op een vastendag, of in de morgen? Want dat zit me dwars". En de grijsaard sprak tot hem: "Als het u niet dwars zit en u eet met de broeder, doet u er goed aan. Maar als u niemand verwacht en toch eet, dan is het alleen uw eigen zin".

GERONTIKON

Abt Jakob zei: Eens bezocht ik abt Matoes en nadat ik naar hem teruggekeerd was, zei ik tegen hem: "Ik wil de streek van de Cellen bezoeken". Daarop zei hij: "Greet dan abt Johannes van me". Ik kwam dan bij abt Johannes en ik zei tegen hem: "Abt Matoes laat u groeten". En de grijsaard zei: "Zie, abt Matoes is een waar Israeliet, in wie geen bedrog is (Joh 1,47)". Na verloop van een jaar bezocht ik abt Matoes opnieuw en ik deed hem de groeten van abt Johannes, en de grijsaard sprak: **"Ik ben het woord van de grijsaard niet waard. Want waarachtig, weet dit wel: als u hoort dat een grijsaard zijn naaste prijst boven zichzelf, dan heeft hij een grote hoogte bereikt; want daarin bestaat de volmaaktheid, dat men zijn naaste prijst boven zichzelf"**.

Abt Matoes zei: Een broeder kwam bij me en zei dat kwaadspreken erger is dan ontucht. En ik antwoordde: Hard is dat woord (Joh 6,60). Hij zei me daarom: "En hoe verklaart u dit dan?" Ik sprak toen: "Kwaadspreken is boos, maar men wordt er spoedig van genezen. Want dikwijls komt de kwaadspreker tot inkeer, zeggend: ik heb slecht gesproken. Maar de ontucht is een natuurlijke dood".

Op een keer kwam abt Matoes van Raithoe naar de streek van Magdoli, en zijn broer was bij hem. De bisschop legde beslag op de grijsaard en wijdde hem priester. Terwijl ze nu zaten te eten, zei de bisschop: "Neemt u het me niet kwalijk, abba, ik weet dat u dit niet gewild hebt, maar om door u gezegend te kunnen **worden, heb ik me verstout het te doen**". Nederig zei de grijsaard daarop tot hem: "Zelfs in mijn gedachte is die wens nauwelijks opgekomen. Maar wat mij nu erg dwars zit is, dat ik van mijn broer hier bij me zal moeten gescheiden worden. Ik houd het niet uit, als ik alle gebeden alleen moet verrichten". De bisschop zei toen: "Als u weet dat hij het waardig is, leg ik ook aan hem de handen op". Maar abt Matoes antwoordde: "Of hij het waardig is, weet ik niet. Dit alleen weet ik, dat hij beter is dan ik". Toen wijdde hij ook hem. En beiden zijn ontslapen zonder ooit het altaar te zijn genaderd om het Offer te voltrekken. En de grijsaard sprak: "Ik vertrouw er bij God op, dat ik om mijn wijding niet erg schuldig ben, aangezien ik het Offer niet opdraag. Want alleen aan de vlekkelozen komt de wijding toe".

Abt Matoes zei dat er drie ouderlingen naar abt Pafnoetius, bijgenaamd Kefalas, gingen om hem om een woord te vragen. En de grijsaard zei hun: "Wat wilt u dat ik u zeg, iets geestelijks of lichamelijks?" Zij zeiden: "Iets geestelijks". Toen sprak de grijsaard: "Gaat heen, verkiest kwelling boven verpozing, schande boven roem, en te geven boven te ontvangen".

Een broeder vroeg abt Matoes: "Zeg me een woord". En hij sprak tot hem: "Ga, en smeeke God dat Hij u de rouwmoedigheid en de nederigheid in uw hart stort. Let altijd op uw zonden. Oordeel anderen niet maar word de minste van alien. Koester geen liefde jegens een kind, heb geen kennis met een vrouw en beschouw een ketter niet als uw vriend. Snijd de vrijpostigheid van u af. Gun uw tong en uw buik nauwelijks wat wijn.

GERONTIKON

Als u iemand over welke kwestie dan ook spreekt, maak dan geen ruzie met hem, maar als hij goed van iemand spreekt, zeg dan: ja; maar spreekt hij kwaad, zeg dan: u weet zelf wel wat u zegt. Twist niet met hem over wat hij zei. En dit is nu de nederigheid”.

Een broeder vroeg abt Matoes: “Zeg me een woord”. En hij sprak tot hem: “Snijd alle gekibbel over wat dan ook van u af. Ween, en wees rouwmoedig, omdat **het ogenblik genaderd is (Lc 21, 8)**

Een broeder vroeg abt Matoes: “Wat moet ik doen, want mijn tong maakt het me moeilijk. Als ik me onder mensen begeef, kan ik haar niet in bedwang krijgen, maar ik veroordeel hen voor elk goed werk en ik maak hun verwijten. Wat moet ik nu doen?” En de grijsaard gaf ten antwoord: “Als u zichzelf niet in bedwang kunt houden, trek u dan op uw eentje terug, want dat is een zwakte. **Als iemand neerzit te midden van breedere, behoort hij niet vierkant, maar rood te zijn, om gemakkelijk naar elkeen toe te rollen**”. En de grijsaard zei: “Niet uit deugd zit ik neer op mijn eentje, maar uit zwakte. Want sterk zijn zij die zich onder de mensen begeven”.

ABT MARCUS, DE LEERLING VAN ABT SILVANUS

Men zei van abt Silvanus dat hij in de Sketis een leerling had, Marcus genaamd, die zich een grote gehoorzaamheid verworven had en schrijver was. De grijsaard nu had hem lief wegens zijn gehoorzaamheid. Hij had echter nog elf leerlingen en die konden het niet zetten, dat hij hem meer liefhad dan hen. De ouderlingen vernamen dit en zij waren er ontstemd over. Op zekere dag kwamen zij daarom bij hem en beschuldigden hem. Hij geleidde hen dus naar buiten en klopte op elke cel, terwijl hij riep: “Broeder die en die, kom, ik heb u nodig!” En niet een onder hen gaf terstond gevolg aan zijn roepen. Daarna kwam hij aan de cel van Marcus, klopte en zei: “Marcus!” En nauwelijks had hij de stem van de grijsaard gehoord of hij sprong naar buiten. Hij zond hem toen weg voor enig dienstwerk en zei tot de ouderlingen: “Waar zijn de overige breedere, Vaders?” Vervolgens ging hij de cel binnen, nam het in vieren gevouwen papyrusblad in zijn handen en stelde vast dat hij was begonnen de hand aan de omega [*omega: laatste letter uit het Griekse alfabet*] te leggen, maar dat hij, zodra hij de grijsaard hoorde, met zijn pen de lus nog niet had afgemaakt. Toen zeiden de grijsaards: “Waarlijk, abba, u hebt hem lief, maar wij hebben hem ook lief, omdat ook God hem liefheeft”.

Men zei van abt Silvanus: Op zekere keer liep hij met de ouderlingen wat op en neer in de Sketis. Hij wenste de gehoorzaamheid van zijn leerling Marcus te laten zien en ook waarom hij hem liefhad. Op het zien van een wild zwijntje zei hij tot hem: “Zie je die kleine gazelle ginds, kind?” Hij zei: “Ja, abba”. “En zijn horens, hoe fraai die zijn?” Hij

GERONTIKON

zei: “Ja, abba”. En de ouderlingen bewonderden zijn antwoord en zij waren gesticht door zijn **gehoorzaamheid**.

Op een keer kwam de moeder van abt Marcus aan, omgeven door een groot gevolg, en ze wilde hem zien. En de grijsaard ging naar buiten haar tegemoet. En ze zei tot hem: “Abba, zeg aan mijn zoon, dat hij naar buiten komt, dan kan ik hem zien!” De grijsaard ging dan naar binnen en zei tegen hem: “Ga naar buiten, dan kan uw moeder u zien”. Nu droeg hij juist een gelapte kiel en hij was overdekt met roet uit de bakkerij. Uit

gehoorzaamheid ging hij naar buiten, maar sloot zijn ogen. En hij sprak tot hen: “Weest gered, weest gered, weest gered!”, maar zonder hen te zien. Zijn moeder nu herkende hem niet en daarop stuurde ze opnieuw iemand naar de grijsaard en ze liet hem zeggen: “Abba, stuur toch mijn zoon, dan kan ik hem eens zien!” En hij zei tot Marcus: “Heb ik u niet gezegd: ga naar buiten, dan kan uw moeder u zien?” Maar Marcus antwoordde: “Ik ben naar buiten gegaan, zoals u zei, abba, maar ik smeeek u, zeg me geen tweede maal naar buiten te gaan, anders zou ik ongehoorzaam worden”. Toen ging de grijsaard naar buiten en zei tot haar: “Hij is het die naar u toekwam en zei: ‘Weest gered!’” En na haar getroost te hebben, liet hij haar vertrekken.

Een andermaal gebeurde het, dat hij (= Marcus) de Sketis verliet om naar de berg Sinai te gaan en daar te blijven. En de moeder van Marcus stuurde iemand om hem (= abt Silvanus) onder tranen te bezweren, dat haar zoon naar buiten zou komen, zodat zij hem zou zien. En de grijsaard liet hem vertrekken. En zodra hij zijn mantel omdeed om heen te gaan, en eerst afscheid wilde nemen van de grijsaard, begon hij te wenen, en hij vertrok niet.

Men zei van abt Silvanus, dat hij naar Syrie wilde vertrekken, maar dat zijn leerling Marcus tot hem zei: “Vader, ik wil daar niet naartoe gaan; en ook laat ik u niet vertrekken, abba! Blijf hier nog drie dagen”. En op de derde dag overleed hij [*namelijk Marcus*].

ABT MILESIUS

Toen abt Milesius een zekere streek doortrok, zag hij hoe iemand een monnik overweldigde, beweerend dat hij een moord bedreven had. De grijsaard kwam naderbij en ondervroeg de broeder. Maar toen hij vernam dat hij vals beschuldigd werd, sprak hij tot zijn overweldigders: “Waar ligt de vermoorde?” En zij wezen het hem. Toen ging hij naast de vermoorde staan, terwijl hij alien beval te bidden. Zelf strekte hij de handen uit naar God, en de dode stond op. Vervolgens zei hij hem ten aanhoren van alien: “Zeg ons, wie heeft u vermoord?” En hij zei: “Ik ging de kerk binnen en gaf geld aan de

GERONTIKON

priester. Maar hij stond op en sloeg me neer. Daarna droeg hij me weg en legde me neer in de kluis van de abba. Ik smeek u echter dat u het geld neemt en het geeft aan mijn kinderen". Daarop sprak de grijsaard tot hem: "Ga nu slapen, tot de Heer komt en u opwekt!"

Een andere keer, toen hij met twee leerlingen op Perzisch gebied woonde, trokken twee voile broers, zonen van de koning, als naar gewoonte op jacht. Zij zetten netten uit over grote afstand, wel tegen de veertig mijl, om aldus op alles wat zij binnen hun netten aantreffen, jacht te maken en het met hun speren te doden. Ook de grijsaard met zijn twee leerlingen troffen ze er aan. Toen ze hen gewaarwerden, stonden zij verbaasd, omdat hij er zo behaard, en als een wild dier uitzag, en zij zeiden tot hem: "Ben je een mens of een geest, zeg op!" Hij antwoordde hun: "Ik ben een mens, een zondaar, en ik ben heengegaan om mijn zonden te bewenen. En ik aanbid Jezus Christus, de Zoon van de levende God". Maar zij zeiden: "Er is geen andere god dan de zon, het vuur en het water. Vooruit, kom hier en offer aan hen!" Hij hernam echter: "Deze dingen zijn schepselen, en u vergist zich. Maar ik spoor u aan u te bekeren, en de ware God te leren kennen, die dit alles geschapen heeft". Zij antwoordden: "Van een veroordeelde en gekruisigde zeg je dat Hij de ware God is?" Waarop de grijsaard weer: "Hem die de zonde gekruisigd heeft en de dood gedood, van Hem zeg ik dat Hij de ware God is". Daarop mishandelden zij hem en evenzo de broeders, want zij trachtten hem te dwingen om te offeren. En na vele folteringen sloegen zij de twee broeders het hoofd af, maar de grijsaard bleven zij nog vele dagen folteren. Ten laatste vonden ze dit uit: ze stelden hem in het midden op en begonnen toen pijlen te schieten, de een van voren, de ander in de rug. Maar hij zei tegen hen: "Omdat u met elkaar samenspannt om onschuldig bloed te vergieten, zal morgen op een en hetzelfde ogenblik op deze tijd uw moeder kinderloos zijn en verstoken van uw liefde, en met deze pijlen zult u elkaars bloed vergieten!" Zonder acht te slaan op zijn woord, gingen ze de volgende morgen op jacht. En een hert ontsnapte hun. Te paard gesprongen, stoven zij er achter aan om het in te halen. Maar toen zij er pijlen op afschoten, raakten ze elkaar in het hart, naar het woord van de grijsaard, dat hij gesproken had toen hij hen vervloekte. En zij stierven.

ABT MOTIUS

Een breeder stelde deze vraag aan abt Motius: "Als ik me ergens ga vestigen, wat voor levenswijze vindt u dan dat ik erop na moet houden?" De grijsaard zei tot hem: "Als u op een of andere plek gaat wonen, probeer dan niet in iets naam te maken door bijvoorbeeld te zeggen: ik ga niet naar de gebedsbijeenkomst, of: ik eet niet van een liefdemaal. Want zulke zaken verlenen u een ijdele naam, waarvan u later maar last ondervindt. Want waar de mensen zulke zaken aantreffen, snellen ze heen". Toen zei de

GERONTIKON

breeder tot hem: “Wat moet ik dan doen?” De grijsaard sprak: “Waar u ook mag neerzitten, volg dezelfde gebruiken als iedereen. En wat u de godvruchtigen waar u vertrouwen in stelt, ziet doen, doe dat eveneens. Dan zult u rust hebben. Want hierin bestaat de nederigheid: aan hen gelijk te zijn. En als men ziet dat u niet opvalt, houden ze u voor gelijk aan iedereen, en niemand valt u lastig”.

Van abt Motins vertelde zijn leerling, abt Isaak [*beiden zijn bisschop geworden*]: Eerst bouwde een grijsaard een kluis in Heraklas. En toen hij daar vandaan trok, ging hij naar een andere plek, waar hij er weer een bouwde. Er was daar nu een broeder die op aanstoken van de duivel hem haatte en het hem lastig maakte. Toen stond de grijsaard op en week uit naar zijn eigen dorp. Daar maakte hij zich een kluis en sloot zich erin op [*dat wil zeggen als ingemetselde, recluse*]. Maar na zekere tijd kwamen de ouderlingen van de plek die hij verlaten had, met de broeder tegen hem wrok koesterde, om hem te verzoeken of ze hem naar zijn (vroeger) verblijf mochten (terug)brenge(n). Toen ze nu in de buurt kwamen waar abt Sores woonde, lieten ze hun reismantels bij hem achter, en tegelijk de broeder die wrok koesterde. Zodra zij nu aanklopten, zette de abt het laddertje op, boog zich uit het raam, herkende hen en zei: “Waar zijn uw reismantels?” Zij antwoordden: “Hier, ziet u maar, samen met die en die broeder!” Maar nauwelijks had de grijsaard de naam vernomen van de broeder die hem pijn gedaan had, of in zijn blijdschap greep hij een bijl, slechtte zijn deur en rende naar buiten, waar zich de broeder bevond. Eerst maakte hij voor hem een buiging, daarna omhelsde hij hem, vervolgens bracht hij hem zijn kluis binnen. En drie dagen lang onthaalde hij hen, en zelf deed hij mee, iets wat helemaal zijn gewoonte niet was. Tenslotte stond hij op en reisde met hen mee. Na deze gebeurtenissen is hij bisschop geworden, want hij verrichtte wonderen. Ook zijn leerling, abt Isaak, werd bisschop gewijd door zijne heiligheid Cyrillus.

ABT MEGETHIUS

Men zei van abt Megethius: Telkens wanneer hij zijn kluis verliet en de gedachte bij hem opkwam om uit de streek weg te trekken, keerde hij niet naar zijn kluis terug. Want hij bezat van alle dingen van deze wereld alleen een enkele priem, waarmee hij de palmladeren splitste. Hij vervaardigde immers iedere dag drie broodmandjes, en dat was zijn levensonderhoud.

Men zei van de tweede abt Megethius [*waarschijnlijk is bedoeld: een andere abt met dezelfde naam*], dat hij zeer nederig was. Hij had onderricht genoten bij Egyptenaren [*bedoeld is: in Alexandria*] en bezocht vele ouderlingen, ook abt Sisoës en abt Poimen. Hij verbleef eveneens aan een rivier op de Sinai. Het gebeurde eens dat een heilige hem bezocht, gelijk hij zelf verhaalde. En hij sprak tot hem: “Hoe richt u uw leven in, broeder, in deze

GERONTIKON

woestijn?" En hij antwoordde: "Ik vast om de dag en eet dan een brood". Toen zei hij tot hem: "Ais u naar me wilt luisteren, eet dan elke dag een half brood". Zo deed hij en hij vond vrede.

Sommige Vaders vroegen abt Megethius eens: "Ais er een gekookt gerecht voor de volgende dag overblijft, wilt u dan dat de breedters het eten?" De grijsaard sprak tot hen: "Ais het bedorven is, is het niet goed de breedters te noodzaken het te eten en ze ziek te maken. Dan moet het weggegooid worden. Maar als het nog goed is en men zou het weggooien nit verkwisting en een ander koken, dat is verkeerd!"

Verder zei hij: "Wanneer we vroeger bij elkaar kwamen, spraken we over nuttige onderwerpen. We hielpen elkaar, stelden ons op in twee koren en waren in de hemel. Maar als we nu vergaderen, komt de een van de ander kwaadspreken en we verzinken in de onderwereld!"

ABT MIOOS

Abt Mioos van Beleos zei: De ene gehoorzaamheid beantwoordt aan de andere. Als iemand gehoor geeft aan God, geeft God gehoor aan hem.

Verder zei hij van een grijsaard die in de Sketis leefde: Hij was eertijds slaaf geweest; nu bezat hij een grote onderscheiding van de geesten. Elk jaar ging hij naar Alexandria om zijn vrijlating aan zijn meesters af te betalen. En zij ontvingen hem met eerbewijzen. Maar de grijsaard goot water in een waskom en droeg het aan om de voeten van zijn meesters te wassen. Zij zeiden echter tot hem: "Neen, vader toch, doe ons dat niet aan!" Maar hij sprak: "Ik erken dat ik uw slaaf ben, en ik ben u dankbaar dat u me de vrijheid geschonken hebt om slaaf van God te zijn. Maar daarom juist was ik uw voeten, en u moet dit als afbetaling van mij aannemen". Zij sribbelden evenwel tegen en namen het niet aan. Daarom sprak hij tot hen: "Als u het dan niet wilt aannemen, zit ik hier neer terwijl ik uw slaaf ben!" En zij respecteerden hem en lieten hem doen wat hij verlangde. Maar ze deden hem uitgeleide met vele en zeer kostbare goederen, om er tot hun(geestelijk) voordeel aalmoezen van te geven. En om die reden werd hij in de Sketis beroemd en bemind.

Een soldaat vroeg aan abt Mioos of God wel boete aanvaardt. En na hem eerst met vele woorden in de leer onderricht te hebben, zei hij tot hem: "Zeg me eens, beste, als je soldatenmantel gescheurd is, gooi hem dan maar weg?" Hij zei: "Welnee, dan naai ik de scheur toe en draag hem weer". De grijsaard sprak dan tot hem: "Als jij je kledingstuk zo ontziet, zou God dan zijn eigen schepsel niet ontzien?"

GERONTIKON

ABT MARCUS DE EGYPTENAAR

Men vertelde van abt Marcus de Egyptenaar, dat hij gedurende dertig jaar zijn kluis niet verliet. De priester was gewoon bij hem het heilig Offer te komen voltrekken. Toen de duivel's mans volharding in de deugd zag, beraamde hij plannen om hem te beproeven door hem te bewegen tot een lichtvaardig oordeel. Hij bewoog iemand die van de duivel bezeten was ertoe, om naar de grijsaard te gaan onder het voorwendsel zijn gebed te vragen. Maar de bezetene schreeuwde de grijsaard nog v66r enig ander woord toe: "Jouw priester stinkt naar de zonde. Laat hem maar niet meer bij je toe!" Maar de van Gods Geest vervulde man sprak: "Kind, elk mens werpt het vuil naar buiten, maar u brengt het naar mij! Er staat evenwel geschreven: *Oordeel niet, opdat u niet veroordeeld worde* (Mt 7,1). En zelfs al zou hij een zondaar zijn, dan zal de Heer hem toch redden. Want er staat: *Bidt voor elkaar, opdat u genezen mag worden* (Jak 5,16)". En na deze woorden zei hij een gebed en veijog de duivel uit die mens, waama hij hem gezond liet vertrekken.

Toen nu de priester zoals gewoonlijk weer kwam, ontving de grijsaard hem met vreugde. En de goede God die de schuldeloosheid van de grijsaard zag, bewees hem een wonder. Want toen de geestelijke zijn plaats wilde innemen voor de heilige Tafel, vertelde de grijsaard zelf, "zag ik een engel des Heren uit de hemel neerdalen en zijn hand leggen op het hoofd van de geestelijke. En de geestelijke werd als een zuil van vuur. Toen ik me over dat visioen verbaasde, hoorde ik een stem tot mij zeggen: Mens, waarom sta je verbaasd over deze zaak? Als een aardse koning al niet duldt dat zijn rijksgroten bezoedeld voor hem staan, maar ze met veel pracht wenst, hoeveel te meer zal Gods macht de bedienaars van de heilige Geheimen, die voor de hemelse heerlijkheid staan, dan niet reinigen?" De edele strijder van Christus, de Egyptenaar Marcus, die een grote naam genoot, mocht deze genadegave ontvangen, omdat hij de geestelijke niet veroordeeld had.

ABT MACARIUS DE STEDELING

Op een dag ging abt Macarius de Stedeling palmladeren snijden, tezamen met enkele breedters. Op de eerste dag zeiden ze tot hem: "Kom, eet met ons, vader!" En hij ging mee en at. De volgende dag vroegen ze hem opnieuw te eten, maar hij wilde niet. Hij zei namelijk: "Voor u, kinderen, is het noodzakelijk om te eten, want u bent nog vlees. Maar ik wens nu niet te eten".

Abt Macarius bracht een bezoek aan Pachomius, abt van de monniken van Tabenne, en abt Pachomius vroeg hem: "Ais de broeders ongezeglijk zijn, is het dan juist hen te kastijden?" Abt Macarius antwoordde hem: "Kastijd hen en oordeel hen die onder u

GERONTIKON

staan met rechtvaardigheid! Maar buitenstaanders moet u niet oordelen. Want en staat geschreven: *Oordeelt u soms niet uw eigen mensen? Welnu, de buitenstaanders oordeelt God* (1 Kor 5,12-13)“.

Vier maanden lang bezocht abt Macarius dagelijks een broeder, en geen enkele keer trof hij hem op dat ogenblik niet in gebed. En vol bewondering sprak hij: “Ja, waarlijk, een aardse engel!”

ABT NILUS

Abt Nilus sprak: Alles wat u doet als weerwraak op een broeder die u beledigd heeft, zal tijdens uw gebed een struikelblok worden.

Ook zei hij: Gebed is een vrucht van zachtmoedigheid en vredelievendheid.

Ook zei hij: Gebed is een afweer van treurigheid en moedeloosheid.

Ook zei hij: *Ga heen, verkoop wat u bezit en geef het aan de armen* (Mt 19,21). *Neem dan uw kruis op en verloochen uzelf* (Mt 16,24) om zonder verstrooidheid te kunnen bidden.

Ook zei hij: Van al wat u met wijsheid weet te verdragen, zult u de vrucht ondervinden op het tijdstip van uw gebed.

Ook zei hij: Wanneer u verlangt te bidden zoals het behoort, breng uw ziel dan niet in een toestand van ontstemming, anders is uw gedraaf ijdel.

Ook zei hij: Wil niet dat de zaken die u betreffen, gaan zoals het u goed lijkt, maar zoals het God behaagt. Dan zult u onbekommerd zijn en dankbaar gestemd in uw **gebed**.

Ook zei hij: Zalig de monnik die zichzelf het uitvaagsel van alien acht (vgl. 1 Kor 4,13).

Ook zei hij: Onkwetsbaar tegen de pijlen van de vijand blijft de monnik die de afzondering liefheeft, maar als hij omgaat met vele mensen, loopt hij voortdurend wonden op.

Ook zei hij: De dienaar die de werken van zijn meester verwaarloost, moet zich voorbereiden op zweepslagen.

ABT NISTHEROOIOS

Abt Nistherooios de Grote trok met een broeder door de woestijn. Daar zagen zij een draak [= een slang] en sloegen op de vlucht. En de broeder zei tot hem: “Bent ook u bang,

GERONTIKON

vader?" En de grijsaard antwoordde: "Bang ben ik niet, kind, maar het is beter te vluchten, anders zou ik de geest van ijdele roem niet kunnen ontvluchten".

Een broeder vroeg aan een grijsaard: "Wat is het goede werk dat ik moet verrichten om daardoor (eeuwig) te leven? (vgl. Mt 19,16)" En de grijsaard zei: "God kent het goede. Maar ik vernam eens dat een van de Vaders deze vraag stelde aan abt Nistherooios de Grote, de vriend van abt Antonius: Wat is het goede werk dat ik moet doen? En hij antwoordde: Zijn alle werken niet gelijk? De Schrift zegt dat Abraham gastvrij was en God was met hem, dat Elias de afzondering liefhad en God was met hem, en dat David nederig was en God was met hem. Doe dus wat u ziet, dat uw ziel verlangt volgens God, en bewaak uw hart!"

Abt Jozef sprak tot abt Nistherooios: "Wat moet ik met mijn tong doen, ik kan haar niet baas?" En de grijsaard vroeg hem: "Als u spreekt, schenkt u dat verlichting?" Hij zei: "Neen". En de grijsaard sprak: "Ais u dan geen verlichting ondervindt, waarom spreekt u dan? Zwijg dan liever! En als u in een gesprek gewikkeld raakt, luister dan veel in plaats van veel te spreken".

Een breeder zag dat abt Nistherooios twee kolobia [*een kolobion, ook wel levitoon genoemd, is een lang afhangend gewaad met korte mouwen*] droeg en hij vroeg hem: "Als een arme u een kleed komt vragen, welk geeft u hem dan?" En hij antwoordde: "Het beste. Daarop hernam de breeder: "En als een ander u komt vragen, wat geeft u hem dan?" En de grijsaard: "De helft van het ander". En de breeder weer: "En als een ander u komt vragen, wat geeft u dan?" En hij zei: "Dan snijd ik de rest in tweeën, geef hem een helft en de andere knoop ik om me heen!" En opnieuw zei hij: "En als iemand u ook dit komt vragen, wat doet u dan?" En de grijsaard sprak: "Dan geef ik hem de rest en ik ga een eind verder neerzitten op een of andere plek, tot God me iemand stuurt om me te bedekken. Want iemand anders verzoek ik er niet om".

Abt Nistherooios zei: De monnik moet elke avond en elke morgen zich rekenschap geven: Welk van de dingen die God verlangt hebben wij gedaan, en welk van de dingen die Hij niet verlangt, deden wij?, en zo zijn hele leven doorbrengen. Want op deze wijze leefde abt Arsenius. Doe uw best om elke dag voor God te staan zonder zonde! Bid tot God als staande in de aanwezigheid van de Aanwezige, want Hij is in waarheid aanwezig. Schrijf uzelf geen wetten voor, oordeel niemand! Van de monnik zij verre te zweren, vals te zweren, te liegen, te vervloeken, te beledigen en te lachen. En wie meer dan hij verdient geeerd of geprezen wordt, lijdt grote schade.

GERONTIKON

ABT NISTHEROOIOS DE KLOOSTERLING

Abt Poimen zei van abt Nistherooios, dat de grijsaard was als de koperen slang die Mozes oprichtte om het volk te genezen (vgl. Nu 21,9), want hij bezat elke deugd en zwijgend genas hij alien.

Aan abt Nistherooios stelde abt Poimen de vraag, waar hij toch die deugd vandaan had, namelijk dat hij, wanneer er in de monnikengemeenschap soms wat deining ontstond, niet sprak of ertussen kwam. Hij antwoordde: “Neemt u me niet kwalijk, abba, toen ik eertijds in het klooster trad, zei ik tegen mijn gedachte: jij en een ezel, dat is een en hetzelfde. Zoals de ezel zich laat slaan en niets zegt, slecht behandeld wordt en geen antwoord geeft, zo ook jij, gelijk de psalm zegt: als een lastdier werd ik voor U, en ik ben altijd bij U (Ps 72/73,22-23)”.

ABT NIKOON

1 (563) Een broeder vroeg aan een van de Vaders: “Hoe veroorzaakt de duivel de beproevingen aan de heiligen?” En de grijsaard zei: Er was een vader, Nikoon genaamd, die op de berg Sinai woonde. Een zeker iemand nu begaf zich naar de tent van een of andere Faraniet [=uit *Fara aan de Rode Zee*], trof daar zijn dochter alleen thuis en viel met haar. En hij zei tegen haar: “Zeg, dat de kluizenaar, abt Nikoon, dit gedaan heeft”. Toen nu haar vader thuiskwam en het vernam, greep hij zijn zwaard en stormde naar de grijsaard toe. Op zijn kloppen kwam de grijsaard naar buiten. Maar toen hij zijn zwaard trok om hem te vermoorden, verdorde zijn hand. De Faraniet ging daarop naar de kerk en zei het aan de priesters. Zij lieten hem halen en de grijsaard kwam. Zij dienden hem vele slagen toe en wilden hem daarna vejagen. Maar hij smeekte hen: “Om Gods wil, laat me hier om boete te doen!” En zij zonderden hem drie jaar af en gaven bevel dat niemand hem mocht bezoeken. En drie jaar bracht hij aldus door; elke zondag ging hij berouwvol naar de kerk en smeekte alien: “Bidt voor mij!”

Maar later werd hij die de zonde bedreven had en de kluizenaar de beproeving had aangedaan, bezeten door de duivel, en in de kerk bekende hij: “Ikheb die zonde bedreven en ik raadde aan die dienaar Gods te belasteren”. Toen kwam het hele volk aanzetten en vroeg vergiffenis aan de grijsaard met deze woorden: “Vergeef het ons, abba!” En hij zei tot hen: “Wat de vergiffenis betreft, het is u vergeven. Maar wat mijn verblijf betreft: hier bij u blijf ik niet langer wonen, omdat er niet een onder u zoveel onderscheid kon maken dat hij medelijden met me had”. En derhalve verliet hij die plaats. En de grijsaard sprak tot de broeder: “Ziet u nu, hoe de duivel de beproevingen aan de heiligen veroorzaakt?”

GERONTIKON

ABT NETRAS

Men vertelde van abt Netras, een leerling van abt Silvanus: Toen hij nog in zijn kluis op de berg Sinai zat, voorzag hij op gepaste wijze in de behoeften van het lichaam. Maar toen hij bisschop in Faran geworden was, onderwierp hij zich aan zware gestrengheid. En zijn leerling zei tot hem: "Abba, toen wij nog in de woestijn waren, beoefende u niet zoveel ascese". En de grijsaard sprak: "Daar waren de eenzaamheid, de stilte en de armoede, en ik verlangde mijn lichaam zo te besturen, dat ik niet verzwakte en ik niet behoefde te vragen wat ik niet bezat. Maar hier is de wereld en hier zijn bestaansmiddelen; als ik dus hier ziek word, is er iemand die ons helpt, zodat ik mijn monnikenstaat niet behoef op te geven".

ABT NIKETAS

Abt Niketas zei van twee breedters: Zij waren het erover eens dat zij samen wilden wonen. En de een dacht bij zichzelf: "Als mijn medebroeder iets verlangt, doe ik dat". En op gelijke wijze dacht de ander: "Het verlangen van mijn medebroeder vervul ik". En vele jaren leefden zij samen in grote liefde. Maar de vijand zag het en ging erheen om hen van elkaar te scheiden. Hij stelde zich op in het voortuintje en deed zich voor aan de een als een duif en aan de ander als een kraai. De eerste zei: "Zie je die duif daar?" En de tweede zei: "Dat is een kraai!" En zij begonnen te kibbelen, omdat ze twee verschillende dingen beweerden. Zij stonden op en raakten slaags tot bloedens toe, tot volmaakte blijdschap van de vijand. Daarna scheidden zij. Maar na drie dagen kwamen zij tot zichzelf en keerden naar elkaar terug. Zij vroegen elkaar vergiffenis en bekenden wat elkeen gedacht had bij het zien van de vogel. Zo hadden zij de strijd die de vijand voert, leren kennen, en zij bleven tot het einde samen zonder ooit nog van elkaar te scheiden.

ABT XOIOS

Een broeder vroeg aan abt Xoios: "Wanneer ik toevallig ooit ergens drie broodjes eet, dan is dat toch niet te veel?" De grijsaard antwoordde hem: "Bent u dan op de dorsvloer beland, broeder?" En wederom zei hij: "Als ik drie bekers wijn drink, dan is dat toch niet te veel?" Hij sprak: "Als de duivel er niet tussen zit, steekt er niet veel in, maar als hij er wel tussen zit, is het veel. Want de wijn past niet aan monniken, die leven volgens God".

Een van de Vaders zei van abt Xoios van Thebe: Op zekere keer trok hij het Sinaigebergte in. En toen hij het weer verliet, ontmoette hij een broeder die hem zuchtend zei: "We hebben veel te lijden van de droogte, abba". De grijsaard sprak tot hem: "En waarom bidt u er dan niet voor, en smeekt tot God?" De broeder antwoordde:

GERONTIKON

“We bidden al en we houden al processies, maar het regent niet!” De grijsaard sprak weer: “U bidt

natuurlijk niet vurig genoeg! En wilt u weten dat het daarom is?” En hij strekte de handen ten hemel in gebed, en onmiddellijk begon het te regenen. Toen de breeder dat zag, bekreep hem vrees. Hij viel plat ter aarde en bewees hem zijn hulde, maar de grijsaard snelde heen. Daarop stelde de breeder alien van het gebeurde in kennis, en toen zij het vernamen, loofden zij God.

ABT XANTHIAS

Abt Xanthias zei: Toen de moordenaar aan het kruis hing, werd hij door een enkel woord gerechtvaardigd (vgl. Lc 23,42). En hoewel Judas onder de apostelen geteld werd, verloor hij in een enkele nacht (vgl. Joh 13,30) al zijn inspanning en verzonk van de hemel in de onderwereld. Derhalve, laat niemand groot gaan op zijn goede daden, want alien die op zichzelf vertrouwen zijn gevallen.

Eens reisde abt Xanthias van de Sketis naar Terenoethin, en waar hij ook, ten gevolge van zijn zware gestrengheden, halt hield, bracht men hem wat wijn. Enkele personen die van hem hoorden, brachten hem een van de duivel bezetene. En de duivel begon op de grijsaard te schelden: “Jullie brengen me naar die wijndrinker!” De grijsaard wilde hem eigenlijk niet uitdrijven, maar vanwege de beschimping sprak hij: “Ik vertrouw op Christus, dat ik deze beker nog niet op heb, of jij bent eruit!” En toen de grijsaard begon te drinken, schreeuwde de duivel het uit: “Je brandt me, je brandt me!” En nog voordat hij hem leeggedronken had, ging hij uit, door de genade van Christus.

Dezelfde abt zei: Een hond staat er beter voor dan ik, want hij heeft liefde en tevens wacht hem geen oordeel.
